

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 122, Σάββατο 31 Μάρτη 1979

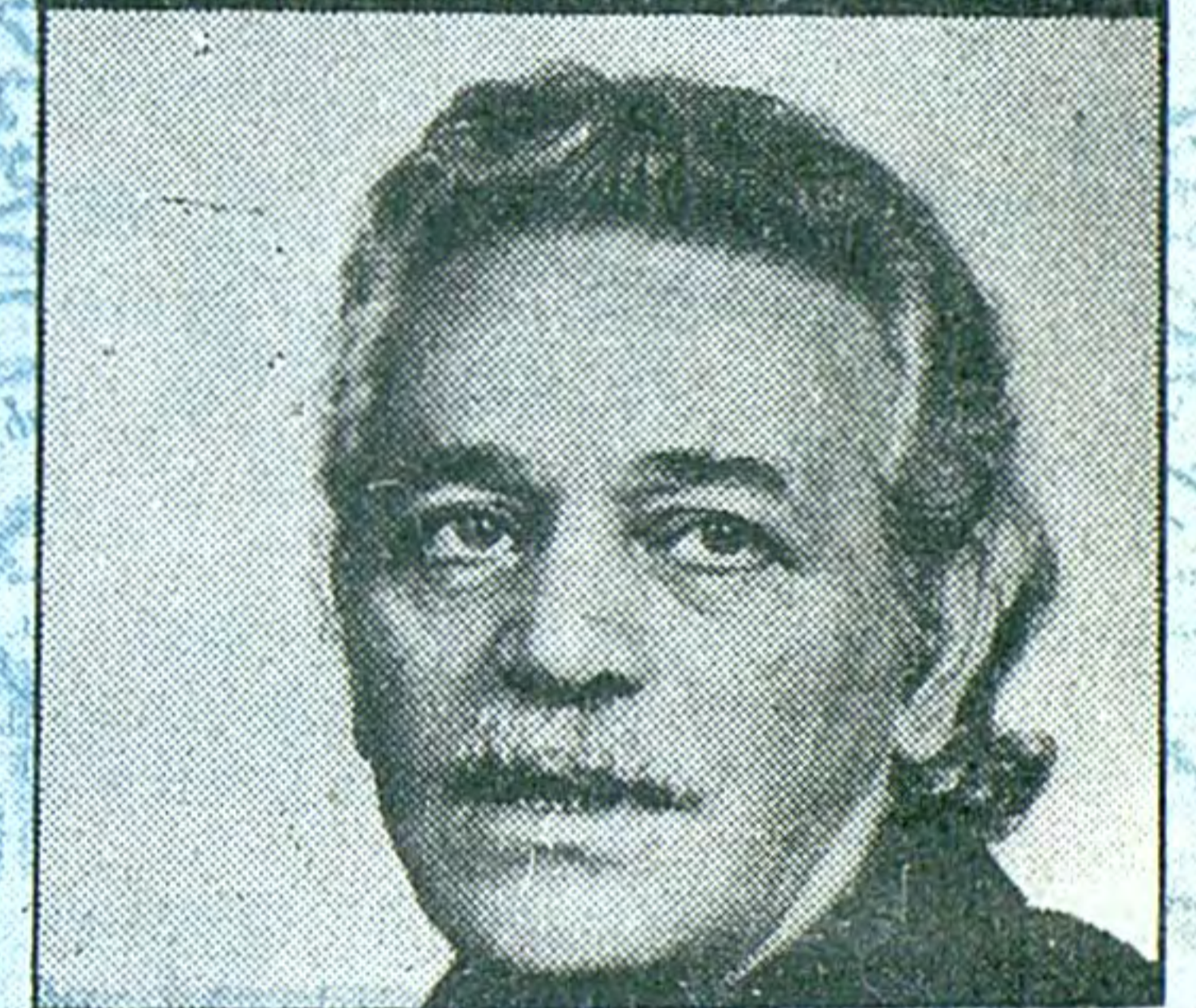
Δρχ. 25

Τό «Μακεδονικό πρόβλημα» καί οί σκόπελοι τῆς Βαλκανικῆς συνεργασίας

ΛΙΤΟΧΩΡΟ:

Ἡ ἀρχή τοῦ ἐμφύλιου

Μ. ΓΛΕΖΟΣ:
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Στρατῆς Τσίρκας:

Ἵ φίλος μου ὁ Μαραμπού

ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ:

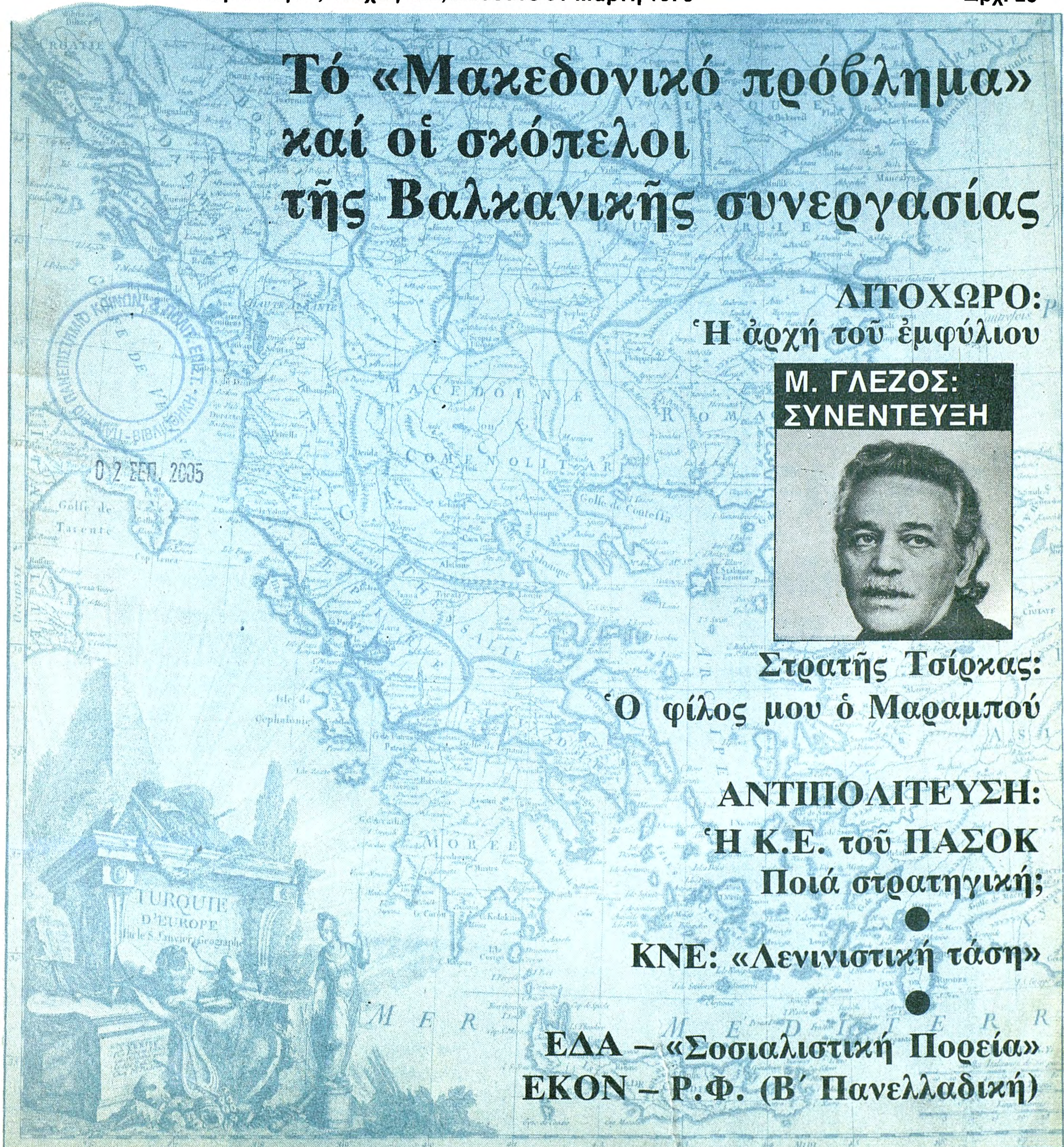
Ἵ Κ.Ε. τοῦ ΠΑΣΟΚ

Ποιά στρατηγική;

ΚΝΕ: «Λενινιστική τάση»

ΕΔΑ – «Σοσιαλιστική Πορεία»

ΕΚΟΝ – Ρ.Φ. (Β' Πανελλαδική)

Εκδόσεις Γλάρος

ΑΠΑΝΤΑ Σιμόν ντέ Μπωβουάρ

Κυκλοφορούν

Η ΚΑΛΕΣΜΕΝΗ
Ο ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ
ΟΙ ΩΡΑΙΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ
ΕΝΑΣ ΠΟΛΥ ΓΛΥΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ
ΠΡΟΔΟΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Ετοιμάζονται

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΦΥΛΟ
(Σε νέα έκδοση, συμπληρωμένη από τη συγγραφέα)
ΟΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΚΑΘΩΣ
ΠΡΕΠΕΙ ΚΟΡΗΣ
ΟΛΟΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ ΘΗΗΤΟΙ
ΟΙ ΜΑΝΔΑΡΙΝΟΙ

Θεμιστοκλέους 31 · Αθήνα 142
Τηλ. 36.18.457

ΡΥΛΑΡΙΝΟΣ

**Ειδικός
στα
νομίσματα
και
μοναδικός
στα
χαρτονομίσματα**

STAMPS and COINS
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ: 32 10 577 - 32 10 384

GASC HELLAS

ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

προσφέρουμε στους φοιτητές

- Διεθνή Φοιτητική Ταυτότητα
- Φοιτητικές Πτήσεις
- Φθινα Εισιτήρια με αεροπλانا-πλοια-τραίνα
- Εξπρες Λεωφορείο για Λονδίνο
- Οργανωμένες Εκδρομές Εξωτερικού
- Μαθήματα για Εκμάθηση γλώσσας στο Εξωτερικό

σ.πετρίδης

GASC HELLAS

ΑΘΗΝΑ: ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 2·ΤΗΛ.3600233
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΤΣΙΜΙΣΚΗ 113·Α' ΟΡΟΦΟΣ

Ελισαβετ Μουτζαν - Μαρτινεγκου

Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΔΑ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΣ (1801-1839)

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εισαγωγή - ιστορικές σημειώσεις Κ. ΠΟΡΦΥΡΗΣ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ".

Σίνο 7 ΑΘΗΝΑ τηλ. 3615493

τιμή δρχ. 100

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «γράμματα»

- ΛΕΞΙΚΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ - ΛΕΝΙΝΙΣΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
σελ. 280, δρχ. 200
- Γκέοργκ Λούκατς ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΤΑΛΙΝΙΣΜΟΣ
σελ. 205, δρχ. 120
- Ντ. Ριαζάνοφ Ο ΜΑΡΞ ΚΙ Ο ΕΝΓΚΕΛΣ (ΟΧΙ ΜΟΝΟ) ΓΙΑ ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ
σελ. 175 δρχ. 90
- Άνρι Λεφέβρ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ, ΣΗΜΕΡΑ
σελ. 112, δρχ. 60
- Χ.Μ. Έντσενσμπεργκερ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
σελ. 112, δρχ. 70
- Ε. Πρεομπραζένσκι ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ
σελ. 134, δρχ. 80

Κεντρική Διάθεση:
«ΑΜΦΟΡΕΑΣ», Βαλτετσίου 50

ΑΝΩΤΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

για υποψηφίους GCE φοιτητές πανεπιστημίων
σπουδαστές KATE τηλ 36 15 403 απογευματα

Περίοδος Β'
Χρόνος 1ος
Τεύχος 122

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, Αθήνα 601
Τηλ. 732.713 - 732.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

πολιτικό δεκαπενθήμερο

Η Βαλκανική πολιτική του κ. Καραμανλή	4
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ	5
ΑΝΤΙ-θέσεις	6
ΑΝΤΙ-θέσεις στον κόσμο: Λιθύη - Ούγκαντα - Βατικανό	9
αντι-θεματα	
ΣΤΡΑΤΗ ΤΣΙΡΚΑ: Ο φίλος μου ο Μαραμπού	10
Κ. ΚΙΤΣΟΥ: Ο πληθωρισμός	12
Κ. ΕΠΙΤΡΟΠΑΚΗ: ΠΑΣΟΚ: Ποιά στρατηγική;	14
Ν. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ: Η «λενινιστική τάση» της ΚΝΕ: Έρωτήματα	16
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗ: ΕΔΑ - Σοσ. Πορεία - Β' Πανελ.: νέα πολιτική πρόταση; ..	18
ΜΑΝΩΛΗ ΓΛΕΖΟΥ: Συνέντευξη στο ANTI	20
Γ. Α. ΜΑΓΚΑΚΗ: Βαλκανική Συνεργασία και συμφωνία του Έλσινκι ...	23
Γ. ΜΑΤΖΟΥΡΑΝΗ: Το «Μακεδονικό ζήτημα» και οι σκόπελοι της Βαλκανικής συνεργασίας	26
ΟΛΕ ΣΜΙΘ: Λιτόχωρο - η αρχή του εμφύλιου	30
Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗ: Δημόσιες Σχολές Έμπορικού ναυτικού	37
ΖΟΡΖΕΤ ΡΟΜΠΕΡ: Σιμόν ντέ Μπωθουάρ: αναθεωρήσεις	40
Θ. ΠΑΓΚΑΛΟΥ: Οικοδόμηση του έθνικού κράτους και συσσώρευση του κεφαλαίου στη Δ. Αφρική	42
ΓΚ. ΑΓΓΕΛΗ - Λ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ: Συνέντευξη με τον Κλάους Έντερ	48
ΒΙΒΛΙΟ-παρουσίαση	49
ΒΙΒΛΙΟ-κριτική (Ρούλα Κακλαμανάκη)	51
ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ	
ΝΤ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΟΓΚΑΝ: 'Α. Μαβενσιέ	52
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	54
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 9ου τόμου	18

ΜΗ ΧΑΣΕΤΕ

τό επόμενο πανηγυρικό
πασχαλιάτικο «ΑΝΤΙ»

τό **ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**
περιλαμβάνει ανέκδοτη αλληλο-
γραφία των **Καθάφη, Καρυωτά-
κη, Μαλακάση.**

Προδημοσίευση από τό νέο βι-
βλίο του **Δ. Χατζή.**

Δοκίμιο - ποίηση - διήγημα .

ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥ "ΑΝΟΙΓΜΑΤΟΣ"

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ πρώτη φορά που ο χώρος των Βαλκανίων όδεχεται τον αντίκτυπο των γενικότερων διεθνών ανακατατάξεων και ανταγωνισμών. Κι' αυτό λειτουργεί όχι μόνο σαν βαρόμετρο των διεθνών συσχετισμών, αλλά και διαμορφώνει την πορεία κλεύσης στην εξωτερική πολιτική των ίδιων των βαλκανικών κρατών. Όσοις λοιπόν καθορίζει τους έξονες του διεθνούς προσανατολισμού μιας χώρας που τοποθετείται στο "βαλκανικό πλαίσιο", δεν μπορεί παρά να το λάβει σοβαρά υπόψη του.

ΟΙ ΠΑΡΑΠΑΝΩ διαπιστώσεις αποτελούν, ως ένα βαθμό, κριτήρια με βάση τα οποία έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια η εξωτερική πολιτική και στη δική μας Η.Δημοκρατία. Οι προσανατολισμοί της είναι άπρόρροια των συσχετισμών ανάμεσα στις ομάδες που μετέχουν στην εξουσία και των διεθνών πολιτικών σχέσεων της χώρας, όπως έχουν διαμορφωθεί ιστορικά. Κύρια συνισταμένη της πολιτικής αυτής είναι ο φιλοδυτικός έξονας σ' όλα τα επίπεδα.

ΠΡΟΣΩΑΤΟ δείγμα είναι η συμφωνία με την ΕΟΚ - ούτε καινούρια, ούτε και έκρηξη πολιτική ενέργεια. Έκκετο που αλλάζει, ίσως, είναι κάποιες αντιπροσέσεις που προτίθεται να επιβάλλει ο Έλληνας πρωθυπουργός. Ο κ. Καραμανλής εκδήλωσε τη θέληση να μη διαταραχθεί η μεταπολεμική Ισορροπία δυνάμεων στα Βαλκάνια από τα πρόσφατα κινεζικά "ανοίγματα" στο χώρο αυτό, καθώς και από την εύρνη αντιμετώπισή τους εκ μέρους της Ρουμανίας και της Γιουγκοσλαβίας.

Η ΠΡΟΫΠΟΘΗ αυτή όμως του κ. πρωθυπουργού έχει μια εύρύτερη δυναμική, η οποία κηγάζει από το γεγονός ότι δεν μπορεί να διατηρηθεί ανέξοδα το "στάτους κβο" στα Βαλκάνια. Η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να διαβεβαιώσει Εμπροσθεν των γείτονών της ότι ο στόχος της για πολυμερή συνεργασία δεν θα έχει σε συνέπεια την εμπλοκή των δυτικών "συμμάχων" της στο βαλκανικό χώρο" θα πρέπει δηλαδή να συνειδητοποιήσει η ελληνική Δεξιά, τ ί σ η μ α ί ν α ι αυτό που είπε ο ήγέτης της ότι τα Βαλκάνια μεταβάλλονται σε κυριτιδαποθήκη, όταν μπλέκονται οι "μεγάλοι" στα εσωτερικά τους ζητήματα. Για να μη γίνει λοιπόν κάτι τέτοιο θα πρέπει -έρχης γενομένης από τις ελληνοτουρκικές σχέσεις- να μη χρεωθεί η βαλκανική συνεργασία με παρέμβαση στο Αιγαίο και στο Κυπριακό σε στυλ "Κάρπ-Πτέθριντ". Γιατί αν ξεκινήσει έτσι, η κυριτιδαποθήκη θα μεταφερθεί στα ίδια τα βαλκανικά κράτη...

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

‘Η βαλκανική πολιτική του κ. Καραμανλή και κάποια βουλγαρικά «έρωτήματα»...

ΠΩΣ ΚΡΙΝΟΝΤΑΙ τά αποτελέσματα των συναντήσεων του κ. Καραμανλή με τό στρατάρχη Τίτο και τόν πρόεδρο Τσαουσέσκου; ‘Αν θά δεχθούμε τήν εκτίμηση του ‘Ελληνα πρωθυπουργού, τά αποτελέσματα υπήρξαν «απολύτως ικανοποιητικά». Γιά δύο βασικούς λόγους: Διότι, πρώτον, έπέτρεψαν «νά ξέρουμε όλοι μας» – δηλαδή ό Τίτο, ό Τσαουσέσκου και ό Καραμανλής – «ποϋ βρισκόμαστε». Καί αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, σέ μιά περίοδο όπου ό ανταγωνισμός «τρίτων» (ΕΣΣΔ – Κίνας, αλλά και ΕΣΣΔ – ΗΠΑ...) στό βαλκανικό και μεσανατολικό χώρο, έντείνεται. Διότι, δεύτερο, διαπιστώθηκε ή βούληση τής Γιουγκοσλαβίας, τής Ρουμανίας και τής ‘Ελλάδας, όχι μόνο «νά αναπτύξουν περαιτέρω τή φιλία και συνεργασία τους» αλλά και «νά προστατεύσουν τή γαλήνη και σταθερότητα στή Βαλκανική».

Τή βούληση αυτή, μπορεί νά καταγράψει κανείς τόσο στά δύο ανακοινωθέντα πού σφράγισαν τίς επισκέψεις του κ. Καραμανλή στό Βελιγράδι και Βουκουρέστι, όσο και στά θερμά σχόλια πού αφιέρωσαν, μέ τήν ευκαιρία των επισκέψεων αυτών, ό Γιουγκοσλαβικός και ρουμανικός τύπος. ‘Αλλά και ό ίδιος ό κ. Καραμανλής δέν υπήρξε φειδωλός σέ θετικές διαπιστώσεις: «Δέν λησμονούμε – δήλωσε στή ρουμανική πολιτική επιθεώρηση «Λούνεα» – ότι εδώ, στή Ρουμανία, στό ‘Ιάσιο και στό Δραγατσάνι, αναψε ή φλόγα του Είκοσιένα και δόθηκε ή πρώτη αίματινη σπονδή στον άπελευθερωτικό μας άγώνα. ‘Η άνεξαρτησία, πού κατακτήσαμε μέ τόσες θυσίες, αποτελεί, σήμερα, τό πολυτιμότερο άγαθό μας». Μιά βαθύρριξη και σταθερή φιλία – είπε ό κ. Καραμανλής, απαντώντας στήν προσφώνηση του Γιουγκοσλάβου πρωθυπουργού Τζουράνοβιτς – ένώνει τούς δύο λαούς μας. «Και πάνω σ’ αυτήν, άκριδώς, τή φιλία, θεμελιώνουμε μιά πολύπλευρη και γόνιμη συνεργασία».

‘Η θετικότητα των διατυπώσεων αυτών, ώθησε όρισμένους σχολιαστές στήν άποψη ότι όχι μόνον έχει διαμορφωθεί ένα άλλο κλίμα στις σχέσεις μεταξύ Γιουγκοσλαβίας, Ρουμανίας και ‘Ελλάδας, αλλά και ότι ή ίδια ή ελληνική έξωτερική πολιτική αποκτά – εκ των πραγμάτων – μιά άλλη διάσταση, μιάν άλλη ποιότητα...

Δύο βασικές ιδέες

Στις συνομιλίες του μέ τούς προέδρους τής Γιουγκοσλαβίας και Ρουμανίας, δύο βασικές ιδέες είχε κατά νου ό κ. Καραμανλής:

‘Η πρώτη: Νά μή καταστούν τά Βαλκάνια, αυτή ή άλλοτε «μπαρουταποθήκη» τής Ευρώπης, πεδίο ανταγωνισμών των «μεγάλων». Προπαντός νά μή μεταφερθεί ή σοβιετο – κινεζική σύγκρουση, από τήν ‘Απω ‘Ανατολή, όπου κυρίως εκδηλώνεται, στήν έξαιρετικά ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Θά πρέπει – είπε ό ‘Ελληνας πρωθυπουργός στους Γιουγκοσλάβους και Ρουμάνους συνομιλητές του – άνεξάρτητα από τούς γενικότερους προσανατολισμούς μας, ν’ άποθαρρύνουμε «πρωτοβουλίες τριτών», πού θά μπορούσαν νά φέρουν τίς χώρες μας σέ αντίθεση...

‘Η δεύτερη: Νά προωθηθεί ή ιδέα τής βαλκανικής συνεργασίας, τόσο στό διμερές, όσο και στό πολυμερές πεδίο. ‘Η συνεργασία αυτή, κατά τόν κ. Καραμανλή, όχι μόνο προάγει τά συμφέροντα των βαλκανικών λαών, αλλά και μπορεί νά συμβάλει στήν κατοχύρωση τής ειρήνης τής περιοχής.

Φυσικά, ό ‘Ελληνας πρωθυπουργός δέν παρέλειψε νά ενημερώσει τό στρατάρχη Τίτο και τό Ρουμάνο πρόεδρο και πάνω στά καυτά θέματα τής ελληνικής έξωτερικής πολιτικής: Κυπριακό, Αίγαιο, σχέσεις μέ τό ΝΑΤΟ, κλπ.

Και ως προς τόν πρώτο στόχο του ‘Ελληνα πρωθυπουργού (νά μή μεταφερθεί ό σοβιετο – κινεζικός ανταγωνισμός στά Βαλκάνια), οι δύο πρόεδροι υπήρξαν έξαιρετικά σαφείς: Συμμεριζόμαστε τίς άνησυχίες σας – του είπαν. ‘Αλλά ή όποια βελτίωση σχέσεων τής Γιουγκοσλαβίας ή τής Ρουμανίας μέ τήν Κίνα, δέν συνεπάγεται αίχμη κατά τής ΕΣΣΔ... Οι Σοβιετικοί φίλοι μας μπορεί νά μήν είναι ευτυχείς από τήν επίσκεψη λ.χ. του Χούα Κούο Φέγκ, τό περασμένο καλοκαίρι, στό Βελιγράδι και τό Βουκουρέστι... Καί οι ‘Αμερικανοί μπορεί νά έλπίζουν – και νά εργάζονται – γιά τή σύμπληξη κάποιου αντισοβιετικού μετώπου, μέ τή συμμετοχή ή μή τής Κίνας... ‘Ομως γιά τό Βελιγράδι, όπως και γιά τό Βουκουρέστι, ή βελτίωση των σχέσεων τους μέ τήν Κίνα, στηρίζεται στήν πάγια πολιτική τους – πολιτική φιλίας και συνεργασίας μέ όλες τίς χώρες, στή βάση τής ίσοτιμίας, του σεβασμού τής άνεξαρτησίας και κυριαρχίας, τής μή επέμβασης στά έσωτερικά τής άλλης χώρας.

‘Ως προς τό δεύτερο στόχο, τήν ανάπτυξη τής βαλκανικής συνεργασίας σέ διμερή και πολυμερή βάση, οι συνομιλητές του ‘Ελληνα πρωθυπουργού, βρέθηκαν άπολύτως σύμφωνοι. ‘Ασφαλώς, του είπαν, ή διαδικασία τής ύφεσης δέν μπορεί νά είναι υπόθεση μόνο των μεγάλων δυνάμεων, αλλά και των μικρών, και των μεσαίων χωρών – δηλαδή των βαλκανικών. Καί, άσφαλώς, ή ανάπτυξη τής πολυμερούς δέν σημαίνει δημιουργία ενός νέου μπλόκ, αλλά «καταξίωση τής άνεξάρτητης πολιτικής κάθε βαλκανικής χώρας» (Τσαουσέσκου).

‘Η πολυμερής βαλκανική συνεργασία

Οι θετικές αναφορές των προέδρων Τίτο και Τσαουσέσκου και του πρωθυπουργού Καραμανλή στήν ιδέα τής πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας, δέν σημαίνει, ώστόσο, και πραγμάτωση τής συνεργασίας αυτής... ‘Η πολιτική, όπως είναι γνωστό, δέν κυλά μέ εύχολόγια, αλλά μέ συγκεκριμένες πράξεις. Καί, μέχρι στιγμής, δέν υπάρχει όποιαδήποτε ένδειξη ότι ή Βουλγαρία, πού δέχεται τή διμερή, αλλά άποκρούει τήν πολυμερή, άνέκρουσε πρύμναν. Αυτό τό γνωρίζει, καλύτερα από κάθε άλλον, ό ίδιος ό κ. Καραμανλής. Γι’ αυτό, όταν ρωτήθηκε, από τούς δημοσιογράφους πού τόν συνόδευαν, κατά τήν επιστροφή του στήν ‘Αθήνα, άν, τελικά, «προωθήθηκε ή ιδέα τής πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας» και «άν ή διάσκεψη των ‘Αθηνών (‘Ιανουάριος του 1976) θά έχει πρακτική συνέχεια», άπάντησε κοφτά: «Θά μπορώ νά σας τό πω αυτό, μετά τή συνάντησή μου μέ τόν πρόεδρο Ζίβκωφ».

Και ό μέν πρόεδρος Ζίβκωφ άναμένεται νά έλθει στήν ‘Ελλάδα (στήν Κέρκυρα), μέσα στό τρίτο δεκαήμερο του ‘Απριλίου. ‘Ομως ή κοινή αίσθηση είναι ότι ό πρόεδρος τής Λ.Δ. τής Βουλγαρίας, δέν πρόκειται νά μετακινηθεί από τίς γνωστές θέσεις του, ότι, δηλαδή, ή πολυμερής βαλκανική συνεργασία είναι υπόθεση κλειστή και, όπωσδήποτε, μή ρεαλιστική.

‘Εχει τή μικρή ιστορία της αυτή ή βουλγαρική αντίρρηση στήν ανάπτυξη τής πολυμερούς: ‘Η Βουλγαρία πήρε, όπως είναι γνωστό, μέρος στήν πρώτη Βαλκανική Διάσκεψη των ‘Αθηνών, αλλά άρνήθηκε νά δώσει συνέχεια στήν πρωτοβουλία αυτή. ‘Η αλήθεια είναι ότι και στή διάσκεψη αυτή, ή Βουλγαρία είχε διατυπώσει σειρά από επιφυλάξεις: πριν άπ’ όλα, ή διάσκεψη των ‘Αθηνών, είπε, δέν πρέπει ν’ άποκληθεί «διάσκεψη», αλλά άπλώς «συνάντηση»... Δεύτερο, νά μήν όρισθεί ήμερομηνία γιά τή σύγκληση των δεύτερης διάσκεψης, αλλά αυτό ν’ άποφασισθεί άργότερα, «άφου μελετηθούν οι προτάσεις» πού έκανε ή πρώτη διάσκεψη (γιά τήν ανάπτυξη τής συνεργασίας στους τομείς τής γεωργίας, του έμπορίου, τής ενεργείας, τής ύδροοικονομίας, των μεταφορών, του περιβάλλον-

τος, κ.ά.). Τρίτο, ή διάσκηψη δέν πρέπει νά δείξει σπουδή: «Δέν βάζουμε τήν καρότσα πρίν από τό άλογο» – είπαν οί Βούλγαροι αντιπρόσωποι στους Έλληνες, Τούρκους, Γιουγκοσλάβους και Ρουμάνους συναδέλφους τους... Παρά τίς επιφυλάξεις της αυτές, ή βουλγαρική αντιπροσωπεία υπόγραψε τό κοινό ανακοινωθέν και δεσμεύθηκε όπως τό σύνολο των 140 περίπου προτάσεων και είσηγήσεων πού κατατέθηκαν στή διάσκηψη υποβληθεί στή βουλγαρική κυβέρνηση «γιά τά περαιτέρω».

Έμελλε όμως τά πράγματα νά μείνουν σέ νεκρό σημείο. Και έμειναν στό σημείο αυτό, από τή στιγμή πού ή έλληνική πλευρά δέν έδωσε συνέχεια στήν πρόταση της Ούγγαρίας και Τσεχοσλοβακίας όπως, μαζί μέ τήν Αυστρία, πάρουν μέρος στή βαλκανική συνεργασία... Ο Ούγγρος ύπουργός ανέπτυξε τή σχετική επιχειρηματολογία στον τότε ύπουργό Έξωτερικών κ. Μπίτσιο: 'Η βαλκανική συνεργασία, του είπε, τείνει νά ξελιχθεί σέ «κλειστή λέσχη»... Η Ούγγαρία μπορεί, μέ τήν αυστηρή έννοια του όρου, νά μή θεωρείται βαλκανική χώρα, αλλά συνορεύει μέ τή Γιουγκοσλαβία και Ρουμανία, πού τίς θεωρείτε βαλκανικές χώρες. Η Τσεχοσλοβακία πάλι, μπορεί νά μή συνορεύει μέ βαλκανική χώρα, αλλά συνορεύει μέ τήν Αυστρία και τήν Ούγγαρία, πού συνορεύουν μέ χώρες των Βαλκανίων...

Λίγο αργότερα, και ή Σόφια ανακάλυψε ότι δέν μπορεί νά είναι μέλος μιās «κλειστής λέσχης», μιά και ή έλληνική πλευρά αρνείται τή «διεύρυνσή» της μέ τή συμμετοχή της Ούγγαρίας, Τσεχοσλοβακίας και Αυστρίας...

Άλλά οί βουλγαρικές επιφυλάξεις δέν έλειψαν ούτε και τώρα, μέ άφορμή τίς επισκέψεις του κ. Καραμανλή στό Βελιγράδι και Βουκουρέστι. Έπίσημα βουλγαρικά σχόλια μπορεί νά μήν υπήρξαν (άν και «σχόλιο» θά μπορούσε νά θεωρηθεί και ή υποβάθμιση των επισκέψεων αυτών από πλευράς βουλγαρικών μέσων μαζικής ενημέρωσης), αλλά τά άνεπίσημα – υπό μορφή «φιλικών συναναστροφών» ή «άπλών έρωτημάτων», κλπ. – υπήρξαν: «Γιατί ό κ. Καραμανλής επιμένει τόσο πολύ στή διαβαλκανική συνεργασία, αφού άποδειχθηκε άπραγματοποίητη; Μήπως οί Άμερικανοί – και όχι ό κ. Καραμανλής... – έτοιμάζουν μιά νέα συμφωνία τύπου Μπλέντ (1954), μέ άξονα, τή φορά αυτή, Άθήνα – Βελιγράδι – Βουκουρέστι; (Η συμφωνία του Μπλέντ πρόβλεπε στρατιωτική και πολιτική συνεργασία, αλλά και άμοιβαία βοήθεια, άνάμεσα στην Άθήνα, τήν Άγκυρα και τό Βελιγράδι). Μήπως ό κ. Καραμανλής επιδιώκει τήν πολυμερή συνεργασία σά διαδικασία γιά τό ξεπέραςμα των έλληνοτουρκικών διαφορών; Πώς μπορεί ό κ. Καραμανλής νά μιλά γιά τήν ανάγκη «λύσεως» της βουλγαρο – γιουγκοσλαβικής διαφοράς στό «μακεδονικό», όταν ό ίδιος δέν μπορεί νά τακτοποιήσει τίς σχέσεις του μέ τήν Άγκυρα;»

Τά άνεπίσημα αυτά βουλγαρικά «έρωτήματα», μπορεί νά μήν υποδηλώνουν, τελικά, έχθρότητα άπέναντι στην έλληνική πλευρά, μιά και ή Βουλγαρία υποστηρίζει εκθυμα τήν έλληνοβουλγαρική συνεργασία σέ διμερή βάση. Υποδηλώνουν όμως, όπωςσδήποτε, τή θέση – και τίς επιφυλάξεις – πού εξακολουθεί νά διατηρεί ή Σόφια άπέναντι στην ιδέα της πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας – θέση πού εκφράζει, όπως υποστηρίζουν οί «είδικοί», τήν άποψη της ύπατης ήγεσίας του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Και οί λόγοι είναι γνωστοί.

Παρ' όλα αυτά, και άνεξάρτητα από τό τί θά δώσει ή συνάντηση Καραμανλή – Ζίβκοφ, γεγονός παραμένει ότι, πολύ πέραν από τήν πραγμάτωση ή όχι της πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας, αρχίζει νά διαμορφώνεται σήμερα μιά νέα βαλκανική έλληνική έξωτερική πολιτική. Πού θά μπορούσε, στην προέκταση και τό βάθειμά της, ν' αντιροπήσει, ως ένα βαθμό, τήν πολιτική του άτλαντισμού. Οί σχετικές διαδικασίες μπορεί ν' άποδειχθούν επίπονες και πολύχρονες. Άλλά θέματα πρós τήν κατεύθυνση της φιλίας, της συνεργασίας και της ειρήνης, μεταξύ των βαλκανικών χωρών – έστω και επιμέρους – γίνονται. Και αυτό, είναι κάτι τό όπωςσδήποτε ένθαρρυντικό...

ANTHNP

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ

Πέμπτη 15

● Μετά τό Πακιστάν και τήν Περσία, ή τουρκική κυβέρνηση άποφασίζει τήν έξοδο της χώρας από τό «ΣΕΝΤΟ»

● Τό Βιετνάμ, μέ σημερινή διακοίνωση του ύπουργείου Έξωτερικών, ζητά έναρξη συνομιλιών μέ τήν Κίνα.

Παρασκευή 16

● Μέσα σ' ένα κλίμα έντασης των σχέσεων μεταξύ του Πέρση πρωθυπουργού Μπαζαργκάν και του Χομείνι, ό τελευταίος διατάζει τήν άναστολή των πολιτικών δικών και μαζί τή δική του τέως πρωθυπουργού Χοβέντα.

Σάββατο 17

● Κατά τίς διήμερες συνομιλίες τους πού έληξαν σήμερα τό θράδν, ό στρατάρχης Τίτο και ό πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής διαδήλωσαν τή θέλησή τους νά μήν έμπλακούν τά Βαλκάνια στον άνταγωνισμό των «μεγάλων», και ιδιαίτερα της Κίνας και της Σ. Ένωσης.

● Μετά τή χθεσινή σύλληψη του επικηρυγμένου φασίστα-βομβιστή Άπ. Πρωτοπαπιά, έπακολούθησε σήμερα ή σύλληψη του επίσης επικηρυγμένου Νικ. Παναγόπουλου.

Κυριακή 18

● Οί 600 περίπου αντιπρόσωποι της διήμερης (Ιδρυτικής) Συνδιάσκεψης του Κόμματος Δημοκρατικού Σοσιαλισμού, της οποίας οί εργασίες έληξαν σήμερα, εξέλεξαν πρόεδρο τον Ίω. Πεσμαζόγλου.

● Ο πρόεδρος της Άλγερίας και ό πρωθυπουργός της Λιβύης άποφασισαν τή λήψη κατάλληλων μέτρων ένάντια στή χωριστή συνθήκη ειρήνης Αιγύπτου-Ισραήλ: στό μεταξύ ή Σ. Άραβία έχει δηλώσει ότι θά επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις στην Αίγυπτο σέ περίπτωση έφαρμογής της αιγυπτο-ισραηλινής συνθήκης, ενώ οί Παλαιστίνιци και ή Συρία έχουν άπειλήσει έκρηξη πολέμου.

Δευτέρα 19

● Ο Ρουμάνος πρόεδρος Τσαουσέσκου διαβεβαιώνει τον Κ. Καραμανλή, κατά τή σημερινή έναρξη των διήμερων συνομιλιών τους, ότι οί σχέσεις της χώρας του μέ τήν Κίνα δέν έχουν άντισοβιετική αιχμή και δέν άποβλέπουν στή δημιουργία άλλου συνασπισμού.

● Τό 5μελές Έφετείο Άθηνών αναβάλλει την έκδίκαση της υπόθεσης των βομβιστών-φασιστών γιά τίς 5 Μαΐου, μετά τή σύλληψη του καταζητούμενου Ν. Παναγόπουλου.

● Στην πρωτεύουσα του περσικού Κουρδιστάν, Σαναντάζ, διεξάγονται σφοδρές μάχες μεταξύ Ιρανών και Κούρδων άυτονομιστών. Στό μεταξύ ή «Πράβδα» κατηγορεί τήν Κίνα, τό Πακιστάν και τήν Αίγυπτο ότι βοηθούν τή μουσουλμανική μειονότητα του Άφγανιστάν νά έξεγερθεί ένάντια στό άριστερό καθεστώς της χώρας.

Τρίτη 20

● Μέ τήν υποστήριξη των ρεπουμπλικάνων και των σοσιαδημοκρατών, ό κ. Άντρεότι σχημάτισε νέα κυβέρνηση μειοψηφίας προσπαθώντας νά άποφευχθούν πρόωρες εκλογές στην Ιταλία.

Τετάρτη 21

● Ο κατηγορούμενος στην υπό-

θεση των βομβιστών-φασιστών Λοχαγός Τζαβέλας, δέν άπεκάλυψε τίποτα τό καινούριο γιά τή συμμετοχή στην όλη υπόθεση «ύψηλά ιστάμενων» προσώπων, παρ' όλη τήν άνάκριση στην όποία ύπεβλήθη σήμερα από τον ίδιο τον κ. Μπάλκο και τον άρχηγό της ΥΠΕΑ, στρατηγό Κρητικό.

● Διαδηλώσεις διαμαρτυρίας πραγματοποιούνται σέ μεγάλες πόλεις της Κίνας ένάντια στην άπόφαση της κυβέρνησης νά στείλει τους κατοίκους γιά έργασία στην άγροτική ύπαιθρο.

Πέμπτη 22

● Ο ύπουργός Έξωτερικών του Λάος κ. Μπούφα άπηύθυνε έπιστολή στον Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ γιά τή λήψη μέτρων μέ στόχο τή διασφάλιση της ειρήνης στην Ν.Α. Άσία, άπέναντι στις έπιθετικές ενέργειες της Κίνας.

● Στό Άφγανιστάν, ό Μοτζαντίτι, ήγέτης των μουσουλμάνων δηλώνει ότι οί άντρες δέ θά παραιτηθούν του άγώνα τους πρίν τήν άνατροπή της άριστερης κυβέρνησης του κ. Ταράκι.

Παρασκευή 23

● Ομαδικές μεταθέσεις άξιωματικών από τά Χανιά και τό Έράκλειο σάν ένδειξη «δυσαρέσκειας» της κυβέρνησης γιά τήν ήπια στάση πού τήρησαν οί άρχές άσφαλείας στην πρόσφατη άγροτική άπεργία στά Χανιά και στην κινητοποίηση του Έρακλειου ένάντια στην κυβερνητική άπόφαση γιά τήν «έξαγωγή» των άρχαίων.

● Ένώ ό προσωπικός άπεσταλμένος του Χομείνι Ταλεγκάνι άρχισε χθές συνομιλίες μέ τους Κούρδους άυτονομιστές, ό Ιρανός ύπουργός Έσωτερικών δίνει σήμερα προφορική ύπόσχεση γιά παραχώρηση ήμιαυτονομίας στην κουρδική μειονότητα.

● Ο Σύρος ύπουργός Έξωτερικών άπειλήσε σήμερα στό Λονδίνο οικονομικές κυρώσεις σέ όσες δυτικές χώρες ύποστηρίζουν τήν έφαρμογή της αιγυπτο-ισραηλινής συνθήκης: έξ άλλου τό Ιράκ ζήτησε από τον ΟΗΕ τή βοήθειά του γιά τή ματαίωση της ύπογραφής του άνωτέρω συμφώνου.

Κυριακή 25

● Ο πρόεδρος Σαντάτ και ό Ισραηλινός πρωθυπουργός Μπέγκιν ύπογράφουν στην Ούάσιγκτον τό άμερικανικό σχέδιο ειρήνευσης, ενώ ή χθεσινή άφιξη στην Δαμασκό του σοβιετικού ύπουργού έξωτερικών Γκρομικό, δίνει νέα διάσταση στον άγώνα των χωρών του άντιαιγυπτιακού μετώπου.

● Έπιθέσεις φασιστών και συλλήψεις της Άστυνομίας, κατά τή διάρκεια του έορτασμού της 25ης Μαρτίου, όπου οί αντιπροσωπείες των σωματείων της Έθνικής Άντίστασης έπιχείρησαν νά καταθέσουν στεφάνια και νά συμμετάσχουν στις εκδηλώσεις.

Τρίτη 27

● Στό περσικό Τουρκμενιστάν ξεσπάει άυτονομιστική έξέγερση των μελών της τουρκομανικής μειονότητας, μέ ύποστήριξη των άριστερών «φενταγίν».

Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΕΩΝ

Ο σημερινός μας πρωθυπουργός κ. Καραμανλής όταν πέρασε από την κατηγορία των υπουργών στην κατηγορία των πολιτικών αρχηγών είχε προικοδοτηθεί με τον τίτλο του «έπιτυχημένου υπουργού Δημοσίων Έργων». Προετοιμασμένη ή όχι, μιά ολόκληρη μυθολογία είχε αναπτυχθεί, για τον δραστήριο Καραμανλή, για τους δρόμους του, για τα έργα του, για τα τουριστικά του μεγαθήρια – τελοσπάντων ένας εργολάβος ήρθε, καθάρισε την «κόπρη του Αύγειου» και ανόρθωσε μιά σύγχρονη πολιτεία από την Όμοιοια μέχρι τό Σούνιο. Τί υπερηφάνεια! Νέες πολυκατοικίες, άνοδος των τιμών στην αστική – πλήν όμως και την παραθαλάσσια – γή, αυτοκινητόδρομοι – βέβαια και ΙΧ και βενζινάδικα – μιά εικόνα τελοσπάντων εύρωπαϊκής πολιτείας πριν ακόμα μπούμε στην ΕΟΚ.

Και έρχεται τώρα, στην «ώριμή του φάση» ο πρωθυπουργός κ. Καραμανλής και τό έπιτελείο του νά σώσουν αυτή την πολιτεία! Ποιοί; Αυτοί οι ίδιοι που έκφράζοντας μιά νοοτροπία αναπτυξιακής λαίλαπας παρέδωσαν την πόλη άνευ όρων στους σπεκουλάτορες, τούς επιτήδειους και τούς δραστήριους επιχειρηματίες...

Και τώρα, μετά την διάγνωση, στην επιθανάτια σύσκεψη ποιά φάρμακα πρότειναν; Τά κίνητρα για την ανάπτυξη αντίπαλων πόλεων. Και μαζί τό χαράτσωμα των Αθηναίων – λές και έχουν όλοι εξίσου καρπωθεί τά κέρδη από την «ανάπτυξη» της Αθήνας.

Γιατί όμως «αντίπαλες πόλεις» και αντικίνητρα και άλλα παρόμοια ήχηρά; Όλα αυτά μάς βάζουν σε δυσοίωνες σκέψεις, αφού ή «άνασυγκρότηση» αρχίζει με την ίδια μεθοδολογία που όδηγησε άκριθώς στό χάος της «ανάπτυξης» από τίς «συσκέψεις των ειδικών» οί μεγάλοι άπόντες ήταν και πάλι ή αυτοδιοίκηση, οί επιστημονικοί σύλλογοι και οί άλλοι φορείς των κοινωνικών ομάδων. Και πάνω άπ' όλα έλειπε μιά άλλη αντίληψη για την περιφερειακή ανάπτυξη, ριζικά διαφορετική άπ' τή νοοτροπία της μεταπρατικής άρχουσας τάξης.

25η Μαρτίου: ΠΑΡΕΛΑΣΗ ΑΓΚΥΛΩΤΩΝ ΣΤΑΥΡΩΝ

«Όλίγα περιστατικά διαταράξεως των προγραμμάτων των Νομαρχών», κατά τό γιορτασμό της έπετείου της 25ης

Ύπόδειγμα γραικυλισμού έπαρχιακού τύπου

Άπό τούς κ.κ. άφέντες-ύπουργούς τους (Στεφανόπουλο, Τσαλδάρη και Δεληπέτρο, γεν. γραμματέα Τύπου και Πληροφοριών) ή Ένωση Ιδιοκτητών έπαρχιακού τύπου ζητά νά μήν ύφίσταται άνιση μεταχείριση, σε σύγκριση με τον ήμερήσιο έπαρχιακό τύπο, ό έβδομαδιαίος τύπος της έπαρχίας. Και για νά πετύχει κάτι τέτοιο στό σχετικό νόμο που κατέθεσε ό κ. Στεφανόπουλος, ή Ένωση στηρίζει τό νόμιμο του αίτήματός της στό ότι:
... «Άγωνιζόμεθα με πίστιν,

ένημερώνομεν και διαφωτίζομεν την κοινήν γνώμην της ύπαιθρου, όπου ζώμεν και ήμεεις, επί όλων των τοπικών, οικονομικών, πολιτιστικών και ΕΘΝΙΚΩΝ θεμάτων της Νέας Δημοκρατίας και της φιλότιτης ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΑΣ, διότι πιστεύομεν, ότι και ή έπαρχιακή ΕΛΛΑΔΑ, είναι και άποτελεϊ τό βασικότερο θάθρο της έθνικής μας ύποστάσεως».

Πόσα άλλα δείγματα ραγιαδικού θά δούμε άραγε από τούς «διαφωτιστές» της έπαρχιακής Ελλάδας;

Μαρτίου: αυτή είναι ή εκτίμηση του, υπό τή σεβαστή σκέπη του κ. Μπάλκου, ύπουργείου Δημ. Τάξεως. Έτσι εκτιμά τή φασιστική επίθεση των παρακρατικών και των ΜΑΤ, στίς αντιπροσωπείες των σωματείων της Έθν. Αντίστασης και στό δημοκρατικό λαό προαστείων της Αθήνας που διαδηλώνουν τή θέλησή τους για την ένταξη της αντιφασιστικής πάλης του λαού μας στην ιστορία της χώρας και τίς λαϊκές δημοκρατικές παραδόσεις του έθνους.

Οί έντολές των Νομαρχών (του κ. Μάνου) ήταν σαφείς: δέν θά έπιτραπεί «έκμετάλλευση» της έθνικής έπετείου. Και τί σημαίνει εκμετάλλευση; Ότι ή έθνική αντίσταση δέν αναγνωρίζεται από την Δεξιά – άφου κι' όλας αντιδρά ό ρυθμιστικός παράγων που λέγεται ένοπλες Δυνάμεις και τό διάταγμα του Παπαδόπουλου που αναγνωρίζει τούς δοσίλογους σαν αντιστασιακούς (συνταξιοδοτούνται) δέν έχει ανακληθεί. Τά συμπλέγματα ένοχής των ταγματσαφυλακίων ρυθμίζουν την πολιτική μας τάξη.

Η άπαγόρευση για «έκμετάλλευση» δέν άφορούσε όμως και τούς κάθε λογής φασίστες που, στό Περιστέρι π.χ., «έθεάθησαν» σε μοτοσυκλέτες φ' ούώντας περιβραχιόνια με άγκυλωτούς σταυρούς, ενώ τά φασιστικά συνθήματα και οί προκηρύξεις είχαν κατάλληλα συμπληρώσει τό ιδεολογικό «ντεκόρ» που είχε στήσει ή έπίσημη κρατική πολιτική.

Αυτά τά «έπίσημα προγράμματα» του Ύπουργείου Έσωτερικών και Δημοσίας Τάξεως έχουν μιά σαφή άφετηρία κι' ένα σαφή στόχο: την αντιδραστική ιδεολογία και πολιτική των συνεχιστών της μετεμφυλιακής έξουσίας.

Άλλά ή διατήρηση αυτής της έξουσίας συντελείται με την κινδυνολογία, τον αντικομμουνισμό, τή δίωξη των άγωνιστών της Αντίστασης.

Ό λόγος ανήκει και πάλι στην άφύπνιση και την άποτελεσματικότητα της πολιτικής στάσης του δημοκρατικού κόσμου. Η άναγνώριση της Έθνικής Αντίστασης είναι κάτι περισσότερο από συμβολική πράξη. Θα λειτουργήσει σαν καταλύτης για την άπομόνωση των φασιστών και θα άποδώσει την πρέπουσα τιμή σε εκείνους που άποτέλεσαν τον εύαίσθητο δέκτη της άγωνίας του έλληνικού Έθνους στην Κατοχή.

«ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΕΙΣ» ΣΤΗ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗ...

Η συγκρότηση ενός μονολιθικού κράτους που δέν θά έχει «κενά» και δέν θά φέρνει αντιρρήσεις στην πολιτική της κρατούσας έξουσίας, είναι κάτι που άποτέλεσε μέλημα όλων των κυβερνήσεων της μεταπολεμικής Δεξιάς.

Στόν τομέα του Στρατού και των Σωμάτων Ασφαλείας αυτός ό στόχος χρονολογείται από τίς εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των δημοκρατικών αξιωματικών μετά την άποτυχία του κινήματος του '35 και έντατικοποιήθηκε στό μετεμφυλιακό καθεστώς του 1950.

Αυτά για την ιστορία. Επί του παρόντος τώρα: Μιά έφημερίδα στά Χανιά που άπηχει τίς άπόψεις του κ. Μητσοτάκη και έκφράζει τά πολιτικά δίκτυα των τοπικών του παραγόντων, έγραφε τίς μέρες της κινητοποίησης στό Ηράκλειο «για τά αρχαία» ότι «οί άναρχοκομμουνιστές» προξενούν άναταραχή με την άνοχή της χωροφυλακής.

Ό κ. Μητσοτάκης ένημερώθηκε για τό «λαϊκό μέτωπο... χωροφυλακής – άναρχοκομμουνιστών», στή συνέχεια ένήμερωσε τον κ. Μπάλκο κι' ό κ. Μπάλκος ανέλαβε την υπό-

θεση: μέ τηλεγραφική διαταγή μετατέθηκαν (μέσα σέ μιά νύχτα λένε οί πληροφορίες) ανώτεροι καί κατώτεροι αξιωματικοί Χωροφυλακής από τά Χανιά καί τό 'Ηράκλειο. Γιατί, ήπια στάση τήρησαν οί αρχές ασφαλείας καί κατά τή διάρκεια τής αγροτικής απεργίας στά Χανιά.

Όταν λοιπόν τά σώματα ασφαλείας παρατηροῦν ἐκ τοῦ μακρόθεν, καί ἀκόμα φιλοξενοῦν στούς κόλπους τους, διάφορα φασιστικά στοιχεῖα πού συγκροτοῦν «μικρές ομάδες» (κατά τόν κ. 'Αθέρωφ) – οί ὁποῖες ὁμως ἀπασχολοῦν ἐπί χρόνια τώρα τίς διωκτικές αρχές καί δυναμιτίζουν τά θεμέλια τής πολιτείας – τότε τά πράματα μένουν « ὡς ἔχουν» καί οί Καραθανάσηδες προάγονται κανονικά.

Όταν ὁμως μπροστά σέ μιά λαϊκή κινητοποίηση, τά σώματα αὐτά δέν δείχνουν τόν ἀπαιτούμενο «ζήλο» καί τηροῦν ἀντίθετα μιά πολιτική στάση πού ἐκτονώνει τελικά τήν ὀξύτητα, τότε ὁ κ. Μπάλκος ἀνησυχεῖ· μεταθέτει τούς «ὀπεύθυνους» γιά νά εἶναι ἔτοιμα τά σώματα ασφαλείας, «χωρίς ρωγμές», νά ἐπιτελέσουν τό καθήκον τους: «νά ἀντιμετωπίσουν καί πάλι τήν ἐπιβουλή τῶν κομμουνιστῶν, ὅπως καί κατά τήν περίοδο τῶν Δεκεμβριανῶν», καθώς εἶπε φέτος ὁ κ. ὑπουργός κατά τήν «ἐπέτειο» τῶν «Δεκεμβριανῶν» στό στρατόπεδο Μακρυγιάννη.

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΑΠΟΒΑΣΗ ΣΤΑ ΒΑΤΙΚΑ...

Δέν ἔχουμε τήν πρόθεση φυσικά νά καλλιεργήσουμε ἕνα πολεμικό κλίμα γράφοντας τόν παραπάνω τίτλο γιά ἕνα γεγονός πού χαρακτηρίζει «ἀπλῶς» μιά ἐπιχειρησιακή ἀσκηση ἀμερικανῶν πεζοναυτῶν στή Λακωνία. Δέν μπορούμε ὁμως ἀπ' τήν ἄλλη νά μή φέρουμε στή μνήμη μας ἀνάλογες «προπαρασκευαστικές ἀσκήσεις» τῶν δυνάμεων τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ, σέ ἄλλες χῶρες πού τελικά κατέληξαν σέ μιά πραγματική ἀπόβαση στίς «δημοκρατίες τής μπανάνας» μέ γνωστά ἀποτελέσματα...

Στή χώρα μας αὐτή ἡ μορφή ἀσκησης, ἐγκαινιάστηκε ἐδῶ καί λίγα χρόνια καί φέτος εἶναι ἡ δεύτερη κατά σειρά χρονιά πού οί ἑλληνικές δυνάμεις, «γυμνάζονται» καί «μαθητεύουν» σέ μιά τέτοια ἐπιχείρηση, πλάϊ στούς ἀμερικανούς. Δέν ξέρομε κατά πόσο θά ξεκινήσει ἀπ' τή Λακωνία ἡ «ἀντιμετώπιση ἑνός ἀνορθόδοξου» (βλ. ἀντάρτικου) πολέμου» καί εἶναι ἕνα ἄλλο θέμα τοῦ ποιοῦ καί γιά ποιούς σκοπούς χρησιμοποιοῦν μιά τέτοια ἐμφυλιακή κινδυνολογία. Ἐκεῖνο πού ἐπισημαίνουμε εἶναι ὅτι τό βαλκανικό ἀνοιγμα τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ δέν μπορεῖ νά συμβιβάζεται μέ τέτοιου εἴδους ἐπιδείξεις ἰσχύος ἐκ μέρους τής «μεγάλης συμμάχου»: αὐτό τό γνωρίζει καλά καί ὁ ἴδιος καί ὁ ἰθύνων νοῦς τής πολιτικῆς τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Οἱ τελευταῖες ἐξελίξεις στή Μέση Ἀνατολή καί οἱ ἀντίκτυποί τους στή Μεσόγειο (ὁ κ. Σμίτ διαβεβαίωσε τόν κ. Ἀθέρωφ πρόσφατα ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι σημαντικός – πλέον – παράγοντας ασφαλείας στήν περιοχή) θά πρέπει νά φρονιματίσουν τούς ἰθύνοντες τής χώρας, γιά νά μή σταθοῦμε μάρτυρες ἐπώδυνων περιπετειῶν στήν ἴδια ἀνάπηρη, ἐθνική μας ἀνεξαρτησία.

ΟΙ ΔΙΚΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ

Ἡ Τά παρεπόμενα τής συναυλίας στό «Σπόρτιγκ», ὅπου στίς 21 τρέχοντος διοργανώθηκε ἐκδήλωση μέ τό Διον. Σαββόπουλο γιά συμπάρασταση στούς ἀναρχικούς φυλακισμένους Φίλιππο καί Σοφία Κυρίτση, ἦταν ἀπρόσμενα γιά τούς

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ «Ν.Δ.»

ΥΠ ΚΟΙΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

Ἀθῆναι 10-2-1978

Κύριον Ἄγγελον Πνευματικόν

Βουλευτὴν Εὐβοίας

Ἄνδρ. Μεταξῶ 17

ΕΝΤΑΥΘΑ

Φίλε κ. Πνευματικέ,

Σχετικά μέ τήν πρόσληψη τής Ὀδοντιάτρου Κας Μαρίας Παπανδρέου – Παπαθανασίου στό ΙΚΑ, σᾶς πληροφορῶ ὅτι ἐνήργησα ἤδη στήν Διοίκηση τοῦ ΙΚΑ (ἀρ. πρωτ. 1038/Π/78) ἀπό τήν ὁποῖαν περιμένω ἀπάντηση γιά νά σᾶς ἐνημερώσω.

Φιλικώτατα

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΤΟΣ

Ἐφ. ὑπουργός Κοιν. Ἐπηρεσιῶν

Ἡ ἐπιστολή τοῦ κ. Ἀποστολάτου πρὸς τόν ἀνεξάρτητο βασιλικό συνάδελφό του κ. Ἄγγελο Πνευματικό εἶναι ἀποκαλυπτική τοῦ πολιτικοῦ ἠθους καί τής πρακτικῆς τής κυβερνητικῆς παράταξης. Ἀποδείχεται σαφέστερα τό εἶδος τής

σχέσης πού συνδέει τόν πελάτη-ψηφοφόρο καί τόν βουλευτή-πατῶνο του, μέσω τής διευκόλυνσης πού κάνει ὁ βουλευτής καί ἡ ὁποία παίρνει τή μορφή τής ἐργοδοτικῆς προσφοράς, ἀπέναντι στόν ψηφοφόρο. Προϋπόθεση βέβαια γιά νά λειτουργήσῃ ὁ βουλευτής σάν ἐργοδότης εἶναι ὅτι ὁ δημόσιος ὀργανισμός στόν ὁποῖο τοποθετεῖ τόν ἐξυπηρετούμενό του, ἀποτελεῖ χῶρο πού ἐλέγχει διοικητικά ὁ ὁποῖος κ. Ἀποστολάτος. Αὐτά συμβαίνουν τό ἔτος 1979, ὀνομάζονται κοινῶς ρουσφέτια, καί γίνονται μέ τή μορφή ὀμαδικῶν προσλήψεων πού ἀνέρχονται σέ χιλιάδες, ἔχοντας σάν στόχο νά ἐδραιώσουν τό κράτος – καί τό κόμμα – τής Νέας Δημοκρατίας.

Αὐτό τό κόμμα πού σέ λίγο καιρό πραγματοποιεῖ τό πρῶτο του συνέδριο μέ κύριο σκοπό τήν ὀργάνωση τοῦ κόμματος στή βάση τής «ἀξιοκρατίας» καί τῶν «συλλογικῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν».

πρωταγωνιστές. Τό δικαστήριο τούς καταδίκασε σέ ποινές φυλάκισης μέχρι καί 3½ χρόνια.

Δέ θέλουμε νά προβοῦμε σέ μιά πολιτική ἀξιολόγηση τής δράσης τῶν ἀναρχικῶν. Ἐκεῖνο πού θέλουμε νά ἐπισημάνουμε εἶναι ἡ «ἀντίστροφη λογική» πού χαρακτηρίζει τό ἠθος καί τή λογική τής μεταχείρισης τῶν ἀντιπάλων τοῦ καθεστώτος: ἐπώνυμοι βασανιστές-στελέχη τής χούντας πού ἔπαιξαν πρωτεύοντα πολιτικό ρόλο, κυκλοφοροῦν ἐλεύθεροι ἀνάμεσά μας συμμετέχοντας μάλιστα καί σέ ἐκδηλώσεις καί δραστηριότητες φασιστικοῦ χαρακτήρα. Ἐνῶ ἄτομα σάν τό ζεῦγος Κυρίτση ἡ τούς πρόσφατους «ταραξίες» θά χρεωθοῦν τήν ἀνελέητη λογική τής αὐταρχικά βουλευόμενης πολιτείας μας στά πλαίσια τής προσπάθειάς της γιά τήν κραταίωση μιᾶς μονολιθικῆς τάξης πραγμάτων. γιά τήν ἰσοπέδωση τής συνείδησης τῶν «ἀφρόνων».

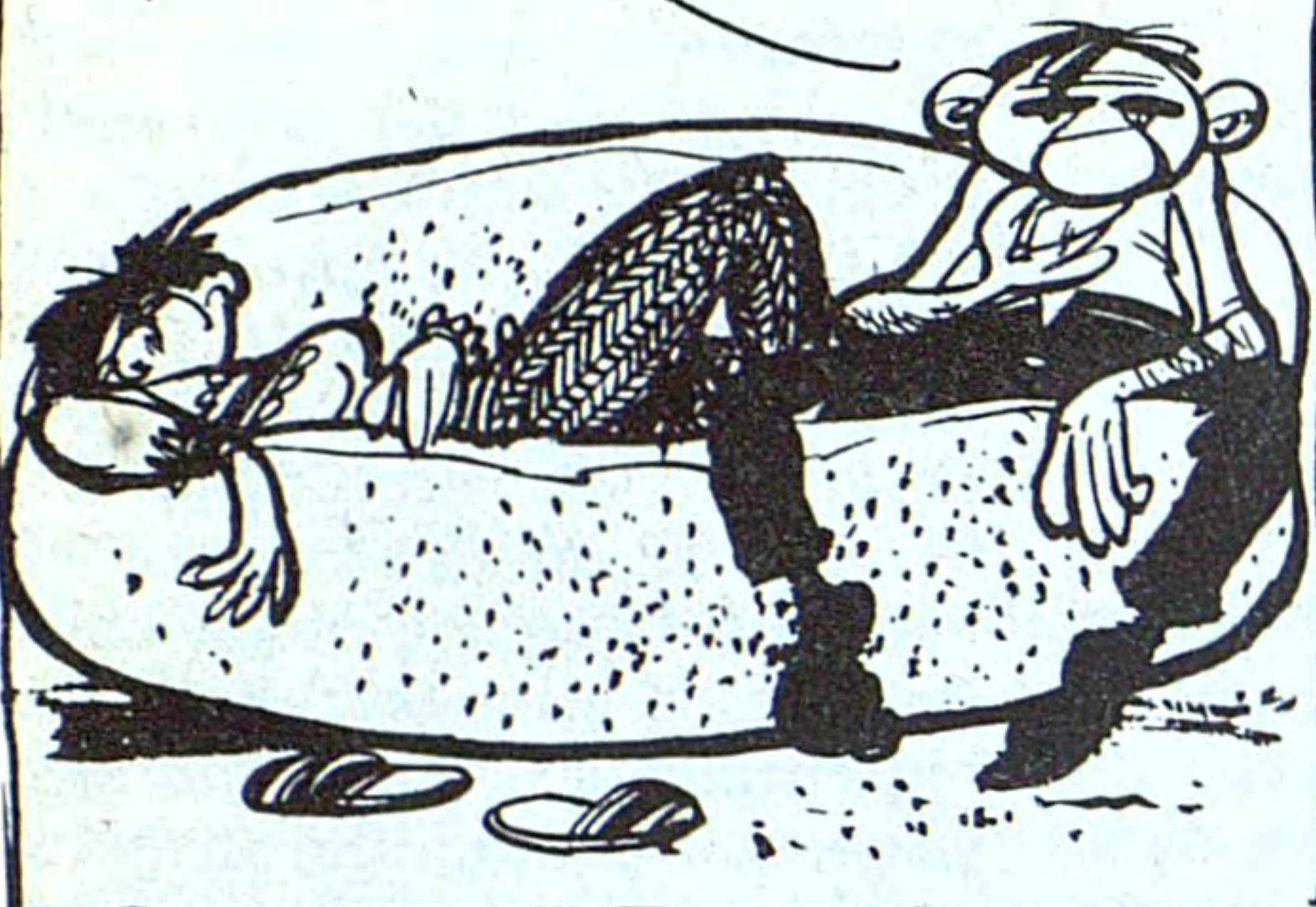
ΑΠΟΧΡΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ

Ὀικογενειακός καθγᾶς ξέσπασε στό φασιστικό συμμαζωμα τής ΕΝΕΠ. Μέ διακήρυξή του ὁ «ἀρχηγός τής Ἐθνικῆς Παράταξης Στέφανος Στεφανόπουλος, στήν πρώτη, ἀπό διετίας, πολιτική του πράξη-ἀπόφαση, ἀποκήρυξε τήν πιό φασιστική μερίδα τής φασιστικῆς ΕΝΕΠ καί διόρισε ἀρχηγό τό Θεόδωρο Περρωτῆ. Τήν ἀνακοίνωση δημοσίευσε ὁ «Ἐλεύθερος Κόσμος» τῆς 23.3. Τήν ἴδια μέρα ἡ «Ἐστία» στέγασε ἄλλη διακήρυξη – τῶν «σκληρῶν» αὐτή τή φορά – πού ἀποκήρυξε τόν Στεφανόπουλο.

Τί σημαίνουν ὅλα αὐτά;

Σύμφωνα μέ πληροφορίες καί ἐκτιμήσεις, ἡ διαγραφείσα ὀμάδα προχωρᾶ στήν ἴδρυση ἑνός ἀνοιχτά φασιστικοῦ κόμματος. Αὐτό ἦταν καί τό σημεῖο διαφωνίας τους. Οἱ διαφοροποιήσεις πού γίνονται στούς φασιστικούς «σταύλους» σημαίνουν ὅτι κάποια μαῦρα ἄλογα εἶναι περισσότερο ἀποφασισμένα νά κερδίσουν στόν ἀγῶνα τῶν προκλήσεων.

ΣΚΑΣΙΛΑ ΜΟΥ Ο ΠΛΗΘΥΡΙΣΜΟΣ
ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΠΑΨΕ ΤΑΒΕΡΝΑ

ΤΕΛΕΙΩΣΕ ΚΙ Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ!
ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΩΡΑ |

ΤΗΝ ΦΟΥΚΑΡΙΑΡΑ! ΝΑ ΤΗΝ
ΞΥΠΝΑΣ ΓΙΑ 3' ΛΕΠΤΑ;

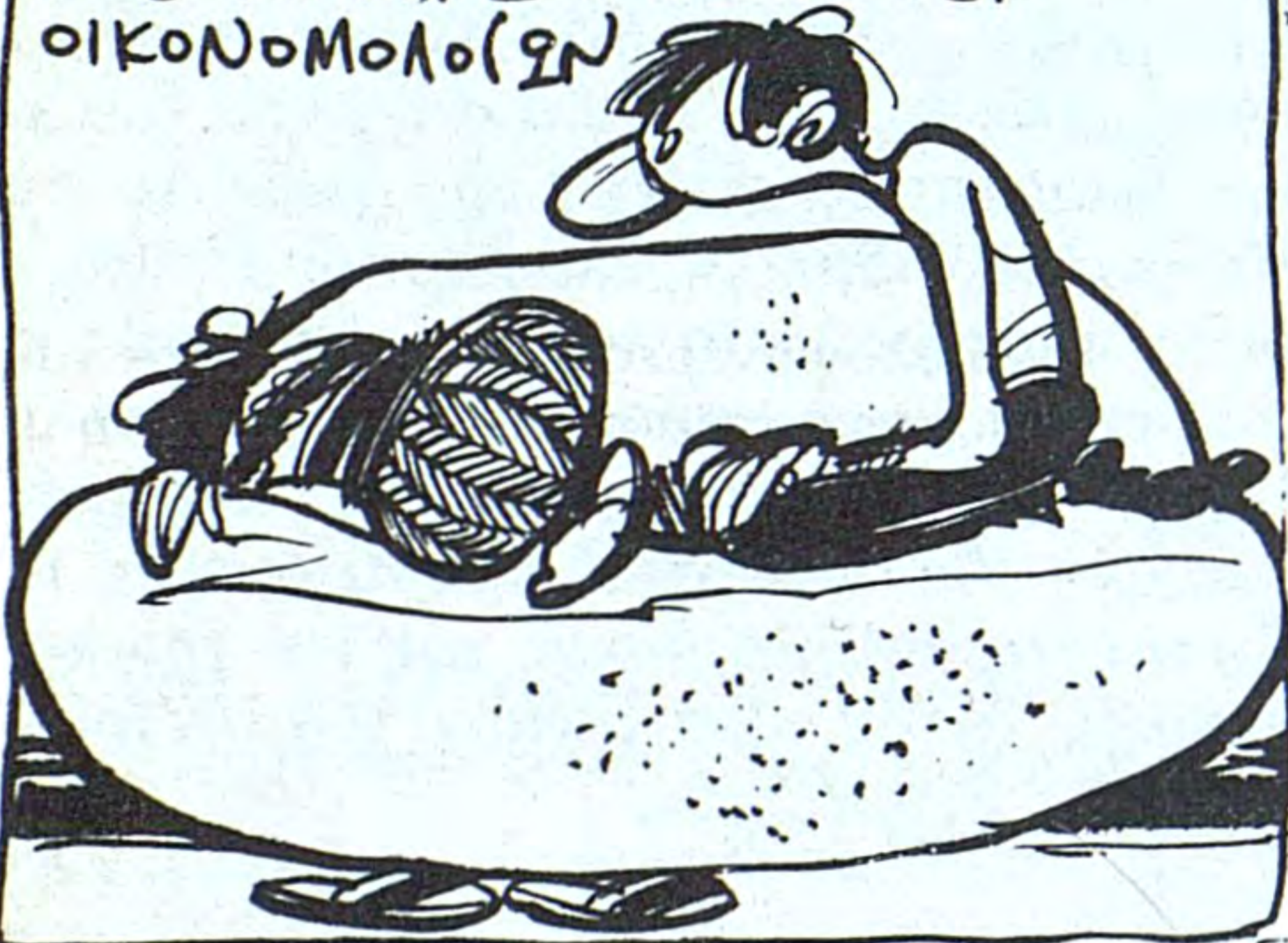
ΠΟΥ ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΑ; ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ
"ΘΕΛΟΥΝΕ" ΣΤΙΣ 4
ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ
ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ
ΜΕΣΑΝΥ-
ΧΤΑ

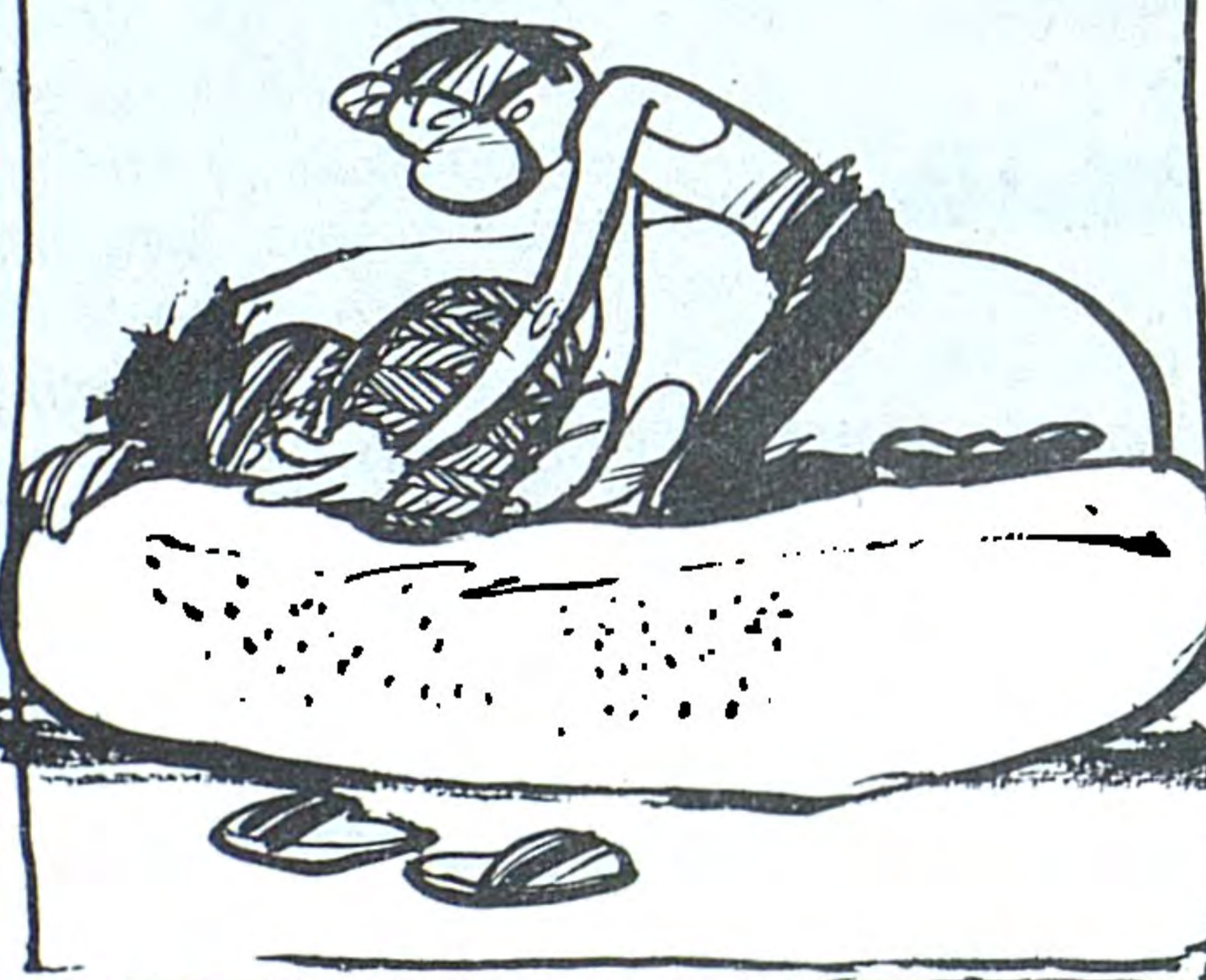
ΑΝ ΗΞΕΡΑ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΟΤΙ
ΔΕΝ ΘΑ ΤΗΝ ΕΝΟΧΛΕΙ
ΣΩ

ΑΥΤΑ ΠΑΡΑΔΙΝΕΙ ΟΠΟΙΟΣ ΚΑΘΕΤΑΙ
ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ! ΤΩΡΑ ΕΙΜΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΜΕ-
ΝΟΣ ΝΑ ΚΑΝΩ ΤΟ ΚΕΦΙ ΤΣΕΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟ(ΩΝ)

ΩΧ ΑΔΕΡΦΕ ΣΤΟ ΚΑΤΩ-ΚΑΤΩ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΜΑΙ

... ΜΟΥ ΧΡΙΣΤΑΝΕ
ΔΕ ΧΡΙΣΤΑΩ

ΤΙ
ΕΙΠΕΣ
ΚΩΣΤΑ;

ΤΙΠΟΤΑ! ΓΙΑ ΤΟΝ
ΠΛΗΘΥΡΙΣΜΟ ΛΕΩ

ΣΕ ΣΕΛΕΙ ΤΟ
ΠΑΙΖΑΚΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ
ΑΓΚΑΛΙΤΣΕΕ ΜΕ
ΤΗ ΖΥΝΑΙΚΟΥΛΑ
ΤΟΥ;

ΕΤΣΙ
ΑΠΟΤΟΜΑ;

ΑΝ ΤΟ ΠΑΜΕ ΕΤΣΙ ΘΑ ΠΑΨΟΥΜΕ
ΝΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΑΡΙΑ
ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ
ΜΗΧΑΝΕΣ

του Γιάννη Καλαϊτζή

ΛΙΒΥΗ:

Η τρίτη παγκόσμια θεωρία

Ήταν ποικίλες και περιέργες οι πληροφορίες που κατά καιρούς έρχονταν από την Λιβύη. Ή πιά έντυπωσιακή ήταν ότι ο συνταγματάρχης Μουαμέρ Άλ Καντάφι ποτέ δεν κατάληγε σε τελική απόφαση αν προηγούμενα δεν αποσύρονταν στο ιδιαίτερο τέμενός του για να έπικοινωνήσει με τον Άλλάχ.

Έτσι είχε επικρατήσει η αντίληψη ότι κάτι Ιδιαίτον - μή σύγχρονο, ίσως νεοϊσλαμικό, ένεπνε την ήγηση της κατά τά άλλα επαναστατικής Λιβύης: απόλυτα μονοκρατικές, θεοκρατικές ιδέες.

Σήμερα τά πράγματα φωτίζονταν περισσότερο. Ο υπεύθυνος για τις πολιτικές και πολιτιστικές σχέσεις της Λιβύης με τον έξω κόσμο Δρ. Άχμέτ Σαχάτι, ανάλυσε σε πρόσφατη συνέντευξη τύπου στην Αθήνα τις θεμελιακές αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται τό νέο κράτος.

Μιά νέα υπεραπλουστευμένη θεωρία έχει επεξεργαστεί ο ίδιος ο Άλ Καντάφι πού την ονόμασε «**Η Τρίτη παγκόσμια Θεωρία**». Ποιές είναι οι άλλες δυο; Δεν κατονομάζονται. Όμως διαφάνηκε ότι έννοει την «καπιταλιστική» και την «κομμουνιστική» πού θεωρούνται απόλυτα σφαλερές.

Σύμφωνα μ' αυτή τή θεωρία τό κοινοβούλιο θεωρείται παραπλανητικό: Τό ίδιο παραπλανητικό είναι και τό κάθε αντιπροσωπευτικό σύστημα. Κάθε τέτοιο σύστημα είναι αντιδημοκρατικό. Γιατί «**δημοκρατία σημαίνει εξουσία του λαού και όχι μιά εξουσία πού ένεργεί για λογαριασμό του λαού**». Και ή λαϊκή εξουσία εκφράζεται μόνο με τό «Γενικό Έθνικό Συμβούλιο», πού αναδεικνύεται από τις λαϊκές επιτροπές (έκλεγμένες από τό λαό) και τις έμπορικές και επαγγελματικές ενώσεις.

Άπαραδέκτα είναι επίσης και τά κόμματα, γιατί «**τό κομματικό σύστημα αποβάλλει τή δημοκρατία και διασπά τις κοινωνίες**». Άπαραδέκτο επίσης είναι και τό «**ταξικό πολιτικό σύστημα**», γιατί «**αν μιά τάξη, ένα κόμμα, μιά φυλή, ή αίρεση κυριαρχήσει σε μιά κοινωνία, όλόκληρο τό σύστημα γίνεται μιά δικτατορία**».

Πάνω στή βάση αυτής της «Τρίτης Παγκόσμιας Θεωρίας» είχαν στηριχτεί οι Λίβυοι για να αίφνιδιάσουν τον έξω κόσμο με τή διακήρυξη ότι «**Ο Άλ Καντάφι παραιτήθηκε από όλα τά αξιώματά του και ότι στό έξής θά 'ναι ένας απλός πολίτης**».

Όμως στην έρώτηση δημοσιογράφου, πώς είναι δυνατό να υπάρξει κράτος ή έθνος χωρίς πολιτική και στρατιωτική ήγηση, ο Δρ. Σαχάτι δεν δυσκολεύτηκε ν' απαντήσει ότι «**ο Μουαμέρ Άλ Καντάφι έξακολουθεί να παραμένει για πάντα ο Ιδεολογικός άρχηγός και ο υπεύθυνος των πολεμικών υποθέσεων της Λιβύης**».

Άναμφίβολα με τήν πιά πάνω απάντηση, τά απορρέοντα από τήν ύλοποίηση της «Τρίτης Παγκόσμιας Θεωρίας» έρωτήματα, πολλαπλασιάζονται. Και όπωσδήποτε είναι άδύνατο να βρουν τή σωστή απάντηση.

ΟΥΓΚΑΝΤΑ:

Με τή Σάρα

Καταρέει ο Άμίν;

Μετρημένες είναι οι μέρες του Ίντι Άμίν, ύποστηρίζει ο τέως πρόεδρος της Ουγκάντα Μίλτον Όμπότε. Ήδη γύρω στά δύο έκατομμύρια Ουαγκαντέζων ζουν στίς «άπελευθερωμένες» περιοχές. Είπε ακόμη πώς οι δυνάμεις των άνταρτών πού μάχονται ένάντια στό καθεστώς του Άμίν δεν πρόκειται να καμφθούν κι αν ακόμα αποσυρθούν απ' τό έδαφος της Ουγκάντα, οι δυνάμεις της Τανζανίας πού βρίσκονται ήδη εκεί.

Ή κυβέρνηση του Όμπότε ανατράπηκε με πραξικόπημα του Άμίν, τότε άρχηγού του στρατού, στίς 25 Γενάρη 1971, όταν ο πρόεδρος βρίσκονταν για επίσημη επίσκεψη στην Σιγκαπούρη. Κι από τότε παραμένει στην Τανζανία.

Άκόμα και διπλωματικές πηγές επιβεβαιώνουν τή διάσπαση στό στρατό του Άμίν, παρ' όλη τή βοήθεια πού δέχεται από τό Μαρόκο και τή Λιβύη. Έδώ και έξη χρόνια ή κυβέρνηση του συνταγματάρχη Καντάφι βοηθά με όπλα κι έπενδύσεις τήν κυβέρνηση της Καμπάλα. Στους 500 στρατιώτες και άλλα 500 μέλη της όργάνωσης για τήν άπελευθέρωση της Παλαιστίνης πού βρίσκονταν ήδη στην Ουγκάντα, πρόσθεσε άλλους 1000 στρατιώτες και πολεμικό υλικό σε μιά προσπάθεια ένίσχυσης του Άμίν.

Ή δύσκολη θέση του Άμίν φαίνεται κι απ' τά ειδικά γυναικεία τμήματα του στρατού, πού δημιούργησε. Σ' ένα απ' αυτά, επικεφαλής είναι ή μιά απ' τις δυο γυναίκες του, ή είκοσιετράχρονη Σάρα, πού της έπλεξε και τό έγκώμιο, χαρακτηρίζοντάς την σαν τήν καλύτερη γυναίκα - διοικητή του στρατού...

ΒΑΤΙΚΑΝΟ:

Ή επίσκεψη του Πάπα στην Πολωνία

Μέχρι και τον Πάπα Πίο τον 7ο, ή Ρωμαιοκαθολική εκκλησία ήταν κλεισμένη

στον έαυτό της, και δεμένη με τις παραδόσεις της και τά δικά της κοινωνικά και πολιτικά συμφέροντα. Με τον Ίωάννη τον 23ο και τον Παύλο τον 6ο βγήκε απ' τή «φυλακή» της, ήρθε σ' έπαφή με διαφορετικές κουλτούρες και θρησκευτικά κινήματα, άπόκτησε μιά καινούρια ταυτότητα και μεγαλύτερο κύρος στον κόσμο.

Πώς βλέπει ο νέος Πολωνός Πάπας Ίωάννης - Παύλος ο 2ος τήν εκκλησία και τον κόσμο γενικώτερα; Στην πρώτη του εγκύκλιο αναφέρει πώς «**οι άπειρες δυνατότητες πού προσφέρει ή έποχή μας για άλματώδη ανάπτυξη και πρόοδο, δε χρησιμοποιούνται για τό συμφέρον όλων των ανθρώπων κι' όλων των λαών... Τά Ιδανικά της Έλευθερίας και του Ούμανισμού, βρίσκονται αντιμετώπια με μιά τελείως διαφορετική πραγματικότητα... Τό μέλλον του ίδιου του ανθρώπου πάνω στή γή, βρίσκεται σε κίνδυνο...**»

Σχολιάζοντας αυτή τήν εγκύκλιο ή έφημερίδα της Ρώμης Paese Sera, γράφει: «**Χωρίς άμφιβολία, ή εγκύκλιος περιέχει όλες τις σημαντικές αντιθέσεις στον κόσμο, σήμερα, ξεχνά όμως να προσθέσει πώς ο αιώνας μας ήταν και είναι αιώνας μεγαλειωδών προόδων, άπελευθέρωσης και χειραφέτησης**».

Μετά τό πρώτο του ταξίδι στό Μεξικό, ο Πάπας έτοιμάζεται να έπισκεφτεί τήν πατρίδα του Πολωνία. Ή ήμερομηνία της έπίσκεψης, πού εκ πρώτης όψεως δεν σημαίνει τίποτα, προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις. Ο Πάπας και τό περιβάλλον του έπιθυμούσαν τήν έπίσκεψη στίς 8 του Μάη, μέρα του Άγίου Στανισλάς, έπισκόπου πριν από έννιακόσια χρόνια στην Κρακοβία, πού ή αντίθεσή του στό βασίλειό, του στοίχισε τή ζωή. Ή πολωνική κυβέρνηση απ' τήν άλλη μεριά, ήθελε τήν έπίσκεψη στίς 15 Αυγούστου, μέρα της Παναγίας, προστάτιδας των Πολωνών.

Είναι όλοφάνερές οι πολιτικές επιπτώσεις πού θά 'χε ή έπίσκεψη του Πάπα στή μιά ή τήν άλλη ήμερομηνία. Με τήν άπότιση φόρου τιμής σ' έναν μάρτυρα της εκκλησίας πού άντιστάθηκε στό έπίσημο κράτος και τις άντιστοιχίες στή σημερινή πραγματικότητα, πού θά δίνονταν στό γεγονός, θά έντεινονταν οι σχέσεις του Βατικανού με τ' άνατολικά κράτη και θά βρίσκονταν σε πολύ δύσκολη θέση ή εκκλησία της Πολωνίας, πού είναι, σημειωτέον, ισχυρότατη σ' αυτή τή χώρα όπου ή καθολική πίστη έχει βαθιές ρίζες και όπου οι άντιφάσεις και οι άδυναμίες του καθεστώτος τροφοδοτούν τήν άντίσταση προς αυτό, κυρίως ανάμεσα στους νέους. Πάντως ή φόρμουλα βρέθηκε, ή έπίσκεψη θά γίνει... ανάμεσα στίς δυο έπίμαχες ήμερομηνίες.

Είναι σίγουρα νωρίς για να βγάλει κανείς όριστικά συμπεράσματα απ' τή νέα πολιτική του Βατικανού. Όμως, ή Ιταλική άριστερά πού σε μιά πρώτη φάση είδε με καλό μάτι τήν εκλογή ενός Πολωνού στή θέση του Πάπα, τώρα άρχίζει να άμφιβάλλει... Είναι πρόσφατη ή θύελλα πού ξεσήκωσε ή βίαιη καταδίκη της έκτρωσης - νόμιμη τώρα πιά στην Ίταλία - απ' τον Πάπα, και πού άνάγκασε κι' αυτούς ακόμα τους Χριστιανοδημοκράτες, να διαχωρήσουν τή θέση τους.

Ο φίλος μου ο Μαραμπού

Μέ τον Νίκο Καββαδία, «τόν ποιητή της αδελφοσύνης και των μεγάλων οριζόντων», γνωριστήκαμε στην 'Αλεξάνδρεια τό 1947, θά 'ταν άνοιξη. Δούλευα τότε διευθυντής στή βιομηχανία δερμάτων «Μικές Χαλκούσης και Σία», πού τά γραφεία της εταιρίας τους ήταν πάνω στή θρυλική οδό Τατουίκ. Από τή θέση πού καθόμουν είχα μέσα στά μάτια μου όλο τον 'Ανατολικό Λιμένα, τον Εβνοστο των Πτολεμαίων· ύστερα από τό νερό έρχόταν ό Λιμενοβραχίονας, μέ τό άχαρο, βαρύ όρθογώνιο του 'Ιχθυολογικού 'Ινστιτούτου και πιά δεξιά τό φρούριο του Καίτ Μπέη, χτισμένο πάνω στά έρείπια του αρχαίου Φάρου. Ένα τοπίο φορτωμένο μνήμες: μυθολογικές, ιστορικές, πολεμικές, ποιητικές και λογοτεχνικές, από τον Όμηρο και τον 'Ηρόδοτο, τον Πλούταρχο και τον Πολύβιο ως τον Σαίξπηρ, τον Ε.Μ. Φόρστερ και τον Καβάφη από τον 'Οδυσσέα και τον Μεγαλέξαντρο, τον Μάρκο 'Αντώνιο και την Κλεοπάτρα, ως τον Ναπολέοντα, τον Κωνσταντίνο Κανάρη, τον 'Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Γώργιο Σκληρό. Σεπτέμβρης 1939 - 'Ιούλιος 1963: 24 χρόνια εμπρός στό ίδιο τοπίο, δέν θυμάμαι νά έπληξα μήτε μιά φορά. Τέλος πάντων, άς έρθουμε στον Κόλια.

Ηταν τότε βοηθός άσυρματιστής στό «Κορινθία», πού έκανε τή γραμμή Πειραιά - 'Αλεξάνδρεια - Τζένοβα - Μασσαλία - Τζένοβα - 'Αλεξάνδρεια - Πειραιά. Είχε έρθει μ' ένα γνωστό μου, τον Νίκο Κεραμόπουλο, χημικό, «γιατί δέν ήξερε τό δρόμο», μάλλον για νά παίρνει κουράγιο, γιατί ήταν πραγματικά ντροπαλός. Πρίν ακόμα καθίσει άρχισε ν' άπαγγέλνει:

*Κι έγώ θυμάμαι κάποια δειλινά
στης 'Εθνικής Βιβλιοθήκης τή μεγάλη σάλα*

'Ηταν οί πρώτοι στίχοι από τό μοναδικό ποίημα πού είχα δημοσιέψει στην «'Αλεξανδρινή Τέχνη» (Μάιος 1930). Τό μυαλό του ήταν γεμάτο από στίχους λησμονημένων ή άποτυχημένων ποιητών. Μόλις του σύστηνες κάποιον άμέσως άπάγγελλε στίχους του. 'Ηταν ένας τρόπος νά γίνεται πιά γρήγορα ή ψυχική έπαφή. Τόν είδα νά κάνει τό ίδιο μέ τον Γλαύκο 'Αλιθέρση και τον Νικόλα Φύλλα. 'Ο Κεραμόπουλος ήταν από τούς Αίγυπτιώτες φοιτητές, πού ό πόλεμος είχε άποκλείσει στην 'Ελλάδα. Τόν καιρό της πείνας, για νά ενισχύσουν τό συσσίτιό τους, διοργάνωσαν μιά συγκέντρωση σέ θέατρο, όπου άπαγγείλανε και Καβάφη, τύπωσαν μάλιστα τίς όμιλίες, τό πρόγραμμα και μερικά ποιήματα σ' ένα φυλλάδιο και τό πουλούσαν για τον ίδιο σκοπό. Έτσι τούς γνώρισε ό Καββαδίας. 'Ορισμένοι τους, τώρα, πού άνοιξαν οί δρόμοι, είχαν ξαναγυρίσει στή γενέτειρα, και μέ τήν πείρα τους από τήν 'Αθήνα, βοήθησαν στην ίδρυση και δραστηριοποίηση της «Πνευματικής 'Εστίας». 'Ο Κόλιας είχε φέρει μαζί του και καμιά δεκαριά αντίτυπα από τό «Πούσι», πού μόλις είχε κυκλοφορήσει. Μου χάρισε ένα αντίτυπο, τά υπόλοιπα ανάλαβα νά τά πουλήσω. Γίναν άνάρπαστα από τούς φίλους της «Πνευματικής 'Εστίας».

Εκείνο τό πρωί ό Κεραμόπουλος είχε δουλειά. Μου άφησε τόν Κόλια κι έφυγε. Σέ καμιά ώρα ήρθε τό άφεντικό, ό Μικές Χαλκούσης. 'Ο Κόλιας γνώριζε τον Γιάννη Χαλκούση, της Πόλης, και τήν κόρη του τήν 'Ελένη Χαλκούση, τήν πρωταγωνίστρια, της έχει μάλιστα άφιερώσει ένα ποίημα στό «Πούσι»:

'Επεσε τό πούσι άποβραδίς

*τό καραβοφάναρο χαμένο
Κι έφτασες χωρίς νά σε προσμένω
μέσ' στην τιμονιέρα νά μέ δείς.*

'Ο Μικές ήταν άνθρωπος μέ καρδιά και καλλιτεχνικό γούστο. Σπίτι του είχε πίνακες του Παρθένη, του Γυαλινά, του Καλμούχου, του Μυταράκη, του 'Αγγελόπουλου, του Μαγκανάρη, του 'Αϊθαζόφκυ, Γάλλους έμπρεσιονιστές, Πικασσό κ.ά. Πιάσανε τήν κουβέντα και τ' ανέκδοτα, ό Κόλιας έλεγε για τούς Χιώτες κι ό Μικές για τούς Κεφαλλονίτες. 'Αντε πιά νά κάνεις δουλειά, τά δυό τηλέφωνα νά χαλούν τον κόσμο, κι οί πελάτες νά περιμένουν στον αντιθάλαμο. Σηκώθηκε ό Μικές νά πάρει τον Κόλια στο γραφείο του. «'Εντάξει», τούς λέω. «άλλά ό Κόλιας τό μεσημέρι θά φάει σπίτι μου, ξηγημένα πράματα». Συμφώνησε ό Κόλιας μόνο μου έβαλε όρο νά βρίσκεται στό καράβι του μισή ώρα πρίν από τό πρώτο σφύριγμα της σειρήνας. Δέν υπήρχε πρόβλημα, είχα αυτοκίνητο. 'Αργότερα όμως κατάλαβα κι αυτό τό πλέγμα του φίλου μου: Ζούσε μέ τήν άγωνία μήπως και φύγει τό καράβι του και μείνει ξέμπαρκος. 'Ετυχαν στιγμές μεγάλης έξαρσης κι ευτυχίας, πού πάντα τίς φαρμάκωνε μ' ένα «Τί ώρα είναι;», κάθε τόσο.

Στό σπίτι, άλλη άνάσταση! 'Η γυναίκα μου, ή μάνα μου, τ' αδελφία μου, ακόμα και ό 'Αμπντου μας τον έκαναν δικό τους. Από τότε, κάθε φορά πού τό πλοίο του διανυχτέρευε στην 'Αλεξάνδρεια, ό Κόλιας κοιμόταν σπίτι μας. Είχε τό δωμάτιό του. Μόνο άλλοι δυό τό μεταχειρίζονταν, αν τύχαινε νά βρίσκονται στην 'Αλεξάνδρεια: ό διηγηματογράφος Νίκος Νικολαΐδης, κι ό ζωγράφος Τάκης Καλμούχος. 'Ο 'Αμπντου κάθε τέταρτη βδομάδα του έστρωνε καθαρά σεντόνια, κι όταν χτυπούσε ή πόρτα κι ήταν ό Κόλιας φωτιζόταν τό μούτρο και χαλούσε τον κόσμο από τίς φωνές: «Γά σέτ, έλ Χαουάγκα μπιτάα έλ μπαμπούρ!» (Κυρία, ό κύριος του θαποριού). «Τί καλοί άνθρωποι πού είναι», μου έλεγε ό Κόλιας κάνοντας ένα μορφασμό, όπως όταν ζαρώνεις τή μύτη σου για νά μή δακρυσείς.

Μέναμε τότε στό Κάμπο Τσέζαρε, ένα προάστιο της 'Αλεξάνδρειας μέ πολύ έλληνισμό, στην οδό 'Ηλιούπολης αριθ. 41. Δεκαέξη χρόνια, δέν έτυχε νά πιάσει τό καράβι του τό λιμάνι μας και νά μή μās έρθει. 'Ηταν κάτι παραπάνω από φίλος, ήταν ό θαλασσινός μας αδελφός. 'Όταν μεταφερθήκαμε στην 'Ελλάδα, τον βλέπαμε πιά σπάνια. Και τώρα θά πω για τή μόνη φορά πού τον πίκρανα.

Θά 'ταν τό 1949 ή τό 1950. Πάντως καλοκαίρι. 'Ο Κόλιας είχε παραλάβει καθήκοντα υπεύθυνου άσυρματιστή στό 'Επιβατικό «Κυρηνεία», πού έκανε τή γραμμή 'Ινδικός 'Ωκεανός, Σιγκαπούρη, ως τήν 'Ιαπωνία νομίζω. Τότε θέβαια μόνο από γράμματα μαθαίναμε νέα του. 'Υστερα τον πήγαν για ένα διάστημα στό 'Ατμόπλοιο «'Ιωνία» πού έκανε τή γραμμή της Μεσογείου και τότε μιά μέρα μās παρουσιάστηκε. Είχε πολλά νά διηγηθεί, μά πιά πολύ περηφανευόταν για μιά γοργόνα μπλέ και κόκκινη, πού ένας μάστορης των τατουάζ του είχε σταμπάρει στα μαλακά του μπράτσου του. 'Όταν τέντωνε τό χέρι κι άνοιγόκλεινε τήν παλάμη, αυτή χόρευε ένα υποβλητικό χορό της κοιλιās. Μέ πολλή σοβαρότητα μου έλεγε, πώς όταν τό πλοίο του περνούσε από τό Κολόμπο της Κεϋλάνης, όπου είχε κάνει τό τατουάζ, ή γοργόνα, τά μεσάνυχτα, έφευγε, πηδούσε στην θάλασσα κι έκανε έρωτα μέσα στό νερό. 'Υστερα

ξαναγύριζε. Τά έλεγε αυτά και λαμποκοπούσε όλόκληρος, βρισκόταν στό στοιχείο του ό θαλασσινός μας Σεβάχ ό παραμυθάς.

Ενα πρωί φανερώνεται φουριόζος στό γραφείο και μοδ λέει νά τά παρατήσω όλα και νά τόν ακολουθήσω, ήταν κάτι πολύ θιαστικό. Έγώ περίμενα τηλεφωνήματα από τό Κάιρο, νά φύγουμε σέ μισή ώρα; Μπά, στάθηκε άνένδοτος. Μά πές μου τί συμβαίνει; Δέν μοδ έλεγε, μόνο: Πάμε, πάμε, άδικα χάνουμε τήν ώρα μας. Τέλος πάντων, είδοποίησα μέσα τ' άφεντικό πώς φεύγω για κάτι θιαστικό, δίχως ν' αναφέρω τόν Κόλια, γιατί θά μάς χασομεροδσε. Μπρός ό Κόλιας πίσω έγώ και νά κάνει μιά ζέστη, έσκαζε ή πέτρα κι ή άσφαλτος άχνιζε. - Είναι μακρυνά, νά πάρουμε ταξί, ένα άμαξάκι; Ποιόν τέλος πάντων πάμε νά συνατήσουμε; Μόκο ό Κόλιας, μά έπειδή τραβοδσε για τήν όδό Καλογραιών κατάλαβα πώς θά καταλήγαμε στό λιμάνι. Ήταν τότε καιροί πονηροί, ή Έλλάδα σπαράζονταν άπ' τόν Έμφύλιο, φίλοι μου λογοτέχνες ή και μόνο γνωστοί μου, ποιός νόμιμα, ποιός παράνομα ξεγλιστροδσαν μέ πρωτοσταθμό τή Γαλλία. Για μερικούς άπ' αυτούς βάζανε στό μυστικό και τόν Κόλια, «για νά έχει τό νοδ του». Σώπασα λοιπόν, έσκυσα τό κεφάλι κι έτρεχα μέσ στό κατακαλόκαιρο νά τόν προφτάσω.

Μιά στιγμή τόν βλέπω και μέ τραβάει άριστερά για τό Κομπακίρ, τήν κακόφημη συνοικία μέ τις πόρνες. Μέ πιάσαν τά διαόλια μου, δέ μίλησα όμως περιμένοντας νά δω. Και πράγματι σταμάτησε μπρός σ' ένα σκοτεινό μαγαζάκι πού έδειχνε για κουρείο άφοδ στό δυό φύλλα τής τζαματής πόρτας του ήταν γαντζωμένα μέ σύρμα δυό γυάλινα θαζάκια μέ νερό και μέσα τους κολυμποδσαν ζωντανές βδέλλες. Στήν Αίγυπτο, οι μπαρμπερήδες είναι πού σοδ παίρνουν αίμα. Κατάλαβα πώς ό μουστερής πού θά συναντούσαμε ήταν παράνομος άφοδ δέν μπόρεσε νά ξουριστεί μέσ στό επιβατικό, τόσες μέρες.

Ο φίλος μου μίλησε στόν κουρέα ελληνικά, του ζήτησε τό άλμπουμ, εκείνο τό καλό. Ό άλλος έβγαλε άπό ένα συρτάρι ένα τετράδιο ίχνογραφίας κι ό Κόλιας τό ξεφύλλιζε. Έφτασε σ' ένα σημείο, έβαλε τό δάχτυλο και μάς φώναξε νά σκύψουμε κι έμεις. Ήταν όλο σχέδια για τατουάζ. Αυτό πού έδειχνε ήταν πάλι μιά γοργόνα. Μοδ πιάνει τό μπράτσο, καλοκαιρι, κυκλοφοροδσα μέ κοντομάνικο.

- Κάνε στόν κύριο ένα στό δεξί του, μόνο πρόσεχε μην τόν πονέσεις!

Και σέ μένα:

- Θα κάνω κι έγώ άκόμη ένα στό άλλο χέρι, νά ενώσουμε τά αιματά μας, νά γίνουμε άδελφοποιτοί.

Τότε είναι πού πετάχτηκαν οι πόρνες άπ' τά καμαράκια τους, νά δοδνε ποιόν σφάζουνε, άνθρωπο ή σκυλί. Τόν έβρισα πρόστυχα, μά δέ θυμάμαι τί του είπα, μήτε μέ ποιό μέσο θρέθηκα καταϊδρωμένος, βγάζοντας μικρές κραυγές άπό τή λύσσα μου, στόν καναπέ του γραφείου μου.

Όταν πήγα για φαγητό σπίτι, μοδ άνοιξε ό "Αμπντου πρίν θάλω τό κλειδί στην κλειδαριά. Είχε ένα υφος εξαλλου θριαμβευτή:

- Έλ Χαουάγκα μπιτάα έλ μπαμπούρ γκέ! (ό κύριος του θαποριοδ ήρθε).

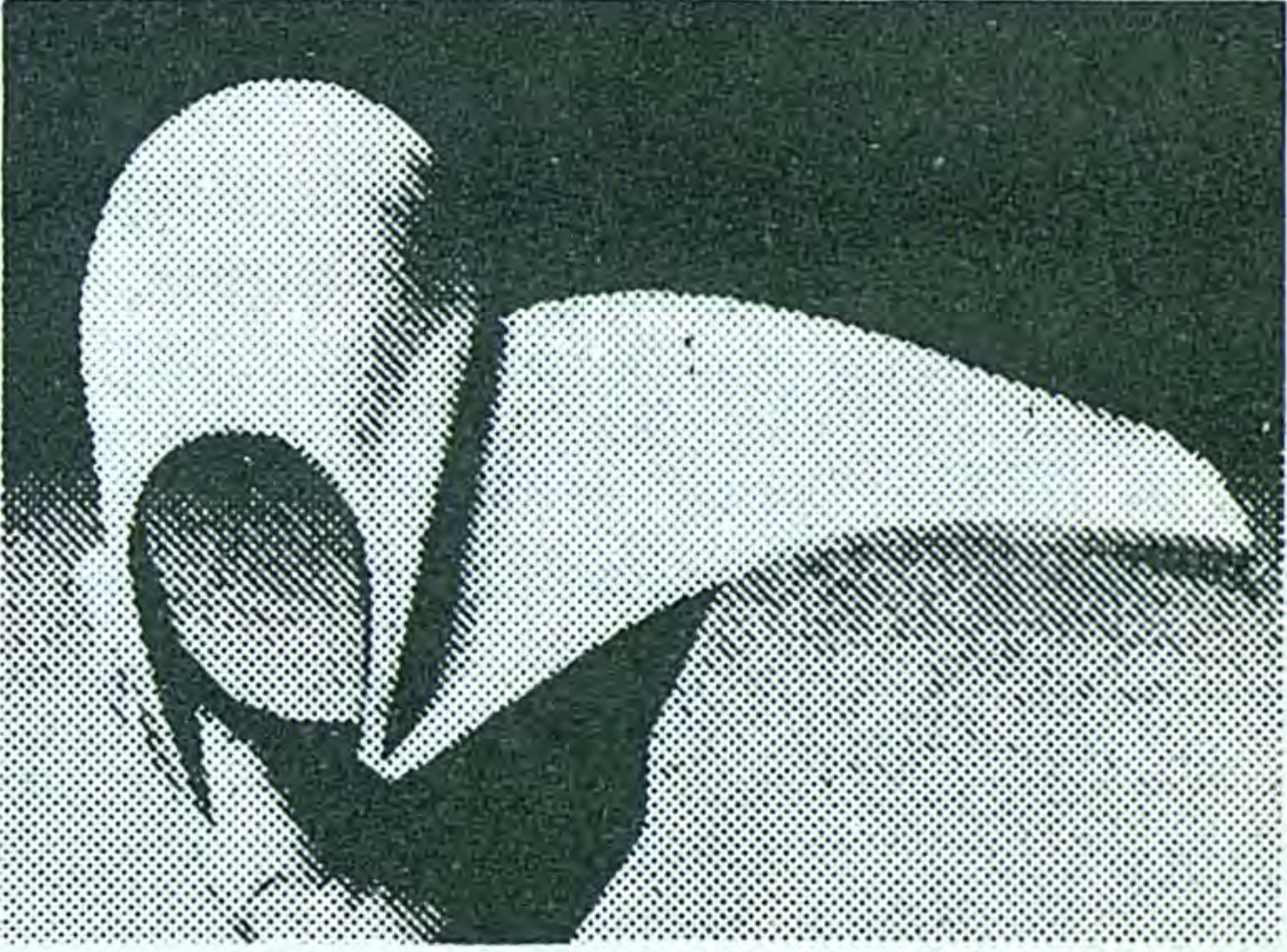
Στό τραπέζι ό Κόλιας όλο μοδ έριχνε κρυφές ματιές νά δει άν ξεθύμωσα. Κι όλα πήραν πάλι τόν παλιό τους ρυθμό.

Σήμερα στό περίπτερο
τό πρώτο τεύχος
τριπλό 40δρχ.

1 2 3
Α. ΓΕΩΡΓΟΠΑΠΑΔΑΚΟΥ
ΚΑΙ ΟΜΑΔΑΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

**ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ**
(ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ)

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ-ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟ-ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ

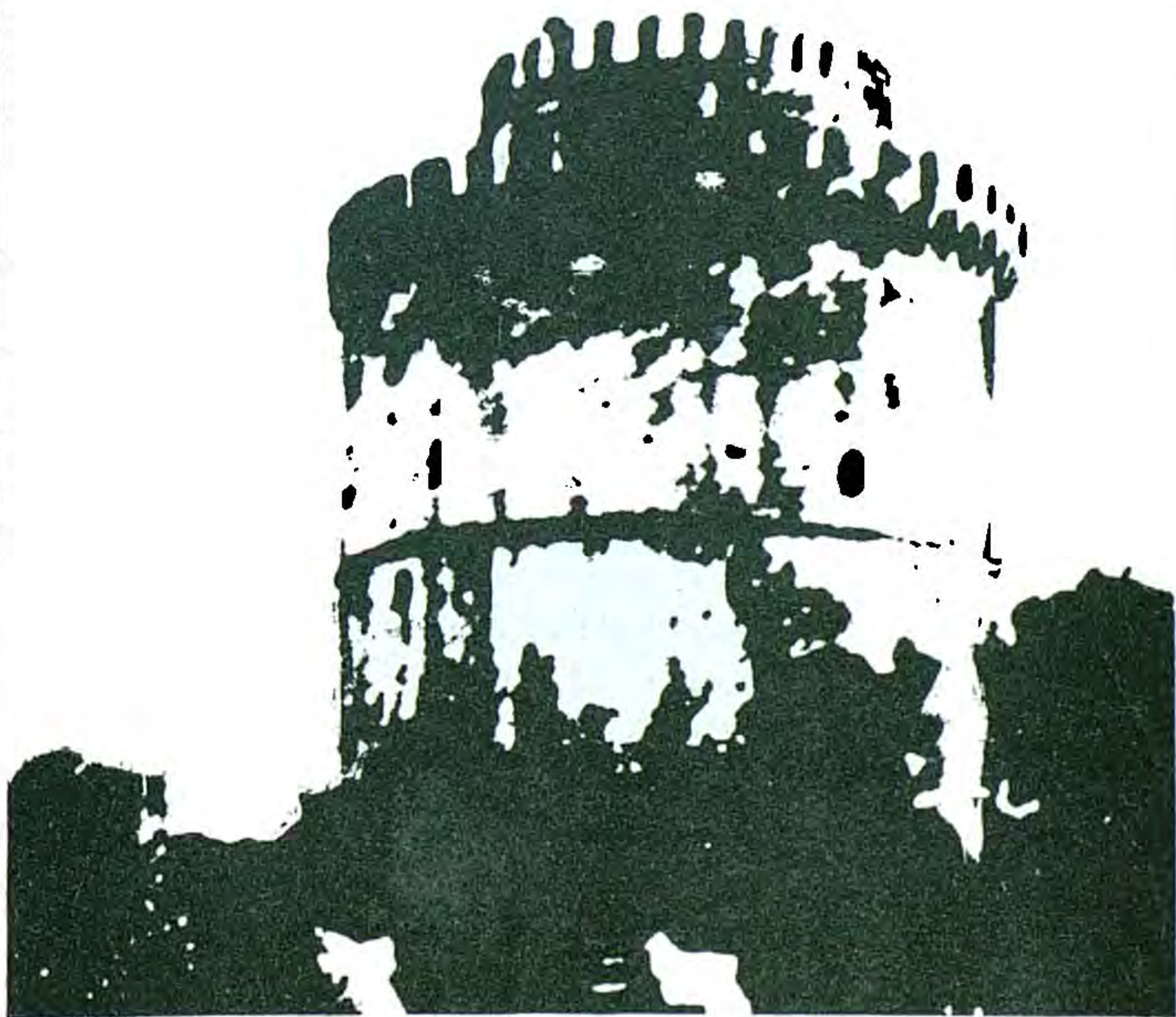

ΠΕΡΙΕΧΕΙ:
• Συντομο ορθογραφικό όδηγο.
• 50.000 λήμματα και πάνω άπό
100.000 τυπούς λέξεων.
• Ερμηνείες και παραδείγματα.
• Κατάλογο ανώμαλων ρημάτων
της Δημοτικής με τις κλίσεις τους.
• Αρκτικόλεξα.

ΤΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ
παιδεία
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΠΑΙΔΕΙΑ - ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ

**Β' ΕΚΔΟΣΗ
1979**

Βιβλιοπωλειό Μ. ΚΟΤΖΙΑ και ΣΙΑ

τό πιο σύγχρονο, μοντέρνο και
ένημερωμένο βιβλιοπωλειό τής Θεσ/νίκης

Ἡ χρόνια ἀρρώστια τῆς οἰκονομίας καί ἡ μόνιμη κυβερνητική ἀνεπάρκεια

τοῦ Κ. Κίτσου

Ἡ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας ἐξελισσεται τόσο ἄσχημα ὥστε – ὅπως εἶπε τὴν περασμένη βδομάδα ὁ διοικητὴς τῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδας κ. Ζολώτας – νὰ κινδυνεύουμε νὰ γίνουμε Τουρκία;

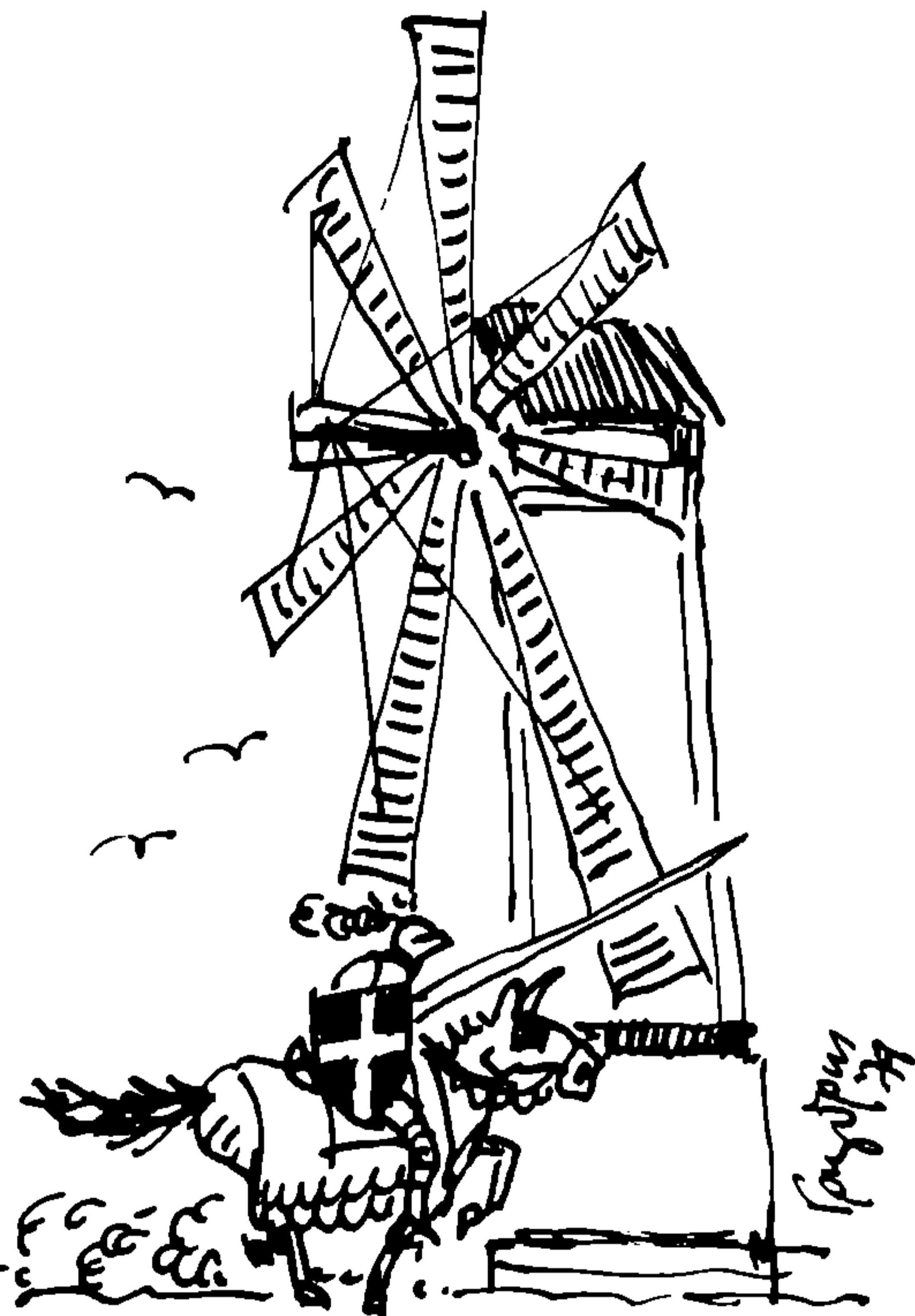
Ἡ ΑΠΑΝΤΗΣΗ στό ἐρώτημα δέν ἐπιτρέπει ἐπιπολαιότητες. Εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ κ. Ζολώτας, διαγράφοντας ἕναν παρόμοιο κίνδυνο ἤθελε νὰ «μαστιγώσει» τὴν κοινή γνώμη, τοὺς διάφορους παράγοντες τῆς οἰκονομίας, νὰ ἀποδεχθοῦν συμπεριφορά διάφορη ἐκείνης πού ὑπαγορεύει ἡ «πληθωριστική προσδοκία» – ὅπως ὀνομάζει ὁ κ. καθηγητὴς τὴν ἐπιδίωξη ἐκμετάλλευσης τοῦ πληθωρισμοῦ γιὰ αἰσχροκέρδεια. Δέν μπορεῖ νὰ ἐννοοῦσε ὅτι ἀπὸ καταστάσεις σάν αὐτὴ πού διέρχεται σήμερα ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία πέρασε, τὰ τελευταῖα μόλις χρόνια, καί ἡ τουρκικὴ οἰκονομία, γιὰ νὰ φτάσει νὰ ἔχει πληθωρισμό 65% τὸ χρόνο, 20% τοῦ ἱκανοῦ γιὰ ἐργασία πληθυσμοῦ τῆς ἀνέργους, 25 δισεκατομμύρια δολάρια (μαζί μέ τοὺς τόκους) ἐξωτερικό χρέος, καί ἄλλα παρόμοια. Δέν θά ἦταν ἀλήθεια.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅμως, ὅτι ἡ χώρα μας δέν διαθέτει οἰκονομικὴ πολιτικὴ, ἱκανὴ νὰ περιορίσει ὅσο γίνεται περισσότερο τίς συνέπειες ἀπὸ τίς ἄσχημες ὥρες πού περνάει ὁ καπιταλιστικός κόσμος, διαφυλάσσοντας τὸ πραγματικό εἰσόδημα τῶν Ἑλλήνων ἐργαζομένων καί τὴ δυνατότητα τῆς οἰκονομίας μας νὰ ἀναπτύσσεται. Καί δέν ἔχει αὐτὴν τὴν οἰκονομικὴ πολιτικὴ γιὰτί δέν ἔχει κυβέρνησι καταλληλὴ νὰ τὴν ἐπεξεργαστεῖ καί ἐφαρμόσει. Ἄν σ' αὐτό τὸ ἐπίπεδο ἐννοοῦσε τὴν ὅμοια πορεία Ἑλλάδας καί Τουρκίας ὁ κ. διοικητὴς, δύσκολα θά διαφωνήσει κανεὶς μαζί του. Καί ἂν τοὺς οἰκονομικά ὑπεύθυνους ἤθελε νὰ «μαστιγώσει» γιὰ νὰ ἀλλάξουν συμπεριφορά, πάλι δέν θά ὑπῆρχε διαφωνία. Μόνο, πού τὸ «μαστιγώμα» θά ἦταν χωρὶς τὸ παραμικρὸ ἀποτέλεσμα. Γιατί δέν εἶναι δυνατό νὰ ἀποδώσει κάποιος περισσότερο ἀπ' ὅσα μπορεῖ. Οὔτε νὰ πάψει νὰ εἶναι αὐτός πού εἶναι!

ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ τοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ ξεκίνησαν τὴν μεταδικτατορικὴ οἰκονομικὴ τους πολιτικὴ μέ ἕνα κρίσιμο λάθος: Διακήρυξαν ὅτι ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία, αὐτὴν πού παρέδιδε ὁ τυχοδιωκτισμός τῆς ἐφταετίας στὴ Δημοκρατία, ἦταν «κατὰ θάσιν ὑγιής»! Ἄν οἱ τότε – καί σήμερα – ἀρμόδιοι,

πίστευαν ὅτι αὐτό πού ἔλεγαν ἦταν σωστό, δέν ἔκαναν τίποτε ἄλλο παρά νὰ ἐπαληθεύουν τὴν ἀνικανότητά τους νὰ διαπιστώσουν ὅτι ἡ οἰκονομία ἦταν «κατὰ θάσιν» ἀρρωστη καί ἐπιφανειακά μόνον ὑγιής. Διόλου περίεργο, λοιπόν, γιὰτί δέν προχώρησαν ἀμέσως στὴ λήψη τῶν σωστῶν μέτρων γιὰ τὴν ἐξυγίανσή της. Μέ ἀποτέλεσμα, νὰ φτάσουμε στὴ σημερινὴ ἀνάγκη τῶν προειδοποιήσεων ὅτι «ἂν δέν ἀλλάξουμε συμπεριφορά, θά γίνουμε Τουρκία». Ἄν οἱ ἀρμόδιοι γνώριζαν ὅτι ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία δέν στηρίζεται σέ πολὺ ἀνθεκτικὲς θάσεις, ἀλλὰ ἔκαναν τὴν αἰσιόδοξη δήλωσι γιὰ λόγους δυσδιάκριτης πολιτικῆς σκοπιμότητας, τότε ἔχουν τὴν εὐθύνη γιὰτί δημιούργησαν ἕνα ψυχολογικὸ κλίμα ἐντελῶς ἀπρόσφορο γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τῆς «καταναλωτικῆς δίαιτας» σάν τὴν καλύτερη θεραπευτικὴ ἀγωγή τῆς πάσχουσας οἰκονομίας! Ποιὸς θά δεχόταν νὰ περιορίσει τίς διεκδικήσεις του ὅταν ἐπίσημα τὸν εἶχαν διαβεβαιώσει πὼς ἡ οἰκονομία μπορεῖ νὰ τίς ἱκανοποιήσει;

ΔΕΝ ΣΥΝΕΒΑΙΝΕ τὸ δεύτερο. Ἡ δήλωσι περὶ «ὑγιούς οἰκονομίας», ἐκτός τοῦ ὅτι ἦταν ἐντελῶς ἄστοχη γιὰ τὴν κρίσιμη ἐκείνη μεταπολιτευτικὴ φάσι, ξεκινούσε ἀπὸ πραγματικὴ ἀδυναμία τῶν κυβερνητικῶν ἀρμόδιων νὰ ἀντι-

ληφθοῦν τὴν πραγματικότητα. Τὸ ἐπιβεβαίωσε ἡ συνέχεια τῆς κυβερνητικῆς πρακτικῆς, πού ἔδωσε ὅλο τὸ μέτρο τῆς ἀπόστασις ἀνάμεσα στὰ προβλήματα πού πρέπει νὰ λύσει ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία καί τῆς ἱκανότητος τῶν ἐκάστοτε ὑπουργῶν νὰ βροῦνε τίς σωστὲς λύσεις.

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ παράδειγμα. Σάν ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ὁ κ. Κ. Καραμανλῆς, τὸ 1953-54, ἀνακατασκεύασε τὴν λεωφόρο Συγγροῦ γιὰ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν οἱ νέες κυκλοφοριακὲς ἀπαιτήσεις. Τὸ ἔργο τέλειωσε ἀρκετὰ γρήγορα καί χωρὶς ἰδιαίτερα προβλήματα. Ἡ τωρινὴ ἀπόπειρα γιὰ ἀναμόρφωσι αὐτῆς τῆς ὀδικῆς ἀρτηρίας κοντεῦει νὰ ἐξελιχθεῖ σέ... γιοφύρι τῆς Ἄρτας. Μέ μιά μικρὴ διαφορά: ὅτι τὸ θράδου δέν γκρεμίζεται μόνο του, ὅτι «ὄλημερίς χτίζουν», ἀλλὰ οἱ ἴδιοι οἱ «μαστόροι» γκρεμίζουν ἐκεῖνα πού ἔχτισαν τὴν προηγούμενη μέρα! Ἡ ἐξήγησι εἶναι ἀπλή: ἡ ἐννοια «λεωφόρος Συγγροῦ» σάν κυκλοφοριακό, πολεοδομικό, λειτουργικό δεδομένο εἶναι σήμερα ἐντελῶς διάφορη ἀπὸ ἐκείνην πού ἦταν πρὶν εἰκοσιπέντε χρόνια. Ὁ προβληματισμός, ὅμως, τῶν δημόσιων Ὑπηρεσιῶν γιὰ ἀστικά συγκοινωνιακά ἔργα, δέν ἐξελιχθηκε ἀπὸ τότε. Καί ἔτσι προκύπτουν οἱ ἀξιοθρήνητες περιπέτειες

της κατασκευής. Καί ό,τι γίνεται στη Συγγρού γίνεται, περίπου ίδιο, μέ κάθε πρόβλημα.

ΤΗΝ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ τών αρμοδίων τήν επιτείνει μία δεύτερη ένδοκυβερνητική πληγή: ό αλληλοσπαραγμός τών μελών της! Αντί για τή στενότατη συνεργασία πού επέβαλλαν οι δυσκολίες της εποχής, ό ένας ύπουργός προσπαθεί νά χρεοκοπήσει τόν άλλον! Σέ ύπουργικά Συμβούλια πού προεδρεύει ό κ. Καραμανλής, του δόθηκε αρκετές φορές ή δυσάρεστη εύκαιρία νά παίξει τό ρόλο διαιτητή «πυγμαχικών» αγώνων. Σέ μία απ' αυτές τις «συναντήσεις» ό ύπουργός Βιομηχανίας κ. Μ. Έβερτ έθεσε θέμα: «ή αυτός ή ό κ. Μητσοτάκης». Αποφεύχθηκε ή δύσκολη απόφαση του Πρωθυπουργού νά «επιλέξει», γιατί ό ύπουργός Συντονισμού δήλωσε ότι «για νά απαλλάξει τόν κ. Καραμανλή από τήν άσχημη κατάσταση πού δημιούργησε τό δίλημμα του κ. Έβερτ, δέν θά τόν μιμηθεί. Δέν θά άξιώσει, δηλαδή «ή ό κ. Έβερτ ή εγώ»!

ΙΣΟΥ άθλητικού ένδιαφέροντος «συναντήσεις» γίνονται ανάμεσα στον κ. Μητσοτάκη και τόν κ. Άθ. Κανελλόπουλο, ανάμεσα σε άλλους ύπουργούς και ύφυπουργούς, ανάμεσα σε ύπουργούς και Γενικούς Γραμματείς ύπουργείων, ανάμεσα στη διοίκηση της Τράπεζας της Ελλάδας και στις έμπορικές Τράπεζες (γιατί και εκεί έχει επεκταθεί τό πνεύμα της «στενής συνεργασίας»), ανάμεσα σε ύπηρεσίες τούτου και εκείνου του Υπουργείου, δημόσιας επιχείρησης, οργανισμού και «ούτω καθ' έξής».

ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΗ συνέπεια της αποσύνθεσης, στην κορυφή της κρατικής πυραμίδας είναι ή αποδιοργάνωση του κρατικού μηχανισμού σε όλη τήν έκτασή του. Οι ίδιοι οι ύπουργοί, όπου σταθούν και όπου βρεθούν διαλαλούν τήν άνησυχία τους για τήν εξάρθρωση της κρατικής μηχανής, για τήν άρνηση τών υπαλλήλων νά κάνουν - ουσιαστικά - ότιδήποτε άλλο, έκτός από τό πώς θά βολευτούν οι ίδιοι καλύτερα. Αποφεύγοντας, φυσικά, νά συνδέσουν αυτό τό φαινόμενο - πού δέν έχει καμία ύπερβολή ή περιγραφή του - μέ τή δική τους άνικανότητα και τις αδιάλλακτες ένδοκυβερνητικές αντιθέσεις.

ΟΤΑΝ, όμως, αυτή είναι ή αλήθεια για τόν μηχανισμό πού βαρύνεται μέ τήν ύποχρέωση επισήμανσης τών άναγκών της οικονομίας, της εισήγησης τών μέτρων πού πρέπει νά ληφθούν και κινητοποίησης τών παραγόντων πού πρέπει νά εργασθούν για νά εφαρμοσθούν και αποδώσουν τά μέτρα, ποιά θετικά αποτελέσματα μπορούν νά έχουν τά όποιαδήποτε «μαστιγώματα» σκέψεων και συμπεριφορών πού επιχειρεί ό κ. Ζολώτας; Η

προσπάθεια δείχνει άπλοϊκά ρομαντική. Κανένας δέν πρόκειται νά αποδεχθεί τό ρόλο του Άγιου Φραγκίσκου της Ασίζης, του Φτωχούλη του Θεού, όταν βλέπει όλους γύρω του νά λατρεύουν, μέ άποδοτικότητα πίστη, τήν προσωπική τους καλοπέραση!

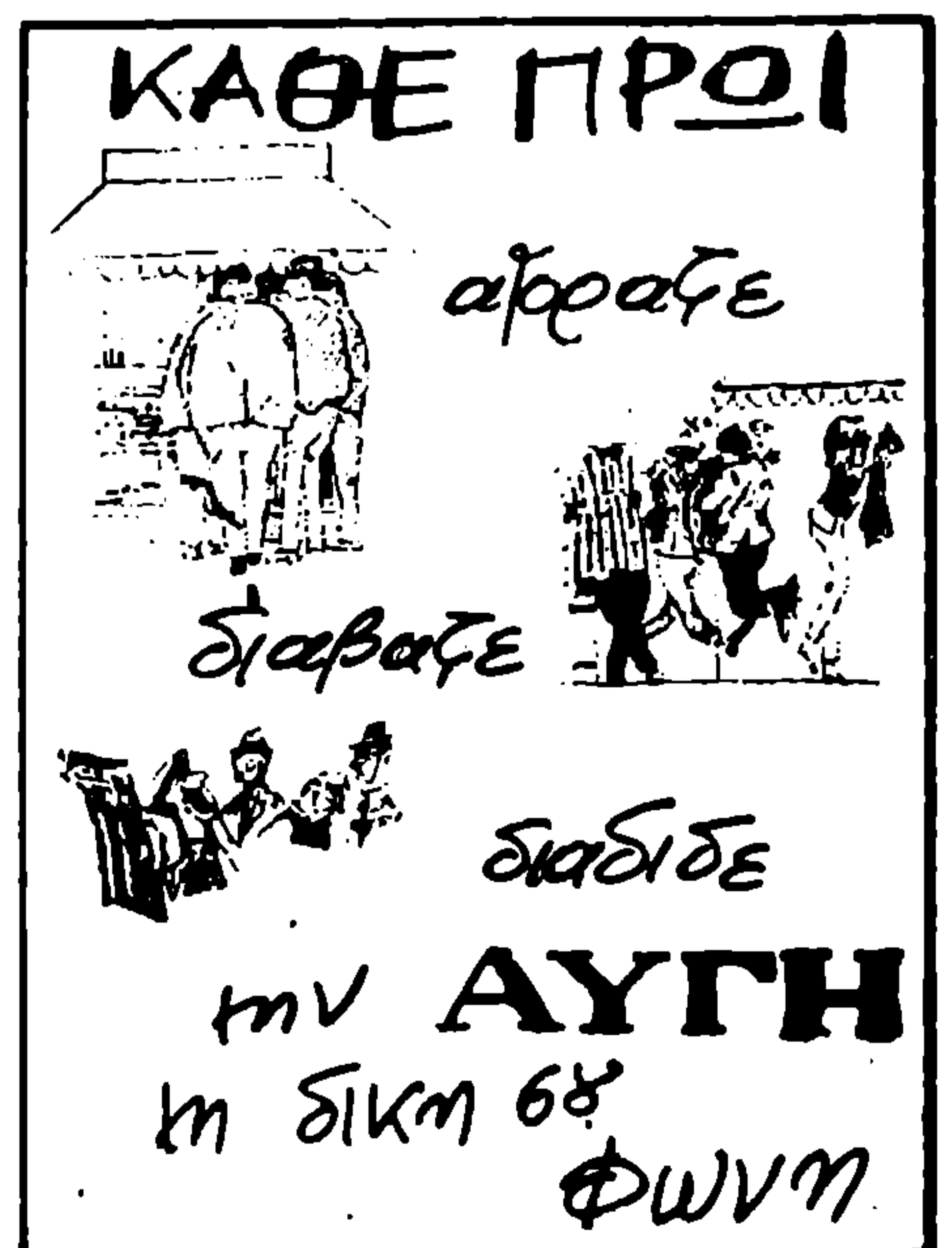
Η ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ στη λειτουργία και τις ικανότητες της κρατικής μηχανής έχει θαριές συνέπειες για όλόκληρη τήν οικονομία. Ανεβάζει επικίνδυνα τό παραγωγικό της κόστος - πέρα από τό γεγονός ότι ή άρρυθμία σε ένα τόσο κρίσιμο, κοινωνικά και οικονομικά, τομέα επεκτείνεται σαν έλαιοληπίδα σε όλο τό σύστημα οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Αυτή είναι ή πραγματική άφετηρία τόσο του πληθωρισμού, όσο και της επενδυτικής ύπνωσης. Ένός πληθωρισμού και μιας ύφεσης, πού δέν είναι έλληνικό μόνο φαινόμενο. Αλλά πού οι διαστάσεις του είναι διαφορετικές από εκείνες άλλων εύρωπαϊκών χωρών και αρκετά άνησυχητικές ώστε νά κάνουν τόν διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας νά μιλάει για ένδεχόμενο νά καλπάζει ό πληθωρισμός και νά πολλαπλασιαστεί ή άνεργία.

ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ, λοιπόν, νά έφυσχάζουμε ότι όσα συμβαίνουν είναι «εισαγόμενες» κακοδαιμονίες, άφου - από όσο, τουλάχιστον, ξέρουμε - καμιά άλλη εύρωπαϊκή χώρα δέν εξέφρασε ανάλογες άνησυχίες ότι θά μεταβληθεί ή οικονομία της σε τουρκική! Στο έσωτερικό, έξαιτίας τών ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ελληνικής οικονομίας, αυτών τών χαρακτηριστικών πού της κληρονόμησε ή δικτατορία, γίνεται ή διόγκωση τών άρνητικών εξελίξεων της καπιταλιστικής οικονομίας. Όπως στην Τουρκία, έξαιτίας τών δικών της πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών παίρνει τις γνωστές φοβερές διαστάσεις ή εισαγόμενη κρίση της παγκόσμιας οικονομίας.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ, επίσης, έπιτρεπτό νά υποστηρίζεται ότι μέ μείωση της πραγματικής αγοραστικής ικανότητας τών μισθωτών θά διορθωθούν όλα τά κακά και ή οικονομία μας θά ξαναβρεί τήν όμαλή - χωρίς πληθωρισμούς - λειτουργία της και τήν άνοδική της πορεία. Η άπώλεια καταναλωτικής δύναμης από τούς μισθωτούς και τούς ήμερομισθίους, πιθανό νά περιορίσει τις εισαγωγές - νά έξοικονομήσουμε, δηλαδή, συνάλλαγμα. Ούτε τόν πληθωρισμό, όμως, θά ανακόψει, ούτε νέες παραγωγικές επενδύσεις θά ένθαρρύνει. Αν αυτή ήταν μία καλή συνταγή, γιατί δέν απέδωσε στην Τουρκία, αλλά αντίθετα, παρά τά εκατομμύρια τών άνέργων και τό άθλιο εισόδημα τών εργαζομένων, ό πληθωρισμός καλπάζει και τά επιχειρηματικά κεφάλαια, αντί για επενδύσεις, νοικιά-

ζουν θυρίδες μέ κωδικούς αριθμούς στις έλθετικές Τράπεζες; Καί για νά μην περιοριζόμαστε στη χειρότερη περίπτωση, άς άντλήσουμε διδάγματα από τήν καλύτερη. Στις Η.Π.Α., τό δωδεκάμηνο Φεβρουάριου 1978 - Ιανουαρίου 1979 ή μέση αγοραστική ικανότητα τών μισθωτών ύποβιβάστηκε κατά 1,2%. Ο τιμάρημος, όμως, πού άνέθηκε κατά 7,7% τό 1978, τώρα, τό 1979, φαίνεται ότι θά άνέβει κατά 14%, μέ βάση τά στοιχεία του πρώτου δημήνου. Γιατί δέν άνέκοψε τήν άνοδο του κόστους ζωής ή κάμψη της ζήτησης αγαθών από τούς μισθωτούς, πού είναι στις Η.Π.Α. ή κύρια καταναλωτική δύναμη, ένώ στην Ελλάδα μετέχουν κατά τό ένα τρίτο μόνο στη διαμόρφωση του έθνικού εισοδήματος;

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ στο έρώτημα - αυτή τή φορά - μπορεί νά είναι άμεση και κατηγορηματική: γιατί τό ύψος του εισοδήματος τών εργαζομένων, όσο και αν άκρωτηριαστεί, είναι άδύνατο νά θεραπεύσει τις άτέλειες της κρατικής μηχανής, τό πανάκριβο κόστος λειτουργίας της, τις κυβερνητικές άνεπάρκειες και τις φαγωμάρες τών ύπουργών μεταξύ τους. Όταν αυτά διορθωθούν, και όταν ύπάρξει οικονομική πολιτική στο επίπεδο τών προβλημάτων της εποχής και όχι της εποχής της λεωφόρου Συγγρού μέ τήν κυκλοφορία τών δέκα αυτοκινήτων ανά ήμίωρο και τών έκτάσεων για «πικνίκ» γύρω της (!), τότε δέν θά χρειάζονται κινδυνολογικές ύπερβολές για ν' αλλάξουμε συμπεριφορά, ούτε προσφυγές σε σπασμωδικά - άστυνομικά στη λογική τους - μέτρα, για νά συγκρατηθούμε από τήν οικονομική όπισθοδρόμηση. Πώς θά διορθωθούν, όμως. Αυτό δέν αφήνει νά φανεί, ή «Ν. Δημοκρατία»!

ΠΑΣΟΚ: Ποιά στρατηγική;

του Κ. Έπιτροπάκη

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ πού ακολουθεί εντάσσεται στα πλαίσια μιᾶς προβληματικής για τὰ ζητήματα πού τίθενται στήν ανάπτυξη τοῦ λαϊκοῦ μας κινήματος. Ὁ συντάκτης του προέρχεται ἀπό τόν πολιτικό, ἀλλά καί ὀργανωτικό χῶρο τοῦ ΠΑΣΟΚ Ἐνταγμένος στα πλαίσια τῆς στρατηγικῆς τοῦ πολιτικοῦ του φορέα, θέτει ὀρισμένα προβλήματα πού ἀπασχολοῦν μερίδα στελεχῶν καί ὀπαδῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ. Συνδέει τὰ ὀργανωτικά προβλήματα λειτουργίας μέ τήν πολιτική καί ἰδεολογική φυσιογνωμία τοῦ κόμματος καί ζητᾶ ἀποσαφήνιση τῆς στρατηγικῆς του.

ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ ὁμως τό πρόβλημα τῆς δημοκρατικῆς λειτουργίας ἑνός πολιτικοῦ κόμματος δέν εἶναι ἀπλά ὀργανωτικό ζήτημα, ἀλλά οὔτε καί ἀφορᾶ ἀποκλειστικά τό ΠΑΣΟΚ· συνδέεται μέ γενικότερες καταστάσεις πού χαρακτηρίζουν τήν πολιτική μας ζωή καί εἶναι φυσικό νά μήν ἐξαντλεῖται μέ τό κείμενο αὐτό.

ΤΟ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΜΕ ὁμως, γιατί ἐκφράζει μιάν ἐκδοχή καί μιάν ἄποψη καί μπορεῖ νά ἀποτελέσει τήν ἀφετηρία ἑνός διαλόγου καί νά κινήσει τό ἐνδιαφέρον για τὰ πολλαπλά ζητήματα πού θέτει ἡ προώθηση τοῦ λαϊκοῦ κινήματος στή χώρα μας.

ΑΠΟ κάμποσο καιρό φαίνεται πῶς γίνονται ὀρισμένες διεργασίες στόν πολιτικό χῶρο, ὀρισμένες μετατοπίσεις μέσα στό ἐκλογικό σῶμα· ἐφάνιζονται συγκεκριμένες ἀντιθέσεις στό χῶρο τοῦ κυβερνώντος κόμματος, πού θά διαμορφώσουν ὀπωσδήποτε μιᾶ καινούργια πολιτική σκηνή μέσα σ' ἕνα χρόνο τό ἀργότερο. Σάν πίο σημαντική ἀλλαγὴ, πού θά εἶναι καί καθοριστική για τίς μελλοντικές ἐξελίξεις διαφαίνεται ἡ ἀνοδος τοῦ ΠΑΣΟΚ σέ κόμμα πού θά μπορεῖ νά κληθεῖ νά κυβερνήσει. Τέσσερις τουλάχιστον λόγοι συνηγοροῦν γι' αὐτό:

● Ἡ στροφή πού παρατηρεῖται στό ἐκλογικό σῶμα ἰδιαίτερα στήν ἐπαρχία, περισσότερο βέβαια, σάν ἀποτέλεσμα ἀντίθεσης πρὸς τήν κυβέρνηση καί ὄχι σάν ἀποτέλεσμα συνειδητοποίησης τῶν σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ ἀπό τήν πλευρά τῶν ψηφοφόρων. Τό τελευταῖο δέν ἔχει τόση σημασία, ὅσο ἔχει στήν παρούσα φάση τό ἀπλό γεγονός ὅτι σημαντικό μέρος τοῦ λαοῦ θά δώσει τήν φήφο του στό ΠΑΣΟΚ.

● Ἡ δεδομένη πλέον ἀνικανότητα τῆς κυβέρνησης νά λύσει βασικά προβλήματα λόγω ἀτολμίας, ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων ἀλλά καί τοῦ συντηρητισμοῦ πού

τήν διακρίνει. Ἡ θρυλούμενη μετατόπιση τοῦ κ. Καραμανλῆ στήν προεδρία θέτει πρόβλημα συνοχῆς καί ἡγεσίας τῆς Νέας Δημοκρατίας· πρόβλημα ἀκανθῶδες καί δισεπίλυτο.

● Ἡ ἐπιδείνωση τῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία δημιουργεῖ ἀντιθέσεις καί ὀξύνει τήν κατάσταση. Ὑπολογίζεται ὅτι μέχρι τό τέλος τοῦ ἔτους ἡ κατάσταση τῆς οἰκονομίας θά ἔχει ὀδηγήσει σέ φανερό ἀνεργία, σέ πληθωρισμό πού θά ὑπερβαίνει τό 15% καί σέ οἰκονομική ἀπραξία τόν ἰδιωτικό τομέα.

● Ἡ δεδομένη πλέον διάλυση τοῦ Κέντρου καί ὁ καταποντισμός τῆς ΕΔΗΚ τοῦ κ. Ζίγδη. Συνοπτικά ἔτσι τό ΠΑΣΟΚ ὀδηγεῖται πρὸς τήν ἐξουσία ἀπό τό ἕνα μέρος, ἐπειδή τοῦτο εἶναι θέλημα τοῦ λαοῦ, ἀπό τό ἄλλο μέρος ἐπειδή ἡ Δεξιά σάν Νέα Δημοκρατία φαίνεται πῶς ἔχει ἐξαντλήσει πλέον τό ρόλο πού κλήθηκε νά παίξει τό 1974. Τήν κατάσταση αὐτή ἔχει ἐκτιμήσει σωστά, ὅπως φαίνεται, τό ΠΑΣΟΚ, πού στήν τελευταία του Σύνοδο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πήρε σημαντικές ἀποφάσεις ὀργανωτικῆς προετοιμασίας για τήν ἐξουσία.

ΑΣΧΕΤΑ πρὸς τίς ἀντιδράσεις τοῦ κατεστημένου στίς ἐξελίξεις αὐτές, ὅσο

περισσότερο θά πλησιάζουμε πρὸς τίς ἐκλογές, σέ μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ δημιουργοῦνται πολλά ἐρωτήματα, στα ὁποῖα τό ΠΑΣΟΚ εἶναι ὑποχρεωμένο νά ἀπαντήσει καί νά ξεδιαλύνει, μπροστά στόν ἱστορικό ρόλο πού ἀναλαμβάνει. Καί τοῦτο εἶναι περισσότερο σημαντικό, ἐάν ἀναλογιστεῖ κανεῖς, ὅτι μιᾶ ἀποτυχία τοῦ ΠΑΣΟΚ νά κυβερνήσει θά δημιουργήσει μιᾶ τέτοια ἀπογοήτευση, ὥστε θά εὐνοήσει τήν ἀνοδο ἄλλων κομμάτων, ἰδιαίτερα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κατασκευάσματος τοῦ κ. Πεσματζόγλου, ὁ ὁποῖος θά ἀναλάβει τόν ἱστορικό ρόλο νά ἐμπεδώσει τό ἀστικό καθεστῶς, προσαρμόζοντάς το στίς σύγχρονες συνθήκες ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων μέσα στα πλαίσια τῆς ΕΟΚ.

Οἱ ἀνησυχίες πού διακατέχουν τόν λαό καί τὰ ἐρωτήματα πού τοῦ γεννιοῦνται δέν γνωρίζουμε ἂν φθάνουν στόν κ. Παπανδρέου καί ἐάν οἱ σύμβουλοί του τόν πληροφοροῦν ὀρθά. Τά θέτουμε ἐδῶ ἐπειδή τό ΠΑΣΟΚ πρέπει νά τὰ ἀπαντήσει μέ ὑπευθυνότητα, δηλαδή μέ πράξεις.

ΣΤΙΣ ἀποφάσεις τῆς τελευταίας Συνόδου τῆς Κ.Ε. τοῦ ΠΑΣΟΚ τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου δέν γίνεται καθό-

λου λόγος για συνέδριο του ΠΑΣΟΚ ή έστω και για Συνδιάσκεψη. Θα περίμενε κανείς, ότι ένα σοσιαλιστικό κόμμα, όπως είναι το ΠΑΣΟΚ, και το οποίο τονίζει συνεχώς τις δημοκρατικές διαδικασίες, θα είχε μία ευαισθησία στο σημείο αυτό. Τόσο η Κεντρική του Επιτροπή, όσον και το Εκτελεστικό Γραφείο, αποτελούνται από πρόσωπα λίγο ή πολύ διορισμένα. Οί κλυδωνισμοί που γνώρισε το ΠΑΣΟΚ από τη δραστηριότητα των συγκεκριμένων ομάδων παλιότερα, που ή διαγραφή τους το απογύμνωσε και από στελέχη, μπορεί να δικαιολογούσαν μία τέτοια σύνθεση των ήγετικών οργάνων του. Έχουν όμως περάσει δυό χρόνια περίπου από την Συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ και υποτίθεται ότι η συνοχή του ΠΑΣΟΚ θα είχε επιτευχθεί, ώστε να γίνει προσφυγή στη βάση για την ανάδειξη εκλεγμένων οργάνων. Το ΠΑΣΟΚ, το κατ' έσοχόν κόμμα που μετά τη μεταπολίτευση του 1974 έθεσε τις βάσεις για δημοκρατικές διαδικασίες μέσα στα ίδια κόμματα, φαίνεται να έχει τό προνόμιο να είναι τό μόνο κόμμα που δέν τολμᾶ να κάνει συνέδριο. Ο κόσμος αναρωτιέται γιατί; Όλα τά άλλα κόμματα, ΚΚΕ, ΚΚΕ έσ. ΕΔΑ, ΕΔΗΚ και τό ΚΔΣ έχουν κάνει τά συνέδριά τους. Ακόμη και αυτή ή Νέα Δημοκρατία πηγαίνει για συνέδριο, ενώ όπως μαθαίνουμε από τόν τύπο, πρόσφατα έγιναν τά συνέδρια τών σοσιαλιστικῶν κομμάτων τής Ισπανίας και τής Πορτογαλίας. Τί φοβάται ό κ. Παπανδρέου; Υπάρχουν άνθρωποι που θά του άμφισθητήσουν τήν ήγεσία μέσα στό κόμμα; Δέν τέθηκε σάν θέμα στήν τελευταία Κεντρική Επιτροπή ή σύγκληση Συνεδρίου. Αποτελεί έντούτοις μίαν ιστορική πραγματικότητα τό γεγονός, ότι τό ΠΑΣΟΚ έπιδιώνει και πέφτει μαζί μέ τόν κ. Παπανδρέου. Τόν ίδιον δέν φαίνεται να τόν άπασχολεί τό πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ σάν Κινήματος, ούτε τό ένδεχόμενο τής διαδοχής του. Κι' όμως αυτό είναι χαρακτηριστικό πολιτικῶν προσωπικοτήτων μέ ιστορικές διαστάσεις. Πέρα όμως από αυτό ό πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ γιατί δέν πραγματοποιεί αυτές τίς άρχές που ό ίδιος διακήρυξε;

ΕΝΑ δεύτερο βασικό έρώτημα που θέτει ό λαός είναι ή φτώχεια σέ προσωπικές που χαρακτηρίζει τά ήγετικά όργανα του ΠΑΣΟΚ. Μέ πολύ ελάχιστες εξαιρέσεις ή σύνθεση του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ είναι άχρωμη, ενώ ό κατάλογος τών μελῶν τής Κ.Ε. που δημοσιεύθηκε στίς έφημερίδες δείχνει μία ποικιλία στή σύνθεση από άποψη επαγγελμάτων, έλλειψη όμως καταξιωμένων προσωπικοτήτων. Μέ ποιούς θά κυβερνήσει ό κ. Παπανδρέου, εάν κληθεί να αναλάβει τήν διακυβέρνηση τής χώρας; Στο ΠΑΣΟΚ δέν υπάρχουν πολλές προσωπικότητες, κι' όσες υπάρχουν δέν κατέχουν θέσεις υπεύθυνες. Έπειδή ή Κ.Ε. είναι άπρόσωπη, δέν είναι αυτή που προβλη-

ματίζει. Η σύνθεση όμως του Ε.Γ. που είναι πλατιά γνωστή από τόν τύπο, δημιουργεί πρόβλημα έμπιστοσύνης, επειδή είναι τόσο άνιση. Άπλοι άνθρωποι στήν έπαρχία αναρωτιούνται πώς μπορεί να παρακάθεται ό κ. Παπανδρέου, σέ ένα όργανο μέ τέτοια σύνθεση, που οί ελάχιστες εξαιρέσεις δέν τό σώζουν. Μέ ποιούς θά κυβερνήσει ό κ. Παπανδρέου αν ό λαός του δώσει τήν φήφο, όταν θά είναι δεδομένη ή έχθρότητα του κρατικού μηχανισμού και όταν δέν διασκεδάζεται ή λειψανδρεία που χαρακτηρίζει τό ΠΑΣΟΚ; Ούτε ή Κοινοβουλευτική Όμάδα φαίνεται πώς παρέχει έμψυχο υλικό έπαρκές για μία κυβέρνηση. Και ίσως υπάρχει ή άπάντηση πώς θά αναδειχθούν νέοι άνδρες, άπάντηση όμως που δέν ικανοποιεί, όταν ληφθεί υπόψη τό γεγονός, ότι ή άσκηση εξουσίας κάτω από όμαλές συνθήκες προϋποθέτει πείρα, κάτω από τίς συνθήκες μάλιστα που θά κυβερνήσει τό ΠΑΣΟΚ, προϋποθέτει ιδιοφυΐα και ξεχωριστές ικανότητες.

ΑΥΤΗ ή λειψανδρεία που χαρακτηρίζει τό ΠΑΣΟΚ διαφαίνεται και στο ότι σάν μόνος που καθορίζει και τήν ιδεολογία και τή γραμμή του ΠΑΣΟΚ παραμένει ό κ. Παπανδρέου. Είναι ό μόνος «που δίνει συνεντεύξεις που δημοσιεύονται πλατιά στήν «έξορμηση» ό μόνος που τά κείμενά του αποτελούν αντικείμενο έπίσημης ένασχόλησης. Αναρωτιέται ό άπλός πολίτης, αν υπάρχουν κι' άλλοι μέσα στο ΠΑΣΟΚ που μπορούν να πουν τίποτα κι' αν ναι, γιατί δέν φαίνονται και γιατί δέν μιλάνε ποτέ αυτοί. Δέν υπάρχει άμφισβολία πώς ή προσωπικότητα του κ. Παπανδρέου είναι ισχυρή και οί ικανότητές του μεγάλες. Νομίζουμε όμως πώς θά τόν συνέφερε τόν ίδιον να δημιουργήσει γύρω του τήν έντύπωση - που πρέπει να είναι και πραγματικότητα - πώς υπάρχουν και άλλοι άνθρωποι που σκέφτονται μέσα στο ΠΑΣΟΚ, εκτός από αυτόν.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ είχε προαναγγείλει τήν κατάρτιση μελετών. Στα τελευταία φύλλα τής «Έξορμησης» δημοσιεύονται όρισμένες πολύ σύντομες περιλήψεις τέτοιων μελετών. Θα ήταν σκόπιμο οί μελέτες αυτές να γίνουν γνωστές σέ μεγαλύτερη έκταση για να πληροφορηθεί ό λαός πώς σκέπτεται να λύσει τό ΠΑΣΟΚ όρισμένα προβλήματα. Η Κυβέρνηση μᾶς έχει συνηθίσει σέ λύσεις «εκ τών ένόντων». Ο κόσμος πιστεύει πώς τό ΠΑΣΟΚ έχει λύσεις μελετημένες. Δέν γνωρίζουμε τήν σκοπιμότητα που δικαιολογεί να μην γίνουν πλατιά γνωστές οί μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί. Ο λαός δέν πρέπει να ψηφίσει ΠΑΣΟΚ μόνο σάν αντίδραση προς τήν Νέα Δημοκρατία. Θα πρέπει να ψηφίσει και μέ μία βεβαιότητα πώς τά προβλήματα του τούτου αυτού μπορούν να λυθούν. Και πρέπει να πεισθεί από τώρα γι' αυτό.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ, και ό κ. Παπανδρέου

προσωπικά, παίζουν στήν φάση αυτή, αντικειμενικά, έναν ιστορικό ρόλο. Η Κοινωνική Άλλαγή που ευαγγελίζεται τό ΠΑΣΟΚ, αν θα είναι πραγματικότητα, αρχίζει ίσως να διαφαίνεται στον ορίζοντα. Θα ανταποκριθούν στήν πρόσκληση τής Ιστορίας τό ΠΑΣΟΚ και ό κ. Παπανδρέου; Αυτά τά έρωτήματα θέτει ό λαός, ό όποιος σκέπτεται και συνήθως σκέπτεται σωστά. Συνήθως δέν είναι οί λαοί που είναι κατώτεροι τών ήγετῶν τους, αλλά οί ήγέτες δείχνονται κατώτεροι τών λαῶν τους. Η πολιτική συγκυρία οδηγεί τό ΠΑΣΟΚ και τόν κ. Παπανδρέου στήν έξουσία, όπως φαίνεται, είτε τό θέλει ό ίδιος, είτε δέν τό θέλει.

ΜΙΑ άποτυχία και τή φορά αυτή θα σημαίνει, μέ μαθηματική βεβαιότητα, μία βαθιά άπογοήτευση του λαού. Όλο τό μέρος εκείνο του λαού που κινείται προς τό ΠΑΣΟΚ, στήν φάση αυτή, θα έχει δύο έπιλογές. Η να γυρίσει πίσω στή Δεξιά ή να στραφεί προς τήν Σοσιαλδημοκρατία του κ. Πεσματζόγλου. Αυτή είναι ή μία έπιλογή. Ίσως μάλιστα αυτή να είναι και ή έλπίδα και ή στρατηγική του νέου κόμματος. Η δεύτερη έπιλογή θα είναι να στραφεί ένα μεγάλο μέρος του λαού από τό χώρο του ΠΑΣΟΚ προς τό ΚΚΕ. Κι' εκεί θα μπλοκαριστεί. Από εκεί δέν επιστρέφει κανείς, συνήθως. Υπάρχει έτσι ό κίνδυνος, αυτό τό Λαϊκό Κίνημα στο όποιο στηρίζεται τό ΠΑΣΟΚ, να εκφυλισθεί άπ' τή μία σέ μία Σοσιαλδημοκρατία, έπιστάτη του αστικού καθεστώτος και του Καπιταλισμού στή χώρα μας, και άπ' τήν άλλη, προς ένα άρτηριοσκληρωτικό ΚΚΕ, που δέν έχει τή δυνατότητα, λόγω τοποθέτησης, αλλά ούτε τή ικανότητα να προσαρμοσθεί στα έλληνικά δεδομένα. Και υπάρχει ή έλπίδα ή Κοινωνική Άλλαγή να γίνει πραγματικότητα. Αυτή είναι ή πρόκληση που θέτει ή Ιστορία. Και σ' αυτή τήν πρόκληση καλούνται να άπαντήσουν ιστορικά τό ΠΑΣΟΚ και συγκεκριμένα ό κ. Παπανδρέου. Η θ' άνοίξει δρόμους και θα γίνει ό εθνικός ήγέτης τής Άλλαγής ή θα γίνει ό νεκροθάφτης του Λαϊκού Κινήματος.

ΦΙΛΜ

περιοδική έκδοση ανάλυσης & θεώρησης του κινηματογράφου

Κυκλοφόρησε τό 16ο τεύχος.
Άφιερωμένο στο τρίπτυχο
ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ
ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
και ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ
Σελίδες 176 Δρχ. 100

Ἡ «λενινιστική τάση» τῆς ΚΝΕ: ἔρωτήματα...

τοῦ Ν. Γεωργόπουλου

«Ἡ πολιτική τῆς ὑφεσης καὶ τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης, ἔτσι ὅπως τὴν ἐφαρμόζει σήμερα ἡ Σοβιετική Ἐνωση, ὁδηγεῖ τὸ κομμουνιστικὸ κίνημα στὸν ἐκφυλισμὸ, τὴν ἀναθεώρηση καὶ τὸν ὀπορτουניσμὸ»

ΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ εἶναι παρμένο ἀπὸ ἓνα «ντοκουμέντο» μέ τίτλο «Διεθνεῖς ἐξελίξεις». Αὐτὸ τὸ «ντοκουμέντο» ὅπως καὶ ἄλλα, δέν ἔχει στοιχεῖα γιὰ τὴν πηγὴ ἀπ' τὴν ὁποία προέρχεται. Δέν δηλώνει ἐπιγραμματικὰ τὸν φορέα πού ἐκφράζει. Θά 'ταν παρακινδυνευμένος ἓνας παραλληλισμὸς μέ τὴν τρέχουσα ἀκροαριστερὴ συλλογιστικὴ; Ἄς ἀφήσουμε τίς ὑποθέσεις στὸ χῶρο τῆς μεταφυσικῆς καὶ ἄς ἐπιχειρήσουμε μιά ἀνάγνωση τῶν σημειωμάτων τῆς κίνησης πού ἔχουμε στή διάθεσή μας.

ΑΜΕΣΩΣ ἐμφανίζεται καὶ ἡ πολιτικὴ ἀναφορὰ τοῦ κειμένου:

«Ἡ πρωτοβουλία πού ἀνέλαβαν στελέχη τοῦ κόμματος καὶ τῆς ΚΝΕ γιὰ τὴν καθοδήγηση καὶ τὸ σωστὸ προσανατολισμὸ τοῦ λενινιστικοῦ ρεύματος στή χώρα, γιὰ τὸ ἀντιπάλαμα τῆς τεχνοκρατίας πού ὁδηγεῖ τὸ κίνημα στὸν ἐμπειρισμὸ καὶ τὸν ὀπορτουניσμὸ καὶ τὴν τελικὴ συντριβὴ τοῦ ρεβιζιονισμοῦ, θά πρέπει νά στηριχτεῖ ἀπ' ὄλους τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς θάσης πού δροῦν μέσα κι' ἔξω ἀπ' τὴν ΚΝΕ».

Ἡ ΚΙΝΗΣΗ ξεκινᾷ λοιπὸν μέσα ἀπ' τίς τάξεις τοῦ ΚΚΕ καὶ τῆς ΚΝΕ, ἀπευθύνεται στὴν ΚΝΕ, χωρὶς νά ἀναφέρει τὸ ΚΚΕ, καὶ ἔχει στόχο τὴν καθοδήγηση τοῦ «λενινιστικοῦ ρεύματος» στή χώρα, γενικά. Ἡ πρόθεσή της εἶναι ὁ «αὐθεντικὸς ἐπαναστατικὸς» κλπ. προσανατολισμὸς τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, ἀλλὰ ὄχι μέσα ἀπὸ μιά αὐτόνομη πολιτικὴ ἔκφραση ὀργανωτικὴ ἀφετηρία εἶναι (καὶ θά παραμείνει;) τὸ ΚΚΕ καὶ ἡ ΚΝΕ:

«Ἡ ἀκολουθητέα τακτικὴ ἀπὸ μέρους μας θά πρέπει νά κινεῖται σέ δύο ἐπίπεδα... 1) ἡ κλιμάκωση τῆς προσπάθειάς μας μέσα ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς ΚΝΕ καὶ τοῦ κόμματος γιὰ μιάν ἄλλη ἀγωνιστικότερη καὶ πιὸ συνεπὴ μαζικὴ πολιτικὴ... (τὸ ρόλο αὐτό) θά πρέπει νά ἀναλάβουν ἀγωνιστὲς μέ μεγάλη ἐπιρροή στή θάση τῶν ὀργανώσεων τους καὶ πού δέν ἔχουν συγκρουστεῖ» (σ.σ. ἐννοεῖ σύγκρουση μέ τὴν ὀργάνωση...).

Ἡ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ σ' ἓναν ἄξονα διαφορετικὸ ἀπὸ τίς ἐπιλογές τῆς «δεξιᾶς τάσης» τοῦ κόμματος, προϋποθέτει «γερούς κομμουνιστικοὺς πυρῆνες σέ κάθε μαζικὸ χῶρο... ἔκδοση ἐνός περιοδικοῦ ἐντύπου... δοκιμασμένους συνδικαλιστὲς...» (βλέπε σημείωμα γιὰ τὴν «Συνδικαλιστικὴ καὶ Μαζικὴ Πολιτικὴ»).

ΣΤΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ὅτι «ἓνας σημαντικὸς ἀριθμὸς ὀργανώσεων, κυρίως συνοικίας, στὴν Ἀθήνα καὶ στίς μεγάλες πόλεις (Θεσσαλονικὴ, Πάτρα κλπ. παρουσιάζουν πολιτικὰ φαινόμενα μεταξύ μαρξιστο - λενινιστ. στοιχείων καὶ ἀναθεωρητικῶν τέτοιων», ἡ ἡγεσία τῆς ΚΝΕ ἀπάντησε πρόσφατα μέ τὴ διαγραφή τοῦ Μ. Ἀνδρέου, ἀντιπροσώπου

τῆς Πσκ στὸ συνέδριο τῆς ΦΕΑΠΘ. Ἡ κατηγορία ἦταν σαφής: «Ὁ Μ. Ἀνδρέου ἦταν συνειδητὸς πράκτορας τῆς Ἀσφάλειας».

Ἡ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ αὐτὴ εἶναι δηλωτικὴ τῶν γενικώτερων προθέσεων τῆς ἡγεσίας: μιά «πρωτοβουλία» πού ἔχει, ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς συγκρότησης ξεχωριστῆς ὀργανωτικῆς καὶ πολιτικῆς φυσιογνωμίας στίς τάξεις τοῦ ΚΚΕ καὶ τῆς ΚΝΕ, θά πρέπει ν' ἀντιμετωπιστεῖ, ὥστε νά διαφυλαχθεῖ ὁ ἐνιαῖος χαρακτήρας τῆς ὀργάνωσης. Καὶ δέν ὑπάρχει τίποτα τὸ καινοφανές σ' αὐτὴ τὴ στάση, τῆς ὁποίας οἱ πολιτικὲς καταγωγές εἶναι κλασικὲς γιὰ κάθε κομμουνιστικὸ κόμμα καὶ ἐντοπίζονται στὸν τύπο ὀργάνωσης τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Ἡ ἴδιομορφία τοῦ... «χαφιεδισμοῦ», θά πρέπει ν' ἀναζητηθεῖ στή γενικώτερη διοικητικὴ ἀντίληψη τοῦ ΚΚΕ ἀπέναντι στὴν ἐμφάνιση μιᾶς διαφορετικῆς κίνησης καὶ τίς σχέσεις πού ἔχει ἡ κίνηση αὐτὴ μέ ἓνα ἰδεολογικὸ ρεῦμα. Τώρα, ἂν ὁ Μ. Ἀνδρέου εἶχε σχέσεις μέ τὴ λενινιστικὴ τάση, τότε ἡ ὑπαρξη «πολιτικῶν φαινομένων» πού ἀναγνωρίζει ἡ τάση αὐτὴ, ἔχει σάν ἀναγκαῖα συνέπεια τὰ «διοικητικὰ» μέτρα, τίς διαγραφές κλπ. Αὐτὰ γιὰ τὴν πολιτικὴ λογικὴ τοῦ φαινομένου. Τὸ ρεῦμα αὐτὸ θά πρέπει νά κριθεῖ στὸ πολιτικὸ πεδίο, καὶ ὄχι στὸ πεδίο τῆς ἠθικῆς δεοντολογίας, ἀφοῦ οἱ ἀξιώσεις καὶ οἱ προοπτικὲς πού δίνει στὸν ἑαυτὸ του εἶναι ξεκάθαρα πολιτικὲς καὶ μέ τάση νά καλύψουν ὅλα τὰ βασικὰ ἐπίπεδα ἀναφορᾶς μιᾶς πολιτικῆς ὀργάνωσης.

ΕΧΟΝΤΑΣ κάποιες πολὺ γενικὲς ἀναλογίες μέ τὸ φαινόμενο τῆς διάσπασης τοῦ Ρήγα Φεραίου, ἡ κίνηση αὐτὴ στοχεύει σέ μιά «λενινιστικὴ πολιτικὴ ἀνάδειξη στελεχῶν», πού «θὰ καθοδηγοῦν τὴν πάλῃ τῆς τάξης ἐνάντια στὴν ἀναθεωρητικὴ στάση στὸ κόμμα... τὴν ὁποία ἀντιπαλεύουμε ἀπὸ τὸ 1974». (βλ. σημείωμα γιὰ τὴν «Ὄργανωτικὴ Πολιτικὴ»). Ἐχοντας μιά κλασικὴ λενινιστικὴ προβληματικὴ, οἱ «ἀριστεροὶ διαφωνοῦντες» ρίχνουν τὸ κύριο βάρος τους στή διαμόρφωση στελεχῶν πού θά δουλέψουν σὲ μαζικὸ διεκδικητικὸ κίνημα, μέ τὴν προϋπόθεση ὅτι θά ὑπάρξουν «ἀνάλογες ἰδεολογικοπολιτικὲς συσπειρώ-

-ΑΝΗΣΥΧΕΙΣ;.....
ΜΑ ΤΟΤΕ ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ
ΠΑΡΑ ΝΑ ΒΓΕΙΣ ΝΑ
ΠΟΥΛΗΣΕΙΣ ΚΙ ΑΛΛΟΥΣ
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΕΣ...

σεις γύρω ἀπὸ τίς θέσεις μας» (βλ. «συνδικαλιστικὴ καὶ μαζικὴ πολιτικὴ»).

ΠΟΙΕΣ ὁμως εἶναι οἱ θέσεις τῆς τάσης αὐτῆς πού παρουσιάστηκε πρόσφατα στίς φοιτητικὲς ἐκλογές στή Θεσσαλονικὴ, ρίχνοντας στίς κάλπες ἓνα σημείωμα - ἀπόκομα ἐφημερίδας πού περιεῖχε μερικὲς ἀπὸ τίς βασικὲς ἐκτιμήσεις τους:

Τὸ «θεωρητικὸ ὑπόβαθρο» τοῦ ἐγχειρήματος πού ἔχει στόχο τὴν ἀνάδειξη «ἀγωνιστῶν ἐπαναστατῶν πού θά ἐπανδρώσουν τίς γραμμὲς μας» εἶναι ἡ ἐκτίμηση ὅτι «ἀπ' τίς ἀρχές τοῦ '76 μέχρι τὸ '78... ἔχει ἀρχίσει νά προετοιμάζεται τὸ ἔδαφος γιὰ τὴ δημιουργία ἐκλογικοῦ μηχανισμοῦ». Αὐτὴ ἡ «ἐκλογικοποίηση» συνεπάγεται μιά προσπάθεια «ἀναθεωρητικοῦ» χαρακτήρα γιὰ «ἀπολιτικοποίηση τῶν στελεχῶν πού εἶναι καὶ γενικὸς κανόνας γιὰ τὰ στελέχη ἀπὸ γραμματέα ΚΟΒ καὶ πάνω». Φαινόμενο πού προκαλεῖ «τὸν ὑπαλληλισμὸ στὰ στελέχη τοῦ κόμματος», πού μαζί μέ τὴν «μικροαστικοποίηση» τῶν ὀργανώσεων, ἔχει σάν ἀποτέλεσμα «τὸ πέρασμα τῶν προτάσεων τῆς καθοδήγησης στή θάση» χωρὶς ἀντιστάσεις. Ὅλα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ «κατάγονται ἀπὸ τίς σύγχρονες θεωρητικὲς τεχνοκρατικὲς ἀντιλήψεις πού κυκλοφοροῦν τόσο στὸν εὐρωκομμουνιστικὸ χῶρο, ὅσο καὶ στὰ «φιλοσοβιετικὰ κόμματα» ἀποτελοῦν σταθμοὺς στὴν πορεία ἐνός «ὀργανισμοῦ πού θά ἐξυπηρετεῖ τὸ ἀστικὸ κοινοβουλευτικὸ παιχνίδι καὶ πού χρειάζεται στελέχη χωρὶς ἀντιρρήσεις, μέ μόνο κίνητρο τὸ ἀνέβασμα στὴν κομματικὴ ἱεραρχία». (βλέπε «ὀργανωτικὴ πολιτικὴ»).

Εἶναι φανερὴ ἡ τάση στὰ κείμενα αὐτὰ πού θέλει νά θλέπει τὴν πολιτικὴ λειτουργία ἐνός, ἔστω μονόδρομου φαινομενικὰ ὀργανισμοῦ, σάν ἓνα βολонταριστικὸ σχέδιο τῶν «ὀπορτουניστῶν τῆς καρτέκλας τῶν γραφείων» πού κατευθύνουν μακιαβελικὰ τὴν ἐπιχείρηση «ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΖΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΑΚ - Πσκ... ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΡΑΓΓΑΛΙΣΜΟ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ». Ὁ βολонταρισμὸς αὐτός, δείχνεται καθαρῶτερα στή διαπίστωση ὅτι «ἡ κάμψη τοῦ διεκδικητικοῦ κινήματος...

δέν έχει τή θάση της σέ αντικειμενικές αίτιες... αλλά είναι αποτέλεσμα τής κακής νοοτροπίας τών παρατάξεων (πού) χειραγωγούν τό κίνημα (καί τό) υπότάσσουν στίς μανουήθρες του κοινοβουλευτικού τους παιχνιδιού. (άραιώσεις δικές μας.)

ΧΩΡΙΣ καμιά κοινωνιολογική αναφορά στό χώρο δράσης του μαζικού κινήματος, τό «συμπέρασμα» προκύπτει άθλιαστα: «Οι άριστερές παρατάξεις πάνε τό κίνημα στον οικονομισμό - ρεφορμισμό».

ΤΑ ΙΧΝΗ αϋτής τής συνωμοτικής αντίληψης για τήν πολιτική έκπροσώπηση καί τήν κοινωνική πρακτική, αναπαράγονται σέ μία συλλογιστική για τή «λενινιστική ανάδειξη τών στελεχών» ώστε νά αντιμετωπιστεί ή «δεξιά τάση στό κόμμα». Ή «χαρτογράφηση τών οργανώσεων» θά πρέπει νά εξετάζει τήν κατάσταση του μέλους στίς «προσωπικές άδυναμίες του», «στίς παρές του», «σόν δεσμό καί τήν ποιότητα του δεσμού (έννοείται έρωτικού...) του», «στή δουλειά του», «στό τί διαθάζει...» κλπ. Αϋτή ή ντεντεκτιβική αντίληψη για τή συνείδηση καί τήν πρακτική του ύποψηφίου στελέχους τής λενινιστικής τάσης, έμποτισμένη από ήθικούς κανόνες, συνοδεύεται καί «από καθήκοντα στελεχών μας» πού πρέπει νά χαρακτηρίζουν τήν κομματική δράση τής τάσης αϋτής.

ΑΝ ΚΑΙ ύπάρχει σημείωση ότι καί τά δύο αϋτά μέρη τών «ντοκουμέντων» έχουν ανακληθεί τελικά, σάν «λάθος», δέν παύουν νά αποτελούν συμπληρώματα μίας πολιτικής στάσης.

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ πού καθορίζει ή λενινιστική τάση για τόν έαυτό της, κατευθύνονται στήν («έπαναστατική») «ένότητά τής εργατικής τάξης... προς μιά αντιμονοπωλιακή - αντιμονοπωλιακή κατεύθυνση για... τόν σοσιαλισμό», τονίζοντας τό ρόλο τών

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Εύντροφοι,

στή σημερινή συγκυρία, εκείνο πού προέχει είναι η επιστημονικά μελετημένη επαναστατική πολιτική στελεχών καί διάταξη τών οργανωμένων δυνάμεων μας σγολόγηση, βοήθεια καί αξιοποίηση τούς. Οπως είναι εύλογα κατανοητό τό ζήτημα καί σπουδαίο είναι καί όχι εύκολη η λύση του. Ακόμα από τή δουλειά μας στή δύσκολη φάση πού διανύουμε θά εξαρτηθούν πολλά για τήν μελλοντική πορεία καί αποτελεσματικότητα στήν προοπτική επέτευξης του στόχου μας.

Τούτο τό σημείωμα έχει συγκεκριμένο σκοπό τήν μετάδοση τής μέχρι τά τώρα οργανωτικής πείρας - πλούσιας έλλωστε - καί τήν διευκρίνιση ορισμένων πλευρών τής δουλειάς μας στά στελέχη - τής λενινιστικής τάσης - πού κατέχουν κάποια θέση σέ όργανα τής ΚΝΕ καί τού κόμματος όσο καί αϋτών πού για διάφορους

Τό σημείωμα του «λενινιστικού ρεύματος», πού αναφέρεται στήν οργανωτική πολιτική

«έργοστασιακών καί κλαδικών ένώσεων» του διεκδικητικού κινήματος, χωρίς ώστόσο νά προβαίνουν καί στήν πολιτική τοποθέτηση τών μαζικών αϋτών θεσμών αναφορικά μέ τή σημασία καί τή λειτουργία τους στό λαϊκό κίνημα.

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ πού προκύπτουν για τή λενινιστική τάση είναι πολλά καί εύλογα:

- ο βαθμός τής οργανωτικής συνοχής καί τών χώρων δράσης ή καί άφετηρίας της
- ή μορφή πού έχει ή πολιτική της πρακτική
- ο έντοπισμός καί οι πολιτικές σχέσεις της στό ΚΚΕ καί τήν ΚΝΕ
- τό συγκεκριμένο καί άποσαφηνισμένο ιδεολογικό στίγμα της στό χώρο τής άριστερας
- ή κοινωνική της καταγωγή καί σύνθεση, κ.ά.

Η ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΣΗ τους ότι τό κομμουνιστικό κίνημα στή χώρα μας π.χ. δέν είναι θέμα τίτλων ή ο χαιρετισμός πού άπευθύνουν στήν άριστερή πτέρυγα τών εύρωπαϊκών Κ.Κ. («καί κύρια στό Γαλλικό κόμμα»), καί ή κριτική στίς παρεκκλίσεις τών κομμά-

των αϋτών («όπως τό ζήτημα τής... δικτατορίας του προλεταριάτου») άντανακλούν μιά περιγραφικού χαρακτήρα προβληματική, πού θά πρέπει νά λύσει περισσότερα προβλήματα άπ' όσα θέτει. Στήν αντίθετη περίπτωση, δέν θά μπορέσει νά διασκεδάσει τήν όποιος μορφής κριτική του έπίσημου φορέα της.

Η ΚΙΝΗΣΗ διεκδικεί, δυνάμει, πολιτικό χαρακτήρα καί ιδεολογική άυτονομία πού άπαιτούν συνειδητοποίησή τους άπό μέρους της κι' όχι άπλές διαπιστώσεις: τό αίτημα τής πρακτικής ύλοποίησης τών διεκδικήσεων της άπαιτεί τόν κοινωνικό καί πολιτικό προσδιορισμό τής «τάσης» σέ σχέση μέ τό ΚΚΕ καί τήν ΚΝΕ, μέ όρους πού θά είναι άνάλογοι μέ τό μέγεθος του άναλαμβανόμενου έγχειρήματος. Ίδιαίτερα όταν ή «στρατηγική» πρόθεση έχει δύο κυρίως άξονες - άνταγωνιστικούς του έπίσημου κομματικού οργανισμού:

- τή δημιουργία στελεχικού μηχανισμού καί
- τήν ξεχωριστή (έστω κι' άκαθόριστη στά όριά της) παρέμβαση στό μαζικό κίνημα.

1,2,3,4,5,6,7,8,9.....

κυκλοφορούν κιολας 9 τομοι του αντι

καθένας περιέχει αντίστοιχα τά τεύχη ενός εξαμήνου.

Στούς τόμους του ANTI - πανόδετους, μέ έξώφυλλα καί αναλυτικά περιεχόμενα θεμάτων καί συνεργατών - θά βρείτε μιά πλούσια καί πολύπλευρη καταγραφή:

- τής πολιτικής καί πολιτιστικής ζωής μας
- τής κατάστασης στήν Άριστερά
- τής έξωτερικής επικαιρότητας
- τών ιδεολογικών ρευμάτων τής εποχής μας καί
- πλήθος στοιχεία πού ενδιαφέρουν όσους συμμετέχουν στά προβλήματα του τόπου μας.

Ζητείστε τους τόμους του ANTI από τά γραφεία μας: Δημοχάρους 60 (Τ.Τ. 601) τηλ. 732.713 καί 732.819.

Όσοι μένουν στήν έπαρχία μπορούν νά ζητήσουν τήν άποστολή τών τόμων μέ αντικαταβολή. Μπορείτε ακόμα νά ανταλλάξετε τά τεύχη μέ δεμένους τόμους πληρώνοντας τήν βιβλιοδεσία (160 δραχ. στον τόμο).

Οί τόμοι του ANTI:

- Α' (β' έξαμ. '74, τεύχη 1-9) *έξαντλήθηκε*
- Β' (α' έξαμ. '75, τεύχη 10-22)
- Γ' (β' έξαμ. '75, τεύχη 23-35)
- Δ' (α' έξαμ. '76, τεύχη 36-48) *έξαντλήθηκε*
- Ε' (β' έξαμ. '76, τεύχη 49-61)
- ΣΤ' (α' έξαμ. '77, τεύχη 62-74)
- Ζ' (β' έξαμ. '77, τεύχη 75-89)
- Η' (α' έξαμ. '78, τεύχη 90-102)
- Θ' (β' έξαμ. '78 τεύχη 103 - 115).

Νέα πολιτική πρόταση;

του Χρ. Κυριαζή

ΟΣΟΙ συγκεντρώθηκαν στο «'Ακροπόλ» στις 19-3-79, συμερίζονται τήν άποψη ότι, παρά τά πολιτικά έπιφαινόμενα, στο χώρο τής 'Αριστεράς ύπάρχει θέμα «'ανασύνταξης τών δυνάμεών της». Καί παραπέρα ότι άπ' τήν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ανασύνταξης θά πρέπει νά προκύψει καί μιά «νέα προοπτική γιά τό λαϊκό κίνημα».

ΟΙ ΔΥΟ αὐτές συντεταγμένες αποτέλεσαν καί τόν άξονα γύρω άπό τόν όποιο περιστάθηκαν οί τρεῖς εισηγήσεις τών οργανωτῶν τῆς συνάντησης στο «'Ακροπόλ»: τῆς ΕΔΑ, τῆς ΕΚΟΝ Ρ.Φ. (Β' Πανελλαδική) καί τῆς Σοσιαλιστικῆς Πορείας.

ΜΕΤΑ τήν ανάλογη έκδήλωση πού εἶχε πραγματοποιηθεῖ στήν Θεσσαλονίκη, ή συνάντηση τοῦ «'Ακροπόλ» θά αποτελέσει ἴσως τό προοίμιο μιάς κοινῆς πολιτικῆς παρουσίας τών τριῶν αὐτῶν σχημάτων. Αὐτό διαφάνηκε καθαρά:

● μέ τήν προβληματική τών τριῶν εισηγήσεων, κυρία στό πρόβλημα τῆς 'Αριστεράς καί

● μέ τή ρητή υπόμνηση πρωτοβουλιῶν πού ἔχουν ἀναληφθεῖ ὡς τώρα σέ μαζικούς χώρους άπό τούς «τρεῖς».

Η ΜΕΓΙΣΤΗ κοινή παραδοχή τών τριῶν αὐτῶν φορέων εἶναι ή ἀναγνώριση τῆς ἀνάγκης γιά μιά νέα πολιτική πρόταση στό χώρο τῆς ἀριστεράς καί στό πεδίο τών λαϊκῶν αγώνων, μέ στόχο τή σύμπληξη ενός «πόλου ἀναφορᾶς γιά τόν εὐρύτερο ἀνανεωτικό χώρο».

Ο ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ αὐτός στόχος ὅμως συναντᾶ μιά σειρά δυσκολίες, τόσο στή διασάφησή του ὅσο καί στήν ἐνταξή του στά πλαίσια τῆς ὑπάρχουσας «κομματικῆς ἀριστεράς». Οἱ δυσκολίες αὐτές δέν ἀφοροῦν μόνο τή σχέση τοῦ κυοφορούμενου σχήματος μέ τήν «κατεστημένη» ἀριστερά, ἀλλά ἐκτείνονται καί στίς σχέσεις τών τριῶν φορέων πού ἐγακινιάζουν τό ἐγγεγραμμένο.

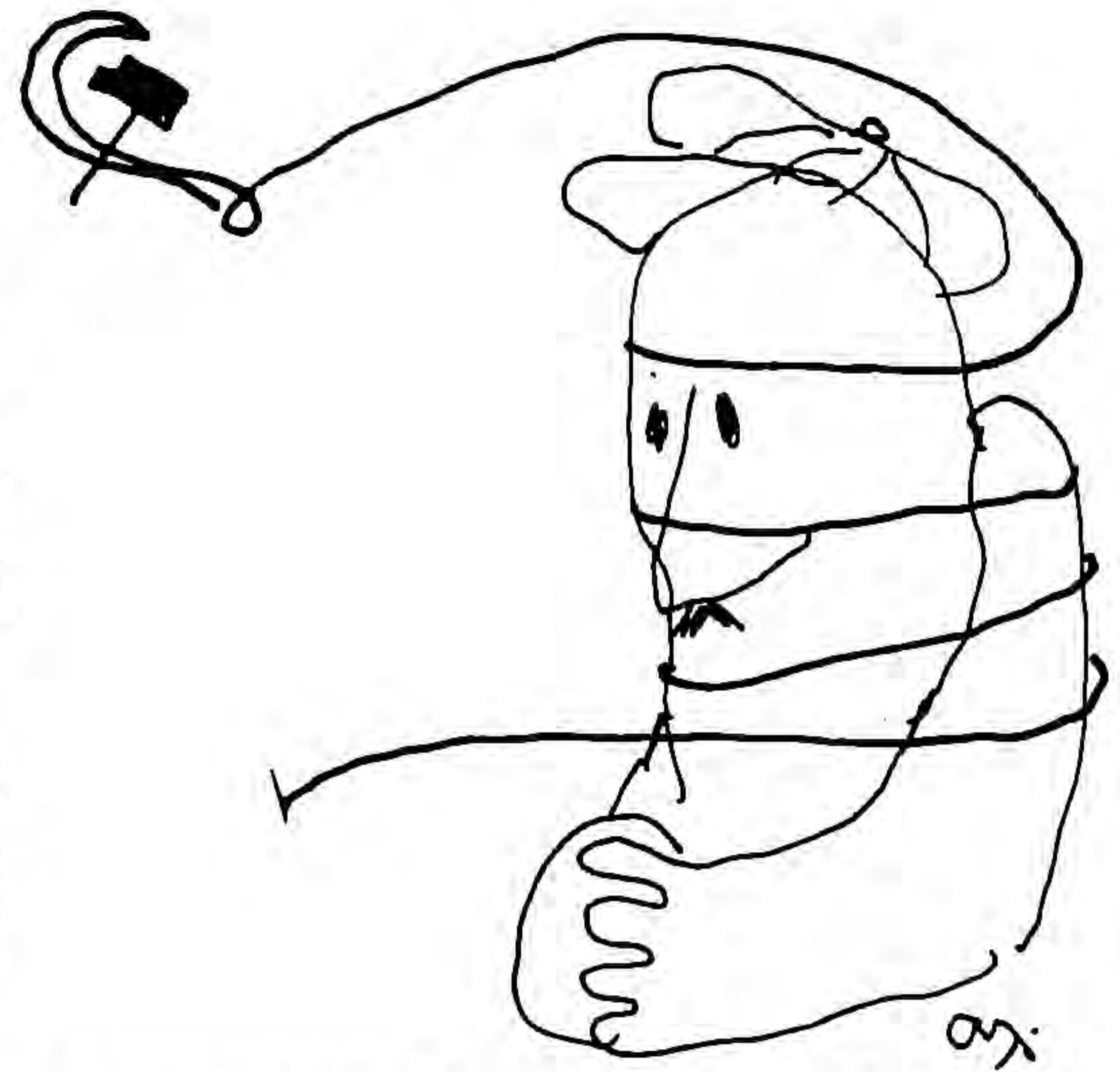
ΕΝΑΣ δεύτερος λοιπόν «κοινός τόπος» ἀνάμεσα στούς πρωταγωνιστές αὐτῆς τῆς κίνησης εἶναι ὅτι ή «νέα πολιτική πρόταση» βρῖσκεται ἀκόμα στή διαδικασία τῆς διάπλασής της καί δέν ὑπάρχει μιά «έτοιμη λύση» πού θά προτείνονταν πρὸς τό σύνολο τών, ἐκτός κομμάτων, δυνάμεων τῆς ἀριστεράς. 'Η παρέμβαση λοιπόν τών τριῶν εισηγήσεων μπορεῖ νά θεωρηθεῖ σάν μιά πλατφόρμα πού θά κινήσει τίς δυνάμεις στίς ὁποῖες ἀπευθύνονται. Αὐτός ἔξ ἄλλου εἶναι καί ὁ διακηρυγμένος σκοπός γιά τή μέθοδο δράσης τών «τριῶν».

Η ΑΦΕΤΗΡΙΑ τους εἶναι κοινή: 'Η κρίση τῆς ἀριστεράς ἀπελευθερώνει δυνάμεις καί καταδειχνεῖ τήν ἀνάγκη γιά μιά ἐπανεξέταση τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀνανέωσης, θά ὑποστηρίξει ὁ Π. Εὐθυμίου μιλώντας ἐκ μέρους τῆς Σ.Π.

ΒΕΒΑΙΑ, ή ἰδεολογική ἑτερογένεια τών τριῶν αὐτῶν χώρων, ἐξηγεῖ καί τόν διαφορετικό ἐντοπισμό τών αἰτιῶν τῆς κρίσης. 'Η ΕΚΟΝ Ρ.Φ. (Β' Πανελλαδική), στοχεύοντας κι' αὐτή στίς δυνάμεις τῆς «ἀνανεωτικῆς, ἐκτός κομμάτων ἀριστεράς» κομίζει τήν «κομμουνιστική ἐκδοχή τῆς ἀνανέωσης» ὅπως θά ὑποστηρίξει ὁ εισηγητής της Γ. Πιτουρόπουλος, δίνοντας μιά διαφοροποίηση στή σύμπραξη τών τριῶν σχηματισμῶν. 'Εκθέτοντας μιά πιό «ριζοσπαστική» – σέ σχέση μέ τούς ἄλλους δύο φορεῖς – θέση, ή ΕΚΟΝ Ρ.Φ. (Β' Πανελλαδική) θά ἀπαιτήσει σάν πρῶτο ὄρο γιά τό προχώρημα τῆς κίνησης αὐτῆς τήν σαφή ὀριοθέτηση ἀπέναντι στό ΚΚΕ καί τό ΠΑΣΟΚ, καί πιό πέρα, προχωρεῖ στήν πρόταση γιά μιά κεντρική πολιτική ἔκφραση, μέ τήν ἐκδοση μιάς «νέου τύπου» ὀδομαδιατικῆς πολιτικῆς ἐφημερίδας, καί θέτει σάν τρίτο καί τελευταῖο ὄρο, τήν συντονισμένη πολιτική δράση τών τριῶν φορέων στούς χώρους τῆς κοινωνικῆς πρακτικῆς. 'Ο τελευταῖος ὄρος στηρίζεται στήν, ἀνευ συγκεκριμένων παραδειγμάτων, διαπίστωση ὅτι «ὑπάρχουν δυνάμεις στούς μαζικούς χώρους πού ἀρνοῦνται τήν πολιτική τῶν κυρίαρχων κομμάτων τῆς 'Αριστεράς πού, ἀπελευθερωμένες, θέτουν τό αἷτημα τῆς αὐτόνομης πολιτικῆς συγκρότησής τους».

Η ΑΝΑΓΚΗ γιά ἕνα μετασχηματισμό τοῦ προβληματισμοῦ σέ πολιτική πρακτική εἶναι ἄλλος ἕνας κοινός τόπος στήν εξέταση καί τών τριῶν εισηγήσεων: Χωρίς ἔστω συγκεκριμένα σημεία ἀναφορᾶς (ἀφοῦ ἐλλείπει καί ή ἀπαιτούμενη ἐμπειρία ὀπό μαζικούς χώρους) καί οἱ τρεῖς ὁμιλητές τόνισαν τήν ἀρνησή τους νά ἐγκλωβιστοῦν στό πεδίο μιάς «λέσχης συζητήσεων».

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ἀποτελεσματικότητα πρέπει νά συνοδεύεται ἀπό «μιά νέα ἀντίληψη γιά τό λαϊκό κίνημα πού θά ξεπερνάει τό κλασικό (ιεραρχικό) μοντέλο πολιτικῆς δράσης καί θά δώσει τή δυνατότητα στό ἴδιο τό λαϊκό κίνημα νά

διαμορφώσει τά πολιτικά του ὄργανα σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις του». Εἶναι ἕνα ἀπ' τά σημεία πού φωτίζουν κεντρικά τήν ἀντίληψη τῆς Σ.Π. ἔτσι ὅπως διατυπώθηκε ἀπό τόν Π. Εὐθυμίου. Μέ μιά οὐσιαστικά πολιτική στάση ἀπέναντι στούς ὑπάρχοντες φορεῖς τῆς ἀριστεράς, ὁ Π. Εὐθυμίου ἐντάσσει τήν ἀναγκαιότητα ενός «ἀνανεωτικοῦ πόλου» στά πλαίσια μιάς εὐρύτερης προοπτικῆς: τήν αὐτόνομη, (γι' αὐτό καί διώσιμη ἀπέναντι σ' ἄλλα ἀριστερά κόμματα) καί ἀρθρωμένη σ' ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς κοινωνίας καί τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, ὑπαρξη καί δράση τών «ἀνανεωτικῶν δυνάμεων». 'Ετσι, ή «ἀσκηση πίεσης γιά μιά διαφορετική κατεύθυνση» στά ὑπάρχοντα κόμματα δέν θά πρέπει νά ὑποβιβάσει τήν κίνηση σέ μιά ἀπλή «ὀμάδα πίεσης», ἀλλά νά συντελέσει στήν ὑλοποίηση τῆς «νέας στρατηγικῆς». 'Επανεξετάζοντας τίς «δομές καί ἀντιλήψεις» πού κόστισαν τήν ἡττα τοῦ ἀνανεωτικοῦ ἐγχειρήματος, ὁ κεντρικός λόγος ὑπαρξης τῆς «νέας στρατηγικῆς» θά 'ναι ή «ἐμβάπτιση» τῆς 'Αριστεράς στό μαζικό λαϊκό κίνημα, ή ἐξοδός της ἀπ' τό μεταπολεμικό περιθώριο καί ή σύνδεσή της μέ τήν προοπτική τῆς ἐξουσίας.

'Ο Π. Εὐθυμίου σέ μιά σταθμισμένη πολιτική ἀνάλυση θά τοποθετήσει τό δομικό αἷτιο τῆς κρίσης τῆς ἀριστεράς στήν «ἀποκοπή της ἀπό τήν ἐξουσία» καί τή συνακόλουθη περιθωριοποίησή της. Δίνοντας ἔμφαση στό ὅτι ή κοινή στρατηγική τῆς ἐκτός κομμάτων ἀριστεράς θά εἶναι παράγωγο μιάς πρακτικῆς ἐπαλήθευσης τῆς τωρινῆς θεωρητικῆς της συμπίεσης, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Σ.Π. θά συμπεριλάβει στά πλαίσια τῆς πρωτοβουλίας αὐτῆς τίς «κομματικά ἐνταγμένες δυνάμεις» οἱ ὁποῖες θά «ἀγκαλιάσουν τή νέα πρόταση» στό βαθμό πού «θά εἶναι πειστική».

Ο Μ. ΓΛΕΖΟΣ, κάνοντας εἰσήγηση ἐκ μέρους τῆς ΕΔΑ θά συμπυκνώσει σέ τρία στοιχεία τή λογική τῆς «νέας πολιτικῆς πρότασης»:

● διάλογος ανάμεσα στις δυνάμεις που συγγενεύουν περισσότερο μεταξύ τους.

● συνεργασία με χώρο έκφρασης τήν πρακτική δράση για τὰ προβλήματα του λαού.

● ένότητα στή βάση τής στερέωσης τής δημοκρατίας, υπεράσπισης καί κατοχύρωσης τής εθνικής ανεξαρτησίας καί διεύρυνση τής δημοκρατίας για μιά πορεία πρὸς τό σοσιαλισμό.

ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ τῶν τριῶν αὐτῶν κλασικῶν στοιχείων μιᾶς ἀριστερῆς πολιτικῆς πρακτικῆς, θεμελιώνεται στόν καθορισμό τῶν ὄρων πού θά πρέπει νά χαρακτηρίζουν τόν ἴδιο τό σοσιαλισμό καί τήν πορεία πρὸς αὐτόν· πορεία πού χαρακτηρίστηκε σάν (δεοντολογικά) εἰρηνική. Τὸ τελευταῖο ἔδωσε λαβή για τήν ἔκφραση μιᾶς ἀντίθεσης ἐκ μέρους τής Β' Πανελλαδικῆς στήν παρέμβαση πού ἔκανε στή συζήτηση ὁ **Χρῦσανθος Λαζαορίδης**.

ΑΥΤΟΙ οἱ μείζονες ὄροι τής «σοσιαλιστικῆς φυσιογνωμίας» τῶν δυνάμεων πού θά συγκροτήσουν τό «νέο πόλο στό μαζικό κίνημα» θά πρέπει νά βρίσκονται στή βάση τής «κοινῆς ταυτότητας πού ὀφείλουν νά ἔχουν» οἱ δυνάμεις αὐτές.

ΤΟΝΙΖΟΝΤΑΣ ὁ Μ. Γλέζος τήν ἀναγκαιότητα αὐτή, χαράζει ἕνα θεωρητικό, ἰδεολογικό πλαίσιο ἀναφορᾶς, ἀφήνοντας τήν (δύσκολη) μετατροπή του σέ πρόγραμμα δράσης, στήν «ἀπό κοινοῦ διαδικασία οἰκοδόμησης» τοῦ νέου φορέα.

ΧΩΡΙΣ νά θέσει φραστικά τό πρόβλημα ἐξουσίας σά στοιχεῖο προβληματικῆς τοῦ νέου φορέα – ὅπως ὁ Γ. Πιτουρόπουλος – ὁ Μ. Γλέζος ἀναγνώρισε τήν ἀναγκαιότητα μιᾶς νέας πορείας τής χώρας πού νά μὴν ὀδηγήσει ξανά σέ ἀδιέξοδο καί σέ ἥττες.

ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΕΙΣ εἰσηγητές στάθηκαν κύρια στήν προσπάθεια τής «ἑαμογενοῦς συσπείρωσης». Ἀποκρούοντας τό ἐγγεί-

ρημα σάν ἐπέκταση τής «ἀδιέξοδος πολιτικῆς» τοῦ ΚΚΕ στόν εὐρύτερο χώρο τής Ἀριστερᾶς, ὁ **Μανώλης Γλέζος** χαρακτήρισε σάν «πολιτική ἀστική» καί συντηρητισμό, τό σχέδιο τής συσπείρωσης ὑπὸ τό ΚΚΕ. Οἱ εἰσηγητές ἐπεσήμαναν δύο βασικά στοιχεῖα:

● τήν «ἐκλογικίστικη» πολιτική τῶν ἀριστερῶν δυνάμεων, ἀντιτείνοντας τήν ἀνυπαρξία ἢ τή μὴ ἀποτελεσματικότητα ἑνός κοινωνικοῦ φορέα – ὀργανωτῆ τοῦ λαϊκοῦ κινήματος.

● τήν «ἀποτυχία» τής πρώτης ἀνανεωτικῆς φάσης, πού ἐκφράζεται στό ΚΚΕ ἔσ., μέ ἐκδηλο τό μέλημα για μιά πίεση πρὸς αὐτόν τό χώρο μέ στόχο τή συμπερίληψή του στό «νέο πόλο τής ἀνανέωσης τής ἀριστερᾶς».

ΜΕΤΑ ἀπό παρέμβαση τοῦ **Θ. Κατριβάνου** ὁ Μ. Γλέζος ἀποδέχτηκε ὅτι ἡ ΕΔΑ δέν χρησιμοποιεῖ τόν ὄρο «ἀνανεωτικῆ ἀριστερά», «χωρὶς αὐτό νά ἀποκλείει συνεργασία μαζί της». Για τό ΚΚΕ ἔσ. ἂν καί στή φάση αὐτή διακρίνεται ἀπό ἕνα «κλείσιμο στόν ἑαυτό του πού διευκολύνει τίς ἑαμογενεῖς συσπείρωσεις» (ὅπως ὑποστηρίζει ἡ Β' Πανελλαδική) ὑπάρχει ἡ πεποίθησις ὅπως εἶπε καί ὁ **Π. Εὐθυμίου**, ὅτι θά συνταχθεῖ, στήν πορεία, μέ τή «νέα πολιτική πρόταση για τό λαϊκό κίνημα».

ΑΝ ΕΞΑΙΡΕΣΟΥΜΕ τίς παρεμβάσεις στή συζήτηση τῶν κομματικῶν ἐνταγμένων σέ μιά ἀπ' τίς τρεῖς αὐτές δυνάμεις (ἔδῳ ἀναφέρουμε ὅτι δέν εἶχαν κληθεῖ ἄλλα κόμματα καί κινήσεις τής Ἀριστερᾶς, χωρὶς καί νά αἰτιολογηθεῖ αὐτή ἡ στάση) οἱ ὁμιλητές, πάνω ἀπό 30, δέν μπόρεσαν νά συντονιστοῦν μέ τήν προβληματική καί τίς ἀπόψεις τῶν εἰσηγήσεων, ἔτσι ὥστε νά ὑπάρξει μιά ἐπέκταση τοῦ προβληματισμοῦ τῶν φορέων στό κοινό τους. Χωρὶς νά γενικεύουμε αὐθαίρετα τή διαπίστωση αὐτή, σημειώ- νουμε τίς πολλαπλές δυσοίωνες συναρ- τήσεις πού συνοδεύουν τήν προσπάθεια

αὐτή καί πού ἀπορρέουν ἀπό τήν πολιτική ἀγωγή τοῦ ἀριστεροῦ κοινοῦ, ἔτσι ὅπως διαπλάσσεται ἀπό τούς κομματικούς ταγούς του. Ἀλλά καί οἱ ἴδιοι οἱ φορεῖς ἐμφανίζουν ἐγγενεῖς δυσκολίες στή σημερινή τους φάση πού ἔχουν τή ρίζα τους στήν ὑποτονική παρουσία στό λαϊκό κίνημα.

ΤΑ ΔΥΟ αὐτά στοιχεῖα θά ἴναι ἐκεῖνα πού ἐνδέχεται νά δώσουν μιά πῶ συγκεκριμένη φυσιογνωμία τόσο στήν πολιτική ἀποτελεσματικότητα, ὅσο καί στό σχῆμα πού θά πάρει ἡ συνεργασία τους. Ὁ **Μ. Γλέζος** στή δευτερολογία του, ἐξάρτησε τή μορφή πού θά προσλάβει ἡ πρωτοβουλία αὐτή (κοινός φορέας ἢ πολυκομματικός σχηματισμός) ἀπό τὰ ἀποτελέσματα τής ἐγκαινιαζόμενης ἀπόπειρας για μιά κοινή γλώσσα καί κοινή πρακτική.

Ἡ ΚΟΙΝΗ ΓΛΩΣΣΑ ὅμως θά πρέπει νά κατακτηθεῖ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀπό τίς χιλιάδες τῶν ἀριστερῶν. Καί κάτι τέτοιο προϋποθέτει ὅτι ἐκτός ὄλων τῶν ἄλλων, θά πρέπει νά πειστοῦν τὰ πλατιά στρώματα τής ἀριστερᾶς ὅτι ὁ χώρος τους διέρχεται κρίση καί ἔχει ἀνάγκη ἀπό νέα σχήματα καί νέες ἀντιλήψεις. Ὅσο κι' ἂν ἡ νέα κίνηση εἶναι προϊόν τής κρίσης, αὐτό δέν συνεπάγεται καί τήν αὐτόματη συνειδητοποίηση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἀπό τή «μάζα τής ἀριστερᾶς». Ὁ κόσμος τής ἀριστερᾶς ἔχει ἀνάγκη, νά δεῖ τό πιθανὸ ἀδιέξοδο τοῦ χώρου του νά μεταφράζεται σέ μαζική πολιτική συνείδηση.

ΚΥΡΙΟΣ στρατηγικός κόμβος λοιπόν για τή νέα κίνηση ἀναδείχεται ἡ ἀποσαφήνιση τῶν τοποθετήσεών της ἀπέναντι στοὺς ὑπάρχοντες ἀριστεροὺς ὀργανισμούς: μέσα ἀπό τή συνείδηση ἀκριβῶς πού ἔχει διαμορφώσει για τόν ἀριστερό χώρο ἢ λαϊκή βάση τῶν «κατεστημένων» κομμάτων του, αὐτή ἡ ἀποσαφήνιση φαίνεται ὅτι ἐξαρτᾶ τήν ἀνάπτυξη τής κίνησης, ἀλλά καί τήν ἴδια τήν ἐπιβίωσή της.

λουί ἄλτουσέγ
για τόν μάροξ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΔΙΑΘΕΣΗ:
«ΑΜΦΟΡΕΑΣ»
Βαλτετσίου 50
τηλ. 3638693

ΘΟΔΩΡΟΥ ΚΑΛΛΙΝΟΥ – ΑΜΑΡΜΠΕΗ

ΕΝΟΤΗΤΑ

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ – ΓΡΑΠΤΑ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
Ν. ΠΑΪΚΟΣ Χαρ. Τρικούπη 65
ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 3617.407

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ
Ἐσωτερικοῦ Δρχ. 250
Ἐξωτερικοῦ \$ 8

Ο ΜΑΝΩΛΗΣ ΓΛΕΖΟΣ

μιλά στο «ΑΝΤΙ» γιά:

- τή σημερινή οργανωτική κατάσταση τής ΕΔΑ
- τίσ σχέσεις του κόμματος μέ τό Μίκη Θεοδωράκη
- τίσ προσπάθειες γιά ένότητα μέ τήν «Σοσ. Πορεία» καί τήν «ΕΚΟΝ Ρ.Φ. (Β' Πανελλαδική)»
- τήν προοπτική αγωνιστικής πολιτικής του νέου φορέα
- τή «Συμμαχία» καί τά κόμματα τής 'Αριστεράς

ΟΙ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ τής ΕΔΑ καί οι έπαφές πού πραγματοποιει μέ τήν «Σοσ. Πορεία» καί τήν «ΕΚΟΝ Ρ.Φ. (Β' Πανελλαδική)», δίνουν τήν εικόνα τής έπαναδραστηριοποίησης καί μάλιστα λίγους μήνες πριν από τήν Δ' Συνδιάσκεψη καί τό συνέδριο του κόμματος.

ΠΟΙΕΣ είναι οι προοπτικές σήμερα γιά τίσ πολιτικές πρωτοβουλίες γιά ένότητα, μέρους έστω, τών δυνάμεων τής 'Αριστεράς;

Ο ΜΑΝΩΛΗΣ ΓΛΕΖΟΣ, πού ένεργά έχει κινηθεί σ'αυτές τίσ ένωτικές πρωτοβουλίες άπαντά σέ μιά σειρά έρωτήματα πού του έθεσε τό «ΑΝΤΙ» στή συνέντευξη πού ακολουθει:

ΕΡ.: Ποιοί είναι, σήμερα, οι άμεσοι στόχοι τής ΕΔΑ;

ΑΠ.: Δυό είναι σήμερα οι παράλληλοι στόχοι τής ΕΔΑ. 'Ο ένας είναι ή άνασυγκρότησή της καί ο άλλος ή συνεργασία καί ένότητα τών δημοκρατικών καί προοδευτικών δυνάμεων καί προπαντός τών δυνάμεων τής άριστεράς.

ΕΡ.: Άς τά δούμε ένα - ένα. Ποιός είναι ο στόχος τής άνασυγκρότησης;

ΑΠ.: Μέ τόν όρο άνασυγκρότηση έννοουμέ τήν προσπάθεια πού έχει άναληφθει γιά τήν άνοικοδόμηση του κόμματος, τήν άνασυσπείρωσή του καί τόν έξοπλισμό του μέ πρόγραμμα καί καταστατικό. 'Η προγραμματική Διακήρυξη του 1975 δέν άρκει γιατί είναι πολύ γενική. 'Επιδιώκουμέ τήν έπεξεργασία καί ολοκλήρωσή τους.

ΕΡ.: Πώς θά πραγματοποιηθούν οι ειδικοί αυτοί στόχοι;

ΑΠ.: 'Η Διοικούσα 'Επιτροπή στήν Ε' Σύνοδό της άποφάσισε νά πραγματοποιηθει στό τρίτο δεκαήμερο του Μάη, ή Δ' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη τής ΕΔΑ ως προπαρασκευαστική του Α' Συνεδρίου της, πού θά συνέλθει τέλος Νοέμβρη - άρχές Δεκέμβρη 1979 καί θά έξοπλίζει τό κόμμα μέ πρόγραμμα καί καταστατικό.

Μέ βάση αυτή τήν άπόφαση, ολοκλήρο τό κόμμα άρχισε νά λειτουργεί πρós αυτή τήν κατεύθυνση.

Σχηματίστηκαν πέντε έπιτροπές προπαρασκευής τής Δ' Συνδιάσκεψης:

● **'Οργανωτική 'Επιτροπή:** Μέ στόχο τήν οργανωτική προπαρασκευή του κόμματος καί τήν παρακολούθηση τής προσυνοδιασκειαστικής δουλειάς.

● **'Επιτροπή ολοκλήρωσης τής ιδεολογικής, πολιτικής καί λειτουργικής φυσιογνωμίας τής ΕΔΑ:** Μέ στόχο ν' άνοιξουν πλατιές συζητήσεις μέσα στό κόμμα ώστε νά βοηθηθούν όλα τά μέλη καί νά συμβάλουν στήν έπεξεργασία τών θέσεων πού θά καταλήξουν στήν ολοκλήρωση τής ιδεολογικής, πολιτικής καί λειτουργικής φυσιογνωμίας τής ΕΔΑ.

● **'Επιτροπή επισήμανσης τών διαφορετικών άπόψεων:** Μέ στόχο νά επισημανθούν όλες οι διαφορετικές άπόψεις καί νά γίνουν άντικείμενο συζήτησης μέσα στό κόμμα.

● **'Επιτροπή προγράμματος:** Μέ στόχο νά συνταχθει ένα προσχέδιο προγράμματος, πού ή Δ' Συνδιάσκεψη θά τό μετατρέψει σέ Σχέδιο καί τό Συνέδριο θά τό κάνει Πρόγραμμα τής ΕΔΑ.

● **'Επιτροπή Καταστατικού:** Μέ στόχο νά συνταχθει ένα προσχέδιο καταστατικού, τό όποιο ή Δ' Συνδιάσκεψη θά μετατρέψει σέ Σχέδιο καί τό Συνέδριο θά τό κάνει Καταστατικό τής ΕΔΑ.

'Όλες αυτές οι 'Επιτροπές άρχισαν κιόλας νά λειτουργούν καί οι πρώτες ένέργειες καταδεικνύουν πώς θά μπορέσουν νά έπιτελέσουν τό έργο τους μέσα στα προβλεπόμενα από τό Πρόγραμμα όρια.

Παράλληλα οι βασικές 'Οργανώσεις του κόμματος άρχισαν κι αυτές προπαρασκευαστικές συνεδριάσεις καί συνελεύσεις τής προσυνοδιασκειαστικής δουλειάς. Σέ λίγο όλο τό κόμμα θά βρίσκεται στήν πορεία γιά τή Συνδιάσκεψη.

Μπορούμε νά πούμε πώς τό κόμμα, χωρίς θεαματικές έκδηλώσεις, μπήκε στήν άπαιτούμενη εκείνη κινητικότητα πού προδικάζει

τήν έπιτυχία τών στόχων τής άνασυγκρότησης.

ΕΡ.: 'Η τάση πού ήρθε σέ ρήξη μέ τή σημερινή Διοικούσα 'Επιτροπή - καί οι ύποστηρικτές της πού άποχώρησαν από τήν ΕΔΑ στήν Γ' Συνδιάσκεψη - θά πάρει μέρος στήν Δ' Συνδιάσκεψη;

ΑΠ.: Οι φίλοι πού δέν δέχτηκαν, από πολιτική αντίθεση καί πού εξέφραζαν διάφορες τάσεις, νά θέσουν ύποψηφιότητα στήν Γ' Συνδιάσκεψη γιά νά εκλεγούν στή Διοικούσα 'Επιτροπή, χωρίζονται σέ τέσσερις κατηγορίες ως πρός τή στάση τους άπέναντι στό κόμμα: Στους φίλους πού παρέμειναν στήν ΕΔΑ καί δουλεύουν στίς 'Οργανώσεις της. Στους φίλους πού παρέμειναν στήν ΕΔΑ χωρίς νά δουλεύουν στίς 'Οργανώσεις της. Στους φίλους πού άποχώρησαν από τήν ΕΔΑ καί δέν προσχώρησαν σέ άλλο πολιτικό κόμμα ή πολιτική κίνηση. Καί στους φίλους πού άποχώρησαν από τήν ΕΔΑ καί προσχώρησαν σέ άλλο πολιτικό κόμμα ή πολιτική κίνηση, καί πού είναι ελάχιστοι.

'Από τήν πλευρά μας κάνουμε τό πάν νά πείσουμε όλους αυτούς τους φίλους - εκτός τής τελευταίας κατηγορίας - νά έλθουν καί νά πάρουν μέρος στήν προπαρασκευή καί στίς έργασίες τής Δ' Συνδιάσκεψης, άναπτύσσοντας, όπως πάντα, ελεύθερα τίσ άπόψεις τους, καί προσπαθώντας νά πείσουν τό κόμμα γιά τήν όρθότητά των.

Γι' αυτό τό λόγο ή Ε' Σύνοδος τής Διοικούσας 'Επιτροπής πήρε ειδική άπόφαση μέ τήν όποία καλεί όλους όσους διετέλεσαν μέλη Διοικουσών 'Επιτροπών (δηλαδή όσους εξέλεγξαν μέλη Δ.Ε. από τίσ τρεις ως τώρα Συνοδιασκέψεις) νά πάρουν μέρος αυτοδίκαια στήν Δ' Συνδιάσκεψη ως Ισότιμα μέλη καί μέ όλα τά δικαιώματα πού θά έχουν καί οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι από τίσ οργανώσεις του κόμματος, εκτός, βέβαια, από κείνους πού προσχώρησαν σέ άλλο πολιτικό κόμμα ή πολιτική κίνηση.

ΕΡ.: Δηλαδή, ο Μίκης Θεοδωράκης δέ μπορεί νά πάρει μέρος στήν Δ' Συνδιάσκεψη;

ΑΠ.: Δυστυχώς, γιά όλους μας, δέν μπορεί. Γιά τόν άπλούστατο λόγο ότι δέν μπορεί κανένας νά ανήκει ταυτόχρονα σέ δυό πολιτικούς οργανισμούς. "Η στον ένα θά ανήκει ή στον άλλον. 'Ο φίλος Μ.Θ. άποφάσισε νά δημιουργήσει δική του πολιτική κίνηση. Δικαίωμά του βέβαια. "Όπως είναι δικαίωμα άναφαίρετο του κάθε πολίτη νά δημιουργήσει ένα πολιτικό κόμμα ή μιά πολιτική κίνηση. 'Αλλά δέν μπορεί επίσης κανένας νά συμμετέχει σέ δυό κόμματα ή πολιτικές κινήσεις. 'Οφείλει νά κάμει τήν έπιλογή του. "Η στό ένα θά ανήκει ή στό άλλο. Καί ο φίλος Μ.Θ. έκαμε τή δική του έπιλογή. 'Εγκατέλειψε τήν ΕΔΑ από τό 1977 καί από τότε έχει έπιδοθει μέ έναν άφάνταστο ζήλο, παρόμοιο δέν είχε νά έπιδείξει όταν ανήκε στήν ΕΔΑ, στή δημιουργία δικής του πολιτικής κίνησης. Πέρα, βέβαια, καί από τό γεγονός ότι γιά νά πετύχει τους σκοπούς του έχει άποδωθεί σέ μιά διαβρωτική έκστρατεία εναντίον τής ΕΔΑ μέ τήν έμπνευση καί καθοδήγηση του ΚΚΕ.

ΕΡ.: Ποιές είναι οι προοπτικές σας γιά τήν έπιτυχία τής Δ' Συνδιάσκεψης; Γιατί πολλά ακούγονται καί λέγονται γιά συρρίκνωση τής ΕΔΑ, ότι είναι ένα άνύπαρκτο κόμμα καί έχει καταντήσει ένα γκρουπούσκολο.

ΑΠ.: "Όλα όσα ακούγονται, λέγονται και γράφονται μάλιστα, αποτελούν εύσεβεις πόθους όλων όσων θά ήθελαν να συρρικνωθεί και να διαλυθεί η ΕΔΑ. Η αλήθεια είναι πως η ΕΔΑ παρά τους τραυματισμούς που έχει υποστεί από την αποχώρηση ή και αδρανοποίηση αξιόλογων φίλων, εξακολουθεί να υπάρχει και ως πρωτοπόρα πολιτική ιδέα και ως πολιτική σύλληψη, αλλά προπαντός και ως οργανωμένο κόμμα. Μικρό βέβαια ακόμα, αλλά πάντως κόμμα που αποδεικνύει, πως, πέρα από την ακτινοβολία του στο λαό, επηρεάζει σ' ένα βαθμό την πολιτική ζωή της χώρας και έχει μερικές φορές και αποτελεσματικότητα στη δράση του.

Θά αναφερθώ μονάχα σε δυό παραδείγματα, από τα πολλά που υπάρχουν. Στην υπόθεση Σερίφη όπου η ΕΔΑ από την αρχή ήταν τό μοναδικό κοινοβουλευτικό κόμμα που πήρε θέση και βοήθησε στην κινητοποίηση για τη σωτηρία του. Κινητοποίηση που υποχρέωσε και τα άλλα πολιτικά κόμματα της αριστεράς να συνακολουθήσουν και να συμπαρασταθούν στη δίκη του. Και, στο πρόσφατο θέμα της υπονόμευσης της Δημοκρατίας από κύκλους της άνωμαλίας, όπου η ΕΔΑ διά του προέδρου της, 'Ηλία 'Ηλιού, πήρε την πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση του προβλήματος. 'Απ' ότι φαίνεται, επειδή η πρωτοβουλία της ΕΔΑ αγγίζει ένα ουσιαστικό θέμα, δέν άφησε ασυγκίνητα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, τα όποια και προβληματίζονται για τόν τρόπο μιās κοινής αντιμετώπισης.

"Όσο για τις προοπτικές μας, όλα τα στοιχεία δείχνουν πως τό κόμμα, παρ' όλο που δέν έχει επαγγελματικά στελέχη, άρχισε να κινείται και να λειτουργεί προς την Δ' Συνδιάσκεψη και τό Α' Συνέδριο με ρυθμούς και τρόπους που βεβαιώνουν πως η ΕΔΑ προχωρώντας στην ανασυγκρότησή της θά καταστεί, όπως δραματίζομαστε, τό νέου τύπου κόμμα που η παρουσία του καθίσταται αναγκαία γιατί επιδιώκει να εκφράσει ευρύτατες κοινωνικές δυνάμεις, τόν εργαζόμενο ελληνικό λαό και γιατί εκφράζει την πολιτική που απαιτούν οι σημερινές συνθήκες στη χώρα μας.

Μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι για την ΕΔΑ έχει αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση προς μία άνοδική πορεία.

Αυτό τουλάχιστον δείχνουν και η κινητικότητα του κόμματος και οι προσχωρήσεις σ' αυτό, κυρίως από τό χώρο των άνενταχτων αγωνιστών της αριστεράς.

Οι οργανωμένες δυνάμεις του κόμματος, που διακλαδώνουν, ως σημειωθεί, όλη τη χώρα και όλα τα κοινωνικά στρώματα του εργαζόμενου λαού, είναι αποφασισμένες να οικοδομήσουν ένα γερό κόμμα, να επεξεργαστούν μία πεντακάθαρη πολιτική, σύμφωνη προς τα συμφέροντα του λαού και του "Εθνους, να στραφούν προς τα λαϊκά προβλήματα, να κάνουν αισθητή την πολιτική και αγωνιστική παρουσία της ΕΔΑ και να εφοδιάσουν τό κόμμα με πρόγραμμα και καταστατικό.

ΕΡ.: Ποιά είναι η πολιτική της ΕΔΑ στό θέμα των συνεργασιών και της ενότητας;

ΑΠ.: Μέ την απόφαση της Ε' Συνόδου της Διοικούσας 'Επιτροπής της ΕΔΑ που βασίζεται απόλυτα στην Προγραμματική της Διακήρυξη η πολιτική των συνεργασιών και της ενότητας έχει τρεις στόχους - επίπεδα:

● **Πρώτο:** Για την υπεράσπιση της Δημοκρατίας και της 'Εθνικής 'Ανεξαρτησίας μπορούμε να συμπορευτούμε με όλες εκείνες τις δυνάμεις που έχουν τούς ίδιους στόχους. Σταθερή πολιτική της ΕΔΑ είναι η συμπάραταξη όλων των δημοκρατικών δυνάμεων του "Εθνους, χωρίς εξαίρεση, όταν απειλούνται τά ζωτικά εθνικά μας συμφέροντα και τό κοινοβουλευτικό μας πολίτευμα.

● **Δεύτερο:** Για την έδραϊωση και διεύρυνση της Δημοκρατίας και την υπεράσπιση και ολοκλήρωση της 'Εθνικής 'Ανεξαρτησίας επι-

διώκουμε να **συνεργαστούμε** με όλες εκείνες τις δυνάμεις που καταγοούν πως η χώρα έχει ανάγκη μιās βαθύτερης αλλαγής που να ικανοποιεί τούς πόθους του λαού μας και τις απαιτήσεις της εποχής.

Ιδιαίτερα επιδιώκουμε συνεργασία με τά κόμματα της αριστεράς για τούς ίδιους στόχους και για τά προβλήματα του εργαζόμενου λαού.

Η ΕΔΑ άπευθύνεται προς όλα τά κόμματα της αριστεράς, τά δημοκρατικά κόμματα και τις προοδευτικές πολιτικές δυνάμεις οι όποιες πιστεύουν πως για την έδραϊωση και διεύρυνση της Δημοκρατίας, για την κατοχύρωση και ολοκλήρωση της 'Εθνικής 'Ανεξαρτησίας και για την Κοινωνική Δικαιοσύνη, είναι ανάγκη να αντικατασταθεί η κυβέρνηση της Δεξιās από μία κυβέρνηση των κομμάτων της δημοκρατικής αντιπολίτευσης και τά καλεί να συντονίσουν τις ενέργειές τους και με αίσθημα ευθύνης να προετοιμάσουν και να εξασφαλίσουν την εναλλακτική και ομαλή δημοκρατική λύση της έξουσίας.

Η ΕΔΑ έχοντας επίγνωση των κρίσιμων ελληνικών συνθηκών πιστεύει ότι σ' αυτή την πορεία θά πρέπει να αποφεύγονται οι επικίνδυνες πολώσεις.

● **Τρίτο:** Η ΕΔΑ επιδιώκει την **ενότητα** των πολιτικών κομμάτων και δυνάμεων της αριστεράς και όλων των αγωνιστών της αριστεράς, που αντικειμενικά προσφέρονται και δυνητικά επιδιώκουν την ενότητα της επαναστατικής δημοκρατικής αριστεράς.

Η ΕΔΑ πιστεύει πως οι πολιτικοί φορείς της αριστεράς που όφείλουν να επιδιώκουν την ενότητά τους πρέπει να συμπορεύονται, κατ' αρχήν, στις παρακάτω συντεταγμένες:

1. Μέ τόν όρο σοσιαλισμό σημαίνει πεντακάθαρα πως επιδιώκουν τη ριζική κοινωνική αλλαγή, που θεμελιώνεται στην κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής και όχι μεταρρυθμιστικά μέτρα που άπλως βελτιώνουν τόν καπιταλισμό.

2. Η πραγματοποίηση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της κοινωνίας δέν είναι υπόθεση μιās μόνο τάξης, ούτε ενός μόνον κόμματος. 'Αλλά όλων εκείνων των τάξεων, των στρωμάτων και των κατηγοριών, που καταπιέζονται από τό κεφάλαιο, επιδιώκουν την κοινωνική αλλαγή και δραματίζονται τό σοσιαλισμό, όπως και των πολιτικών τους φορέων που εκφράζουν τόν εργαζόμενο λαό και έχουν τούς ίδιους στόχους.

3. Η πορεία προς τό σοσιαλισμό και η εγκαθίδρυση του ακολουθεί τις ειρηνικές και δημοκρατικές διαδικασίες, αλλά είναι αυτόνομη ή απόφαση της υπεράσπισης με κάθε πρόσφορο μέσο των κατακτήσεων του λαϊκού κινήματος και του δικαιώματος του λαού να συμμετέχει στα κοινά, να αγωνίζεται για τά δίκαιά του και να αποφασίζει κατά πλειοψηφία.

4. Η αποδοχή της αρχής πως ο σοσιαλισμός δέν είναι μονάχα η κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής - βασική βέβαια, προϋπόθεση για την οικοδόμηση της νέας κοινωνίας - αλλά ταυτόχρονα και παράλληλα πως ο σοσιαλισμός πραγματοποιεί τό βαθύτερο και ουσιαστικότερο νόημα της Δημοκρατίας. Γιατί επιδιώκει την υπεύθυνη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων. Γιατί εξασφαλίζει την ελευθερία γνώμης, έκφρασης, οργάνωσης και δράσης. Γιατί διευρύνει και κατοχυρώνει τις πολιτικές ελευθερίες και τά άτομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Γιατί επιδιώκει την ελεύθερη και δημιουργική ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου.

5. Πιστεύουν και τό αποδεικνύουν στην πράξη πως στηρίζονται και έχουν όδηγό τους την πλούσια θετική και άρνητική εμπειρία του ελληνικού λαϊκού επαναστατικού κινήματος. 'Αφομοιώνουν δημιουργικά την πείρα από τό διεθνές επαναστατικό και προοδευτικό κίνημα, αλλά δέν δέχονται κανενός είδους και όποιασδήποτε

Βιογραφικό

Γεννήθηκε στην 'Αρείρανθο Νάξου τό 1922. Τό 1935 ήρθε στην 'Αθήνα και τό 1941 πέτυχε στην 'Ανωτ. Σχολή Οίκονομ. και 'Εμπορ. 'Επιστημών. Μαζί με τόν 'Απόστολο Σάντα, φοιτητή της Νομικής, καταδικάστηκε σε θάνατο από τις γερμανικές αρχές της κατοχής, γιατί κατέβασαν την πολεμική σημαία του Γ' Ράϊχ από την 'Ακρόπολη τη νύχτα της 30ης προς την 31ην Μαΐου 1941. Στις 24 Μαρτίου 1942 μαζί με τόν 'Απ. Σάντα συνελήφθησαν από τά γερμανικά στρατεύματα κατοχής και φυλακίστηκαν ένα μήνα στις φυλακές 'Αθέρωφ. Στις 21 'Απριλίου 1943 συνελήφθη από τά Ιταλικά στρατεύ-

ματα κατοχής και παρέμεινε στις φυλακές τρεις μήνες. Στις 7 Φεβρουαρίου 1944 συνελήφθη από συνεργάτες των αρχών κατοχής και παρέμεινε στις φυλακές 7 1/2 μήνες, άπ' όπου δραπέτευσε στις 21 Σεπτεμβρίου 1944. Την 3η Μαρτίου 1948 τόν συνέλαθαν, τόν παρέπεμψαν και τόν καταδίκασαν αρκετές φορές σε διάφορες ποινές, από τις όποιες μία φορά σε θάνατο ('Οκτώβριος 1948) για «άδικήματα τύπου» και άλλη φορά σε θάνατο για παράβαση του Γ' ψηφίσματος στις 21 Μαρτίου 1949. Τό 1950 οι ποινές του μειώθηκαν σε ισόβια δεσμά και τελικά άποφυλακίστηκε στις 26 'Ιουλίου 1954. Την 5η Δεκεμβρίου 1958 τόν συνέλαθαν, αλλά μετά την έν-

τονη εξέγερση του ελληνικού λαού και της διεθνούς κοινής γνώμης, τόν άποφυλάκισαν την 15η Δεκεμβρίου 1962. Στις εκλογές της 29ης 'Οκτωβρίου 1961 εκλέχτηκε και πάλι, παρά τό γεγονός ότι ήταν φυλακή, βουλευτής 'Αθηνών του κόμματος της ΕΔΑ. Την 21η 'Απριλίου 1967 τόν συνέλαθαν μαζί με τούς άλλους πολιτικούς ηγέτες, τόν κράτησαν στό Γουδί, έπειτα στό Πικέρμι, κατόπι στη Γενική 'Ασφάλεια, στη Γυάρο, στο Παρθένι Λέρου και τέλος στόν 'Ωρωπό, άπ' όπου και τόν άπόλυσαν τό 1971. Συνολικά τόν καταδίκασαν 28 φορές για την πολιτική του δραστηριότητα από τις όποιες τρεις φορές σε θάνατο και παρέμεινε στις φυλακές 11 χρόνια και

πέντε μήνες και άλλα τέσσερα χρόνια και 6 μήνες έξορία. Παρέμεινε δηλ. κρατούμενος (φυλακή και έξορία) 16 χρόνια, σ' όλη τη ζωή του.

Τό 1968 καταδίκασε την επέμβαση στην Τσεχοσλοβακία.

Τιμήθηκε τό 1958 με τό διεθνές βραβείο Δημοσιογραφίας, τό 1959 με τό χρυσούν μετάλλιο Ζολό Κιουρί του Παγκοσμίου Συμβουλίου Ειρήνης και τό 1963 με τό χρυσούν βραβείο Λένιν για την Ειρήνη.

Πέρα από την άρθρογραφία του σε έφημερίδες και περιοδικά από τό 1942 μέχρι σήμερα, έχουν έκδοθει σε βιβλία τά έργα του: «Η Ιστορία του βιβλίου» (1974), «'Από την δικτατορία στη Δημοκρατία» (1974), «Τό φαινόμενο της 'Αλλοτρίωσης στη Γλώσσα» (1977).

μορφής εξάρτηση από κανένα κέντρο μέσα και έξω από την Ελλάδα. Υπερασίζονται τους λαούς και τα κινήματά τους από τις επιθέσεις των Ιμπεριαλιστών και αναπτύσσουν ισότιμες σχέσεις φιλίας, αλληλεγγύης και συνεργασίας με τα απελευθερωτικά, προοδευτικά και επαναστατικά κινήματα όλου του κόσμου.

6. Έκκινούν την προσπάθειά τους με τη βασική προϋπόθεση της Ισοτιμίας στις σχέσεις τους, χωρίς ήγεμονισμούς, καπελώματα και καταδουλεύσεις.

ΕΡ.: Πώς όμως θα πραγματοποιηθεί αυτή η ένότητα;

ΑΠ.: Όσοι από τους φορείς της άριστερας βρίσκονται κατά κάποιον τρόπο μέσα σ' αυτές τις συντεταγμένες έχουν από τα πράγματα υποχρέωση ν' αρχίσουν τις απαραίτητες εκείνες διαδικασίες που θά τους οδηγήσουν στην ένότητα.

Η ΕΔΑ πιστεύει πως η ένότητα δεν είναι μιά απλή συμφωνία από τ'άπάνω. Αλλά πως η ένότητα πρέπει να είναι τό αποτέλεσμα, ή φυσιολογική κατάληξη που θά απορρεύσει από την καθημερινή πρακτική της αγωνιστικής αντιμετώπισης των πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων, από μιά στενή συνεργασία σ' όλους τους τομείς των φορέων εκείνων που επιθυμούν την ένότητα.

Η ΕΔΑ πιστεύει επίσης πως οι «διευρύνσεις» είναι αντίθετες με την ένότητα και δε λύνουν τό πρόβλημα. Όπως, ακόμα, νοθεύει την πολιτική ζωή της χώρας κάθε προσπάθεια τύπου «εαμογετών», γιατί είναι πλασματική, όξύνει τις αντιθέσεις και διασπ'ά ακόμα πιό πολύ τό λαϊκό κίνημα.

ΕΡ.: Έχετε απευθυνθεί ως τώρα στά κόμματα της άριστερας και ποι'ά ανταπόκριση βρήκατε;

ΑΠ.: Έχουμε απευθυνθεί και αναπτύξει τις απόψεις μας για συνεργασία και ένότητα σ' όλα τ'ά κόμματα και τους πολιτικούς φορείς της άριστερας, όπως και σέ πολλές πολιτικές ομάδες και αγωνιστές του λαϊκού κινήματος. Με μερικά απ' αυτά βρισκόμαστε ακόμα στό στάδιο των συζητήσεων ή και των επαφών. Οι συζητήσεις παρ' όλο που δεν έχουν κλείσει ακόμα, μπορούμε να πούμε πως είναι εποικοδομητικές.

Ός τώρα όμως βρήκαμε άμεση ανταπόκριση και προθυμία από τή Σοσιαλιστική Πορεία και την ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραϊός Β' Πανελλαδική, γι' αυτό και αρχίσαμε άμέσως τις διαδικασίες εκείνες της στενής συνεργασίας που θά οδηγήσουν στην ένότητα, αν καταδειχτεί από την ίδια τή ζωή πως πραγματικά ταιριάζουμε.

Δημιουργήσαμε κοινό συντονιστικό όργανο για την αντιμετώπιση των πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων και για τόν προγραμματισμό σειράς εκδηλώσεων και συγκεντρώσεων.

Ελπίζουμε πως στην κοινή δραστηριότητα θά κριθούν και θά δοκιμαστούν οι κοινές απόψεις, θά αναφανούν οι διαφορετικές αντιλήψεις, θά ισχυροποιούνται οι δεσμοί ένότητας, θά άμβλύνονται οι διαφορές και θά γεφυρώνονται οι αντιθέσεις.

Έξ άλλου η προσπάθειά μας παραμένει άνοικτη σέ όσους συμφωνούν στις κοινές συντεταγμένες και βρίσκει ανταπόκριση στό χώρο των άνένταχτων αγωνιστών.

ΕΡ.: Καί τί μορφή θά έχει η ένότητα που επιδιώκετε;

ΑΠ.: Η ίδια η πορεία που χαραξάμε προς την ένότητα, ή ίδια δηλαδή ή ζωή, θά μ'ας δείξει και τή μορφή της ένότητας. Τό σχήμα, ή φόρμα της ένότητας, βρίσκεται στό τέρμα των προσπαθειών μας και θά είναι ή φυσική άπόρροια της συνεργασίας μας στην καθημερινή αγωνιστική πολιτική πρακτική. Θά βρεθούμε έκτός πραγματικότητας, αν από τ'ά τώρα αποφασίσουμε τή μορφή της ένότητας.

Μπορεί ή κοινή συνεργασία, αν δείξει άπόλυτη ιδεολογική, πολιτική και λειτουργική ταυτότητα να καταλήξει στή δημιουργία ενός ενιαίου κομματικού φορέα. Αν δείξει πάλι μερική μόνο ταυτότητα μπορεί να οδηγήσει στή δημιουργία ενός ενιαίου πολυκομματικού φορέα με τή μορφή συνασπισμού των φορέων που θά τόν συγκροτούν ή και όμοσπονδιακού χαρακτήρα. Αλλά ως μ'ην προτρέχουμε. Η συνεργασία για την ένότητα άρχισε και ή ζωή θά μ'ας φανερώσει τή μορφή της. Άρκει, τώρα, που υπάρχει ή διάθεση, ή θέληση και ή πίστη για την ένότητα της επαναστατικής δημοκρατικής άριστερας.

ΕΡ.: Πρόσφατα, έσείς προσωπικά, έμφανίζεστε ως έκφραστής μι'ας «άριστερης» τάσης μέσα στην ΕΔΑ και μάλιστα μέσα σ' αυτό τό πλαίσιο έχετε χρεωθεί τις επαφές με τή Σοσιαλιστική Πορεία και την ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραϊός (Β' Πανελλαδική). Επίσης εκτιμάται ότι δεν υπάρχει μιά όμόθυμη άποδοχή από πολλά στελέχη και ειδικά από τόν Πρόεδρο κ. Ηλία Ηλιοῦ, αυτών των πρωτοβουλιών και απόψεων. Ποιά είναι ή σχέση σας με τόν κ. Ηλία Ηλιοῦ και σέ ποιό βαθμό συνεργάζεσθε και από κοινού προωθείτε τις θέσεις της ΕΔΑ;

ΑΠ.: Άπλή ανάγνωση της Προγραμματικής Διακήρυξης του Δεκέμβρη 1975 πείθει και τόν πιό άδαή, πως ή ΕΔΑ είναι κόμμα άριστερό γι' αυτό επιδιώκει, όχι μόνο την πραγματοποίηση συνεργα-

σιών πρώτ' απ' όλα με τις δυνάμεις της άριστερας, αλλά και την ευρύτερη δυνατή ένότητα και την όργανική ένωση σέ ενιαίο φορέα όλων αυτών των δυνάμεων, όπως ρητά αναφέρεται σ' αυτήν.

Η άπόφαση επίσης για στενή συνεργασία που μπορεί να οδηγήσει σέ όργανική ένότητα με τή Σοσιαλιστική Πορεία και την ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραϊός (Β' Πανελλαδική) είναι άπόφαση της Διοικούσας Έπιτροπής και πραγματοποιείται από την Έκτελεστική Έπιτροπή με βάση όσα διακηρύσσονται στην Προγραμματική Διακήρυξη και δεν είναι δική μου μόνο προσωπική πρωτοβουλία, επιθυμία και άποψη.

Όσο για τις σχέσεις μου τόν φίλο μου Πρόεδρο, μπορώ να πω πως είναι άριστες. Έξ άλλου είναι γνωστό πως ό Πρόεδρος υπήρξε και είναι ό πρωταγωνιστής σέ κάθε προσπάθεια συνεργασίας και ένότητας στό χώρο της άριστερας κι' έμεις όλοι κάνουμε ό,τι μπορούμε για να τόν βοηθήσουμε.

ΕΡ.: Ποιά ή διαφορά ανάμεσα στή «Συμμαχία» και στή σημερινή προσπάθεια για ένότητα;

ΑΠ.: Η διαφορά ή μάλλον οι διαφορές είναι σημαντικότερες. Όπως άποδείχτηκε στην πράξη, τότε με τή «Συμμαχία» στην έννοια της έδινε άλλη σημασία ό κάθε έταίρος. Άλλος την ήθελε ως έκλογική σύμπραξη και άλλος ως ουσιαστική ένότητα. Άλλος την έβλεπε ως ιδεολογική ένότητα και άλλος ως πολιτική ένότητα. Άλλος την ήθελε μόνιμη και άλλος περιστασιακή.

Η «Συμμαχία», επίσης, δεν είχε τό χρόνο να δοκιμαστεί στην πράξη και να αναφανούν οι διαφορετικής άφετηρίας άπόψεις των συμβαλλομένων.

Όλα αυτά όμως άποφεύγονται με τή σημερινή προσπάθεια που δεν είναι μιά από τ'ά πάνω περιστασιακή συ,κόλληση. Η πρόθεση των συμβαλλομένων είναι ξεκαθαρισμένη. Έπιδιώκουν την ουσιαστική τους ένότητα και προσπαθούν στην πράξη, μέσα από μιά σειρά διαδικασίες που πηγάζουν από την κοινή καθημερινή πρακτική, να δοκιμάσουν και να κρίνουν τις προθέσεις τους και να δένουν και να σφυρηλατούν την ένότητά τους, στους κοινούς άγώνες για τ'ά συμφέροντα του λαού.

ΕΡ.: Ποιές όμως είναι οι προοπτικές σας, όταν άφ' ενός οι δυνάμεις που σήμερα ξεκινάτε την προσπάθεια για ένότητα είναι ένα μέρος των δυνάμεων της «Συμμαχίας» και άφ' έτέρου δεν βρίσκονται οι δυνάμεις αυτές στά τότε μεγέθη τους. Από την ΕΔΑ έχει φύγει ένα μέρος των στελεχών της. Τό ίδιο και από τή Σοσιαλιστική Πορεία. Όσο για την ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραϊός Β' Πανελλαδική είναι ένα τμήμα μόνο της Νεολαίας του ΚΚΕ Έσωτερικού.

ΑΠ.: Έχουμε επίγνωση των δυνάμεών μας, αλλά έχουμε επίσης επίγνωση και των προθέσεών μας. Δεν άθροίζουμε ποσοτικά μεγέθη. Πιστεύουμε στην άποτελεσματικότητα μι'ας ποιοτικά άλλης πολιτικής κατεύθυνσης.

Δεν άποσκοπούμε στή δημιουργία ενός πολιτικού έλιγμου που πάει να καλύψει την ανάγκη μι'ας όποιας διεύρυνσης ενός κάποιου φορέα.

Δεν άποσκοπούμε να άθροίσουμε τις δυνάμεις μας για να δικαιολογήσουμε την πολιτική μας άυτούπαρξη.

Δεν άποσκοπούμε να δημιουργήσουμε έναν πολιτικό φορέα που θά καταγράφει πολιτικές προτάσεις για μελλοντική δικαίωση.

Δεν άποσκοπούμε, τέλος, να ένωθούμε για να πολλαπλασιάσουμε τις αντιθέσεις μας και να αύξήσουμε την αίγλη μι'ας λέσχης συζητήσεων.

Έπιδιώκουμε, αντίθετα, στην προσπάθειά μας για ένότητα των δυνάμεων της επαναστατικής δημοκρατικής άριστερας, να χαραξάμε μιάν άλλη αγωνιστική πολιτική, άπόρροια της θετικής και άρνητικής πείρας του έλληνικού λαϊκού επαναστατικού κινήματος, άπόρροια της μελέτης της σημερινής έλληνικής κοινωνίας, άπόρροια της μελέτης των κοινωνικών δυνάμεων που επιδιώκουν αντικειμενικά την αλλαγή, άπόρροια της μελέτης του έλληνικού χώρου στό διεθνή πολιτικό χώρο.

Έπιδιώκουμε, επίσης, στην προσπάθειά μας αυτή για ένότητα να διεκδικούμε, τακτικά και στρατηγικά, πολιτική άποτελεσματικότητα και όχι μιά άποσπασματική και εύκαιριακή παρουσία.

Γνωρίζουμε επίσης πως ό δρόμος δεν είναι εύκολος και θά είναι βασανιστικός. Όχι γιατί είναι δύσβατος ή άνηφορικός. Αλλά γιατί δεν υπάρχει. Τόν δρόμο τόν άνοίγουμε τώρα, τόν σκάβουμε τώρα, τόν φτιάχνουμε τώρα. Αλλά θά τόν φτιάξουμε γιατί είναι ό δρόμος που ή έλληνική άριστερά αναζητ'ά δεκαετίες τώρα, μέσα από συνεχείς άποτυχίες και τραγωδίες. Θά τόν φτιάξουμε γιατί είναι ό δρόμος που ψάχνουν να βρουν τά όνειρα και οι όραματισμοί των δεκάδων χιλιάδων νεκρών μας συντρόφων για να δικαιωθεί ή θυσία τους. Γιατί είναι ό δρόμος που λαχταρ'ά ό έλληνικός λαός για μιά ανθρώπινη ζωή. Γιατί είναι ό δρόμος που θά μ'ας οδηγήσει στό σοσιαλισμό.

Ἡ Βαλκανική συνεργασία καί ἡ συμφωνία τοῦ Ἑλσίνκι

τοῦ Γ. Α. Μαγκάκη

Ὁ πολιτικοκοινωνικός χάρτης τῆς Βαλκανικῆς ἐμφανίζει σήμερα μιά παγκόσμια μοναδικότητα. Καί ἡ μοναδικότητα αὐτή συνίσταται στό ὅτι οἱ ἕξι χώρες πού τόν συγκροτοῦν – Ἑλλάδα, Τουρκία, Ἀλβανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία καί Ρουμανία – παρουσιάζουν στήν πολιτικοκοινωνική τους δομή καί στίς διεθνεῖς τους τοποθετήσεις τήν πιό ἀντιπροσωπευτική γιά τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στό κόσμο ἑτερογένεια καί πολλαπλότητα. Στόν μικρό χώρο τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου ἀντιπροσωπεύονται ὅλες σχεδόν οἱ πολιτικές, στρατιωτικές, κοινωνικές καί ἰδεολογικές τάσεις, διαφοροποιήσεις καί ἀντιθέσεις πού ὑπάρχουν σήμερα στόν παγκόσμιο χώρο. Ἔτσι ἡ Βαλκανική εἶναι μ' αὐτόν τόν «πλουραλισμό» τῆς μιά παγκόσμια μοναδική περίπτωση.

Ἡ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ αὐτή καθορίζει καί τήν ἰδιότυπη σημερινή θέση τῆς Βαλκανικῆς στήν Εὐρώπη καί στόν κόσμο. Γιατί ἡ σπάνια σέ ποικιλία καί ἀντιπροσωπευτικότητα ἑτερογένεια τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς τήν καθιστᾶ μιά περιοχή, πού εἶναι ἰδιαίτερα εὐαίσθητη καί ἐκτεθειμένη στίς διακυμάνσεις τῆς παγκόσμιας καί προπαντός τῆς εὐρύτερης εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς.

ΜΕΣΑ σ' αὐτή τήν τόσο σύνθετη καί γι' αὐτό δύσκολη πραγματικότητα παίζει ἐπί πλέον κί' ἕνας ἄλλος παράγοντας σημαντικό ἀρνητικό ρόλο. Οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στίς διάφορες βαλκανικές χώρες ἐξακολουθοῦν νά ἐπηρεάζονται ἀπό διάφορα ζητήματα πού δροῦν ὅπωςδήποτε σάν ἀνασχετικοί παράγοντες στήν ἀνεμπόδιση εἰρηνική ἀνάπτυξή τους καί ἀποτελοῦν γι' αὐτό, ἕνα δαπανηρό καί ὄχι ἀναγκαῖο ἐθνικό κόστος, σέ βάρος τῶν ἴδιων τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων τους.

Ἡ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ἐμφανίζεται συνεπῶς σά μιά περιοχή πού δέν ξεπέρασε ὅλες τίς ἀντιθέσεις τῆς. Δέν εἶναι τῆς στιγμῆς νά προσδιορισθοῦν τά αἷτια καί οἱ εὐθύνες. Οὔτε μπορεῖ νά ὑπάρξουν συμπώσεις ἀπόψεων πάνω σ' αὐτά. Αὐτό ἐξ ἄλλου δέν εἶναι ἔργο ἐκείνων, ὅπως ἐμεῖς ἐδῶ, πού προσπαθοῦμε νά ξεπεράσουμε ἢ νά ξεριζώσουμε αὐτές τίς ἀντιθέσεις καί νά συγκεντρώσουμε τήν προσοχή μας στά σημεῖα τῶν συμπώσεων γιά τήν ἀναγκαῖα προσέγγιση καί συνεργασία μεταξύ τῶν Βαλκανικῶν λαῶν, ἀνεξάρτητα ἀπό τά πολιτικοκοινωνικά τους συστήματα καί στό πλαίσιο πάντα τῆς δικῆς τους ἀποκλειστικά ἐπιλογῆς.

Κί ΟΜΩΣ σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν

περιοχή τοῦ κόσμου ἔγινε ἡ πρώτη προσπάθεια ὑλοποίησης τῶν κατευθύνσεων πού χάραξε ἡ τελική πράξη τοῦ Ἑλσίνκι γιά τήν Εὐρωπαϊκή ἀσφάλεια καί συνεργασία.

ΠΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ τό παρόδοξο αὐτό στήν πρώτη ματιά γεγονός; Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό εἶναι πολυδιάστατη, στηρίζεται δηλαδή σέ πολλούς λόγους, πού συγκλίνουν καί συνθέτουν μιά καινούργια πραγματικότητα στά Βαλκάνια.

α) Προϋπόθεση καί πλαίσιο γιά τήν δημιουργία αὐτῆς τῆς νέας πραγματικότητας ἀπετέλεσε καί ἀποτελεῖ ἡ πολιτική τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης, πού ἐδῶ καί ἀρκετά χρόνια ἐπικρατεῖ στή διεθνή ζωή τουλάχιστον στήν Εὐρώπη. Συγκεκριμένα: Παλαιότερα ὁ χώρος τῆς Βαλκανικῆς σαρωνόταν ἀπό τόν ἄγριο ἄνεμο τοῦ σωβινισμοῦ, μεταπολεμικά δέ, μέσα στό πλαίσιο τοῦ ψυχροῦ πολέμου, ὁ σωβινισμός αὐτός εἶχε πάρει ἰδεολογικό χαρακτήρα, πού κάλυπτε ὁμως στήν πραγματικότητα ἐξωβαλκανικά κυρίως στρατηγικά συμφέροντα. Ἡ ἀρχή ὁμως τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης, πού ἔχει πιά ἐπιβληθεῖ καί ἐπικρατήσκει σχετικῶς ἔστω στή διεθνή πολιτική, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα ν' ἀπαλλαγεῖ ἐπί τέλους σέ σημαντικό βαθμό ὁ χώρος τῆς Βαλκανικῆς ἀπό τήν ἀρρώστια τοῦ σωβινισμοῦ καί ν' ἀνοίξει ἔτσι ὁ δρόμος γιά τήν ἀναζήτηση μιᾶς εὐρύτερης διαβαλκανικῆς συνεργασίας.

β) Μέσα σ' αὐτό τό θετικό πλαίσιο γιά τήν ἐπιδίωξη τῆς συνεργασίας πού συνιστᾶ τό γενικό κλίμα τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης μπόρεσε νά ἐκφραστεῖ ἡ τάση τῆς διαβαλκανικῆς προσέγγισης. Ἡ τάση αὐτή τροφοδοτεῖται, ὄχι ἀπλῶς ἀπό τήν εὐλογη ἐπιθυμία ὑλο-

ποίησης αὐτονόητων ἀρχῶν ἐθνικῆς δεοντολογίας, ἀλλά πολύ πρακτικά καί συγκεκριμένα ἀπό τήν πικρή ἐμπειρία καί τίς ἀπογοητεύσεις, πού ἔχουν σωρεύσει οἱ περισσότερες βαλκανικές χώρες ἢ κάθε μιά μέ τόν τρόπο τῆς, ἀπό τίς μακροχρόνιες διαιρέσεις τους καί ἀπό ἐξωβαλκανικές ἐπεμβάσεις, ἀντίθετες πρός τά πραγματικά ἐθνικά συμφέροντά τους. Εἰδικά γιά τή χώρα μας π.χ. ἡ ἐξάρτησή τῆς ἀπό τά ἀμερικανικά καί νατοϊκά συμφέροντα προκάλεσε δύο μεγάλες καταστροφές: Τήν δικτατορία καί τήν ἀλληλένδετη μαζί τῆς κυπριακή τραγωδία. Δέν νομίζουμε ὅτι ἔχει ὠφεληθεῖ καί ὁ γειτονικός μας Τουρκικός Λαός ἀπ' τήν παρόμοια ἐξάρτηση πού ὑποκινεῖ σέ καταστροφικό βαθμό τήν ὀξυνση τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο γειτονικῶν χωρῶν μας.

γ) Ἄλλά ἡ τάση πρός τήν στενότερη συνεργασία στηρίζεται ἐπίσης καί πάνω στό γεγονός ὅτι οἱ βαλκανικές χώρες ἔχουν, ὄχι μόνο ξεπεράσει τήν μεταπολεμική φάση τῆς ἀνοικοδόμησής τῆς οἰκονομίας τους, ἢ κάθε μιά μέ τό δικό της σύστημα, ἀλλά ἔχουν καί ἀρκετά προχωρήσει στό στάδιο τῆς ἰσχυροποίησής τῆς. Ἔτσι διαθέτουν σήμερα καί τήν πρακτική εὐχέρεια ἀλλά καί τήν λαϊκή διάθεση γιά νά

Σημείωση: Τό κείμενο αὐτό ἀπέτελεσε τήν εἰσήγηση τοῦ συγγραφέα στήν «Ἡμερίδα γιά τήν Βαλκανική συνεννόηση καί συνεργασία» πού ὀργανώθηκε στό ΤΕΕ στίς 23 Φεβρουαρίου, 1979.

● Σάν ἐπίμετρο, ἀκολουθοῦν κάποιες ἐπισημάνσεις τοῦ καθηγητῆ κ. Γ. – Α. Μαγκάκη, πού κρίθηκαν σκόπιμες μετά ἀπ' ὅσα ἔγιναν γνωστά ἀπό τίς ἐπισκέψεις τοῦ Ἑλληνα πρωθυπουργοῦ σέ Βαλκανικές πρωτεύουσες.

Κυκλοφορεί ο α' τόμος

Ιστορία της
**ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΓΕΩΟΙΟΓΡΑΦΙΑΣ**
στην
Ελλάδα

Προσεχώς κυκλοφορεί
καί ο β' τόμος

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ

Τὸ ἐπιφώνημα τῆς φωτιᾶς

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
ΔΙΟΓΕΝΗΣ • ΑΘΗΝΑ • 1979

Βιβλιοπωλεῖο «ΒΕΓΑΣ»

Ἴπποκράτους 4. Ἀθήνα

Θά βρεῖτε ὅλες τῖς ἐκδόσεις καί τὰ παλιά τεύχη τοῦ «ΑΝΤΙ».

ἐπιδιώξουν μιά λειτουργικότερη προσέγγιση μεταξύ τους, μιά καί ἡ οἰκονομική, σχετική ἔστω ἰσχυροποίησή τους καί ἡ συνακόλουθη ἐνίσχυση τῆς ταξικῆς συνείδησης καί ὑπερηφάνειας τῶν ἐργαζομένων ἐμποδίζει προπαντός τὴν βαθύτερη διεξόδου τῆς ἐπιρροῆς ἐξωβαλκανικῶν παραγόντων στίς λαϊκές δυνάμεις, καταπολεμώντας τὴν μοιρολατρία τοῦ πνεύματος τῆς ὑποτέλειας.

δ) Σέ στενή συνάρτηση μέ τό γεγονός αὐτό βρίσκεται καί ἡ ἐντονη ἐνίσχυση τῆς λαϊκῆς ἐπιθυμίας γιά ἀνεξαρτησία καί αὐτονομία δυνάμεων καί ἡ βαθύτερη συναίσθηση τῆς κοινωνικῆς ἰδιαιτερότητας ἰάθε μιάς ἀπό τῖς βαλκανικές χῶρες, πού καλλιεργεῖ καί ἰσχυροποιεῖ τό αἶσθημα τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρέπειας καί ὄχι θέβαια τὴν σωβινιστική ἀλλά τὴν ἀληθινά πατριωτική ἐθνική συνείδηση. Ἔτσι καί ὁ παράγοντας αὐτός ἔρχεται νά προστεθεῖ σάν αὐτοδύναμος στήν σύνθεση τῶν λόγων πού ὠθοῦν τῖς βαλκανικές χῶρες νά ἀναζητήσουν ρεαλιστικούς δρόμους γιά τὴν στενότερη μεταξύ τους συνεργασία. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναζήτησης αὐτῆς ἔχει ἀρχίσει νά γίνεται βαθιά συνείδηση στοὺς βαλκανικούς λαούς, ὥστε νά ἤχοῦν πραγματικά παράξενα στά αὐτιά τους μέσα στή σύγχρονη βαλκανική πραγματικότητα ἐκδηλώσεις καί γεγονότα πού ἐκφράζουν ξεπερασμένες σωβινιστικές ἀντιλήψεις ἢ ἐξωβαλκανικές ἐπιδράσεις καί συμφέροντα.

ε) Τέλος ἡ συνύπαρξη μέσα στόν ἴδιο στενό γεωγραφικό χῶρο δημιουργεῖ κοινά οἰκονομικά, τεχνικά καί ἄλλα εἰδικά προβλήματα πού μόνο ἡ συλλογική ἀντιμετώπισή τους ἀπό τῖς διάφορες βαλκανικές χῶρες μπορεῖ νά δώσει τὴν ἀποτελεσματικότερη λύση τους. Ἔτσι καί αὐτή ἡ πολύ ρεαλιστική πλευρά δημιουργεῖ τὴν πρακτική ἀνάγκη γιά τὴν διαβαλκανική προσέγγιση καί στενότερη συνεργασία.

ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ ἀναγκαιότητα τῆς συνεργασίας αὐτῆς ξεπηδᾷ μέσα ἀπό μιά οὐσιαστική μεταβολή τῶν πραγματικῶν συνθηκῶν πού ὠρίμασαν ἀπό καιρό, καί πού γι' αὐτό δέν στηρίζεται σέ διπλωματικές ἀπλῶς ἐμπνεύσεις, ἀλλά ἔχει βαθύτερη πολιτική θεμελίωση καί σημασία.

ΜΕΣΑ σέ μιά τέτοια πραγματικότητα ἦταν φυσικό νά ἀναληφθεῖ καί μάλιστα ὡς χρονικά πρώτη ἢ προσπάθεια γιά τὴν ὑλοποίηση τῆς Συμφωνίας τοῦ Ἐλσίνκι. Γιατί ἡ Συμφωνία αὐτή βάζει τῖς βάσεις γιά τὴν κατοχύρωση τῆς εἰρήνης στήν Εὐρώπη καί ὠθεῖ στήν στενή συνεργασία τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ξεπερνώντας τῖς ἰδιαιτερότητες τους καί προπαντός τὴν πολιτικοκοινωνική διάκρισή τους σέ δυτικές καί ἀνατολικές. Ἔτσι προσφέρεται ὡς τό πιό κατάλληλο θεμέλιο γιά τὴ στή-

ριξη τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας καί ἀκόμη-πρᾶγμα καθόλου ἀμελητέο – γιά τὴν «νομιμοποίησή» τῆς ἀπέναντι σέ ὅλους ἐκείνους πού ἔχουν συνυπογράψει τὴν Συμφωνία αὐτή καί πού ἔτσι δεσμεύονται νά μὴν ἐμποδίζουν, ἀνοικτά τοῦλάχιστον, τῖς προσπάθειες γιά τὴν ὑλοποίησή τῆς. Ἡ Συμφωνία αὐτή εἶναι ἀκριβῶς τό νομικοπολιτικό θάβρο πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ἐπιδιώξουμε τὴ διαβαλκανική συνεργασία μέσα ἀπό τὰ πλέγματα καί τῖς ἀντιθέσεις τῆς διεθνούς πολιτικῆς. Αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη σημασία τῆς καί ἡ πρακτική χρησιμότητά τῆς.

ΠΟΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ὁμως τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας μπορούμε καί πρέπει νά θάλουμε σήμερα σάν στόχο τῶν προσπαθειῶν γιά τὴν ὑλοποίησή τῆς; Σίγουρα ὄχι ἀπλῶς καί μόνο τὴν καλλιέργεια τῶν φιλικῶν ἐκείνων σχέσεων πού ἐπιβάλλει ἡ «ἀρχή τῆς καλῆς γειτονίας». Γιατί αὐτό θά εἶναι ἡ ἐλάχιστη ἀξιοποίηση τῶν πραγματικῶν δυνατοτήτων πού ὑπάρχουν γιά στενότερη συνεργασία καί ἡ πιό ἀνεπαρκῆς ἰκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν πού τὴν ἐπιβάλλουν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ἄλλη μεριά θά ἦταν ἐξω ἀπό τὴν σημερινή ρεαλιστική πραγματικότητα ἢ ἐπιδίωξη μιάς τέτοιας ὀργανικῆς καί θεσμικῆς σύνδεσης τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, πού θά τῖς καθιστοῦσε σάν σύνολο μιά ξεχωριστή διεθνή πολιτική δύναμη, ἀπαλλαγμένη ἀπό ἐξωτερικές δεσμεύσεις, μέ αὐτοδύναμο ρόλο στήν διεθνή πολιτική. Ἡ ἐπιδίωξη αὐτή ἀνήκει σήμερα μόνο στήν σφαῖρα τῶν ὀραματισμῶν, μ' ὄλο πού δέν λείπουν ὀρισμένες ὑλικές, καί γενικότερα πρακτικές προϋποθέσεις γιά κάτι τέτοιο. Ὅμως μιά τέτοια ἐπιδίωξη δέν τὴν ἐπιτρέπει οὔτε ἡ πολλαπλότητα τῶν κοινωνικοοικονομικῶν συστημάτων τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν, οὔτε ἡ διεθνῆς ἰσορροπία τῶν δυνάμεων, ὅπως ἔχει διαμορφωθεῖ στήν περιοχή τους.

ΕΚΕΙΝΟ ἐπομένως πού μπορεῖ καί πρέπει νά ἐπιδιωχθεῖ εἶναι ἡ βαθύτερη καί στενότερη οἰκονομικοπολιτική, λειτουργική συνεργασία, πού ἔνα πρῶτο βῆμα τῆς θά εἶναι ἡ ὑλοποίηση τῆς Συμφωνίας τοῦ Ἐλσίνκι. Μιά τέτοια συνεργασία θά ξεκινᾷ « ἀπό τὰ κάτω» ἀπό τὴ βάση δηλαδή τῆς βαλκανικῆς πραγματικότητας καί θά στηρίζεται πρό πάντως στήν προχωρημένη συλλογική ἀντιμετώπιση οἰκονομικῶν, τεχνικῶν, ἐμπορικῶν καί πολιτιστικῶν ἀναγκῶν. Μ' αὐτό τόν τρόπο ὁμως ἡ Βαλκανική συνεργασία μπορεῖ νά γίνεῖ παράγοντας μέ εὐρύτερη διεθνή σημασία καί θετικός παράγοντας τῆς διεθνούς πολιτικῆς, ἐξυπηρετώντας θέβαια πρωταρχικά τὰ συμφέροντα τῶν βαλκανικῶν χωρῶν.

ΤΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ αὐτά θά ἐξυπηρετηθοῦν κυρίως:

● Μέ την ενίσχυση της προσπάθειας των βαλκανικών χωρών για την μετατροπή της περιοχής τους σε πραγματική ζώνη ειρήνης όπως απαιτεί τό άληθινό συμφέρον των Βαλκανικών λαών.

● Μέ την δημιουργία μιās μόνιμης βάσης για την καλύτερη καί συλλογική αντιμετώπιση οικονομικών, τεχνικών καί άλλων πρακτικών προβλημάτων, πού άφορούν στην κοινωνική καί πολιτιστική πρόοδο των βαλκανικών λαών.

● Μέ την όρθωση φραγμού σέ σωβινιστικές έκρήξεις, ιδίως μέ την βαλκανική ύλοποίηση της Συμφωνίας του Έλσίνκι, πού περιλαμβάνει την παραδοχή ως άμετάβλητων των συνόρων μεταξύ των εύρωπαϊκών χωρών καί την αναγνώριση ως όριστικού καί άπαραβίαστου του καθορισμένου έθνικού τους χώρου.

● Μέ την παροχή τέλος στίς βαλκανικές χώρες μιās άμοιβαίας πολιτικής στήριξης καί κάλυψης σέ προβλήματα πού αντιμετώπιζουν από τά έξω, έτσι ώστε να τους εξασφαλίζεται μέ την Διαβαλκανική συνεργασία ένα πρόσθετο πολιτικό στήριγμα.

ΓΙΑ ΤΗ Χώρα μας πιά συγκεκριμένα ή προώθηση της Διαβαλκανικής συνεργασίας καί ή στήριξη της πάνω στην Συμφωνία του Έλσίνκι θά έχει καί δύο πρόσθετα πλεονεκτήματα:

Πρώτον θά ενισχύει τίς προσπάθειες για την ειρηνική λύση των προβλημάτων πού έχουν προκύψει στίς σχέσεις της Ελλάδος μέ την γειτονική Τουρκία μέ εύθύνη όρισμένων κύκλων της τελευταίας, όπως σέ όλους είναι γνωστό. Λύση πού θέβαια πρέπει να επιδιωχθεί μέ βάση τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου καί της Έθικης καί τίς δεσμευτικές άνάμεσα στίς δύο χώρες Συμβάσεις.

Δεύτερον ή προώθηση της Διαβαλκανικής συνεργασίας στό οικονομικό πεδίο μπορεί να αξιοποιηθεί για την ενίσχυση της προσπάθειάς μας ν' άποκρουστεί ή διείσδυση του μονοπωλιακού κεφαλαίου στην ελληνική οικονομία. Γιατί ή συνεργασία αυτή άνοίγει οικονομικές δυνατότητες πού μπορούν ν' άποτελέσουν πρακτικά αντίθαρα σ' αυτήν την διείσδυση, ιδίως μέ την αξιοποίηση πλουτοπαραγωγικών πηγών, όπως π.χ. του ύπεδάφους, από μέρους κρατικών φορέων μέ την τεχνολογική καί οικονομική συμπάρασταση καί βοήθεια άλλων Βαλκανικών χωρών.

ΜΕ ΒΑΣΗ όλη την πάρα πάνω ανάλυση μπορούμε να καταλήξουμε στό συμπέρασμα: Στά Βαλκάνια έχει στίς μέρες μας συντελεστεί έξελικτικά μιá βαθιά άλλαγή, τέτοια πού δημιουργεί μιá πραγματικότητα πρόσφορη για την άνάληψη της προσπάθειας για την

Διαβαλκανική συνεργασία.

Η ΒΑΘΜΙΑΙΑ καί σταδιακή ύλοποίηση αυτής της προσπάθειας θά σημαίνει ότι στό χώρο της Βαλκανικής αρχίζει όχι απλώς να επικρατεί τό πνεύμα της ειρηνικής συνύπαρξης, αλλά να συντελείται κάτι βαθύτερο, ή επιδίωξη της οικονομικοπολιτικής λειτουργικής συνεργασίας μεταξύ των Βαλκανικών χωρών μέσα στα πλαίσια της συμφωνίας του Έλσίνκι. Τό έργο είναι σίγουρα πάρα πολύ δύσκολο. Υπάρχουν καί θά υπάρξουν πολλά έμπόδια, καί πιθανόν δεν θά υπάρξει γρήγορη καί έντυπωσιακή έπιτυχία. Άλλά μπορεί να υπάρξει πορεία προς τά έμπρός κι' αυτό θά είναι πολύ σημαντικό.

Η ΑΝΑΛΗΨΗ αυτής της προσπάθειας έχει για μās τους Έλληνες μιá πρόσθετη, θετική σημασία. Στρέφει την προσοχή μας στην Βαλκανική μας ύπόσταση, πού ενώ άποτελεί μιá από τίς κύριες βάσεις της ιστορικής, πολιτιστικής καί πολιτικής μας πραγματικότητας, συχνά έχουμε την τάση να την θάζουμε σέ δεύτερη μοίρα. Τονίζουμε δηλαδή πολύ συχνά τον μεσογειακό χαρακτήρα της Χώρας μας, στρέφουμε την προσοχή μας μέχρι ύπερβολής στίς εύρωπαϊκές συσχετίσεις μας καί παραμερίζουμε στή σκέψη μας τή σημασία πού έχει ή βαλκανική ύπόσταση της Χώρας μας. Η σημερινή έθνική μας πραγματικότητα διαμορφώθηκε σέ σημαντικό βαθμό στό πλαίσιο της Βαλκανικής πολιτικής πραγματικότητας, πού μέσα της παίχτηκε τόσο συχνά ή μοίρα μας. Δεν πρέπει δηλαδή να ξεχνάμε ότι για μās μιá από τίς πρωταρχικές βάσεις για την ειρήνη είναι ή κατάσταση πού επικρατεί στή Βαλκανική. Άκόμα δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι άνάμεσα στίς Βαλκανικές χώρες ύπάρχει μιá θεμελιακή κοινότητα συμφερόντων. Καί τέλος πρέπει να κρατάμε ζωντανή την συνείδηση, ότι έχουμε κοινά στοιχεία λαϊκού πολιτισμού, φτιαγμένα μέσα στην κοινή ιστορία καί παράδοση αλώνων. Στηριγμένη πάνω σ' αυτές τίς βάσεις ή πραγματοποίηση της Βαλκανικής συνεργασίας άποτελεί καί για μās, όπως καί για τίς άλλες βαλκανικές χώρες, άληθινά ιστορική έπιταγή. Για την έκλήρωσή της ή Συμφωνία του Έλσίνκι άνοιξε τό δρόμο καί προσφέρει θετικές δυνατότητες.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Τό περιεχόμενο των δύο πρόσφατων συνομιλιών του πρωθυπουργού της Ελλάδας μέ τό στρατάρχη Τίτο, έπιθεβαιώνει μερικές κρίσιμες διαπιστώσεις, πού θά πρέπει να προστεθούν σ' αυτό τό προγενέστερο των

πρωθυπουργικών επισκέψεων, κείμενο:

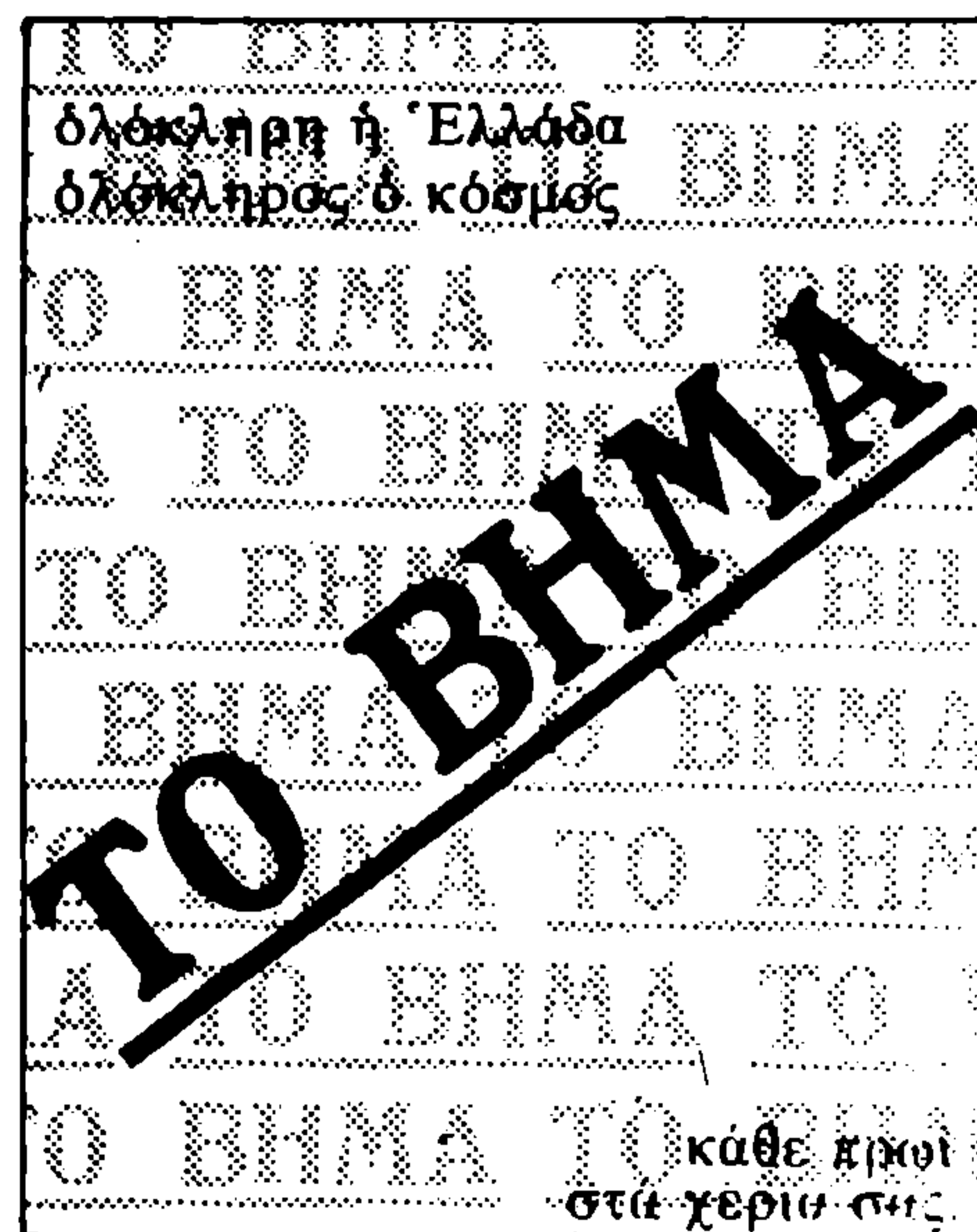
● "Ότι ή ανάπτυξη της διαβαλκανικής συνεργασίας μπορεί να διαταραχτεί ή καί να έμποδιστεί, από παρεμβάσεις τρίτων προπαντός, δηλαδή των υπερδυνάμεων. Αυτό σημαίνει ότι τόσο θά προωθείται ή διαβαλκανική συνεργασία, όσο θά εφαρμόζουν τά μέλη της μιá πολιτική έθνικής ανεξαρτησίας.

● "Ότι επιβάλλεται άκριθώς, οι βαλκανικές χώρες να άλληλοβοηθηθούν καί ύποστηριχθούν για την εφαρμογή μιās τέτοιας πολιτικής για έθνική ανεξαρτησία.

● "Ότι ή διαβαλκανική συνεργασία επιβάλλεται σήμερα να επιδιωχθεί καί στα δύο επίπεδα, καί στό επίπεδο των διμερών προσεγγίσεων, αλλά παράλληλα καί στό επίπεδο της πολυμερούς έπαφης. Η κατεύθυνση αυτή είναι ιδιαίτερα θετική. Γιατί δεν άγνοεί τίς ρεαλιστικές δυσχέρειες πού ύπάρχουν για την ύλοποίηση της βαλκανικής συνεργασίας πάνω σέ πολυμερή βάση, αλλά καί δεν έγκαταλείπει γι' αυτό τό λόγο την επιδίωξη του ύψηλου στόχου της πολυμερούς διαβαλκανικής συνεργασίας.

Πρέπει επομένως να σημειωθεί ότι οι τελευταίες αυτές έπαφές του Έλληνα πρωθυπουργού, μέ τους ήγέτες της Γιουγκοσλαβίας, Ρουμανίας καί, μετά από λίγο, της Βουλγαρίας, άποτελούν ένα θετικό βήμα, πού ανταποκρίνεται στην πολιτική γραμμή της έθνικής ανεξαρτησίας καί άποδέσμευσης από τά πλοκάμια των στρατιωτικών συνασπισμών πού έχουν χάρξει όλες οι προοδευτικές καί άριστερές δυνάμεις στον τόπο μας.

Έκείνο πού πρέπει να πράξουμε είναι να επιμένουμε άνένδοτα καί άγωνιστικά πάνω σ' αυτή τή γραμμή μας για τή βαθύτερη καί ουσιαστικότερη ύλοποίησή της.

Ἡ Βαλκανική συνεργασία

καί ἡ παρεμβολή μειονοτικῶν προβλημάτων

τοῦ Γιάννη Ματζουράνη

ΠΡΟΣΦΑΤΑ, ἔντονη δραστηριότητα ἔχει ἀναπτυχθεῖ στίς διαβαλκανικές σχέσεις μετά καί ἀπό τίς ἑλληνικές πρωτοβουλίες μέ τίς ἐπισκέψεις τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ στίς βαλκανικές πρωτεύουσες. Μολονότι ἡ ἀρχική ἀβεβαιότητα τῶν σημαιοστολισμένων ἐπισκέψεων καί ἡ σκόπιμη ἀσάφεια τῶν ἐγκάρδιων προπόσεων ἀνήκει πιά στό παρελθόν καί ἡ στιγμή γιά τήν ὑλοποίηση τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας εἶναι μᾶλλον εὐνοϊκή, ἡ προσπέλαση στό οὐσιώδες προσκρούει στά στρατηγικά συμφέροντα τῶν Ὑπερδυνάμεων στό βαλκανικό χῶρο καί σέ προβλήματα πού δηλητηριάζουν τίς σχέσεις τῶν κρατῶν τῶν Βαλκανίων.

ΚΑΤΩ ἀπό αὐτό τό πρίσμα κατανοοῦνται εὐκολώτερα καί ἐρμηνεύονται ὀρθότερα οἱ συσχετίσεις καί διαπλοκές πού συναρθρώνουν τό θέμα τῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας μέ τό Μακεδονικό ζήτημα καί τό πρόβλημα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων. Πέρα ἀπό τό ρόλο τῶν Ὑπερδυνάμεων¹, τίς διεθνεῖς συγκυρίες καί ἄλλους ἐξωτερικούς παράγοντες, πού σέ μεγάλο βαθμό προσδιορίζουν τίς σχέσεις τῶν βαλκανικῶν κρατῶν, ἡ ἀντιπαράθεση τῶν δυό ἀντιθέτων ἀπόψεων, ὅσον ἀφορᾷ τῇ διαβαλκανικῇ συνεργασίᾳ, συναρτᾶται ἄμεσα μέ τίς ἐμπλοκές πού προκαλοῦν στίς σχέσεις τῶν βαλκανικῶν κρατῶν τά προβλήματα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων καί εἰδικώτερα τό Μακεδονικό Ζήτημα².

ΜΕΣΑ στή γενική ἰδιομορφία πού χαρακτηρίζει μεταπολεμικά τά Βαλκάνια σάν γεωπολιτικό χῶρο, τό πρόβλημα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων τῆς βαλκανικῆς παρουσιάζει τήν ἰδιοτυπία ὅτι κύρια σημαδεύει καί διαταράσσει τίς σχέσεις ἐκείνων τῶν κρατῶν πού φυσιολογικά ὁ κοινός σοσιαλιστικός προσανατολισμός τους θά ἔπρεπε νά ἔχει διευκολύνει τῇ διευθέτησιν, ἂν ὄχι καί τήν ὀριστική ἐπίλυση του. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι, ἐνῶ τά μειονοτικά προβλήματα ἐπηρεάζουν καί χρωματίζουν τίς διακρατικές σχέσεις στό βαλκανικό χῶρο, ἡ κατά καιρούς ὄξυνση τους ἐξαρτᾶται ἀπό τίς γενικώτερες ἐξελίξεις ὄχι μόνο σέ βαλκανικό, ἀλλά καί σέ παγκόσμιο επίπεδο. Εἶναι κοινά παραδεκτὴ ἄλλωστε ἡ ἄποψη ὅτι οἱ αὐξομειώσεις στόν τόνο τῆς διαμάχης μεταξύ Γιουγκοσλαβίας καί Βουλγαρίας γιά τῇ μακεδονικῇ μειονότητα θεωροῦνται ἕνα ἀσφαλές βαρόμετρο τῶν σοβιετο-γιουγκοσλαβικῶν σχέσεων³.

ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΑ προβλήματα ἀπασχολοῦν ἀνεξαίρετα ὅλα τά Βαλκανικά Κράτη, ἐμφανίζονται ὅμως ἰδιαίτερα περίπλοκα καί σοβαρά στή Γιουγκοσλαβία πού ἀποτελεῖ ἕνα μωσαϊκό 6 ἐθνοτήτων ἢ λαῶν καί 18 περίπου ἐθνικῶν μειονοτήτων.

● Η ΑΛΒΑΝΙΑ, ἐνῶ ἔχει ἐπιλύσει μᾶλλον ἱκανοποιητικά τό πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς μειονότητας τῆς Β. Ἡπείρου, ἀντιμετωπίζει δυσχέριες μέ τήν ἀλβανική μειονότητα, πού ζεῖ στή Γιουγκοσλαβία. Τελευταῖα καί πάλι ἡ Ἀλβανία ἔθεσε τό ζήτημα τῆς ἀλβανικῆς μειονότητας τῆς Γιουγκοσλαβίας μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση. Ἔτσι σέ λόγο, πού ἐξεφώνησε ὁ Ἀλβανός πρωθυπουργός **Μεχμέτ Σέχου** στήν Αὐλώνα⁴ μέ τήν εὐκαιρία τῆς διπλῆς ἐπετείου τῆς 28-29 Νοέμβρη γιά τήν ἀνακήρυξη, πρὶν ἀπό 65 χρόνια, τῆς ἀλβανικῆς ἀνεξαρτησίας καί τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἀλβανίας, πρὶν ἀπό 33 χρόνια, ἀπό τῇ ναζιστικῇ καί φασιστικῇ κατοχῇ, προσέδωσε ὑπόβαθρο ἐθνικῆς ἀντίθεσης στή πολιτική καί ἰδεολογική διαμάχη μέ τῇ Γιουγκοσλαβία χωρὶς ὅμως νά τροφοδοτήσῃ τήν ἀλβανο-γιουγκοσλαβική διένεξη γύρω ἀπό τήν ἀλβανική μειονότητα τοῦ Κοσσυφοπέδου, τοῦ Μαυροβουνίου καί τῆς γιουγκοσλαβικῆς Μακεδονίας μέ ἀξιώσεις ἐδαφικῶν προσαρτήσεων. Παρ' ὅλους τούς τόνους ὀξύτητας ἐναντίον τῆς Γιουγκοσλαβίας, ὁ Ἀλβανός πρωθυπουργός περιορίστηκε νά ἀπαιτήσῃ καλύτερους ὅρους γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν πνευματικῶν καί πολιτιστικῶν σχέσεων μεταξύ τῆς Ἀλβανίας καί τῶν Ἀλβανῶν τῆς Γιουγκοσλαβίας, χωρὶς νά ἐγείρῃ ἐδαφικές διεκδικήσεις. Ἀντίθετα στό τμήμα τοῦ λόγου, ὅπου ἀναφέρεται στήν ἑλληνική μειονότητα τῆς Β. Ἡπείρου, ἐξαίρει τήν συμβολή τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους στή μετακομιδῇ τῶν λειψάνων τοῦ ἀγωνιστῆ τῆς ἀλβανικῆς ἀνεξαρτησίας **Χασάν Πριστίνα** ἀπό τῇ

Θεσσαλονίκη, ὅπου εἶχε ταφεῖ, στήν Ἀλβανία. Χαρακτήρισε δέ τίς ἐνέργειες τῆς Ἑλλάδας σ' αὐτῇ τῇ ὑπόθεσιν σάν «παράδειγμα πράξεων πού βοηθοῦν στήν προσέγγιση τῶν λαῶν καί κρατῶν καί συμβάλλουν στή δημιουργία ἀτμόσφαιρας ἀμοιβαίας κατανόησης καί καλῆς γειτονίας». Ἄν μάλιστα αὐτό τό ἀπόσπασμα τοῦ λόγου τοῦ Ἀλβανοῦ πρωθυπουργοῦ **Μεχμέτ Σέχου** συνδυαστεῖ μέ τίς διαβεβαιώσεις τοῦ ἴδιου τοῦ **Ἐμβέρ Χότζα**⁵ γιά τό σεβασμό τῶν δικαιωμάτων τῆς ἑλληνικῆς μειονότητας τῆς Β. Ἡπείρου, συνάγεται τό συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἀλβανία στήν ἐπιθυμία της νά ἐνισχυθεῖ ἡ ἀσφάλεια καί σταθερότητα τοῦ καθεστώτος τῆς χώρας – εἰδικώτερα μετά τῇ ρήξει τῶν σχέσεων της μέ τῇ Λαϊκῇ Κίνα – ἐπιδιώκει ἀκόμη μεγαλύτερη βελτίωση τῶν ἑλληνοαλβανικῶν σχέσεων, πού ἤδη τά τελευταῖα χρόνια βρίσκονται σέ πολύ καλό σημείο⁶.

● Η ΡΟΥΜΑΝΙΑ καταβάλλει προσπάθειες νά δαμάσῃ τίς δυσχέριες πού προκύπτουν ἀπό τήν ὑπαρξὴ οὐγγρικῆς καί γερμανικῆς μειονότητας, οἱ ὁποῖες ἀπαρτίζουν τό 9% περίπου τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Πρόσφατα, σέ συνέντευξιν του, ὁ οὐγγρικῆς καταγωγῆς **Κ. Κίραλ** στέλεχος τοῦ Κ.Κ.Ρουμανίας κατηγόρησε τό ρουμανικό καθεστῶς ὅτι καταπιέζει τήν οὐγγρική μειονότητα. Σέ ὁμιλία πού ἐξεφώνησε ὁ πρόεδρος **Ν. Τσαουσέσκου** στίς ἀρχές τοῦ Μάρτη 1978 στήν Συνδιάσκεψη τῶν ὀργανώσεων τῶν οὐγγρικῆς καί γερμανικῆς καταγωγῆς ἐργαζομένων τῆς Ρουμανίας ἀντιμετώπισε μέ εὐθύτητα τό πρόβλημα τῶν μειονοτήτων, ἀναγνώρισε τήν ὑπαρξὴ δυσκολιών, ἀλλά ἀπέκρουσε τήν κατηγορία ὅτι καταπιέζονται ἢ τυγχάνουν δυσμενοῦς μεταχείρισης οἱ ἐθνικῆς μειονότητες στή Ρουμανία. Ὅπως καί στό λόγο του στό συνέδριο τοῦ Κ.Κ. Ρουμανίας τό 1977, ἔτσι καί σ' αὐτῇ τῇ ὁμιλίᾳ του τόν Μάρτη 1978, ὁ **Ν. Τσαουσέσκου** ὑποστήριξε ὅτι γιά νά ἔχει πραγματικό ἀντίκρουσμα καί οὐσιαστικό νόημα ἡ ἰσότητα δικαιωμάτων πού κατοχυρώνεται στό Σύνταγμα τῆς Ρουμανίας, πρέπει νά συνδυαστεῖ μέ τήν ἰσομερῆ οικονομική ἀνάπτυξη ὅλων τῶν περιοχῶν τῆς χώρας γιά τήν ὁποία ὀφείλουν νά ἐργαστοῦν καί οἱ μειονότητες σάν πολῖτες τῆς ἴδιας μέ τούς Ρουμάνους πατρίδας. Ὑπογράμμισε τήν ἀνάγκη νά μαθαίνουν καί οἱ μειονότητες τῇ ρουμανικῇ γλώσσᾳ, ὥστε νά μποροῦν νά συμμετέχουν ἐνεργά καί ἰσότημα στή ζωὴ τοῦ τόπου καί δέν παρέλειψε νά καταγγεῖλει τόν «δάκτυλο» τοῦ ἐξωτερικοῦ πού ἔχει κάθε συμφέρον νά ὑποδαυλίσῃ τά μειονοτικά ζητήματα, γιά νά δημιουργήσῃ προβλήματα στό ρουμανικό καθεστῶς. Μολονότι τά προβλήματα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων στή Ρουμανία εἶναι καί σοβαρά καί δυσεπίλυτα, ἐπιδροῦν μόνον ἔμμεσα καί δευτερογενῶς στίς σχέσεις τοῦ ρουμανικοῦ κράτους μέ τά λοιπά βαλκανικά κράτη, γιατί στό βαθμό πού ὑποκινοῦνται ἀπό τήν Οὐγγαρία καί ΕΣΣΔ καί ἄπτονται τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας καί σταθερότητας, καθὼς καί τῆς ἀνεξάρτητης ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ρουμανίας, ἐντείνουν τῇ ρουμανικῇ ἀντίστασιν στό δόγμα τῆς σοβιετικῆς ἡγεμονίας, συσφίγγουν τίς σχέσεις Ρουμανίας καί Γιουγκοσλαβίας καί ἀνάγουν σέ πρωταρχικό στόχο τῆς πολιτικῆς αὐτῶν τῶν δυό βαλκανικῶν κρατῶν τῇ διαβαλκανικῇ συνεργασίᾳ.

● Η ΕΛΛΑΔΑ καί ἡ ΤΟΥΡΚΙΑ ἀνακινοῦν μειονοτικά προβλήματα, πού σχετίζονται μέ τήν τουρκική μειονότητα τῆς Δυτικῆς Θράκης καί Ρόδου καί τήν ἑλληνική μειονότητα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τῶν νήσων Ἰμβροῦ καί Τενέδου, μόνο σέ συνάρτησιν μέ τό ὅλο

πλέγμα τῶν ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν, πού τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν ὀξυνθεῖ ἔξαιτίας τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς στή Κύπρο τόν Ἰούλιο τοῦ 1974 καί τῶν ἀξιώσεων τῆς Τουρκίας στό Αἰγαῖο. Τά προβλήματα τῶν ἐθνικῶν μειονοτήτων δέν κυριαρχοῦν στίς σχέσεις Ἑλλάδας – Τουρκίας, ἀλλά τουναντίον ὑπάγονται σάν ἀπλές συνιστώσες καί ἐντάσσονται στή συνολική ἑλληνοτουρκική διένεξη⁷ πού ἀποτελεῖ ἕνα σύνθετο καί περίπλοκο πρόβλημα μέ διεθνείς διαστάσεις, τό ὁποῖο ἄν καί ἤδη ἔχει καταστεῖ μακροχρόνιο, δέν παύει νά εἶναι ἐπείγον, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἀνάγκη διευθέτησής του, ἀφοῦ δέν ἀποκλείεται νά προκαλέσει κρίσεις καί κινδύνους πολέμου⁸.

Ἡ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ, ἡ Βουλγαρία καί ἡ Ἑλλάδα δέν ἔχουν κατορθώσει νά ἀπαλλάξουν τίς σχέσεις τους ἀκόμη καί σήμερα ἀπό τίς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις τοῦ **Μακεδονικοῦ Ζητήματος**⁹. Μολονότι πρὸς τό παρόν τό χρόνιο καί ἀκανθῶδες πρόβλημα τῆς Μακεδονίας περιορίζεται σέ προστριβές γύρω ἀπό τίς μακεδονικές μειονότητες, πού κατά τούς ἰσχυρισμούς τῆς Γιουγκοσλαβίας ζοῦν στήν Ἑλλάδα, Βουλγαρία καί Ἀλβανία, δέν ἀποκλείεται στό μέλλον νά μεταβληθεῖ καί πάλι σέ ἀντιδικία μέ ἀξιώσεις ἐδαφικῶν προσαρτήσεων.

Οἱ ΔΙΑΦΟΡΕΣ καί ἔριδες γύρω ἀπό τό Μακεδονικό Ζήτημα ἀποκτοῦν σήμερα ἰδιαίτερη σημασία στό βαθμό πού συνιστοῦν ἀνασταλτικό παράγοντα καί φορτίζουν ἀρνητικά τίς προσπάθειες γιά τή δημιουργία τῶν ὑλικῶν προϋποθέσεων καί τοῦ κατάλληλου κλίματος μιᾶς στενῆς καί οὐσιαστικῆς διαβαλκανικῆς συνεργασίας.

Οἱ ΔΙΕΝΕΞΕΙΣ γύρω ἀπό τό Μακεδονικό Ζήτημα, πού κύρια ἀφοροῦν τή μακεδονική μειονότητα τῆς Βουλγαρίας, ἀλλά παρεπιπτόντως ἔχουν προεκτάσεις καί στήν Ἑλλάδα, βρίσκονται τό τελευταῖο διάστημα σέ ἔξαρση¹⁰. Ἀφορμή ἦταν ἡ ἐπέτειος τῶν 100 χρόνων ἀπό τή Συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (3-3-1878) καί τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου (Ἰούνης 1878). Καί ἐνῶ ἡ Συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἴδρυσε τή «Μεῖζονα Βουλγαρία», στήν ὁποία περιλαμβάνονταν ὀλόκληρη ἡ Μακεδονία, ἑλληνική καί γιουγκοσλαβική, τό Συνέδριο τοῦ Βερολίνου ἀπόσπασε ἀπό τή Βουλγαρία τό μεγαλύτερο τμήμα τῶν μακεδονικῶν ἐδαφῶν, ἀφοῦ κατάργησε τή Συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου¹¹. Σέ ἄρθρο τοῦ Βούλγαρου ἱστορικοῦ **Μ. Λαγκῶφ**¹² σχετικά μέ τό Συνέδριο τοῦ Βερολίνου ἀναδύονται καί πάλι ἀναλλοίωτες οἱ παλιές βουλγαρικές θέσεις ὅτι οἱ Μακεδόνες εἶναι βουλγαρικῆς καταγωγῆς καί ἡ γιουγκοσλαβική Μακεδονία ἀποτελεῖ τμήμα τοῦ βουλγαρικοῦ ἐθνικοῦ χώρου. Χαρακτηριστικά γράφει ὅτι:

«Ἡ Βουλγαρία ἔχασε στό τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων (τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου) τήν ἐδαφική ἀκεραιότητά της καί διαμελίστηκε σέ πολλά κομμάτια»¹³.

Ἡ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ ἀπάντησε μέ ἄρθρα σ' ὀλόκληρο τό γιουγκοσλαβικό τύπο. Ἀξιοσημείωτα εἶναι σχετικά ἄρθρα τοῦ **Ρ. Πέτκοβιτς**¹⁴ ὅπου κατηγορεῖται ἡ Βουλγαρία γιά σωβινισμό καί ὑποστηρίζεται ἡ θεωρία ὅτι οἱ Μακεδόνες ἀποτελοῦν ἰδιαίτερη ἐθνότητα, πού εἶναι καί ἡ θέση τήν ὁποία πάγια προβάλλει ἡ Γιουγκοσλαβία. Ἐπιπρόσθετα μέμφεται ἡ Βουλγαρία, γιατί ἀπαρνήθηκε τή συμφωνία τοῦ Μπλέντ (1947) μεταξύ **Τίτο** καί **Δημητρώφ**, ὅπου ἡ Βουλγαρία ἀναγνώριζε τήν ὑπαρξη μακεδονικῆς μειονότητας στά ἐδάφη της.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ οἱ προσυεδριακές συζητήσεις καί ζυμώσεις πρὶν ἀπό τό 11ο Συνέδριο τῆς Ἑνώσεως Γιουγκοσλαβῶν Κομμουνιστῶν (Ἰούνης 1978) ἔδωσαν λαβή γιά νέα ὀξυνση καί ἀποτελέσαν ἐναυσμα γιά ἀναζωπύρωση τῶν διενέξεων γύρω ἀπό τό Μακεδονικό Ζήτημα¹⁵. Στούς κόλπους τοῦ Κ.Κ. Μακεδονίας ἔγινε εὐρύτητα λόγος γιά τό μακεδονικό πρόβλημα καί σημαίνοντα στελέχη του, ὅπως ὁ γενικός γραμματέας τῆς Ἑνώσεως Κομμουνιστῶν Μακεδονίας **Α. Τσερμέσκι**, προσδιόρισαν σέ δηλώσεις καί συνεντεύξεις τους, μέ τήν εὐκαιρία τῆς 35ης ἐπετείου τῆς ἴδρυσης τῆς Ἑνώσεως Κομμουνιστῶν Μακεδονίας¹⁶, τίς θέσεις τῆς Ἑνώσεως Κομμουνιστῶν Μακεδονίας σέ αὐτό τό θέμα¹⁷. Ἀδιάκοπα ἐπαναλαμβάνεται ὅτι οἱ Σλαβομακεδόνες εἶναι ἰδιαίτερη σλαβική ἐθνότητα πού δικαιοῦται νά ἀποκτήσει ξεχωριστή κρατική ὑπόσταση μέ τή μορφή τῆς Ὁμόσπονδης Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Μακεδονίας, ἀναγνωρίζεται ὅμως ὅτι τό δικαίωμα ἐθνικῆς ἀποκατάστασης τῶν Σλαβομακεδόνων ἔχει ἱκανοποιηθεῖ σέ μεγάλο βαθμό, ἀφοῦ ἔχουν ἤδη ἀποκτήσει ἐθνική ἐστία μέ τή συγκρότηση τοῦ ὁμοσπόνδου κράτους τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας. Ὑποστηρίζεται ὅμως ὅτι μακεδονικές μειονότητες κατοικοῦν στή Βουλγαρία, Ἑλλάδα καί Ἀλβανία. Προβάλλεται δέ ἡ ἀξίωση νά ἀναγνωριστεῖ καί ἀπό τά τρία κράτη ἡ ὑπαρξη μακεδονικῆς μειονότητας ἐντός τῶν ὁρίων τους καί νά κατοχυρωθοῦν τά δικαιώματα τῆς σλαβομακεδονικῆς μειονότητας, δηλαδή νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἀνεμπόδιστη χρήση καί ἐλεύθερη καλλιέργεια τῆς μακεδονικῆς γλώσσας, καθώς καί ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ καί τῶν λαϊκῶν παραδόσεων τῶν Σλαβομακεδόνων. Μάλιστα στόν ἀπολογισμό δράσης γιά τό χρονικό διάστημα 1974-1978 πού ἔδωσε στή δημοσιότητα ἡ ἡγεσία τῆς Ἑνώσεως Κομμουνιστῶν Μακεδονίας σχετικά μέ τίς ἑλληνογιουγκοσλαβικές σχέσεις ἀναφέρονται τά ἀκόλουθα:

«Οἱ γιουγκοσλαβοελληνικές σχέσεις μετά τήν ἀνατροπή τοῦ καθεστώτος τῆς στρατιωτικῆς χούντας στήν Ἑλλάδα, ἐξελισσονται εὐνοϊκά. Ἰδιαίτερα εὐεργετικές γιά τήν ἀνάπτυξη τέτοιων σχέσεων ἦταν οἱ πολιτικές ἐπαφές μεταξύ ἀνωτάτων ἀξιωματούχων τῶν δύο χωρῶν καί ἰδιαίτερα ἡ συνάντηση μεταξύ τοῦ προέδρου **Ζίτο** καί τοῦ Ἑλληνα πρωθυπουργοῦ **Κ. Καραμανλή**.

Μολονότι ὁ ἐκδημοκρατισμός τῆς πολιτικῆς ζωῆς στήν Ἑλλάδα ἔχει προσφέρει δυνατότητες γιά τό σεβασμό τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, οἱ διακρίσεις ἀπέναντι στήν ἐθνική μακεδονική μειονότητα ἐξακολουθοῦν, χωρὶς νά ἔχουν δημιουργηθεῖ συνθήκες γιά τήν εὐρύτερη κυκλοφορία τῶν πολιτῶν χωρὶς θεωρήσεις»¹⁸.

ΟΠΩΣ προκύπτει ἀπό τό παραπάνω κείμενο, ἀπό τήν εἰσηγητική ἔκθεση τοῦ 6ου συνεδρίου τῆς Ἑνώσεως Κομμουνιστῶν Μακεδονίας, πού ἔλαβε χώρα στά Σκόπια τόν Ἀπρίλη 1974 καί ἀπό τήν εἰσηγητική ἔκθεση τοῦ 7ου συνεδρίου τῆς Ἑνώσεως Κομμουνιστῶν Μακεδονίας¹⁹, πού ἔγινε στά Σκόπια τόν Ἀπρίλη 1978, ἡ ἡγεσία τῆς Ἑνώσεως Κομμουνιστῶν Μακεδονίας ἐξακολουθεῖ νά προβάλλει τόν ἰσχυρισμό ὅτι στήν Ἑλλάδα ὑπάρχει ἐθνική μειονότητα Σλαβομακεδόνων, ὅτι γίνονται διακρίσεις σέ βάρος τῆς μακεδονι-

κής μειονότητας από τη μεταχουντική Ελλάδα και ότι παραβιάζονται τα δικαιώματα των Σλαβομακεδόνων και πιά συγκεκριμένα ότι απαγορεύεται η ελεύθερη διακίνηση των παραμεθορίων πληθυσμών χωρίς διαβατήρια και θεωρήσεις. Τά ίδια υποστήριξε ο γενικός γραμματέας της Ένωσης Κομμουνιστών Μακεδονίας **Α. Τσερμέσκι** και σέ εμφάνισή του στή τηλεόραση του Βελιγραδίου στις 18-4-1978.

Σ' ΑΥΤΟ τό σημείο πρέπει νά υπογραμμιστεί ή διαφορά τοποθετήσεων και απόψεων μεταξύ της κυβέρνησης και του Κ.Κ.Μακεδονίας και της κυβέρνησης της Γιουγκοσλαβίας, όσον αφορά τίς συσχετίσεις πού συναρθρώνουν τό πρόβλημα της μακεδονικής μειονότητας στήν Ελλάδα και τήν πορεία των σχέσεων Ελλάδα - Γιουγκοσλαβίας. Η θέση πού υποστηρίζουν τά Σκόπια είναι ότι:

«Η επιτυχέστερη και καθολικότερη εξέλιξη της συνεργασίας μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Ελλάδας θά εξαρτηθεί από τή διευθέτηση της κατάστασης στό θέμα της μακεδονικής μειονότητας στήν Ελλάδα»²⁰.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ ο γραμματέας του Προεδρείου της Κεντρικής Επιτροπής της Ένωσης Γιουγκοσλάβων Κομμουνιστών **Στ. Ντολάντς** σέ δηλώσεις του στις 21-2-1978 τόνισε ότι:

«Μέ τήν περαιτέρω ανάπτυξη των σχέσεων μέ τήν Ελλάδα τό πρόβλημα της μακεδονικής μειονότητας στήν Ελλάδα θά οδηγηθεί σέ μιά κατάσταση τέτοια, πού θά μās επιτρέπει νά μιλούμε γι' αυτό μέ μεγαλύτερη σαφήνεια».

Ο **ΚΟΙΝΟΣ** τόπος, όπου συναντώνται Σκόπια και Βελιγράδι, είναι ή προβολή του Ισχυρισμού ότι ακόμη και σήμερα ζει στήν Ελλάδα μακεδονική εθνική μειονότητα. Η διαφοροποίηση έγκειται στό ότι τά μέν Σκόπια προτάσσουν τήν αναγνώριση της ύπαρξης μακεδονικής μειονότητας στήν ελληνική επικράτεια και τόν σεβασμό των δικαιωμάτων της από τό ελληνικό κράτος, για νά θελιωθούν οι έλληνογιουγκοσλαβικές σχέσεις· τό δέ Βελιγράδι δίνει προτεραιότητα στή διεύρυνση και καλύτερευση των έλληνογιουγκοσλαβικών σχέσεων από τήν όποια θά προκύψει και ή άποσαφήνιση του ζητήματος της μακεδονικής μειονότητας στήν Ελλάδα²¹.

Η **ΕΛΛΑΔΑ** δέν παραδέχεται τήν ύπαρξη μακεδονικής εθνικής μειονότητας μέσα στα κρατικά σύνορά της σήμερα²². Πληθώρα στοιχείων συνηγορούν υπέρ της τοποθέτησης του ελληνικού κράτους. Σημαντικό στοιχείο υπέρ της ελληνικής θέσης είναι ή αστάθεια και ρευστότητα των γιουγκοσλαβικών απόψεων γύρω από τό ζήτημα της μακεδονικής μειονότητας στήν Ελλάδα. Τά γιουγκοσλαβικά έπιχειρήματα δέν ήταν ποτέ σταθερά και οι γιουγκοσλαβικοί Ισχυρισμοί έναλλάσσονταν ανάλογα μέ τίς περιστάσεις. Ξεκινώντας από τήν άποψη ότι ή σλαβομακεδονική πλημμυρίδα πού κατέκλυζε τήν ελληνική Μακεδονία, είχε άξίωση νά άσκήσει τό «δικαίωμα αυτοδιάθεσης των έθνοτήτων» και νά άποφασίσει ελεύθερα ακόμη και τήν άπόσπαση της από τό ελληνικό κράτος, οι γιουγκοσλαβικοί Ισχυρισμοί κατέληξαν στήν άπαίτηση νά αναγνωριστεί ή ύπαρξη μακεδονικής μειονότητας από τήν Ελλάδα, νά γίνουν σεβαστά τά δικαιώματά της και νά μή γίνονται διακρίσεις σέ θάρος της. Άλλωστε άβεβαιότητα και ασάφεια επικρατεί και γύρω από τά εθνικά χαρακτηριστικά της σλαβομακεδονικής μειονότητας. Τό μόνο στοιχείο, πού μόνιμα και μέ σαφήνεια προβάλλεται, είναι ή γλώσσα, ή όποια όμως και αν ακόμη αντιστοιχεί σέ αυτότελες γλωσσικό Ιδίωμα δέν είναι άναμφισβήτητο γνώρισμα ούτε συστατικός όρος της εθνικής ταυτότητας και μάλιστα παραμεθορίων πληθυσμών. Έτσι στους γιουγκοσλαβικούς Ισχυρισμούς ότι στή Μακεδονία του Αίγαίου πού περιλαμβάνει τούς νομούς Φλώρινας, Καστοριάς, Πέλλης, Κοζάνης και Κιλκίς, κατοικούν περίπου 180.000 Σλαβομακεδόνες και στή Μακεδονία του πειν πού βρίσκεται νότια της Σόφιας, διαμένουν γύρω στις 200.000 Σλαβομακεδόνες, ή μέν Βουλγαρία άπαντά ότι πρόκειται για βουλγαρικό πληθυσμό πού μιλάει μιά τοπική διάλεκτο, ή όποια είναι άπλά και μόνο ένα γλωσσικό Ιδίωμα της βουλγαρικής γλώσσας, ή δέ Ελλάδα αντίτεινει ότι σήμερα στήν ελληνική Μακεδονία ζει ένας ελάχιστος αριθμός ανθρώπων πού, ενώ είναι Έλληνες, μιλούν μιά σλαβική διάλεκτο μέ πάμπολλα στοιχεία από τήν ελληνική γλώσσα.

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ Ιστορική άνασκόπηση δέν προσφέρει μόνο αδιάσειστα έπιχειρήματα υπέρ των παραπάνω θέσεων της Ελλάδας, αλλά και άποδεικνύει ότι σήμερα ή διένεξη γύρω από τό θέμα της ύπαρξης σλαβομακεδονικής μειονότητας στήν ελληνική Μακεδονία είναι άνευ άντικειμένου. Είναι αλήθεια ότι πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στους δυτικούς νομούς της ελληνικής Μακεδονίας κατοικούσαν πληθυσμοί πού μιλούσαν τή σλαβομακεδονική διάλεκτο. Ένώ μετά τούς βαλκανικούς πολέμους ή ελληνική Μακεδονία κατοικείτο από μιά ελληνική πλειοψηφία πού περιοριζόταν στα 60-65%, οι μετέπειτα έθνολογικές μεταβολές κατέστησαν τό ελληνικό στοιχείο πέρα για πέρα κυρίαρχο.

● Η πρώτη μεταβολή πραγματοποιήθηκε τό 1923-25. Μέ τήν άνταλλαγή των πληθυσμών έφυγαν από τήν έλλ. Μακεδονία 350.000 Τουρκοί και έγκαταστάθηκαν 450.000 Έλληνες πρόσφυγες από τή Μ. Άσία.

● Η δεύτερη άλλαγή έγινε τό 1924 μέ τή συμφωνία Καφαντάρη - Μολχάφ, όπότε και άπομακρύνθηκαν 40.000 σλαβόφωνοι Μακεδόνες πού έγκαταστάθηκαν στή Βουλγαρία. Έτσι στήν ελληνική Μακεδονία παρέμειναν λίγοι σλαβόφωνοι πού κατά τήν άπογραφή του 1928 άνέρχονταν σέ 80.000, δηλαδή μόλις τό 6% σέ ένα συνολικό πληθυσμό 1.412.000 κατοίκων. Και αυτοί όμως ήσαν δίγλωσσοι, μιλούσαν και ελληνικά και σλαβομακεδόνικα.

● Η τρίτη μεταβολή έλαβε χώρα κατά τή διάρκεια του Β΄ παγκόσμιου πόλεμου (1940-1944) και του έμφύλιου πόλεμου στήν Ελλάδα (1944-1949), όπότε, ενώ οι Έβραίοι της Θεσσαλονίκης έξοντώθηκαν από τούς Γερμανούς, πολλοί σλαβόφωνοι κάτοικοι της ελληνικής Μακεδονίας έγκατέλειψαν τήν Ελλάδα και τό μέν μεγαλύτερο μέρος έγκαταστάθηκε στήν Γιουγκοσλαβία, τό δέ μικρότερο στή Βουλγαρία. Οι Σλαβομακεδόνες - στήν έκταση πού μπορεί νά θεωρηθεί ότι υπήρχαν στις θόρειες περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας - εκκένωσαν τήν ελληνική επικράτεια.

ΜΕΤΑ από τίς παραπάνω διαδοχικές πληθυσμιακές άνακατατάξεις ή ελληνική Μακεδονία και γενικότερα ή Ελλάδα άπόκτησε μιά έξαιρετικά μεγάλη εθνική, γλωσσική και θρησκευτική όμοιογένεια. Οι έπίσημες άπογραφές πού δύσκολα μπορούν νά άμφισβητηθούν, δίνουν τή παρακάτω εικόνα:

Α. Τό 1920 ή σύνθεση των κατοίκων της Ελλάδας ήταν ή ακόλουθη:

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Έλληνες	80,7
Τουρκοί	13,9
Σλαβόφωνοι	2,51
Άλβανοί	0,32
Έβραίοι	1,17
Άρμένιοι	0,02
Ξένοι ύπήκοοι	1,32

Β. Τό 1928, μετά τίς άνταλλαγές πληθυσμών ή σύνθεση των κατοίκων του ελληνικού κράτους ήταν ή εξής:

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Έλληνες	93, 83
Τουρκοί	1,66
Σλαβόφωνοι	1,32
Άλβανοί	0,32
Έβραίοι	1,13
Άρμένιοι	0,56
Ξένοι Ύπήκοοι	1,18

Γ. Τό 1951 ή σύνθεση του πληθυσμού της Ελλάδας ήταν ή ακόλουθη:

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Έλληνες	98,24
Τουρκοί	1,17
Άλβανοί	-
Έβραίοι	0,08
Σλαβόφωνοι	0,24
Άρμένιοι	0,11
Ξένοι Ύπήκοοι	0,16

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ πού παρατίθενται δείχνουν τήν καταπληκτική έθνολογική καθαρότητα των κατοίκων της ελληνικής επικράτειας, καθώς και τή ραγδαία μείωση των σλαβοφώνων, πού μετά τίς περιπέτειες της έμφύλιας σύρραξης στήν Ελλάδα (1944-1949), προβαίνοντας σέ αυτοπροσδιορισμό της εθνικής ταυτότητάς τους, επέλεξαν σαν εθνική κοιτίδα τους τή γιουγκοσλαβική Μακεδονία στήν όποια έχουν άφομοιωθεί και σταδιοδρομούν²³. Έτσι δόθηκε από τά πράγματα λύση στό πρόβλημα της μακεδονικής εθνικής μειονότητας στήν Ελλάδα της όποιας ή άνυπαρξία μέσα στα ελληνικά όρια δέν δικαιολογεί τήν πρόσφατη άνακίνηση του ζητήματος από τή γιουγκοσλαβική πλευρά, αλλά τουναντίον επιβάλλει τήν κατασίγηση του σχετικού θορύβου πού ασφαλώς δέν ώφελει ούτε τίς διμερείς σχέσεις των δύο κρατών ούτε τήν πολυμερή διαβαλκανική συνεργασία.

Η **ΑΝΑΚΙΝΗΣΗ** του ζητήματος της μακεδονικής μειονότητας στήν Ελλάδα από τή Γιουγκοσλαβία, μολονότι δέν δικαιολογείται, έντούτοις όμως εξηγείται.

ΚΑΙ Η ΕΞΗΓΗΣΗ βρίσκεται στό γεγονός ότι τό Μακεδονικό Ζή-

τημα, όσο και αν η ανακίνησή του σε σχέση με την Ελλάδα δεν έχει κανένα έρεισμα σε πραγματικές καταστάσεις και αντικειμενικά δεδομένα, εξακολουθεί να υψίσταται σαν γιουγκοσλαβοβουλγαρική διαφορά, που συντηρείται από άμφισθητήσεις, διεκδικήσεις και αξιώσεις και των δύο πλευρών. Είναι εμφανές εξάλλου ότι στόχος του Βελιγραδίου είναι μάλλον η «Μακεδονία του Πιρίν» παρά η «Μακεδονία του Αιγαίου». Για να είναι όμως αποτελεσματικός ο εθνικισμός των Σκοπίων πρέπει να είναι ένιατος, μη άποσπασματικός, ανεξάρτητος και ολοκληρωμένος, επιβάλλεται δηλαδή μία ολοκληρωμένη και άκεραιη εμφάνιση των αλυτρωτικών βλέψεων του. Γι' αυτό και δεν περιορίζεται μόνο στη Βουλγαρία, αλλά στρέφεται και προς την Ελλάδα, από την οποία αξιώνεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων μιας μειονότητας Σλαβομακεδόνων, που δικαιολογημένα σήμερα θεωρείται από πολλούς «φάντασμα» και χαρακτηρίζεται σαν «πλάσμα»²⁴.

Η παραπάνω άποψη ενισχύεται και από τα ακόλουθα στοιχεία:

● ότι η ανακίνηση του Μακεδονικού Ζητήματος επιχειρείται σε μία εποχή που επίκειται η αποχώρηση του στρατάρχη Τίτο από το δημόσιο βίο της Γιουγκοσλαβίας και την παγκόσμια πολιτική σκηνή, και

● ότι ενώ μέχρι σήμερα το Βελιγράδι - τηρώντας επίσημα επιφυλακτική, αν όχι ουδέτερη στάση - άφηνε τα Σκόπια να θορυβούν γύρω από το Μακεδονικό Ζήτημα, τώρα πλέον υιοθετεί τις απόψεις και καλύπτει τις ενέργειες της κυβέρνησης των Σκοπίων. Μάλιστα οι πρεσβευτές της Γιουγκοσλαβίας στην Ελλάδα, στη Βουλγαρία και στο Καναδά, όπου πρόσφατα συνήλθε κάποιο συνέδριο Σλαβομακεδόνων²⁵, εμφανίζονται με τη διπλωματική ιδιότητά τους και υποβοηθούν την αναζωπύρωση του θέματος.

Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ αυτών των στοιχείων προσφέρει μία λογική ερμηνεία στην υπόθεση, μήπως η Γιουγκοσλαβία με τό φόβο ότι, μόλις αποχωρήσει ο Τίτο θα υποστεί χαλάρωση της εθνικής συνοχής της, προσπαθεί από τώρα να τονώσει τις κεντρομόλες δυνάμεις της Όμοσπονδίας και να συσπειρώσει το λαό, καταφεύγοντας στην παλιά και δοκιμασμένη μέθοδο της επίλυσης των έσωτερικών κρίσεων με τους περισπασμούς, που δημιουργεί στο λαό ή προφαλή αληθινών ή υποθετικών «έξωθεν» κινδύνων.

ΑΥΤΗ η ερμηνευτική υπόθεση μολονότι δεν είναι ανεπίδεκτη αντιρρήσεων ή και αντίκρουσης, εντούτοις προβάλλει πιθανή στο μέτρο που για την ώρα δεν προσφέρεται καμιά άλλη έπαρκέστερη εξήγηση, ούτε και αναιρείται από άλλα δεδομένα της πραγματικότητας ή της Ιστορίας.

ΑΞΙΟΠΡΟΣΕΧΤΗ είναι και η αιτιώδης συνάφεια που συνδέει την ανακίνηση του ζητήματος της μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα από τη Γιουγκοσλαβία με την αναθεώρηση του γιουγκοσλαβικού συντάγματος, που πραγματοποιήθηκε το 1974. Οι συνταγματικές μεταρρυθμίσεις του 1974 σχετίζονται με το ζήτημα της μακεδονικής μειονότητας, γιατί επικυρώνουν με τό πανηγυρικώτερο τρόπο και κατοχυρώνουν νομικά την απώλεια της αποκλειστικής διαχείρισης της εξωτερικής πολιτικής της Γιουγκοσλαβίας από την κεντρική κυβέρνηση, αναγνωρίζουν δε και θεσμοθετούν συνταγματικά ουσιαστικά δικαιώματα των Όμοσπόνδων Δημοκρατιών στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής του γιουγκοσλαβικού κράτους σε θέματα που τις άφορούν τουλάχιστον άμεσα.

Στό επόμενο ή συνέχεια...

ΕΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Βλ. σέ: Ranko Petkovic: «Der Balkan und der Mittelmeerraum», «Internationale Politik», Belgrad 5-2-1977, Heft 644, σελ. 9. Επίσης βλέπε σέ: Μ. Νικολινάκο: «Αντίσταση και Αντιπολίτευση (1967-1974)», έκδ. Όλκός, Αθήνα 1975, σελ. 215-216, όπου έρευνάται τό ενδιαφέρον της Λαϊκής Κίνης για τή Μεσόγειο και τή Βαλκάνια, τό οποίο εντάσσεται στή πλαίσια της γενικώτερης πολιτικής της Κίνης ενάντια στή Σοβιετική Ένωση. Άκόμη βλέπε σέ: Lajos Ledéker: «Ό Χούα θά συναντηθεί με τούς Εύρωκομμουνιστές ηγέτες στό Βελιγράδι», «Τό Βήμα» 12-8-1978, Ν. Καρρά: «Στρατηγική Προοπτικής έφαρμόζει ή Λ. Κίνα στή Βαλκάνια», «Έλευθεροτυπία» 27-8-1978, Άνάλυση στό θήμα της Κυριακής: «Η Κινέζικη Διπλωματία προσπαθεί νά περικυκλώσει τόν περικυκλωτή και από τή δυτικά στή Βαλκάνια», 27-8-1978, όπου αναλύεται ή σημασία και εξέτάζονται οι συνέπειες των προσπαθειών της Λ. Κίνης νά «κερδίσει πόντους» στή Βαλκάνια με τή πρόσφατα ταξίδια Κινέζων επίσημων στή Ρουμανία, Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα και Τουρκία. Τέλος βλέπε και στόν άθηναϊκό τύπο από 18-8 έως 9-9-78 όπου παρέχονται πληροφορίες για τό ταξίδι του Προέδρου της Λαϊκής Κίνης κ. Χούα Κοϋο Φένγκ στή Ρουμανία και Γιουγκοσλαβία και για τούς λόγους, που όδήγησαν τόν Κινέζο πολιτικό, νά θέσει εϋθέως τό Μακεδονικό Ζήτημα, επίσης αναφέρονται οι αντιδράσεις που προκάλεσαν οι κινέζικες θέσεις στό Μακεδονικό Ζήτημα και διερευνώνται οι έπιπτώσεις που μπορεί νά έχουν για τή σταθερότητα στή Βαλκάνια και γενικότερα για τήν παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια και τέλος τονίζεται ό άποσταθεροποιητικός ρόλος της αντισοβιετικά προσανατολισμένης βαλκανικής πολιτικής της Λ. Κίνης.

2) Βλ. σέ: Toso Popovski: «Der Balkan nach Helsinki», «Internationale Politik», Belgrad 5-2-1978, Heft 668, σελ. 13.

3) Βλ. σέ: Στέφαν Λάρραμπη: «Η ασφάλεια των Βαλκανίων» (Άνάλυση του Διεθνούς Ίνστιτούτου Στρατηγικών Μελετών του Λονδίνου), «Τό Βήμα» 14-11-1977.

4) Βλ. σέ: Μ. Πλουμίδη: «Τό Βελιγράδι και τή Τίρανα», «Τό Βήμα» 11-12-1977.

5) Βλ. σέ: Μ. Πλουμίδη: «Μειονοτικά Προβλήματα στή Βαλκάνια», «Τό Βήμα» 2-4-1978.

6) Βλ. δ.π. σημ. 4, επίσης βλ. δ.π. σημ. 5, άκόμη βλέπε σέ: Bernhard Tönnies: «Albanien — außenpolitisch und innenpolitisch» in «Südosteuropa Mitteilungen» Nr. 4/1976.

7) Βλ. σέ: Milivoje Zagajac: «Mittelmeerprobleme», «Internationale Politik», Belgrad 5/20-8-1977, Heft 656-657, σελ. 24

8) Βλ. δ.π. σημ. 5, επίσης βλέπε σέ: Milivoje Zagajac: «Der östliche Mittelmeerraum und Europa», «Internationale Politik», Belgrad 5-2-1977, Heft 644, σελ. 28-30, άκόμη βλέπε σέ: Milivoje Zagajac: δ.π. σημ. 7, σελ. 22-25.

9) Βλ. σέ: «Die internationalen Beziehungen und die Aktivität des Bundes der Kommunisten Jugoslawiens und der Sozialistischen Föderativen Republik Jugoslawiens in der Periode nach dem X. Parteitag des BdkJ», «Internationale Politik», Belgrad 5-5-1978, Heft 674, σελ. 24.

10) Βλ. δ.π. σημ. 5, επίσης βλέπε σέ: Μ. Πλουμίδη: «Τό τελευταίο συνέδριο με τόν Ίωσήφ-Μπρόζ Τίτο του Κ.Κ. Γιουγκοσλαβίας», «Τό Βήμα» 21-6-1978

11) Βλ. σέ: R. Draskovic: «Die Quellen des Misstrauens und der Streitigkeiten — Die Historiographie auch weiterhin im Dienste der Grossbulgarischen Aspirationen», «Internationale Politik», Belgrad 20-2-1978, Heft 669, σελ. 11-14.

12) Βλ. σέ: Περιοδικό «Βουλγαρία», γαλλόφωνη έκδοση, τχ. 1/1978.

13) Βλ. δ.π. σημ. 5.

14) Βλ. δ.π. σημ. 5, επίσης βλέπε σέ: «Τό "Τανγιούγκ" και οι Σωβινιστάι», «Έλευθερος Κόσμος» 9-3-1978.

15) Βλ. δ.π. σημ. 9, επίσης δ.π. σημ. 10.

16) Βλ. σέ: «Τή Σκόπια έγειρουν θέμα σλαβικής μειονότητας στήν ελληνική Μακεδονία», «Άκρόπολις» 24-3-1978, επίσης βλέπε σέ: «Οι Γιουγκοσλάβοι θγάζουν στήν επικαιρότητα τό Μακεδονικό», «Έλευθερος Κόσμος» 25-3-1978, άκόμη βλέπε σέ: «Έμπρηστικός λόγος του Γ.Γ. Σεμέρσκι - Άνοικτή επίθεση του Κ.Κ. Σκοπίων κατά της Ελλάδος», «Άκρόπολις» 29-3-1978.

17) Βλ. δ.π. σημ. 5, επίσης βλέπε σέ: Μ. Πλουμίδη: «Η φιλολογία για τή μακεδονική μειονότητα», «Τό Βήμα» 7-2-1978.

18) Βλ. δ.π. σημ. 17.

19) Βλ. σέ: «Έλληνικό διάθλημα στή Βελιγράδι», «Άκρόπολις» 18-5-1978, επίσης βλέπε σέ: «Διάθλημα στή Βελιγράδι για τήν ανακίνηση του Μακεδονικού», «Έλευθεροτυπία» 19-5-1978.

20) Βλ. δ.π. σημ. 5, επίσης βλ. δ.π. σημ. 14, άκόμη βλέπε «Τό παιγνίδι του Μακεδονικού», «Έλευθερος Κόσμος» 20-5-1978, επίσης βλέπε και στό γιουγκοσλαβικό περιοδικό «Κομμουνιστής», Φλεθάρης 1978.

21) Βλ. σέ: Budimir Lazovic: «Langfristige Zusammenarbeit zwischen Jugoslawien und Griechenland», «Internationale Politik», Belgrad, Heft 648, σελ. 36, επίσης βλ. δ.π. σημ. 9.

22) Βλ. δ.π. σημ. 19, άκόμη βλέπε σέ: «Έγινε διάθλημα στή Βελιγράδι για τό άνύπαρκο Μακεδονικό Ζήτημα που θέτουν τή Σκόπια», «Βραδυνή» 19-5-1978, όπου γίνεται λόγος για διάθλημα της ελληνικής κυβέρνησης προς τήν κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας με τό όποιο αντικρούονται οι απόψεις, που περιέχονται σε πρόσφατες δηλώσεις του γ. γραμματέα της Ένωσης Κομμουνιστών Μακεδονίας Α. Τσερμέσκι. Σε σχετική ανακοίνωση του ελληνικού ύπουργείου Έξωτερικών με τήν όποία επιθεβαιώνονται οι πληροφορίες για ελληνικό διάθλημα προς τή γιουγκοσλαβική κυβέρνηση, αναφέρεται ότι:

«Όσάκις εις τās δημόσιας δηλώσεις ξένων παραγόντων περιέχονται άνακρίθειαι ή ελληνική κυβέρνηση φροντίζει νά τās επισημαίνει».

Στή παραπάνω δημοσιεύματα αναφέρεται ότι ή στάση των Σκοπίων στή Μακεδονικό Ζήτημα συζητήθηκε και στήν Αθήνα στίς 19-5-1978 μεταξύ του γενικού διευθυντή Πολιτικών Υποθέσεων του έλλ. ύπουργείου Έξωτερικών κ. Τζούνη και του Γιουγκοσλάβου ύφυπουργού Έξωτερικών κ. Μίλας Βέρες στή διάρκεια ελληνογιουγκοσλαβικών διαβουλεύσεων διπλωματικού έπιπέδου, που πραγματοποιούνται περιοδικά.

23) Βλ. δ.π. σημ. 17.

24) Βλ. δ.π. σημ. 17.

25) Βλ. σέ: «Άκρόπολις» 8-8-1978 και «Τό Βήμα» 8-8-1978, όπου αναγράφεται ή είδηση ότι 20.000 άτομα «μακεδονικής» καταγωγής από τīs ΗΠΑ και τόν Καναδά παραβρέθηκαν στήν έτήσια συγκέντρωση που γίνεται με τήν ευκαιρία της εξέγερσης του 1903 κατά των Τούρκων. Στή συγκέντρωση, που έγινε στό Τορόντο στίς 6-8-1978 παρέστησαν ό πρεσβευτής της Γιουγκοσλαβίας στόν Καναδά κ. Μίτκο Καλόθσκι και ό γενικός πρόξενος της Γιουγκοσλαβίας κ. Βεσίρ Μέχολτζικ, καθώς και ό μητροπολίτης Ποπόθσκι πνευματικός ήγέτης της μακεδονικής ορθόδοξης Έκκλησίας στόν Καναδά, ΗΠΑ και Αύστραλία. Σε ψήφισμα που εγκρίθηκε στή συγκέντρωση, καλούνται ή Βουλγαρία και ή Ελλάδα, νά παραχωρήσουν στούς Μακεδόνες, μειονοτικές έλευθερίες, δικαιώματα διατήρησης των παραδόσεών τους και άκόμη νά αναγνωρίσουν τή μακεδονική εθνική ύπόστασή τους. Τό γεγονός ότι στήν παραπάνω συγκέντρωση συμπαραβρέθηκαν δύο έπισημοι εκπρόσωποι της σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας μαζί με εκπροσώπους δεξιών οργανώσεων ενισχύει τήν άποψη ότι ή γιουγκοσλαβική κυβέρνηση ίσως και νά αναγκάζεται νά πρωτοστατεί, για νά μήν επιτρέψει τή μονοπώληση και έκμετάλλευση του Μακεδονικού Ζητήματος από τή δεξιά; εθνικιστικά και αντίδραστικά στοιχεία.

ΛΙΤΟΧΩΡΟ:

Ἡ ἀρχή τοῦ ἐμφύλιου

Τοῦ OLE SMITH

Ἡ συντάκτης τοῦ ἄρθρου πού ἀκολουθεῖ, OLE SMITH εἶναι νεοελληνιστής ἐρευνητής τοῦ τμήματος τῶν Νεοελληνικῶν Σπουδῶν στό Ἰνστιτοῦτο Κλασσικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης. Τό ἄρθρο πρωτοδημοσιεύτηκε στό περιοδικό *Scandinavian Studies in Modern Greek* πού ἐκδίδουν σέ συνεργασία τά Πανεπιστήμια τῆς Κοπεγχάγης καί τῆς Γκαίτεμποργκ. Τό ἀντικείμενο τοῦ ἄρθρου καί ὁ χειρισμός του ἀπό τόν συντάκτη του παρουσιάζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιατί προσπαθοῦν νά δώσουν μιά ἀπάντηση στά ἐρωτήματα σχετικά μέ τήν ἔναρξη τοῦ ἐμφύλιου πολέμου πρῖν ἀπό τρεῖς δεκαετίες. Ὅρισμένες βέβαια ἀπό τίς πηγές του δέν χαίρουν ἀξιοπιστίας οὔτε καί συστηματικές ἐργασίες τοῦ εἴδους ἀποτελοῦν. Ἀλλά τελικά – καί παρ' ὅλο πού γενικά οἱ πηγές μένουν ἐρμητικά κλειστές – ὁ OLE SMITH μᾶς παραδίδει ἕνα ἐρευνητικό ἄρθρο μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον: τόσο ἀπό τήν ἀποψη τῆς μεθοδολογίας ὅσο καί γιά τήν συμβολή του στή γνώση τῶν περιστατικῶν ἐκείνης τῆς ταραγμένης ἐποχῆς.

Τό ANTI ὅπως ἔγραψε καί σέ προηγούμενο τεῦχος του θά συνεχίσει τήν προσπάθειά του γιά τήν προσκόμιση ὑλικοῦ γύρω ἀπό τόν ἐμφύλιο πόλεμο σέ μιά σειρά ἀπό τεύχη του.

ΣΤΗΝ πρόσφατη δουλειά του γιά τήν ἱστορία τῆς Ἑλλάδας στά χρόνια 1941-49, ὁ Κ. Μ. Γούντχαουζ (Woodhouse)¹, προσπάθησε ν' ἀναιρέσει τή διαδεδομένη ἀποψη ὅτι ὁ ἐλληνικός ἐμφύλιος πόλεμος ἄρχισε μέ τήν ἐπίθεση στό μικρό χωριό Λιτόχωρο τή νύχτα τῆς 30ῆς πρὸς 31ῆ τοῦ Μάρτη τοῦ 1946². Ἡ πλειονότητα τῶν πρόσφατων ἐργασιῶν πάνω στόν ἐλληνικό ἐμφύλιο πόλεμο θεωρεῖ τήν ἐπίθεση αὐτή – σ' ἀντίθεση μέ παλιότερες ἐργασίες πάνω στό θέμα αὐτό – σάν τό ἔναυσμα γιά τόν ἐμφύλιο πόλεμο. Ἐχει ἀκόμη δεχτεῖ τήν ἀποψη ὅτι ὁ ἐμφύλιος ἀποφασίστηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἑλλάδας (ΚΚΕ) στή 2ῆ Ὀλομέλεια τῆς 12ῆς Φεβρουαρίου 1946³. Ὅπως εἶναι γνωστή ἡ ἐπίθεση στό Λιτόχωρο, ἔγινε ἀπό μιά μικρή ομάδα ἀπό πρῶν μέλη τοῦ ΕΛΑΣ πού κρύβονταν στά βουνά τοῦ Ὀλύμπου ἀπό τή συμφωνία τῆς Βάρκιζας καί μετά. Ἐκαψαν τόν τοπικό σταθμό χωροφυλακῆς κι' ὕστερα κατέφυγαν πάλι στά βουνά κουβαλώντας μαζί τους κάμποσους ἐθελοντές κι' ἀρκετά λάφυρα.⁴

ΑΠ' ΤΟ 1950 τό λιγότερο, ἔχει γίνει ἀποδεχτό ἀπ' τούς δυτικούς ἱστορικούς ὅτι ἡ ἐπίθεση ἔγινε μετά ἀπό ἄμεσες διαταγές τοῦ ΚΚΕ κι' ὅτι ἀποτελοῦσε τήν πρώτη κίνηση γιά τήν ἐνοπλή ἐξέγερση πού εἶχε ἀποφασιστεῖ στή 2ῆ Ὀλομέλεια τό Φλεβάρη τοῦ 1946.⁵ Ὅμως ὁ Γούντχαουζ ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ 2ῆ Ὀλομέλεια δέν πήρε τέτοια ἀπόφαση κι' ὅτι ἡ ἐπίθεση καμιά σχέση δέν εἶχε μέ τή 2ῆ Ὀλομέλεια καί τίς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν σ' αὐτήν. Ὁ Γούντχαουζ στηρίζει τήν ἀποψη του σέ μιά ἐρμηνεία τῆς ὁμιλίας τοῦ Ζαχαριάδη στήν 7ῆ Ὀλομέλεια τό Μάη τοῦ 1950⁶, ὅπου σάν Γενικός Γραμματέας τοῦ ΚΚΕ ἀνάφερε τίς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν στή 2ῆ Ὀλομέλεια. Ἐπιφανειακά αὐτή ἡ ὁμιλία ὑποστηρίζει τή γενικά παραδεχτή ἐρμηνεία, ἀλλά ὁ Γούντχαουζ παρατηρεῖ ὅτι ὑπάρχουν «οὐσιώδεις διαφορές» πού πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψη. Βασικά, δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Γούντχαουζ ἔχει δίκιο νά ἐρμηνεύει τήν ἀπόφαση πού ἀνάφερε ὁ Ζαχαριάδης σάν ἕνα συμβιβασμό ἀνάμεσα σέ πολιτική πράξη καί στρατιωτική προετοιμασία. Τό ΚΚΕ, κατά τόν Γούντχαουζ, δέν ἦταν ἔτοιμο ν' ἀρχίσει τήν ἐνοπλή δράση, ἀλλά ἦταν ἔτοιμο ν' ἀντιδράσει δυναμικά ἂν δέχονταν πρόκληση. Κατά συνέπεια τό συμπέρασμα τοῦ Γούντχαουζ εἶναι ὅτι τίποτα δέν ἄλλαξε μέ τή 2ῆ Ὀλομέλεια. Προετοιμασίες γιά ἐνοπλή δράση γίνονταν ἀπό τό ΚΚΕ, ἀλλά μιά ἀπόφαση πού ἀφορᾶ τόν προγραμματισμό τοῦ πολέμου δέν ἰσοδυναμεῖ μέ τήν ἀπόφαση νά γίνει πόλεμος.⁷

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ τοῦ πότε ἄρχισε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος *de facto* μπορεῖ νά φαίνεται τελείως ἀκαδημαϊκό. Ἀλλά ἀκόμη κι' ἂν ἡ ἀκριβής χρονολογία τῆς ἀρχῆς του εἶναι δύσκολο νά προσδιοριστεῖ κι' εἶναι ἴσως χωρίς ἐνδιαφέρον, πρέπει νά συμφωνήσει κανεῖς ὅτι εἶναι σημαντικό νά ξέρουμε ἀπό ποιόν ἔγινε ἡ ἀποφασιστική δράση, πῶς πάρθηκε ἡ ἀπόφαση καί ποιά ἀκριβῶς ἦταν αὐτή ἡ ἀπόφαση. Ἐξετάζοντας τά διεθνή προβλήματα πού ξεκινᾶνε ἀπ' τόν ἐμφύλιο πόλεμο καί τίς βαθιές συνέπειες τοῦ πολέμου αὐτοῦ γιά τή διεθνή πολιτική κατάσταση, δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ τελείως ἀκαδημαϊκό τό ζήτημα τοῦ ἂν ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΚΚΕ κατά τή συνεδρίαση τῆς 12ῆς Φεβρουαρίου 1946 πραγματικά ἀποφάσισε ἕνα μονόπλευρο πόλεμο ἐναντία στή νόμιμη κυβέρνηση, κι' ἂν ἡ ἐπίθεση πού ἐξαπολύθηκε ἕξη βδομάδες ἀργότερα δέν ἦταν στήν πραγματικότητα τό ἔναυσμα τῆς ἐνοπλῆς ἐπίθεσης.

Ἡ ΘΕΣΗ τοῦ Γούντχαουζ ὅτι ἡ 2ῆ Ὀλομέλεια δέν πήρε καμιά τέτοια ἀπόφαση καί ἡ θέση ὅτι ἡ ἐπίθεση στό Λιτόχωρο ἦταν ἕνα ἐπεισόδιο ἀνάμεσα σέ πολλά παρόμοια, ἄρα χωρίς τή σημασία πού τῆς δόθηκε μεταγενέστερα, βασίζεται – ἐκτός ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ Ζαχαριάδη τό Μάη τοῦ 1950 – στίς ἀναφορές τοῦ ἐπεισοδίου στόν τύπο τῆς ἐποχῆς καί πάνω ἀπ' ὅλα στίς τελευταῖες ἀναμνήσεις τοῦ Δημήτρη Βλαντᾶ ἀπ' τή 2ῆ Ὀλομέλεια.⁸ Ὅμως, ἐνῶ ὁ Γούντχαουζ διάβασε προσεχτικά καί κριτικά τό λόγο τοῦ Ζαχαριάδη, δέν ὀλοκληρώνει τήν ἐπεξεργασία τῆς μαρτυρίας τοῦ Βλαντᾶ. Στήν ἀνάλυσή του τῆς λεγόμενης «πλατφόρμας» τοῦ Μάρκου Βαφειάδη, ὁ Γούντχαουζ εἶναι ἀκόμη πιό σκεπτικιστής. Δέν ἀναφέρει ὅτι ὁ Βλαντᾶς ἦταν βαθιά μπλεγμένος σέ ἐσωκομματικές διαφωνίες κι' ὅτι ὁ Βλαντᾶς σ' ὅλη τήν καριέρα του στό ΚΚΕ ἦταν ἕνας πιστός κι' ἀναμφισβήτητος ὑποστηρικτής τοῦ Ζαχαριάδη, μέχρι πού ὀππορουνιστικά στράφηκε ἐναντίον του κατά τήν ἐκκαθάριση τοῦ 1956-57.⁹ Οἱ ἀναμνήσεις τοῦ Βλαντᾶ μπορεῖ νά μὴ εἶναι τόσο ἀντικειμενικές, ὅσο φαίνεται νά ὑπονοεῖ ὁ Γούντχαουζ. Τό γεγονός αὐτό φέρνει στήν ἐπιφάνεια τό πλαίσιο τοῦ κόμματος, μακριά ἀπ' τό ὅποιο τά προβλήματα τῆς ἐρμηνείας τῆς 2ῆς Ὀλομέλειας καί τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐμφύλιου δέ μποροῦν νά συζητηθοῦν κι' ἴσως νά λυθοῦν. Τό ζήτημα τοῦ πότε τό ΚΚΕ ἀποφάσισε τήν ἐνοπλή δράση εἶναι ἄρρηκτα δεμένο μέ τόν ἐσωτερικό κομματικό ἀγῶνα πάνω στήν πολιτική καί στρατιωτική γραμμή στά χρόνια 1945-46, τήν κριτική τοῦ Ζαχαριάδη γιά τό Μάρκο στά 1948, τήν ἥττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1949, τήν πι-

ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΜΜΟΡΙΕΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΟΥΝ ΔΗΘΕΝ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ! ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΙΣ ΑΤΙΜΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ!

Ἡ κυβέρνηση πού μέ τό στόμα τοῦ προέδρου τῆς δέν ἔπαυσε νά κατγγέλλει τό φασιστικό χαρακτήρα τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καί τῆς συμμορίας τῶν σωμάτων ἀσφαλείας μέ τίς τρομοκρατικές συμμορίες τῆς δεξιᾶς δέν δίστασε στίς τελευταίες στιγμές τῆς γίνεῖς νηγόρου τῶν δολοφόνων τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ. Ἐτσι τό ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως πρῶν ἀρχίσει ἡ ἀνακοίνωση τῶν αποτελεσμάτων τοῦ χθεσινοῦ πραξικοπήματος πρῶτὸ χάρη κτηρίζει ἡ ὠμή δια τῶν μοναρχικῶν καί ἡ κοθεία, φρόντισε γὰρ ἐφοδιάσει τον τύπο μέ διάφορα ψεύδη καί προκλήσεις, ὥστε νά ἐμφανίζεσθαι ἡ ἀντιθετή ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν πραγματικότητα εἰκό-

να: Ἐτσι ἀνγκανώθηκε χθές, ὅτι στίς 30)3 κομμουνιστική συμμορία κτύπησε τό σταθμὸ χωροφυλακῆς Λιτοχωρίου Κατερίνης μέ ἀποτέλεσμα τὸ φόιν 10 χωροφυλάκων καί στρατιωτῶν καί ἄλλα προκλητικὰ ψεύδη γιὰ δῆθεν ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς δεξιᾶς. Ὅπως ἔχομε γράψει πολλές φορές ἀκριβῶς στὴν περιφέρεια Κατερίνης ὄρα ἡ μοναρχική συμμορία τοῦ γαλή πού τίς τελευταίες ἀκριβῶς μέρες ὀργίσει ἐναντίον τοῦ δημοκρατικοῦ πληθυσμοῦ ὅλης τῆς περιφέρειας. Καί σάν νά μὴ ἔφταναν οἱ κακοήθειες γιὰ τὸν ἀστυνομικὸ σταθμὸ τῆς Κατερίνης, τό ὑπουργεῖο μετᾶδωσε καί τηλεγράφημα ἀπὸ τῆ Βέρροια γιὰ ἐπιθέσεις «ἀγνώστων ὀπλιφόρων» καί

ἀνεξακριβώτου ἀριθμοῦ μέ θύματα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐθνικὸφρονα παράταξιν!

Μπροστὰ στίς προκλήσεις αὐτῆς τοῦ δέν ἔχουν ἄλλο σκοπὸ παρά γὰ δικαιολογήουν νέες ὀργια τῶν μοναρχικῶν συμμοριῶν ἐναντίον τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ οἱ δημοκρατικοὶ πολῖτες καί οἱ δημοκρατικές ὀργανώσεις πρέπει νά ἐντείνουνην ἐπαγρύπνησὶ τὸς καί μετῆ Μαζική Αὐτοάμυνά τους νά ὑπερασπίζονται ἀποφασιστικὰ τὴ ζωὴ, τὴν κμὴ καί τὴν περιουσία τους ἀπὸ κάθε ἐπίθεση.

Στό μεταξύ οἱ 17 ἐκθέσεις τῶν νεμρχῶν πού περιγράφουν τὴ μόνη ὑπάρχουσα ἀνατρησιαστική τρομοκρατία παραμένουν στὰ στυτάσια τοῦ ὑπουργεῖου.

Στό φύλλο τοῦ τῆς 1/4/46, ὁ «Ριζοσπάστης» καταγγέλει ὅτι ἡ ἐπίθεση στό Λιτόχωρο εἶναι πρόκληση τῆς δεξιᾶς

κρή διαμάχη τοῦ Ὀκτώβρη τοῦ 1950 στήν 3η Συνδιάσκεψη τοῦ Κόμματος, καί τέλος τῆ συζήτηση ὑπέρ καί κατά τῆς ἡγεσίας τοῦ Ζαχαριάδη στὰ 1956-57. Τέλος, τὰ προβλήματα αὐτὰ παίξουν ἓνα σημαντικό ρόλο στό ἑλληνικὸ κομμουνιστικὸ κίνημα σήμερα. Ἀνάμεσα στ' ἄλλα πού χωρίζουν τό ΚΚΕ ἀπὸ τό λεγόμενον «ἑσωτερικὸ» ΚΚΕ (τό «ἀναθεωρητικὸ» κόμμα γύρω ἀπ' τοὺς Παρτσαλίδη, Π. Δημητρίου καί Σταῦρο Καρα), ἡ γραμμὴ τοῦ κόμματος κατά τὸν ἐμφύλιον πόλεμον κατέχει ἀρκετὰ σημαντικὴ θέση. Ἡ συλλογὴ ντοκουμέντων πού ἐκδόθηκε ἀπὸ τό ΚΚΕ ἐσ. ὅταν ἔγινε ἡ διάσπαση τό 1968¹⁰ παίρνει σάν ἀφετηρία τῆς τῆ λεγόμενης «πλατφόρμα» τοῦ 1948 τοῦ Μάρκου. Τὰ προβλήματα πού ἀναφέρονται στήν πολιτικὴ καί στίς ἐνέργειες τοῦ ΚΚΕ μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον δέν μποροῦν ν' ἀντιμετωπιστοῦν χωριστὰ ἀπὸ τὴν ἑσωτερικὴ κομματικὴ διαμάχη πού ἔγινε τότε καί συνεχίζεται ἀκόμη. Οἱ πηγές μας, καθὼς καί τό σύγχρονον καί μεταγενέστερον ὑλικὸ, πάνω στό ζήτημα αὐτό, ἐπηρεάστηκαν βαθιὰ ἀπὸ τίς διαφορετικὰς ἐκτιμήσεις τοῦ Ζαχαριάδη καί τῆς πολιτικῆς του στό ΚΚΕ. Αὐτὲς οἱ πλευρὲς τοῦ προβλήματος ἔχουν ἀγνοηθεῖ μ' ἀξιοθρήνητο τρόπο στή δουλειὰ τοῦ Γούντχαουζ, ἂν καί ἀναφέρει, μιλώντας γιὰ τίς ἀποφάσεις τῆς 2ης Ὀλομέλειας, ὅτι ὁ Βλαντᾶς ἔκανε κριτικὴ στήν τότε ἡγεσία γιὰτὶ εἶχε ἀποκρύψει τὴν πολιτικὴ φύση τῶν ἀποφάσεων καί ἔδινε τὴν ἐντύπωση «ὅτι εἶχε ἀποφασιστεῖ μιά ἐνοπλὴ ἐξέγερση».¹¹ Αὐτό εἶναι ἀκόμη πιὸ ἀξιοσημείωτο ἐπειδὴ εἶναι γνωστὲς οἱ πηγές οἱ ὁποῖες ἀναμφισβήτητα τοποθετοῦν τὰ προβλήματα σ' ἓνα κομματικὸ πλαίσιο καί οἱ ὁποῖες κατά τὴ γνώμη μου, περιέχουν πιθανὰς νύξεις γιὰ τὴ λύση μερικῶν ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτὰ. Οἱ πηγές αὐτὲς ἔχουν ἀναφερθεῖ ἀπὸ τὸν Γούντχαουζ. Εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

1. Ἡ ὁμιλία τοῦ Ζαχαριάδη στήν 7η Ὀλομέλεια τό 1957 στήν ὁποία ὑπερασπίστηκε τὸν ἑαυτό του ἐναντία στίς κατηγορίες τοῦ κόμματος καί τῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς πού εἶχε πρόεδρον τὸν Γ. Γκεοργκίου Ντέξ.¹²
2. Ἡ ἀναφορά τῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς στήν 6η Ὀλομέλεια τό 1956 σχετικά μέ τὴν κατάστασιν μέσα στό ΚΚΕ μέ ἡγέτη τὸ Ζαχαριάδη.¹³
3. Τὸ γράμμα τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ πρὸς τὰ μέλη τοῦ Κόμματος σχετικά μέ τίς κατηγορίες κατά τοῦ Ζαχαριάδη.¹⁴
4. Τὸ φυλλάδιον τοῦ Ζαχαριάδη τό 1963, πού περιέχει μιά βίαιη ἐπίθεση κατά τῆς τότε ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ καί τὴν ὑπεράσπισιν τῆς δικῆς του πολιτικῆς.¹⁵

ΑΥΤΕΣ οἱ πηγές δέν ἦταν διαθέσιμες γιὰ τοὺς περισσότερους ἱστορικοὺς πρὶν τό 1975 (αὐτό ἔχει ἐφαρμογὴ γιὰ τὰ 1,2 καί 3), ἀλλά, ἐκτός ἀπὸ τό 2, κυκλοφόρησαν στούς κομματικούς κύκλους καί εἶναι γνωστὸ ὅτι ὑπῆρχαν ἢ ὅτι δημοσιεύθηκαν στίς σοσιαλιστικὰς χώρες.

Σ' ὍΤΙ ἀκολουθεῖ θά προσπαθῆσω νά χρησιμοποιήσω τίς πηγές αὐτὲς καί ἄλλο γνωστὸ ὑλικὸ γιὰ νά συζητήσω τὰ προβλήματα πού ἀναφέρονται στήν ἀρχὴ τοῦ ἐμφυλίου πόλεμου καί τίς ἀποφάσεις τῆς 2ης Ὀλομέλειας. Στὴ συζήτηση αὐτὴ θά προσπαθῆσω ἀκόμη νά βάλω τίς πηγές αὐτὲς μέσα στή σωστὴ κομματικὴ προοπτικὴ καί νά ὑποδείξω πού μπορεῖ νά μεροληπτοῦν.

ΟΠΩΣ ὑποδείχθηκε ἀναλυτικὰ ἀπὸ τὸν Γούντχαουζ ὁ σύγχρονος τύπος καί ὁ κομμουνιστικὸς καί ὁ φιλελεύθερος - βασιλικὸς, δέν ἔγραψε τίποτα πού νά ὀδηγεῖ στήν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ ἐπίθεση στό Λιτόχωρο ἦταν κάτι ἐξαιρετικὸ. Ἀξιοσημείωτο εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα ὅτι ἀκόμη καί ἡ κομμουνιστικὴ καθημερινὴ ἐφημερίδα «Ριζοσπάστης» θεωροῦσε ὅτι ἡ ἐπίθεση ἔγινε ἀπὸ ὀμάδες βασιλοφρόνων. Καί αὐτό τό λάθος δέ διορθώθηκε παρά πολλές μέρες ἀργότερα. Αὐτό τό γεγονός εἶναι μιά καλὴ ἐνίσχυση τῆς ἐρμηνείας πού δίνει στὰ γεγονότα ὁ Γούντχαουζ, δηλ. ὅτι ἡ ἐπίθεση ἦταν μιά ἀυθόρμητη ἐνέργεια ἔξω ἀπ' τὸν ἔλεγχον τοῦ κόμματος.¹⁶ Ἡ ἐπίθεση ἀναφέρεται σάν κάτι σημαντικό μόνις ἐνάμισι χρόνον ἀργότερα. Στὴν κομμουνιστικὴ ἐφημερίδα «Ἐξόρμηση» τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1947 (σὲ μιά ἐποχὴ πού ὁ ἐμφύλιος μαίνονταν) ὑπάρχει μιά περιγραφή τῶν γεγονότων ἢ ὁποία ὑποδηλώνει μιά καινούρια ἐκτίμησίν τους.¹⁷ Εἶναι λοιπὸν ἀπαραίτητον νά δεῖ κανεὶς τὴν πηγὴ αὐτὴ ἀπὸ πιὸ κοντά.

ΤΟ ΑΡΘΡΟ περιγράφει πρῶτα τὴν κατάστασιν πού μεσολάβησε ἀπὸ τὴ Βάρκιζα μέχρι τίς βουλευτικὰς ἐκλογὰς τῆς 31ης Μαρτίου 1946. Στὴ συνέχεια ἀναφέρεται σὲ πρῶτον μέλη τοῦ ΕΛΑΣ πού κρύβονταν στὸν Ὀλυμπο καί σὲ πόσον παθιασμένα ἀντέδρασαν στίς ἐνέργειες τῶν «μοναρχοφασιστῶν». Στίς 26 Μαρτίου δέχονται τοὺς παλιούς τους συντρόφους Πάνο καί Ὑψηλάντη καί ἀποφασίζου νά μποῦν καί οἱ ἴδιοι στὸν ἀγῶνα: «Οἱ λίγοι ἐκεῖνοι καταδιωκόμενοι ἀγωνιστὲς ἀποφάσισαν νά γίνεῖ μιά ἐνοπλὴ ἐνέργεια πού θά εἶχε τὴν ἐννοια τῆς προειδοποίησης πρὸς τὸ μοναρχοφασισμό ἀπὸ μέρους τοῦ λαοῦ. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ θά σήμαινε: ἂν ὁ μοναρχοφασισμὸς δέν θελήσει νά ἀναγνωρίσει τὰ δημοκρατικὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ καί συν-

εχίσει τά ἐγκλήματά του, τότε ὁ λαός θά ἐπιβάλλει τή θέλησή του ὁ μόνος του, μέ τή δύναμή του, ὅπως ἔκανε καί στή γερμανική κατοχή».

ΥΣΤΕΡΑ περιγράφεται μέ συντομία ἡ ἐπίθεση καί τό ἄρθρο τελειώνει μέ τό:

«Ὁ μοναρχοφασισμός δέν ἄκουσε τήν προειδοποίηση τοῦ λαοῦ...».

ΦΑΙΝΕΤΑΙ φυσικό νά μπορεῖ κανεῖς νά γυρίσει πίσω καί νά θεωρήσει τήν ἐπίθεση σάν τό πρελούδιο στόν ἐμφύλιο, ἀλλά ἡ ἐπίθεση περιγράφεται σάν μιά αὐθόρμητη ἐνέργεια πού στό ἀναμεταξύ εἶχε ἀποχτήσει καινούρια σημασία, σάν μιά προειδοποίηση στό «μοναρχοφασισμό». Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Γρηγοριάδης ἐρμήνευσε τό ἄρθρο αὐτό σάν μιά καθαρή ἀπόδειξη ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ζαχαριάδης ἔδωσε τίς διαταγές γιά τήν ἐπίθεση. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Ζαχαριάδης βρισκόνταν στή Θεσσαλονίκη στίς 27 Μαρτίου καί κατά τό Γρηγοριάδη ἔδωσε στό Μάρκο καί στή Μακεδονική Ἐπιτροπή διαταγές νά πραγματοποιήσουν τήν ἐπίθεση: «ἤθελε ἕνα θρόντημα».¹⁸ Ἀλλά εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανεῖς τήν προέλευση τῆς πληροφορίας τοῦ Γρηγοριάδη γιατί ἀναφέρει τό ἄρθρο μόνο σάν ἀπόδειξη τῆς προσωπικῆς ὑπευθυνότητος τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα. Συμπεραίνει ἀπό τό ἄρθρο: «Μιά τέτοια ἐπίθεσις μόνο κατόπιν κομματικῆς ἐντολῆς καί μάλιστα μόνο τοῦ ἰδίου τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ΚΚΕ μπορούσε νά πραγματοποιηθῆ».¹⁹

ΧΩΡΙΣ νά θέλω νά πάω πολύ μακριά θά ἐκφράσω μίαν ἄλλη ἄποψη. Νομίζω ὅτι τό ἄρθρο θά ἔπρεπε νά θεωρηθεῖ σάν τό πρῶτο φανέρωμα τῆς μυθολογίας πού θά περιέβαλε ἀργότερα τήν ἐπίθεση στό Λιτόχωρο, τό μῦθο ὅτι τό Λιτόχωρο ὑπῆρξε ἡ ἀρχή τοῦ ἐμφυλίου πόλεμου. Ἐλπίζω νά κάνω σαφές γιατί γεννήθηκε αὐτή ἡ μυθολογία.

ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ ἀργότερα τό Λιτόχωρο ἀναφέρεται ἀνοιχτά σάν ἡ ἀπαρχή τοῦ πολέμου. Αὐτό ἔγινε στό ἐπίσημο περιοδικό τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας (ΔΣΕ), «Δημοκρατικός Στρατός» τοῦ 1948.²⁰

ΚΑΙ ΤΟ 1950 στήν 3η Συνδιάσκεψη τοῦ κόμματος – μετά τήν ἡττα τόν Αὐγούστο τοῦ 1949 στό Γράμμο – τό Λιτόχωρο γίνεται πιά ἡ ἐπίσημη ἀρχή τοῦ ἐνοπλοῦ ἀγώνα. Δέν εἶναι χωρίς ἐνδιαφέρον νά σημειωθεῖ ὅτι αὐτή ἡ ἄποψη ὑποστηρίζεται ἀπ' τόν ἴδιο τό Δημήτρη Βλαντά. Στήν κλασική ἱστορία τοῦ Κόμματος τοῦ 1952 μέ τίτλο «Βοήθημα γιά τήν ἱστορία τοῦ ΚΚΕ», ἡ χρονολογία 31 Μάρτη 1946 δίνεται σάν ἡ ἀρχή τοῦ ἐμφυλίου πόλεμου.²¹ Ἀπό ἐκεῖ υἱοθετήθηκε ἡ ἄποψη ἀπό τούς δυτικούς ἱστορικούς καί πρῶτα-πρῶτα ἀπό τόν Δ. Γ. Κούσουλα στήν ἱστορία του τοῦ ΚΚΕ, μιά δουλειά πού δυστυχῶς θεωρήθηκε ἀξιόλογη ἀπό πολλούς ἱστορικούς πού δέν εἶχαν γνώση τῶν πηγῶν ἀπό πρῶτο χέρι. Ἐνας ἀπ' τούς κύριους λόγους γι' αὐτό εἶναι πῶς κι' ὁ Γούντχαουζ στόν πρόλογό του ὑποστηρίζει τήν ἀκραία φιλοβασιλική θέση τοῦ Κούσουλα. Σ' αὐτό τό βιβλίο οἱ ἀποφάσεις πού πῆρε ἡ 2η Ὀλομέλεια θεωροῦνται σέ ἄμεση σχέση μέ τό Λιτόχωρο: «Ἡ ἀπόφαση τῆς 2ης Ὀλομέλειας μεταφράστηκε σύντομα σέ πράξη. Τή νύχτα τῆς 30 πρὸς 31 Μάρτη μιά ομάδα κομμουνιστῶν ἀνταρτῶν ἐπιτέθηκε στό Λιτόχωρο.»²²

ΠΣΩ ἀπό τήν ἄποψη αὐτή εἶναι ἡ θέση τοῦ Κούσουλα ὅτι ὁ ἑλληνικός ἐμφύλιος πόλεμος ἦταν μιά «ἠθελμημένη ἀπόφαση τοῦ Ἀνώτατου Ἀρχηγείου τοῦ ΚΚΕ»²³ πού πάρηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1946» κι' ὄχι τό ἀποτέλεσμα τῆς μονόπλευρης φασιστικῆς τρομοκρατίας ἐναντία στήν ἑλληνική δημοκρατική κίνηση ἀπ' τή συμφωνία τῆς Βάρκιζας καί μετά. Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στήν ἐπίσημη ἱστορία τοῦ κόμματος καί τόν Κούσουλα δέν εἶναι πολύ μεγάλη. Πραγματικά, ὁ Κούσουλας στήριξε τήν ἱστορία του στά ἐπίσημα ἐγγραφα τοῦ Κόμματος ἀπό τήν 7η Ὀλομέλεια (1950) καί τήν 3η Συνδιάσκεψη τοῦ κόμματος. Ὅμως ἡ εἰρωνεία τοῦ πράγματος βρῖσκεται στό ὅτι ἡ συμφωνία αὐτή ἀνάμεσα σ' ἕνα δεξιό ἱστορικό καί στό ΚΚΕ δέν ὀφείλεται στό ὅτι καί τά δυό μέρη κάνουν σωστή ἀνάλυση, ἀλλά στό ὅτι τό ΚΚΕ ὑποχρεώθηκε νά κρατήσῃ μιά στάση ἀπό τήν ὁποία οἱ θέσεις πού προβάλλει νά μπορούν νά στραφοῦν ἐναντία στό ἴδιο τό κόμμα!

Ἡ ΕΠΙΣΗΜΗ ἱστορία τοῦ κόμματος τοῦ 1952 εἶναι στήν

πραγματικότητα μιά μονόπλευρη ὑπεράσπιση τοῦ Ζαχαριάδη καί τῆς πολιτικῆς του. Μετά τήν ἡττα τοῦ 1949, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καί τά καταστρεπτικά του ἀποτελέσματα ἦταν γεγονότα πού ἔπρεπε νά τά παραδεχθεῖ τό ΚΚΕ. Ἦταν ἀδύνατο νά συζητᾶται πιά κανεῖς γιά τό ἂν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἔπρεπε νά γίνῃ ἢ ὄχι.

ΜΠΟΡΟΥΣΕ ὁμως νά συζητηθεῖ τό γιατί τό ΚΚΕ κι' ὁ Δημοκρατικός Στρατός ἠττήθηκαν κι' ἂν ἔπρεπε νά ρίξει κανεῖς μομφή γι' αὐτό στήν ἡγεσία. Ἡ ἐξήγηση (κι' ἡ δικαιολογία) τοῦ Ζαχαριάδη ἦταν ἀπλή, ἀλλά ἀποτελεσματική: ἡ γραμμὴ πού εἶχε δοθεῖ ἀπό τότε πού τό ζήτημα τοῦ ἐνοπλοῦ ἀγώνα μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη – κι' αὐτό ἔγινε μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο τό Φλεβάρη τοῦ 1946 – ἦταν σωστή, ἀλλά στήν ἐφαρμογή τῆς γραμμῆς αὐτῆς ἔγιναν μερικά σοβαρά λάθη γιά τά ὁποῖα οἱ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ καί ἰδιαίτερα ὁ Μάρκος – ἦταν ὑπεύθυνοι. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Ζαχαριάδη ὁμως ἰσχυρίστηκαν ὅτι πρῖν ἀπό τό φθινόπωρο τοῦ 1947 τό κόμμα δέν εἶχε μιά ξεκάθαρη στρατιωτική γραμμὴ. Τήν ἀπόχτησε τό Σεπτέμβρη²⁴ τοῦ χρόνου αὐτοῦ στήν 3η Ὀλομέλεια. Ὑποθέτω ὅτι αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1947 βρῖσκουμε τήν πρώτη ἀναφορά στό Λιτόχωρο πού θεωρεῖται σάν μιά σημαντική, ἀλλά πάντα αὐθόρμητη ἐνέργεια. Αὐτή ἡ ἀναφορά σκοπό εἶχε νά ὑποδείξει ὅτι τό κόμμα κάτω ἀπ' τήν ἡγεσία τοῦ Ζαχαριάδη εἶχε μιά συνεπὴ καί καθαρή γραμμὴ ἀπ' τήν 2η Ὀλομέλεια. Γιά τόν Κούσουλα τό Λιτόχωρο εἶναι ἀπόδειξη ὅτι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ὀφείλεται στήν ἐπιθετικὴ δράση τῶν κομμουνιστῶν, ἐνῶ γιά τό Ζαχαριάδη καί τήν κομματικὴ ἡγεσία, ἀπόδειξη μιᾶς συνεποῦς πορείας καί μιᾶς κομματικῆς γραμμῆς πού ἐφαρμόστηκε ἀποφασιστικά. Φυσικά αὐτό δέ μπορεῖ νά εἶναι ὀλόκληρη ἡ ἀλήθεια – πού ὑποψιάζομαι ὅτι εἶναι πολύ πιό πολύπλοκη – ἀλλά στή συνέχεια τοῦ ἀρθροῦ θά φανεῖ ὅτι ἡ πλατιά αὐτὴ ἐρμηνεία μπορεῖ νά ἐνισχυθεῖ ἀπὸ ἄλλες πηγές καί θά γίνῃ σαφές ὅτι τό πρόβλημα τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνοπλῆς ἐπανάστασης συνδέεται μέ τήν ἡγεσία τοῦ Ζαχαριάδη.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ τοῦ ποιός ἔδωσε διαταγὴ γιά τήν ἐπίθεση στό Λιτόχωρο θά ρίξει φῶς στή φύση καί στίς δυσκολίες πού ὑπάρχουν στήν πηγὴ μας. Ὁ Γούντχαουζ ἀναφέρει τὴ φήμη ὅτι ὁ Μάρκος ἰσχυρίστηκε πῶς ὁ Ζαχαριάδης εὐθύνεται ἄμεσα καί πῶς αὐτός ἔδωσε τίς διαταγές.²⁵ Τό ζήτημα ὁμως δέν εἶναι τόσο ἀπλό. Ὁ Γούντχαουζ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τόν Ἔντ²⁶ πού δέν ἀναφέρει τίς πηγές του. Μόνο σέ μιά περίπτωση εἶναι δυνατόν νά ἐλέγξει κανεῖς τήν ἐξιστόρηση τοῦ Ἔντ. Λέγεται ὅτι ὁ Μάρκος ἰσχυρίστηκε, μέσα σ' ἕνα γράμμα πρὸς τήν Κ.Ε. τό 1957, ὅτι ὁ Ζαχαριάδης τοῦ εἶπε τό Μάη τοῦ 1946 ὅτι ἡ ἐπίθεση ἦταν μπλόφα πού σκοπό εἶχε νά ἐξαναγκάσει τήν κυβέρνηση σέ ὑποχωρήσεις.²⁷ Δυστυχῶς τό κείμενο τοῦ γράμματος αὐτοῦ δέν ἔπεσε ποτέ στά χέρια μου,²⁸ ἀλλά εἶναι λογικό νά ὑποθέσει κανεῖς ὅτι ὁ Ἔντ ἔχει δίκιο σ' αὐτά πού ἀναφέρει. Ὅταν ὁ Γούντχαουζ ἰσχυρίζεται ὅτι «ὁ Μάρκος εἶπε μερικά χρόνια ἀργότερα (δηλαδή μετά τό 1946) ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ζαχαριάδης ἔδωσε διαταγὴ νά γίνῃ ἡ ἐπίθεση»²⁹ καί δταν ἀναφέρεται στά ὄσα γράφει ὁ Ἔντ, ὁ Γούντχαουζ κάνει λάθος. Εἶναι πιθανόν ὅτι ὁ Ἔντ πῆρε τίς πληροφορίες του ἀπ' τόν Μάρκο, ἀλλά δέν τό λέει στό σημεῖο αὐτό,³⁰ ἐνῶ σέ ἄλλα σημεία ἀναφέρει καθαρά τό Μάρκο σάν πηγὴ του.³¹ Ὅπως κι' ἂν ἔχει τό πράγμα, τό 1957 ὁ Μάρκος ἰσχυρίστηκε ὅτι ὁ Ζαχαριάδης θεωροῦσε τό Λιτόχωρο μιά μπλόφα πού σκοπό εἶχε νά ἐκφοβίσει τήν κυβέρνηση, κι' ὅτι μ' αὐτόν τόν τρόπο ὁ Μάρκος εἶχε, ἴσως, τήν πρόθεση ν' ἀποδείξει ὅτι ἡ ἐπίσημη ἄποψη τοῦ κόμματος – δηλαδή μιά ἀνυποχώρητη καί συνεπὴς γραμμὴ ἀπ' τό Φλεβάρη τοῦ 1946 – ἦταν μῦθος. Ἐκτός ἀπ' αὐτό τό βρῖσκω δύσκολο νά πιστέψω ὅτι ὁ Μάρκος ἀνάφερε στό γράμμα του ὅτι ὁ Ζαχαριάδης ἦταν προσωπικά ὑπεύθυνος γιά τήν ἐπίθεση. Ἄν τό εἶχε κάνει αὐτό, ὁ Γρηγοριάδης δέ θά εἶχε παραλείψει νά παρουσιάσει τό γράμμα σάν ἀπόδειξη τῆς ὑπευθυνότητος τοῦ Ζαχαριάδη στόν ἐμφύλιο πόλεμο καί δέ θά ἔχτιζε τήν ὑπόθεσή του ἀποκλειστικά καί μόνο πάνω σ' ἕνα ἀνώνυμο ἄρθρο γραμμένο ἐνάμισι χρόνο μετά τό γεγονός.

Ἔτσι ἂν ἡ ὑπευθυνότητα τοῦ Ζαχαριάδη γιά τό γεγονός αὐτό εἶναι ἀμφίβολη, κρίνοντας ἀπ' τίς πηγές πού εἶναι πρὸς

ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ Ο ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΤΟΥ ΛΙΤΟΧΩΡΙΟΥ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΥΠΕΧΟΥΝ ΟΙ ΙΔΙΕΣ ΟΙ ΑΡΧΕΣ

ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2 (Το 2^ο αντίστοιχο κριτήριον). — "Επειτα από την αιματηρή σύγκρουση στο Λιτόχωρο, που καλύπτεται ακόμα από σκοτάδι, έλατο λύθηκε άγριος διώγιμος στη γύρω περιφέρεια. Κινητοποιήθηκε έναντιον του δημοκρατικού λαού χωροφυλακή και

στρατός, ενώ οι αρχές άναφοροθη για τις διαφωνίες και τις άπαγωγές όμής των που ενεργούν οι μοναρχιακές συμφορίες. Σχετικά με τη σύγκρουση, τα μόνα στοιχεία που έχουν ως τώρα έβραβεύθει είναι τα έξης: Κατά τις τάτες προετοιμασίες του

2) Στις 3/4/46 ο «Ριζοσπάστης» παραδέχεται ότι η επίθεση στο Λιτόχωρο έγινε από ομάδα άριστερών.

τό παρόν διαθέσιμες, αυτό δέν όφείλεται μόνο στην κακή ποιότητα των πηγών και τή σπανιότητά τους, άλλ' άκόμη περισσότερο στον πολιτικό και πολεμικό χαρακτήρα του ύλικού μας. Γιατί ένώ είναι φυσικό νά θέλει ο Μάρκος τό 1957 νά κατηγορήσει τό Ζαχαριάδη, είναι επίσης φανερό ότι η άποψη ότι τό Λιτόχωρο είναι η άρχή του έμφύλιου πόλεμου είναι άρρηκτα δεμένη με τήν επίσημη πολιτική του ΚΚΕ νά δώσει τήν έντύπωση μιās συνεπούς κομματικής γραμμής ήδη από τό Φλεβάρη — Μάρτη 1946. Αυτό πού κατηγορούσε ο Μάρκος ήταν η διπλή στρατηγική πού άποφασίστηκε από τήν πλειοψηφία τής Κ.Ε. στη 2η Όλομέλεια με άρχηγό τό Ζαχαριάδη, μία στρατηγική πού κατά τήν άποψη του Μάρκου άδυνάτισε άπλοφασιστικά τις στρατιωτικές προσπάθειες κατά τήν έξαιρετικά σημαντική περίοδο άπ' τό Μάρτη του 1946 ως τό καλοκαίρι του 1947.³²

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ τής διπλής στρατηγικής είναι τό κεντρικό σημείο όπου διχάζονται οι πηγές μας επειδή αυτό τό ζήτημα έγινε έξαιρετικά σημαντικό κατά τήν κομματική διαμάχη πού άκολούθησε τήν 3η Όλομέλεια του 1947. Ο Ζαχαριάδης πολλές φορές ίσχυρίστηκε άπέναντι στους αντιπάλους του (Παρτσάλιδη, Μάρκο και Καραγιώργη), ότι τό κόμμα με τή δική του καθοδήγηση είχε καθαρή και σωστή γραμμή άπ' τή 2η Όλομέλεια και έξης³³, ένώ οι αντίπαλοί του ίσχυρίζονταν ότι δέν άποφάσισε μία γενική στρατηγική παρά μετά τήν 3η Όλομέλεια, τό Σεπτέμβρη του 1947:

«Νά μεταφέρουμε τό κέντρο βάρους άπό τις κομματικές δραστηριότητες στο στρατιωτικο-πολιτικό τομέα³⁴».

Αυτό σήμαινε έμφύλιο πόλεμο σάν άπάντηση στην έπιθετικότητα και τις άκρότητες των μοναρχοφασιστών. Τό πρόβλημα, κατά τούς αντίπαλους του Ζαχαριάδη, ήταν ότι οι 17 μήνες άνάμεσα στη 2η και στην 3η Όλομέλεια έδωσαν στην κυβέρνηση και στις δυνάμεις των φιλοβασιλικών τόν άναγκαίο χρόνο για νά χτυπήσουν τή μάζα τής βάσης του κόμματος στα συνδικάτα, νά εκκαθαρίσουν τό στρατό από άριστερά στοιχεία και νά στερεώσουν τήν άρπάγη των φιλοβασιλικών πάνω στην κρατική μηχανή. Άρκετοί σοβαροί παρατηρητές εκφρασαν τή γνώμη ότι η άριστερά μπορούσε νά έχει κερδίσει τόν έμφύλιο πόλεμο με μία ολοκληρωτική κινητοποίηση των άποθεμάτων της τό 1946 και τούς πρώτους μήνες του 1947.

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ του 1947 η κατάσταση είχε γίνει πολύ πιο δύσκολη έξ αίτίας του Δόγματος Τρούμαν για βοήθεια προς τήν Ελλάδα και τήν Τουρκία πού πραγματοποιήθηκε τό Μάη του 1947. Έτσι ήταν άπαραίτητο για τήν ήγεσία του κόμματος νά μπορεί νά υποθέτει ότι η γραμμή πού είχε διαμορφωθεί άπό τή 2η Όλομέλεια ήταν κατά βάση σωστή, αλλά ότι οι στρατιωτικοί ήγέτες (Μάρκος) είχαν δώσει λαθεμένες ή άνεπαρκείς λύσεις στα προβλήματα.³⁵ Πρέπει νά θυμηθεί κανείς ότι οι στρατιωτικοί ήγέτες δέν είχαν σχεδόν καμία έπαφή με τήν Κ.Ε. και τό Π.Γ. τής Αθήνας. Η έπικοινωνία ήταν έξαιρετικά δύσκολη.

ΑΠ' ΤΗΝ ΑΛΛΗ μεριά οι στρατιωτικοί άρχηγοί στα χωριά ίσχυρίζονταν ότι η γραμμή τής 2ης Όλομέλειας ήταν συγκεχυμένη — κι' αυτή των τήν άποψη συμερίζονται οι περισσότεροι πού γράψανε για τό θέμα αυτό. Παρ' όλο πού ο Γούντχαουζ δέν έχει συμπάθεια για καμία πλευρά, στην κομματική αυτή

διαμάχη άκολουθεί τήν πολύ άρνητική άποψη του Βλαντά για τή 2η Όλομέλεια, ένώ ο Έντ, με τό παρελθόν τό όποιο παραδέχεται ότι έχει μέσα στο κλίμα του 1968, είναι προκατειλημμένος ένάντια στο «δογματικό και σταλινικό» Ζαχαριάδη, ένώ αντίθετα δείχνει συμπάθεια στη λαϊκίστικη και Τιτοϊκή εικόνα του Μάρκου. Ο Γρηγοριάδης φαίνεται νά σκέφτεται ότι ο Ζαχαριάδης πρέπει νά κατηγορηθεί προσωπικά για τή χρεοκοπία του άριστερου κινήματος στην Ελλάδα μετά τό Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και θέλει νά θγάλει τό Ζαχαριάδη σάν τόν μόνο υπεύθυνο για τήν άπόφαση τής 2ης Όλομέλειας για ένοπλο άγώνα.

ΑΛΛΑ τό πρόβλημα παραμένει: τί άποφασίστηκε στην πραγματικότητα στη 2η Όλομέλεια; Θά 'πρεπε νά πιστέψουμε πώς αυτό τό πρόβλημα μπορεί νά λυθεί μία και καλή. Είναι άξιόσημειωτο ότι ούτε μία άπό τις πηγές μας δέν άναφέρει συγκεκριμένα πραχτικά άπό τή 2η Όλομέλεια. Ο Γρηγοριάδης άναφέρει όλόκληρη τή δημοσιευμένη άναφορά του «Ριζοσπάστη»³⁶ άπό τή 2η Όλομέλεια, αλλά τό άρθρο 4 ύπάρχει μόνο σάν ένα κενό (4...). Κατά τόν Γρηγοριάδη η άσφάλεια γνώριζε ότι ο Θεόδωρος Μακρίδης ήταν ο πρώτος όμιλητής για τό θέμα αυτό στην ήμερήσια διάταξη. Ο Μακρίδης ήταν ο στρατιωτικός έγκέφαλος του ΚΚΕ, κι' ο Γρηγοριάδης ίσχυρίζεται ότι τό άρθρο 4 δέν άνακοινώθηκε δημόσια γιατί περιείχε τήν άπόφαση ν' άρχίσει ο ένοπλος άγώνας.³⁷ Τό 1950 ο Ζαχαριάδης είπε ότι έγινε ένα στρατιωτικό συνέδριο κατά τή 2η Όλομέλεια, όπου πήραν μέρος οι στρατιωτικές όργανώσεις του ΚΚΕ.³⁸ Στις άναμνήσεις του ο Βλαντάς ίσχυρίστηκε ότι η συνεδρίαση αυτή κράτησε μόλις μία ώρα κι' ότι ο Ζαχαριάδης ήθελε μόνο νά μάθει πόσοι άντρες και πόσα όπλα ήταν διαθέσιμα στην έπαρχία.³⁹ Είναι φανερό ότι αυτό τό συνέδριο δέ μπορούσε νά πάρει καμία άπόφαση εκ μέρους τής Κ.Ε. κι' ο Βλαντάς έπιμένει ότι η Κ.Ε. «δέν πήρε άπόφαση για ένοπλο άγώνα».⁴⁰ Ομως ο Έντ, δέν άναφέρει αυτό τό συνέδριο πού έγινε κατά τις έργασίες τής Όλομέλειας, — αλλά λέει, χρησιμοποιώντας σάν πηγή του τό Μάρκο (τό γράμμα του 1957 πού άναφέραμε πριν) ότι οι προοπτικές για ένα στρατιωτικό πραξικόπημα στις μεγάλες πόλεις συζητήθηκε άπό μία πολιτικοστρατιωτική έπιτροπή τις μέρες πού άκολούθησαν τή 2η Όλομέλεια.⁴¹ Καί τό 1962 ο Ζαχαριάδης άνάφερε μόνο τήν έπιτροπή αυτή και όχι τό στρατιωτικό συνέδριο.⁴² Αν και ύπάρχει άρκετή σύγχυση έδω, φαίνεται άναμφισβήτητο ότι στη 2η Όλομέλεια συζητήθηκαν πραγματικά στρατιωτικά ζητήματα. Τό άρθρο 4 στην άναφορά πού δημοσιεύτηκε θά πρέπει νά περιείχε κάποια άναφορά στο έργο αυτό κι' άρα δέν έγινε δημόσια γνωστό.

Άπό τό 1949 κι' έδω τά έπίσημα ντοκουμέντα του ΚΚΕ μιλάνε για μία άπόφαση η ύπαρξη τής όποίας άμφισβητήθηκε άπό τό Βλαντά. Η κλασική φόρμουλα βρίσκεται στο βοήθημα (σελ. 260).

«Η άπόφαση τής 2ης Όλομέλειας νά πάρουμε τά όπλα και η γραμμή πού χάραξε για τήν προοδευτική εξέλιξη και άνδραπυξη τής ένοπλης αντίστασης, έτσι πού νά άποφύγει τήν άμεση ένοπλη επέμβαση των άγγλικών στρατιωτικών δυνάμεων πού βρίσκονταν στην Ελλάδα ήταν σωστή».

Η γραμμή πού εκφράζεται έδω είναι η καθαρή και συνεπής σταδιακή ανάπτυξη του ένοπλου άγώνα με τρόπο τέτοιο ώστε νά μή μπορούν νά άναμιχθούν οι βρετανικές δυνάμεις στην Ελλάδα. Άλλά πώς θά γίνονταν πράξη αυτό δέν είναι γνωστό. Κάποια όμως άπόφαση φαίνεται πώς είχε παρθεί — αντίθετα με τή μαρτυρία των μετέπειτα άναμνήσεων του Βλαντά — και ύπάρχουν κι' άλλα ντοκουμέντα πού άναφέρουν μιάν έπίσημη άπόφαση με συνέπειες στρατιωτικού χαρακτήρα.

ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΗ του 1956 μετά τή σύγκρουση με τόν Ζαχαριάδη και τούς όπαδούς του, η Κ.Ε. έστειλε μία έπιστολή στα μέλη του ΚΚΕ όπου έλεγε:

«Τό Φλεβάρη του 1946 η καθοδήγηση του κόμματος πήρε στη 2η όλομέλεια τής ΚΕ άπόφαση για προσανατολισμό προς τήν ανάπτυξη του ένοπλου άγώνα. Ωστόσο η καθοδήγηση του κόμματος δέν έπαιρνε κανένα πραχτικό μέτρο για τήν πραγματοποίηση αυτής τής άπόφασης».⁴³

Έδω έχουμε τις άπόψεις των αντιπάλων του Ζαχαριάδη: η 2η Όλομέλεια πήρε πράγματι μιάν άπόφαση νά προχωρήσει

CAMPING CENTER

ΚΙΑΦΑΣ 3 (από 'Ακαδημίας 78)
τηλ. 36.15.438

καί ὅλα τὰ εἶδη CAMPING
σέ πολύ συμφέρουσες τιμές

“ΤΟ ΜΑΓΑΖΙ” εχει απ' ὅλα.

ΦΤΗΝΕΣ ΤΙΜΕΣ!

Διδότου και Ζωοδοχου Πηγης

στήν ὀργάνωση τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα, ἀλλά ἡ ἡγεσία δέν πήρε τὰ κατάλληλα μέτρα. Αὐτή ἡ ἐπιβεβαίωση δόθηκε ἐπίσης ἀπό τή Διεθνή Ἐπιτροπή πού ἐρευνοῦσε τήν κατάσταση στό ΚΚΕ τό 1956. Στήν ἀναφορά πού παρουσίασε ὁ πρόεδρος Γκεοργκίου Ντέζ γράφτηκε ὅτι:

«Τό Φλεβάρη τοῦ 1946 ἡ 2η ὀλομέλεια τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ πήρε ἀπόφαση νά προσανατολιστεῖ γιά τή διεξαγωγή ἔνοπλου ἀγώνα...».

ΩΣΤΟΣΟ ἡ καθοδήγηση τοῦ ΚΚΕ γιά ἀκατανόητους λόγους δέν ἐπεξεργάστηκε συγκεκριμένο σχέδιο προετοιμασίας τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα καί δέν πήρε κανενός εἶδους πρακτικά μέτρα γιά τή διεξαγωγή του». ⁴⁴ Οἱ ἀποδείξεις πού περιέχονται σ' αὐτά τὰ ντοκουμέντα εἶναι ἀναμφισβήτητες. Καί ὁ Ζαχαριάδης καί οἱ ἀντίπαλοί του λένε ὅτι πάρθηκε μιά ἀπόφαση σχετικά μέ τήν ἐξέλιξη τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα. Ἀλλά θά πρέπει νά παρατηρηθεῖ ὅτι ἐνώ τό ἔγγραφο τοῦ 1952 προσθέτει μιά οὐσιαστική ἐξειδίκευση «μέ τέτοιο τρόπο ὥστε ν' ἀποφευχθεῖ ἡ ἄμεση βρετανική ἀνάμιξη» δέν ὑπάρχει τέτοια φράση στά ἔγγραφα τοῦ 1956, προφανῶς ἐπειδή αὐτό θά ἦταν πρὸς ὄφελος τοῦ Ζαχαριάδη καί θά μπορούσε νά δικαιολογήσει τή δισταχτική καί προσεχτική του πολιτική ὡς τήν 3η Ὀλομέλεια. Αὐτή ἡ ἐξειδίκευση ξανάρχεται στήν ὀμιλία του τοῦ 1957 πού θά δοῦμε τώρα.

Ἡ ΟΜΙΛΙΑ αὐτή ἀπό τήν 7η Ὀλομέλεια τοῦ 1957 εἶναι ἐκεῖνη πού ρίχνει τό περισσότερο φῶς στίς ἀποφάσεις καί στήν κατάσταση πού εἶχε ν' ἀντιμετωπίσει τό ΚΚΕ στή 2η Ὀλομέλεια. Περιγράφει τίς ἀποφάσεις καί τό φάσμα τους καί μᾶς δίνει νά καταλάβουμε πῶς δημιουργήθηκε ἡ γραμμή τοῦ κόμματος. Μᾶς κάνει νά δοῦμε τὰ διχασμένα συμβούλια στήν Κ.Ε. καί ποιά γραμμή εἶχε δημιουργηθεῖ ὡς τήν 3η Ὀλομέλεια, 17 μῆνες ἀργότερα. Πρέπει νά θυμόμαστε φυσικά ὅτι ἡ ὀμιλία αὐτή εἶναι μιά ἀπολογία, ἀλλά τὰ δημοσιευμένα, στενογραφημένα πρακτικά – τὰ ὁποῖα μερικές φορές εἶναι πολύ δύσκολο νά καταλάβει κανεῖς – παρουσιάζουν τό Ζαχαριάδη νά μιλάει ἐλεύθερα σέ ἕνα ἀκροατήριό πού γνώριζε τήν ἀλήθεια πίσω ἀπ' τὰ ἐπίσημα ντοκουμέντα. Παραθέτω ἐδῶ τό κεντρικό κείμενο πού ἀναφέρεται στή 2η Ὀλομέλεια:

«Καί ποῦ φτάσαμε σ. στή 2η Ὀλομέλεια; Στή 2η Ὀλομέλεια φτάσαμε στό γεγονός ὅτι, βασικά ἡ ἀνασύνταξη τῶν λαϊκῶν δυνάμεων εἶχε συμπληρωθεῖ. Πῶς γινότανε αὐτό τό πράγμα; Στά συνδικάτα εἶχε γίνει τό πανελλαδικό συνέδριο καί πήραμε ἐκεῖ τὰ 90% ὁ ΕΡΓΑΣ πήρε, οἱ ἐπαγγελματίες καί οἱ βιοτέχνες στό πανελλαδικό συνέδριο πήραν τήν καθοδήγησή τους, οἱ γεωργικοί συνεταιρισμοί πανελλαδικά πήρανε, γεωργικοί συνεταιρισμοί, ὅπου πλεονάζει τό μεσαῖο στοιχεῖο ἐκεῖ μέσα, πήραμε τήν πλειοψηφία, πήραμε τό ΣΕΓΑΣ γιά πρώτη φορά, στά χέρια μας, κλπ. Ἀπομόνωση δείχνει αὐτό τό πράγμα; Σχεταρισμό δείχνει αὐτό τό πράγμα σύντροφοι; Τό ΣΕΓΑΣ στά χέρια μας, τὰ γεγονότα. Λοιπόν νά πάρουμε τὰ ντοκουμέντα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Συνδικάτα, γεωργικοί συνεταιρισμοί, ἐπαγγελματίες, βιοτέχνες, δικηγορικοί σύλλογοι, ἰατρικοί σύλλογοι κλπ. κλπ. Μ' αὐτή τήν ἀνασύνταξη φθάσαμε σύντροφοι, στή 2η ὀλομέλεια. Τί ἔκανε σ. ἡ 2η ὀλομέλεια; Ἡ 2η ὀλομέλεια συνῆλθε ἕνα χρόνο ἀκριδῶς μετά τή Βάρκιζα. Καί δέν ἦταν τυχαῖο αὐτό τό πράγμα. Σήμερα ἐμεῖς περνᾶμε, ὅταν φθάσαμε στίς 12 τοῦ μηνός εἶχαμε τήν ἐπέτειο τῆς Βάρκιζας, δέν ξέρω τυχαῖα εἴτε σκόπιμα κλήθηκε ἡ ὀλομέλεια σ' αὐτήν τήν ἐπέτειο πάντως ἀξίζει σήμερα αὐτό τό γεγονός νά τό σημειώσουμε. Τί ἔγινε σ. στή 2η ὀλομέλεια; Μ' αὐτή τήν ἐκτίμηση τῆς κατάστασης ἡ 2η ὀλομέλεια ὕστερα ἀπό συζήτηση, ὅπου ἐκδηλώθηκαν οἱ ἐξῆς ἀπόψεις; ἀπό τή μιά μεριά ἔλεγαν, νά πᾶμε μόνο εἰρηνικά, ἡ ἄλλη ἄποψη τῶν στρατιωτικῶν ἦταν νά πᾶμε μόνο μέ τὰ ὅπλα. Καί ἡ ὀλομέλεια ἀποφάσισε πάρα πέρα ἀνάπτυξη, (διαλογική συζήτηση), προοδευτική ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος, μέ ἐνίσχυση τῶν ὁμάδων τῶν καταδιωκομένων γιά τό προοδευτικό πέρασμα στόν παρτιζάνικο ἀγώνα, στήν ἔνοπλη ἀντίσταση. Κι' ὅταν τό βασικό νόημα ὅλης τῆς πολιτικῆς σ. νά ἐνισχύσουμε τό κίνημα, τό μαζικό, μέ τήν πολιτική τῆς συμφιλίωσης καί τῆς ἐνότητας, ἡ ἀνά-

πτυξη τῶν λαϊκῶν ἀγώνων καί προώθηση τῆς λαϊκῆς ἀντίστασης μέ τή δημιουργία τῆς μαζικῆς αὐτοάμυνας στίς πόλεις, καί τήν προώθηση τῶν ὁμάδων στά βουνά. Θυμᾶστε ὁ Μπουρέτας ἦταν, μετά ἤρθε ὁ Διαμαντῆς καί ἄλλοι, ἤρθε τό Λιτόχωρο, ἔτσι προοδευτικά κλπ. Αὐτοί σύντροφοι ἦταν, καί νά περάσουμε μέ σκοπό ν' ἀπομονώσουμε νά δείχνουμε ὅπως ἦταν στήν πραγματικότητα, ὅτι αὐτοί κάναν τόν ἐνοπλο ἀγῶνα ἐναντίον μας καί τόν κάνανε, μᾶς σφάζανε, ὅτι ἐμεῖς ἀντιστεκόμαστε καί περνᾶμε ἔτσι στόν ἐνοπλο ἀγῶνα. Γιά ν' ἀπομονώσουμε τούς Ἑγγλέζους. Ν' ἀποκλείσουμε ἐπέμβαση ἄμεση τῶν Ἑγγλέζων. Σύντροφοι αὐτή ἦταν ἡ γραμμή. Σωστή, λαθεμένη, νά κρίνουμε. Ὅμως ὅταν θγαίνει ὁ Βλαντᾶς καί λέει σχέδιο δέν ὑπῆρχε καί δέν κάναμε, ἔξω ἀπ' τήν πραγματικότητα εἶναι. Δέν ἦταν στρατιωτικό σχέδιο, πήραμε πολιτική ἀπόφαση. Λοιπόν δέν πήραμε στρατιωτικό σχέδιο ἐνεργειῶν, αὐτό ἐπεξεργάστηκε μετά, δώσαμε ἐντολή στόν Κίσαδο, δώσαμε ἐντολή στόν Λευτεριά, δώσαμε ἐντολή στό Βαφειάδη, πού πήρε κι αὐτός βόλτα, ἤρθε στή Θεσσαλία καί ἀρχίσαμε νά προωθούμαστε». ⁴⁵

ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ζαχαριάδης ἰσχυρίζεται ὅτι στή 2η Ὀλομέλεια πάρθηκε μιά πολιτική κι' ὄχι μιά στρατιωτική ἀπόφαση. Κι' αὐτό εἶναι στήν πραγματικότητα τό συμπέρασμα πού θγαίνει ὁ Γούντχαουζ ἀπό τ' ἀπομνημονεύματα τοῦ Βλαντᾶ: «οἱ καθαρά πολιτικές ἀποφάσεις πού πάρθηκαν στή 2η Ὀλομέλεια». Εἶναι διασκεδαστικό τό ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Βλαντᾶς ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ Κ.Ε. δέν εἶχε πρόγραμμα. Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά πρέπει νά υπογραμμιστεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ ἀπόφαση πού διαφαίνεται ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ Ζαχαριάδη κι' ἀπό τήν ἱστορία τοῦ κόμματος ἔχει φανερές πολιτικές συνέπειες.

ΤΟ ΝΑ ΠΕΡΙΓΡΑΨΕΙ κανεῖς τήν ἀπόφαση σάν καθαρά πολιτική εἶναι πολύ λαθεμένο: οἱ δύο ἀπόψεις δέ μποροῦν νά ἰδωθοῦν χωριστά. Ἐνῶ ὁ Ζαχαριάδης φαίνεται νά ἔχει δίκιο ὅταν περιγράφει τήν ἀπόφαση σάν **πολιτική**, οἱ ἀντίπαλοί του ἰσχυρίζονταν ὅτι ἦταν μιά **στρατιωτική** ὑπόθεση πού δέν πραγματοποιήθηκε. Ὁ ἴδιος ὁ Ζαχαριάδης πίστευε ὅτι ἡ γραμμή πού χάραξε ἡ 2η Ὀλομέλεια ἦταν σωστή καί συνεπής, ἀλλά ὅτι δέν ἦταν μιά στρατιωτική ἀπόφαση. Ἦταν ἡ ἀπόφαση νά ἐνισχυθεῖ ἡ **αὐτοάμυνα** καί οἱ ὁμάδες πού λειτουργοῦσαν στά βουνά, μέ ἀπώτερο σκοπό τήν ἐνοπλη ἐπανάσταση. Γιά τήν ὥρα ὅμως ἡ στρατηγική αὐτή εἶχε κύριο σκοπό νά δείξει ὅτι τό δημοκρατικό κίνημα ὑπερασπιζόνταν τόν ἑαυτό του κι' ἦταν διατεθειμένο ν' ἀντιμετωπίσει τή δύναμη μέ δύναμη, ἂν τό προκαλοῦσαν. Αὐτή ἦταν ἡ διπλή στρατηγική πού χάραξε ἡ 2η Ὀλομέλεια: αὐξημένη ἀντάρτικη δραστηριότητα καί κοινοβουλευτική-νόμιμη δουλειά. Ἀλλά στήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε μετά τό 1949 μόνο ἡ στρατιωτική ἄποψη υπογραμμίστηκε καί στήν περίπτωση αὐτή οἱ στρατιωτικές προσπάθειες τοῦ Ζαχαριάδη ἀποδείχτηκαν τέλεια ἀνεπαρκεῖς.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ περισσότερους παρατηρητές πού συμπαθοῦνε τό ΚΚΕ ἡ διπλή στρατηγική θεωρεῖται σήμερα πλήρης ἀποτυχία. Οἱ συμπάθειες τοῦ Ἐντ εἶναι ἀπόλυτα μέ τό μέρος τοῦ Μάρκου καί τῶν ἀνταρτῶν στά βουνά, ὄχι μέ τόν κομματικό μηχανισμό καί τή «σταλινική γραφειοκρατία». Κατά τή γνώμη του ἡ ἐπανάσταση θά θριάμβευε τό 1946 ἂν εἶχε χτυπήσει πρῖν στερεωθοῦν οἱ «μοναρχοφασίστες». Ἡ στιγμή δέν εἶναι κατάλληλη γιά νά καθορίσουμε τό συσχετισμό δυνάμεων ὅπως ἦταν τό 1946. Αὐτό πού μποροῦμε νά κάνουμε εἶναι νά υπογραμμίσουμε ὅτι τό Φλεβάρη τοῦ 1946 ἡ ΚΕ ἀποφάσισε – σωστά ἢ λαθεμένα – μιά διπλή στρατηγική, ἕνα συμβιβασμό ἀνάμεσα στή στρατιωτική καί τήν πολιτική δραστηριότητα, καί μ' αὐτό ἔδειξε ὅτι δέ θεωροῦσε οὔτε τήν πολιτική δραστηριότητα, οὔτε τίς στρατιωτικές προσπάθειες σάν τή μοναδική δυνατότητα. Μᾶλλον πρέπει νά συμπεράνει κανεῖς ὅτι ἡ πολιτική δραστηριότητα θεωροῦνταν ἀκόμη σάν ὁ πῖο ἀποτελεσματικός δρόμος γιά τήν ἐξουσία. Εἶναι λοιπόν λάθος νά πιστεύει κανεῖς, ὅπως ὁ Γρηγοριάδης, ὅτι ἡ 2η Ὀλομέλεια εἶναι ἐκείνη πού ἄρχισε τόν ἐμφύλιο πόλεμο ἐναντία στήν, ὡς τότε μονόπλευρη, τρομοκρατία τῶν φιλοβασιλικῶν ὁμάδων μετά τή συμφωνία τῆς Βάρκιζας. ⁴⁶

ΜΕΤΑ ΤΟ 1949 ὁ Ζαχαριάδης ἦταν ὑποχρεωμένος νά ἐπι-

3) Ν. Ζαχαριάδης. Ὅταν γίνανε οἱ ἐκλογές στίς 31/3/46 θρῖσκóταν στό ἐξωτερικό. Τίς πρώτες του δηλώσεις γιά τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν ἔκανε στό Βελιγράδι καί δημοσιεύθηκαν στόν «Ριζοσπάστη» τῆς 3/4/46

μείνει – λαθεμένα – ὅτι ὁ ἐνοπλος ἀγῶνας ἄρχισε μέ τό Λιτόχωρο. Δέν μποροῦσε στό σημείο αὐτό νά ὑποχωρήσει μπροστά στούς ἀντιπάλους του, γι' αὐτό καί δέν ἀλλάζει τίς ἀπόψεις του μπροστά στή μαζική κριτική πού ξεσηκώθηκε γιά τήν ἡγεσία του πρῖν τό 1957. Τό 1957 βρίσκεται, ἄς πούμε, ἀντιμέτωπος μέ τήν ἴδια του τήν προπαγάνδα· ἂν ἡ 2η Ὀλομέλεια ἀποφάσισε τήν ἐνοπλη ἐξέγερση, γιατί χρειάστηκαν 17 μῆνες ὥσπου ν' ἀρχίσει ἀποτελεσματική στρατιωτική δράση; Ὁ Ζαχαριάδης εἶναι ὑποχρεωμένος νά παραδεχτεῖ ὅτι ἡ 2η Ὀλομέλεια δέν πήρε μιά στρατιωτική, ἀλλά μιά πολιτική ἀπόφαση, πού εἰδωμένη στή μετά τό 1949 προοπτική φαίνονταν ὑποχρεωτικά λαθεμένη.

Ἡ ΟΜΙΛΙΑ τοῦ Ζαχαριάδη στήν 7η Ὀλομέλεια ἐπιβεβαιώνει τήν παρατήρηση τοῦ Γούντχαουζ ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς 2ης Ὀλομέλειας, ἦταν συμβιβαστική καί ὑπονοεῖ ὅτι ὁ Ἐντ κάνει λάθος δταν ἀποδίδει ὀλόκληρη τήν εὐθύνη γιά τήν διπλή στρατηγική στό Ζαχαριάδη. Ἦταν ἕνας συμβιβασμός ἀνάμεσα στίς δύο πτέρυγες τῆς Κ.Ε. Ἡ ὁμιλία τοῦ Ζαχαριάδη ἐπιβεβαιώνει ἐπίσης ὅτι ἡ στρατηγική αὐτή ἦταν ὡς τό φθινόπωρο τοῦ 1947, ἡ ἀναζήτηση μιᾶς πολιτικῆς (εἰρηνικῆς) ἐξέλιξης, παράλληλα μέ μιά ἐνισχυμένη ἀντάρτικη δράση, μέ βασικό σκοπό τήν ἀποφυγή τῆς βρετανικῆς ἐπέμβασης. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ἡ μαζική ἐξοδος στά βουνά δέν πραγματοποιήθηκε, μιά καί αὐτό θά τάραζε τήν ἰσορροπία ἀνάμεσα στήν πολιτική καί τή στρατιωτική δραστηριότητα κι' ὄχι μόνο θά ἀνάγκαζε τούς Βρετανούς νά μεσολαβήσουν, ἀλλά ἐπίσης θ' ἀπομόνωνε τό ΚΚΕ ἀπό τή μαζική του βάση στίς πόλεις. Ἡ μαζική βάση εἶχε μεγάλη σημασία γιά τήν Κ.Ε., κι' ἴσως ὄχι χωρῆς λόγο.

ΔΕΝ ΞΕΡΟΥΜΕ πῶς ἐκτελέστηκαν οἱ στρατιωτικές πλευρές τῆς ἀπόφασης τῆς 2ης Ὀλομέλειας. Ὁ Ζαχαριάδης μιλάει γιά διαταγές πού δόθηκαν σέ διάφορους ἀντάρτες ἡγέτες, ἀλλά τό περιεχόμενο τῶν διαταγῶν αὐτῶν δέν ἔγινε γνωστό, ἔκτός ἀπ' ὅτι μπορεῖ νά συμπεράνει κανεῖς ἀπό τό φυλλάδιο τοῦ 1963 τοῦ Ζαχαριάδη. Τό φυλλάδιο αὐτό ἐπιβεβαιώνει τίς ἐντυπώσεις μας ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ 1957, ρίχνει περισσότερο βάρος καί συνθέτει λεπτομέρειες, στήν περιγραφή καί τίς προετοιμασίες τῆς στρατιωτικῆς στρατηγικῆς. Ἀκόμη, αὐτό τό φυλλάδιο ἀντιφέρεται πῖο πειστικά στήν ἀναγκαιότητα τῆς διπλῆς στρατηγικῆς:

Ἡ δεύτερη ὀλομέλεια μᾶ βάση συγκεκριμένα στοιχεῖα διαπίστωσε ὅτι ἡ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ: ἐργατιά, ἐργαζόμενη ἀγροτιά, φτωχολογιά στίς πόλεις, ἐπαγγελματιοποιημένες ἀκολουθοῦν τή γραμμή τοῦ ΚΚΕ καί τό 7ο συνέδριό του. Πάνω στή σωστή αὐτή ἀπόφαση στή βία ν' ἀπαντήσουμε μέ βία, περνώντας προοδευτικά καί δπου τοπικά ὀρμάζουν οἱ συνθηκῆς ἀπό τή λαϊκή αὐτοάμυνα στίς ἐνοπλῆς ἀνταρτοομάδες καί ἔτσι στήν ἐνοπλη ἀντιπαράθεση στήν ἀντίδραση, μέ προχωρητικό πέρασμα στήν κατά τόπους καί πανελλαδικά συνένωση τῶν ὁμάδων αὐτῶν ἀπό ἐνιαία καθοδήγηση, ἐφόσον στό μεταξύ ἡ ἀντίδραση θά ἔκανε ὄλο καί πῖο ἀδύνατη τήν ὀμαλή δημοκρατική ἐξέλιξη, πού γι' αὐτήν οὔτε στιγμή δέν ἔπαψε νά παλεύει τό κόμμα κι' ὄλοι ὄσοι συνεργάζονται μαζί του.

Πρωταρχικά τό ξεδίπλωμα τῆς ἐνοπλῆς ἀντίστασης στήν ἐνοπλη τρομοκρατία τῆς ἀντίδρασης καθορίστηκε σάν ἕνα πρόσθετο δυναμικό μέσο πίεσης στόν ἀντίπαλο γιά τήν εἰρηνική, ὀμαλή ἐξέλιξη καί μονάχα στήν πορεία τῆς πάλης,

έφόσον ή εξέλιξη αυτή θά γινότανε ολοκληρωτικά δύσκολη και αδύνατη, ό ένοπλος άγώνας θά περνούσε από τήν άμυνα στην επίθεση».⁴⁷

ΑΠΟ ΤΗΝ προσωρινή αυτή ανασκόπηση τών προβλημάτων και κυριότερων έντυπων πηγών θά πρέπει νά 'χει γίνει φανερό ότι οί στρατιωτικοί πού έχουνε δεϊ τόν εμφύλιο πόλεμο σαν τό άποτέλεσμα τής μονόπλευρης άπόφασης τών κομμουνιστών στή 2η 'Ολομέλεια τό Φλεβάρη του 1946, διαστρέφουν μιά πολύπλοκη και συγκεχυμένη κατάσταση. Είναι μιά χονδροειδής άπλούστευση πού παρουσιάζεται στην άνάλυση του Κούσουλα. Πιο μετριοπαθείς παρατηρητές όπως π.χ. ό Γούντχαουζ ύποτιμούν ή παραμελούν τά πραγματικά περιεχόμενα τής άπόφασης τής 2ης 'Ολομέλειας και τή γραμμή πού χαράζεται εκεί, γιατί βασίζουν τήν ιστορία τους στή μαρτυρία μεροληπτικών πηγών. Τελικά, ό Γρηγοριάδης και ό 'Έντ εκτιμάνε λάθος τήν πολιτική κατάσταση και τήν πολιτική του Ζαχαριάδη από μιά άριστερή όπτική γωνία. 'Ο 'Έντ θέλει νά κάνει τό Ζαχαριάδη άποδιοπομπαίο τράγο κι' ό Γρηγοριάδης τόν περιγράφει σαν τόν μόνο ύπεύθυνο για τό «ξέσπασμα» του εμφύλιου πόλεμου στις 31 του Μάρτη του 1946.

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ίσως νά συνοψίσουμε ότι:

1. 'Η 2η 'Ολομέλεια χάραξε μιά διπλή στρατηγική: ενίσχυση τών άνταρτών και νόμιμη - κοινοβουλευτική δράση. Βασική επιδίωξη τής άντάρτικης δράσης ήταν ό εκφοβισμός τής κυβέρνησης, ώστε ν' αναγκαστεί σε πολιτικές ύποχωρήσεις.
2. Στή 2η 'Ολομέλεια πάρθηκαν πολιτικές άποφάσεις πού είχαν στρατιωτικές συνέπειες και άποτελέσματα, αλλά δέν έγινε καθαυτό στρατιωτικός προγραμματισμός.
3. 'Η διπλή στρατηγική ήταν ένας συμβιβασμός ανάμεσα στους ύποστηρικτές τής ένοπλης εξέγερσης και τούς ύποστηρικτές τής ειρηνικής εξέλιξης.
4. Τό Λιτόχωρο σαν μιά εισαγωγή στην επανάσταση και στον εμφύλιο πόλεμο θά 'πρεπε νά θεωρείται ένας μύθος πού δημιουργήθηκε με σκοπό νά ύποστηρίξει τό δόγμα μιās συνεπούς και καθαρής, στρατιωτικής κύρια, γραμμής πού χαράχτηκε στή 2η 'Ολομέλεια, και νά συσκοτίσει τόν κατ' έξοχή πολιτικό χαρακτήρα τών άποφάσεων τής 2ης 'Ολομέλειας.

Μετάφραση: Μαρίας Τσάτσου

Σ. 'Όταν έγγραφα τή μελέτη στις άρχές του 1977 δέν ήμουν σε θέση νά χρησιμοποιήσω τά βιβλία τών Δ. Παρτσαλίδη, Μ. Μανούσακα, Γ. Μπλάνα και Γούσια (Γ. Βοντίτσου) και μερικά άλλα σχετικά δημοσιεύματα. Πιστεύω όμως ότι ή άνάλυσή μου είναι βασικά σωστή. 'Ασφαλώς, μπορεί κανείς νά προσθέσει πολλά στοιχεία, ιδιαίτερα από τίς παραπάνω εργασίες, αλλά τό γενικό συμπέρασμα για τή σημασία του Λιτόχωρου σαν όρόσημο του 'Εμφύλιου, παραμένει. Θέλω νά τονίσω ότι τουλάχιστο για μένα πολλά γεγονότα εκείνης τής εποχής μένουν στο σκοτάδι κι' ελπίζω ότι ή εργασία μου παρά τίς αναγκαστικές και τυχαίες έλλείψεις και ανακρίβειες πού περιέχει, θά προκαλεί μιά συζήτηση για τίς άρχές του 'Εμφύλιου και τήν επίσημη κι' άνεπίσημη στάση του ΚΚΕ.

'Η άποκατάσταση τής ιστορικής αλήθειας για τόν 'Εμφύλιο είναι άπαραίτητη και αναγκαία σήμερα, για κάθε κομμουνιστή, αλλά αυτό δέν μπορεί νά είναι έργο ενός ξένου ιστορικού. Είναι καιρός τό ΚΚΕ και οί 'Ελληνες κομμουνιστές νά καταγράψουν έπιστημονικά τήν ιστορία τους, όσο δύσκολο κι' όδυνηρό κι' άν είναι.

1. 'Ο 'Αγώνας για τήν 'Ελλάδα 1941 - 1949, Λονδίνο σ. 169

2. Δ.Γ. Κούσουλας, 'Επανάσταση και 'Ηττα. 'Η Ιστορία του 'Ελληνικού κομμουνιστικού κόμματος, 'Οξφόρδη 1965, σ. 232 και σ. 239. Ντ. Έντ, 'Οί Καπετάνιοι, 'Αντάρτες κι' 'Εμφύλιος πόλεμος στην 'Ελλάδα 1943 - 1949, Λονδίνο 1972, σ. 262. Φ.Ν. Γρηγοριάδης, 'Εμφύλιος Πόλεμος. Τόμος 10ος, 'Αθήναι 1975, σ. 7. (Οί τόμοι 9 και 10 του έργου του Γρηγοριάδη Τό 'Αντάρτικο ασχολούνται με τόν εμφύλιο πόλεμο. Στή συνέχεια αυτοί οί δύο τόμοι θά αναφέρονται με τούς αριθμούς τους μόνο. Προσθέτω ότι ό Γρηγοριάδης έχει εκδώσει παλιότερα τό έργο αυτό σε έκδοση 4 τόμων).

3. Στο άρθρο αυτό θά είμαι ύποχρεωμένος νά αναφέρω συχνά σε διάφορες συναντήσεις τής Κεντρικής 'Επιτροπής του ΚΚΕ. Οί σημαντικότερες είναι οί εξής: 2η 'Ολομέλεια, Φλεβάρης 1946. 3η 'Ολομέλεια, Σεπτέμβρης 1947. 7η 'Ολο-

μέλεια, Μάης του 1950. Γ' Συνδιάσκεψη του κόμματος 'Οκτώβρης 1950. 6η 'Ολομέλεια, Μάρτης του 1956. 7η 'Ολομέλεια, Φλεβάρης 1957. Για τόν κατάλογο παλιότερων εκθέσεων του εμφύλιου πόλεμου βλέπε Woodhouse, σ. 170.

4. Περιγραφές τής επίθεσης βρίσκονται στα βιβλία πού αναφέρονται στην παράγραφο 2.

5. Κούσουλας, σ. 232

6. 'Η όμιλία αυτή δημοσιεύτηκε στα Δέκα Χρόνια Πάλης, Λευκωσία 1950. Τά πιο σημαντικά κομμάτια αναφέρονται στον Woodhouse, σ. 170.

7. Woodhouse, σ. 171 και 175. Στο φυλλάδιο του Ζαχαριάδη Καινούργια κατάσταση, καινούργια καθήκοντα, Λευκωσία 1950, σ. 37 (έπιλογή έργων 126) δέν ύπάρχει τίποτα στην περιγραφή τής 2ης 'Ολομέλειας πού νά παραπέμπει σε κάποιο συμβιβασμό.

8. Τή στιγμή πού γράφονται αυτά, δέν έχω ακόμη δεϊ τά άπομνημονεύματα. 'Ο Βλαντάς ήταν σημαντικό πρόσωπο στο ΚΚΕ από τό 1942 (δταν για πρώτη φορά εκλέχτηκε μέλος τής Κεντρικής επιτροπής) μέχρι τό 1956 - 57. Τό 1956 διώχτηκε απ' τό κόμμα μαζί με τό Ζαχαριάδη και τό Μπαρτζιώτα.

9. Παράβαλε με τή σελ. 28 κάτω- κάτω. Είναι αξιοσημείωτο ότι ό Woodhouse δέ σχολιάζει τήν άξιοπιστία του Βλαντά γιατί στή σελίδα 177 τσιτάρει τά λόγια του ('Έντ 274) τό καλοκαίρι του 1946 στον Πειραιά για τούς «δειλούς» πού πάνε στα βουνά. Είναι όλοφάνερο ότι ό Βλαντάς στα 1955 - 57 προσάπθησε νά διαχωρίσει τή θέση του από τόν Ζαχαριάδη, έπηρεασμένος ίσως απ' τό γεγονός ότι τό ΚΚΣΕ είχε χάσει τήν έμπιστοσύνη του στο Ζαχαριάδη.

10. 'Η Διάσπαση του ΚΚΕ Α' - Β', 'Επιμέλεια Πάνου Δημητρίου, 'Αθήνα 1975.

11. Woodhouse σ. 171.

12. Διάσπαση του ΚΚΕ, Α', σ. 82.

13. Διάσπαση του ΚΚΕ, Β', σ. 557.

14. Διάσπαση του ΚΚΕ, Α', σ. 48.

15. Προβλήματα τής κρίσης του ΚΚΕ. Τό φυλλάδιο αυτό τυπώθηκε και κυκλοφόρησε μεταξύ τών 'Ελλήνων κομμουνιστών στις σοσιαλιστικές χώρες. Τσιτάρω από τήν έκδοση του περιοδικού κόκκινο 'Αστέρι, 9, 'Ιούλιος 1976.

16. Woodhouse σ.174. Σε αντίθεση με τήν σελίδα 239 του Κούσουλα πρέπει νά τονιστεί ότι ό Ριζοσπάστης τής 31 Μαρτίου 1946 δέν άνέφερε τίποτα για «καταδικασμένους δημοκρατικούς πολίτες». Δέν άνέφερε καν τήν επίθεση!

17. Τό άρθρο αυτό τυπώθηκε στον Γρηγοριάδη 10 σ.10

18. Τό ίδιο, σ. 7

19. Τό ίδιο, σ. 10. 'Ο Ζαχαριάδης ταξίδευε στην Πράγα.

20. Παράβαλε με τόν Woodhouse, σ. 170.

21. Βοήθημα για τήν ιστορία του ΚΚΕ, ΚΚΕ 1952, σ. 236. Δές επίσης Προς τήν 3η συνδιάσκεψη, ΚΚΕ 1950, σ. 65 ('Η άναφορά του Βλαντά στο Συνέδριο) και παράβαλε με τόν Κούσουλα, σ. 239, και τόν Woodhouse σ. 169. Δές επίσης τό Χρονικό του 'Αγώνα, 1878 - 1951 (ανατύπωση 'Αθήνα 1975) σ. 60

22. Κούσουλας, σ. 232.

23. Τό ίδιο.

24. Woodhouse σ. 171, δταν τσιτάρει τό Βλαντά. Για τήν Τρίτη 'Ολομέλεια δές επίσης τόν Έντ, σ. 302, Βοήθημα σ. 240.

25. Woodhouse σ. 169 ύποσημείωση.

26. Έντ, σ. 262.

27. Έντ, σ. 265.

28. Μέχρι στιγμής στάθηκε αδύνατο νά δώ αντίγραφο τών πεπραγμένων τής 7ης 'Ολομέλειας.

29. Woodhouse, σ. 169.

30. Έντ, σ. 262.

31. Είναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς απ' τόν Έντ άν πήρε συνέντευξη απ' τόν Μάρκο. 'Ο Woodhouse φαίνεται νά τό νομίζει αυτό αλλά όπου γίνεται σαφής άναφορά στο Μάρκο, τά τσιτάτα είναι από τίς δημοσιευμένες άπόψεις του.

32. Δές επίσης τήν έπωνομαζόμενη «Πλαφόρμα» του, τό γράμμα του τής 15 Νοέμβρη 1948 στο Πολιτικό Γραφείο, πού περιλαμβάνεται τώρα στή Διάσπαση του ΚΚΕ Α' σ. 19. 'Η κριτική του τής στρατηγικής του του 1946 βρίσκεται στην ύποσημείωση τής σ. 20.

33. Παράβαλε με τό βοήθημα, σ. 260 (μετά τήν 5η 'Ολομέλεια τό Γενάρη του 1949). Ζαχαριάδης, 'Επιλογή Κειμένων, ύποσημειώσεις σ. 58. ('Η όμιλία του Ζαχαριάδη στην Γ' Συνδιάσκεψη Κόμματος). 'Απόφαση τής 3ης συνδιάσκεψης (= Διάσπαση του ΚΚΕ Α' σ. 40) Ζαχαριάδης, Προβλήματα τής κρίσης, ύποσημείωση, σ. 33.

34. Κούσουλας σ. 247. Βοήθημα σ. 241 «'Αποφάσισε νά μετατοπιστεί τό κέντρο του δάρους για δλη τήν κομματική δουλειά στο στρατιωτικοπολεμικό τομέα». Δές τό Μάρκο στή Διάσπαση του ΚΚΕ Α', ύποσημείωση σ. 21. Woodhouse σ. 171. Γράμμα από τήν Κεντρική 'Επιτροπή 1956, Διάσπαση του ΚΚΕ Α' σ. 53.

35. Ζαχαριάδης, 'Επιλογή Έργων, σ. 175. ('Η τελική όμιλία του Ζαχαριάδη στο Τρίτο Συνέδριο τό 1950), δές επίσης στα Προβλήματα τής Κρίσης τή σ. 34.

36. Γρηγοριάδης 9, ύποσ. 400

37. Στο προηγούμενο ύποσ. 404.

38. Δέκα χρόνια πάλης σ. σ. 28 - 29. Δές επίσης τήν όμιλία του στην 7η 'Ολομέλεια τό 1957 ή όποία δημοσιεύεται πιο κάτω κι' όπου αναφέρεται στην άποψη τών στρατιωτικών. Μάρκος, Διάσπαση του ΚΚΕ Α', σ. 20

39. Woodhouse σ. 171

40. Στο ίδιο.

41. Έντ σ. 259. Παράβαλε επίσης με τό Μάρκο, Διάσπαση του ΚΚΕ Α' σ. 20 «ή καθοδήγηση του κόμματος προσανατολίζεται μάλλον για έναπλη εξέγερση για άνατροπή τής αντίδρασης».

42. Προβλήματα τής κρίσης, ύποσ. 30.

43. Διάσπαση του ΚΚΕ Α' σ. 52 ύποσ.

44. Διάσπαση του ΚΚΕ Β' σ. 566.

45. Διάσπαση του ΚΚΕ Α' σ. 92 ύποσ.

46. Γρηγοριάδης, 9,412 και ειδικά 10,12.

47. Προβλήματα σ. 32 ύποσ.

Στρατοκρατούμενη έκπαίδευση και έφοπλιστικό κεφάλαιο

του Γιάννη Παπουτσάνη

ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ του χρόνου τό Έφετείο Θεσσαλονίκης αποφάσισε τήν διάλυση του «Συλλόγου Σπουδαστῶν Σχολῶν Έμπορικῶ Ναυτικῶ Θεσσαλονίκης», «έξαφανίζοντας», σύμφωνα μέ τήν νομική όρολογία, τήν απόφαση του Πολυμελοῦς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, πού τόν Μάιο του 1978 ἐνέκρινε τό καταστατικό καί ἔδωσε νομική ὑπόσταση στόν σύλλογο τῶν σπουδαστῶν.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ γιά τήν τελευταία πράξη μιᾶς σειρᾶς διώξεων, πού κορυφώθηκαν μέ τίς περσινές ἐξοντωτικές τιμωρίες 458 σπουδαστῶν οἱ ὁποῖοι, μαζί μέ τό μεγαλύτερο μέρος τῶν συναδέλφων τους σ' ὅλες τίς σχολές τῆς χώρας, μετά τήν πτώση τῆς δικτατορίας, ξεκίνησαν ἀγῶνα γιά τήν ἀποστρατικοποίηση τῶν Σχολῶν Έμπορικῶ Ναυτικῶ, καταγγέλοντας σάν ἀντισυνταγματικό καί ἀναχρονιστικό τό καθεστῶς καί ιδιαίτερα τόν Κανονισμό Έσωτερικῆς Έπηρεσίας καί ζητώντας νά κατοχυρωθεῖ ἐλεύθερα ὁ συνδικαλισμός στίς σχολές.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ...

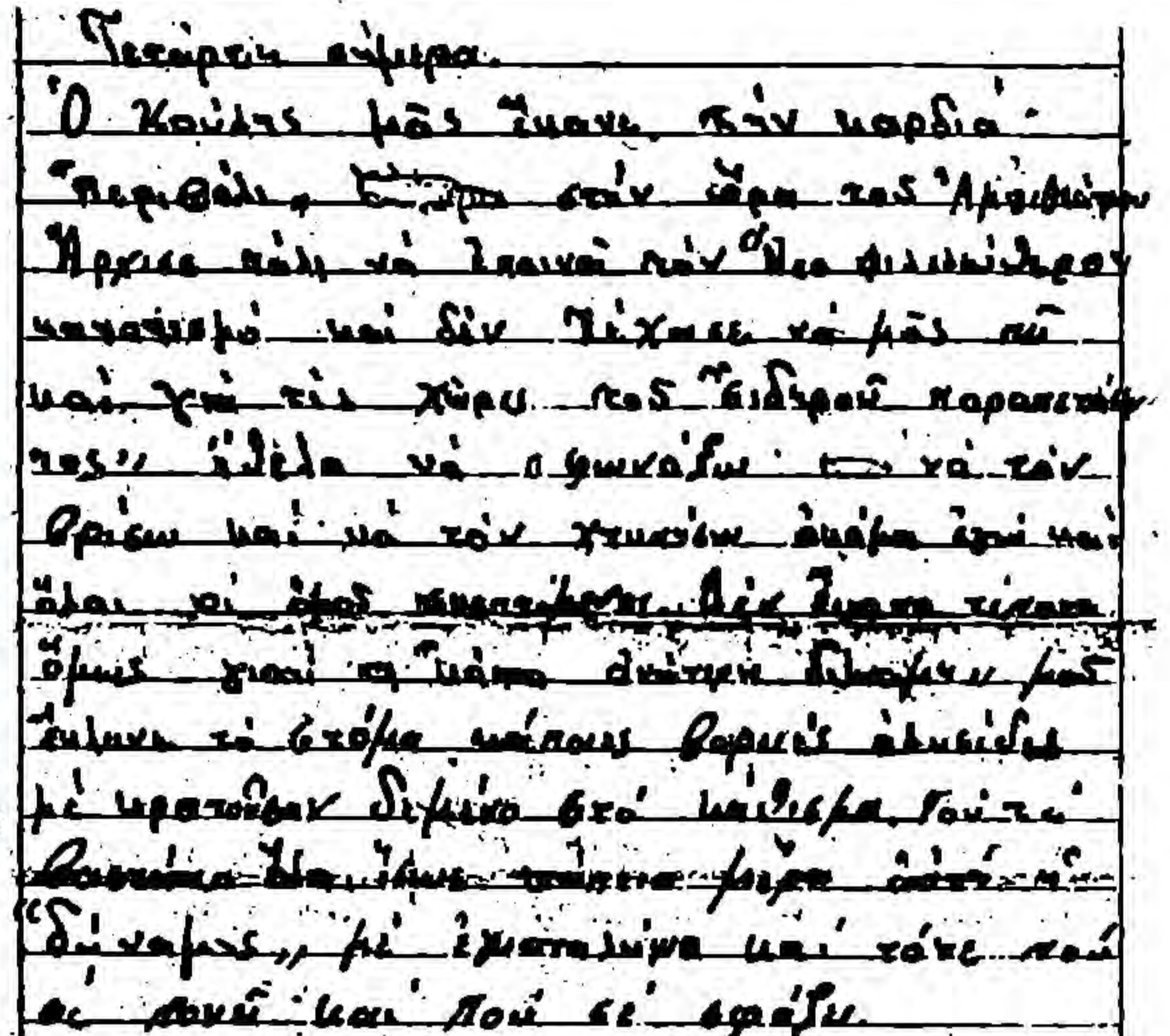
ΟΤΑΝ ἔγινε γνωστό ὅτι τό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης ἐνέκρινε τήν ἴδρυση του Σωματείου, ὁ Διοικητής τῆς Σχολῆς Ν. Μηχανιώνας ἀπέιλησε, σύμφωνα μέ μαρτυρίες τῶν σπουδαστῶν, ὅτι «δέν πρόκειται νά πάρουν ποτέ πτυχίο ἀπό τή Σχολή, ὅσοι μετέχουν στό Σύλλογο», ἐνῶ ὁ Έπουργός Έμπορικῆς Ναυτιλίας κ. Κεφαλογιάννης δήλωσε στήν Θεσσαλονίκη τόν Όκτώβριο ὅτι «δέν ἀναγνωρίζει τήν απόφαση κανενός Πρωτοδίκη» (sic!).

ΚΑΙ ΚΑΤΙ ἀκόμα: Τήν ἔφεση γιά τήν διάλυση του Συλλόγου ἔκανε, κατόπιν πιέσεων ὅπως λέγεται, ὁ τέως Νομάρχης Θεσσαλονίκης κ. Πυλαρινός...

ΕΤΣΙ μέ τίς ὀριστικές ἤ μερικές ἀποβολές, μέ τά πειθαρχικά καί τίς ψυχολογικές πιέσεις πού ὀδήγησαν στόν τραγικό χαμό του σπουδαστῆ τῆς Σχολῆς Χανίων Παναγιώτη Θεοχαρόπουλου, μέ ψεύτικες ὑποσχέσεις καί τήν πάγια παρελκυστική τακτική ἀπό μέρος τῶν ἀρμοδίων του Έπουργείου Έμπορικῆς Ναυτιλίας καί τῶν ἔφοπλιστικῶν παραγόντων, κατορθώθηκε νά μήν ἀλλάξει τίποτα στίς Σχολές Έμπορικῶ Ναυτικῶ, ὅπου πρυτανεύει τό στρατιωτικό πνεῦμα.

Η ΠΑΛΙΟΤΕΡΗ σχολή Έμπορικῶ Ναυτικῶ, ἰδρύθηκε στήν Έδρα, τό 1930. Όστόσο, ἡ συστηματική δημόσια ναυτική ἐκπαίδευση ἐμφανίζεται στή χώρα μας στή δεκαετία 1950-60 καί ἡ στιγμή δέβαια δέν εἶναι ἄσχετη μέ τήν ἀνάπτυξη του ἔμπορικῶ ἔφοπλιστικῶ κεφαλαίου τό ὁποῖο τήν ἐποχή ἐκείνη κυριαρχεῖται ἀπό τόν Όνάση, τόν Νιάρχο κλπ.

ΣΗΜΕΡΑ, λειτουργοῦν στήν Ελλάδα 13 δημόσιες σχολές γιά τήν ἐκπαίδευση ἀξιωματικῶν Έμπορικῶ Ναυτικῶ μέ ἀριθμό σπουδαστῶν πού κυμαίνεται στά

Σελίδα ἀπό τό ἡμερολόγιο του Π. Θεοχαρόπουλου σπουδαστῆ τῆς Σχολῆς Χανίων πού ἔπεσε στή θάλασσα στίς 7 Φεβρουαρίου 1978 ἀπό τό ὄχηματαγωγό «Ρέθυμνο», 40 μίλια ἔξω ἀπό τά Χανιά.

Ο «Κούλης» εἶναι ὁ διοικητής τῆς Σχολῆς Χανίων Κυρ. Μπουρλιώκης.

2.500 ἄτομα. Οἱ σχολές αὐτές εἶναι:

- Έδρας (πλοιάρχων)
- Άσπροπύργου (πλοιάρχων, μηχανικῶν, ἀσυρματιστῶν)
- Κύμης (πλοιάρχων)
- Σύρου (πλοιάρχων)
- Οἴνουσῶν (πλοιάρχων)
- Κεφαλονιάς (πλοιάρχων)
- Ν. Μηχανιώνας - Θεσσαλονίκης (πλοιάρχων, μηχανικῶν)
- Σκαρμαγκᾶ (μηχανικῶν)
- Χίου (μηχανικῶν)
- Χανίων (μηχανικῶν)
- Έλευσίνας (μηχανικῶν)
- Ρόδου (ἀσυρματιστῶν)
- Πρεβέζης (ἀσυρματιστῶν). Στήν Πρέβεζα ὑπάρχει ἀκόμη σχολή προπαίδευσης.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ εἶναι ὅτι οἱ Δημόσιες Σχολές Έμπορικῶ Ναυτικῶ (ΔΣΕΝ) - πού γιά τήν ἀκαδημαϊκή χρονιά 1978-79 θά λειτουργοῦν σάν Ἀνώτερες - δέν εἶναι καθόλου δέβαιο ὅτι καί ...του χρόνου θά βρίσκονται στήν ἴδια ἐκπαιδευτική βαθμίδα, ἀφοῦ μέ βάση τόν 576/77 ὀρίζεται ὅτι:

«Έκάστη τῶν Δημοσίων Σχολῶν Έμπορικῶ Ναυτικῶ δύναται νά ἐντάσσεται εἰς τήν Ἀνωτέραν ἤ τήν Μέσην Βαθμίδα τῆς τεχνικῆς καί ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης διά

προεδρικών διαταγμάτων εκδιδόμενων προτάσει των Υπουργείων Έθνικης Παιδείας και Θρησκευμάτων και Έμπορικης Ναυτιλίας».

(Άρθρο 66 παρ. 7)

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ των σπουδαστών (έκτός των άλλοδαπών) βαρύνει τό κράτος και τό «Κεφάλαιο Ναυτικής Έκπαίδευσης», στό όποιο κατατίθενται εισφορές των έφοπλιστών. Είναι χαρακτηριστικό ότι ή χρηματοδότηση των έφοπλιστών παίρνει ιδιαίτερες διαστάσεις, σέ όφελος των παρεμβατικών δυνατοτήτων τους σέ όρισμένες σχολές, π.χ. του Άσπροπύργου. Π.χ., στήν πενταετία 73-77 δαπανήθηκε γιά τήν λειτουργία και τήν άνέγερση κτιρίου ποσό του ύψους των 916.949.000 δραχμών οί όποιες κατά 55% καλύφθηκαν από τό κράτος και κατά 45%, περίπου, από τό Κεφάλαιο Ναυτικής Έκπαίδευσης.

ΔΗΛΩΣΗ...

ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1977 οί ύποψήφιοι γιά νά είσαχθούν στίς σχολές έπρεπε, κατά είδικότητα, νά έχουν ένδεικτικό Ε΄ ή ΣΤ΄ Γυμνασίου. Άπό φέτος και γιά τίς τρεις είδικότητες άπαιτείται άπολυτήριο Λυκείου.

ΟΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ γίνονται στά Μαθηματικά και τήν Έκθεση; ένώ οί Άσυρματιστές εξετάζονται και στά Άγγλικά. Άκολουθούν Ιατρικές εξετάσεις στό Ναυτικό Νοσοκομείο.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, οί ύποψήφιοι σπουδαστές πρέπει μαζί μέ τά δικαιολογητικά τους νά προσκομίσουν «ύπεύθυνη δήλωση» του κηδεμόνα ότι... είναι ένημερωμένοι και άποδέχονται σ΄ όλα τά σημεία τόν Έσωτερικό Κανονισμό τής Σχολής. Πρέπει νά σημειωθεί ότι ό κανονισμός μέχρι φέτος δέν γνωστοποιούνταν στους ύποψήφιους σπουδαστές πριν μπουν στίς σχολές! Έπειτα από τά έπείσοδια όμως τής προηγούμενης χρονιάς, έγινε ένα... σημαντικό βήμα πρός αυτή τήν κατεύθυνση.

ΟΜΩΣ τά παραπάνω είναι... λεπτομέρειες, μπροστά στό «Έρωτηματολόγιο» πού δίνεται στους πρωτοετείς γιά συμπλήρωση και είναι ουσιαστικά δήλωση κοινωνικών φρονημάτων. Μεταξύ των έρωτήσεων περιλαμβάνονται οί παρακάτω:

- Έργάσθηκες ποτέ σέ ξένο κράτος; Πότε και γιατί;
- Υπήρξες ποτέ μέλος Χριστιανικής Άδελφότητας, Σωματείου ή Όργανώσεως και γιατί;
- Έχεις λάβει μέρος σέ άπεργία; Πότε και γιατί;
- Ταξίδεψες στό έξωτερικό; Πού και πότε;
- Καταδικάζεις κάθε ενέργεια ή όργάνωση ή όποια άποσκοπεί στήν άνατροπή του Δημοκρατικού Πολιτεύματος;

ΚΑΙ ΟΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ συμπληρώνονται μέ τήν σημείωση: «Οί άνωτέρω άπαντήσεις δέον νά είναι σαφείς, διότι προορίζονται δι΄ έπίσημον χρῆσιν. Θα τηρηθούν άπόρρηται».

ΥΠΟ-ΠΑΙΔΕΙΑ

ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ του περιεχομένου και των συνθηκών σπουδών ή κατάσταση στίς ΔΣΕΝ είναι αυτή μιās ύπο-παιδείας:

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι τά βιβλία τά όποια χρησιμοποιούν οί σπουδαστές είναι εκδόσεις, καλές βέβαια, του «Ευγενιδείου», αλλά από τό σωτήριο έτος 1957, καθορίζει σέ μεγάλο βαθμό τήν ποιότητα τής παρεχόμενης εκπαίδευσης. Έπίσης, τό γεγονός ότι δέν ύπάρχει ή άπαραίτητη ύλικοτεχνική ύποδομή, κάνει τήν εκπαίδευση νά γίνεται ύποτυπώδης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι σπουδαστές μηχανικοί στίς Σχολές τής Ν. Μηχανιώνας δέν έχουν μηχανές γιά νά εκπαιδευτούν. Άλλού ύπάρχουν μηχανές, αλλά είναι χαμηλής ίπποδύναμης ή πεπαλαιωμένες.

ΟΙ ΙΔΙΟΙ οί σπουδαστές πέρα από τήν άπορία τους γιά τό επίπεδο τής ναυτικής εκπαίδευσης διατυπώνουν και τίς ύποψίες ότι πίσω άπ΄ όλη τήν κατάσταση ύπάρχει μιá σκοπιμότητα: Νά ύποχρεώνονται οί σπουδαστές νά εκπαιδευτούν μέσα στά καράβια, έτσι ώστε νά είναι άναγκασμένοι νά έργασθούν στή συνέχεια σ΄ αυτά, άφου πουθενά άλλοι οί γνώσεις τους δέν θά θεωρούνται έπαρκείς και τό δίπλωμά τους (άναφερόμαστε βέβαια στους μηχανικούς) δέν θά ισχύει.

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ στό σύνολό τους σχεδόν, είναι έξωσχολικοί. Οί περισσότεροι είναι έν ενεργεία ή άπόστρατοι του Πολεμικού Ναυτικού και του Λιμενικού Σώματος. Είναι πολύ λιγότεροι οί καθηγητές Μ. Έκπαίδευσης ή οί βοηθοί Πανεπιστημίων.

ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ οί σπουδαστές, αλλά και οί ίδιοι οί καθηγητές υπέστησαν στή Θεσσαλονίκη τίς συνέπειες, όταν προσπάθησαν νά συνδικαλισθούν. Έπτά καθηγητές μαζί μέ τόν Διευθυντή Σπουδών άπολύθηκαν τό 1977 από τήν ΔΣΕΝ Ν. Μηχανιώνας, σάν... πρωτεργάτες, γιατί είχαν ιδρύσει σύλλογο καθηγητών.

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ όμως τής Διοίκησης κάθε σχολής (γιατί βλέπετε οί σχολές «διοικούνται» και δέν «διευθύνονται») επέκτείνεται και στήν βαθμολογία. Ό Διοικητής μπορεί νά προσθέσει ή νά άφαιρέσει μέχρι 3 μονάδες από τήν βαθμολογία πού έβαλε ό καθηγητής στόν σπουδαστή του! Άκόμα, οί άξιωματικοί τής Διοίκησης έχουν τήν δυνατότητα νά έλέγχουν τους διευθυντές σπουδών, όσον άφορά τίς εκπαιδευτικές δραστηριότητες των τελευταίων.

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ Σχολές Έμπορικού Ναυτικού λειτουργήσαν εύθύς έξ αρχής μέ κανονισμούς πού διέπονταν από ένα στρατιωτικό πνεύμα, όμοιο μ΄ αυτό πού συναντά κανείς στίς στρατιωτικές μονάδες και στρατόπεδα. Γιά τρία χρόνια, όσο διαρκούν οί σπουδές τους, οί ύποψήφιοι πλοίαρχοι, μηχανικοί, άσυρματιστές είναι ύποχρεωμένοι νά σηκώνονται μέ τό έγερτήριο από τά χαράματα, νά πηγαίνουν στήν άναφορά, νά τιμωρούνται γιά τό παραμικρό, νά τηρούν ένα 24ωρο χρονοδιάγραμμα καθορισμένο μέχρι τό τελευταίο δευτερόλεπτο, νά στεροούνται έξόδους κι όταν «βγαίνουν» νά κυκλοφορούν μέ «φύλλο πορείας».

ΑΣ ΔΟΥΜΕ όμως πίο συγκεκριμένα αυτόν τόν τομέα πού συνιστά και τό κυριώτερο ύπόβαθρο στήν άνάπτυξη τής συνδικαλιστικής δράσης των σπουδαστών.

ΑΠΟ ΤΟ 1965 και μετά, οί Δημόσιες Σχολές Έμπορικού Ναυτικού λειτουργούσαν μέ βάση έναν κανονισμό πού καταρτίστηκε εκείνη τή χρονιά και δημοσιεύτηκε τόν Μάρτιο του 1966. Μέ βάση αυτόν τόν κανονισμό άρχισε νά επιβάλλεται τό στρατιωτικής έμπνευσης καθεστώς στίς σχολές, σέ σημείο τέτοιο ώστε ή δικτατορία νά τόν βρει στά μέτρα της και νά μήν κάνει τήν όποιαδήποτε άλλαγή.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ πολιτική άλλαγή και συγκεκριμένα, μετά τόν Νοέμβριο του 1974 - όποτε και άρχισαν οί κινητοποιήσεις των σπουδαστών γιά τήν βελτίωση του κανονισμού και γιά τήν ίκανοποίηση άλλων έπιμέρους αίτημάτων - ό ύπουργός Έμπορικής Ναυτιλίας κ. Παπαδόγγονας έξέδωσε μιá εγκύκλιο (1838/30.11.74) μέ τήν όποια άπαγόρευε τόν συνδικαλισμό στίς σχολές. Ένα περίπου χρόνο μετά, «άρμόδια έπιτροπή» του Υπουργείου Έμπορικής Ναυτιλίας

κατάρτισε νέο κανονισμό, πολύ περισσότερο αυστηρό και δυσμενέστερο για τους σπουδαστές.

ΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ και περισσότερο ενδιαφέροντα κεφάλαια είναι αυτά που αφορούν την οργάνωση των σπουδαστών («αυτοδιοίκηση» (!) την χαρακτήρισε κάποιος ύπουργός) όπου με το σύστημα της «πυραμίδας», οι πάντες ελέγχουν τους πάντες με την υποχρέωση να αναφέρουν την κάθε παρατυπία στον άμεσως ανώτερό τους - τις υποχρεώσεις και τις «ειδικές απαγορευτικές διατάξεις» με τις οποίες απαγορεύεται κάθε ομαδική δραστηριότητα που αναφέρεται στα αιτήματα των σπουδαστών και τέλος την πειθαρχία και τις ποινές που καταλαμβάνουν... 8 σελίδες με ιδιαίτερη ευαισθησία στις παραβιάσεις των... «ειδικών απαγορευτικών διατάξεων»!

«ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ...»

ΟΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ αφορούν τό κάπνισμα σε μη επιτρεπόμενους χώρους, τό... περπάτημα με τά χέρια στις τσέπες (!), τά μακριά μαλλιά (... «τό μήκος της κόμης πρέπει να μειούται προοδευτικώς, ώστε αυτή, να αποσβέννυται και μή αναδιπλούται περί τό ύψος του κολλάρου του υποκαμίσου» Άρθρον 32 § γ) κλπ., κλπ.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ακόμη να φέρουν στή σχολή βιβλία άλλα εκτός των διδακτικών και να διαβάζουν έντυπα ιδίως πολιτικού περιεχομένου.

ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ απαγορεύσεις, που έχουν άμεση σχέση με την απαγόρευση κάθε συνδικαλιστικής δραστηριότητας και κατ' έπείκταση τή διαιώνιση του καθεστώτος που επικρατεί στις σχολές, είναι ή § 4 του άρθρου 32 και τό άρθρο 38. Σ' αυτά αναφέρεται:

Άπαγορεύεται:

«ή εκ μέρους σπουδαστών προτροπή των άλλων σπουδαστών εις ομαδικήν αποχήν εκ των μαθημάτων, εκ του συσσιτίου και των λοιπών κινήσεων του προγράμματος, ή προσφυγή εις ομαδικάς πορείας διαμαρτυρίας, θορυβώδεις εκδηλώσεις, αντιπειθαρχικάς ενεργείας και πράξεις ως και ή άσκησις ψυχολογικής πίεσεως προς καταναγκασμόν έτέρων μαθητών».

Άπαγορεύεται:

«α) 'Η άπευθείας εις τόν Διοικητήν και τό ΥΕΝ παρουσιάσις σπουδαστών δι' ίκανοποίησιν άτομικού ή κοινού αιτήματος ή παραπόνου άνευ τηρήσεως της ιεραρχικής όδοϋ, ως αυτή όρίζεται εις τά προηγούμενα άρθρα του παρόντος κεφαλαίου και

β) 'Η ομαδική ύποβολή αιτημάτων ή παραπόνων σπουδαστών, συνοδευομένη, ή μή μετ' αποχής εκ των μαθημάτων ή των κινήσεων του προγράμματος ή λοιπών πράξεων αντιδαινουσών εις τάς εκ του Κανονισμού ύποχρεώσεις των».

ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ οι πειθαρχικές ποινές...

ΤΑ ΚΑΨΟΝΙΑ που επίσημα τουλάχιστον, έχουν απαγορευθεί κι από τά Κέντρα Έκπαιδεύσεως Νεοσυλλέκτων, παίζουν τόν... συμπληρωματικό ρόλο. Καψόνια μπορεί να κάνει ό άξιωματικός, ό άρχηγός της σχολής, του τμήματος, ό κάθε άρχαιότερος σπουδαστής. 'Ολ' αυτά κατα τόν Κανονισμό συνιστούν πειθαρχία...

«ή όποία έχει τήν έννοιαν της καλλιέργειας της αυτοκυριαρχίας και του αυτοελέγχου των σπουδαστών και της εμπιστοσύνης προς έαυτούς και τους άνωτέρους των προς τό πνεύμα της ύπακοής και συμμορφώσεως προς τους Νόμους, Κανονισμούς και διαταγάς των ιεραρχικώς άνωτέρων τους...».

ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ όλων αυτών και κατά τή λογική των διαφόρων επιτροπών και πρώηνάξιωματικών-ύπουργών-οίσπουδαστές μπορούν να κάνουν τά «λαγουδάκια» ή τό «ραντάρ», μπορούν να πλένουν, άγρια μεσάνυχτα, τά πόδια τους με όδοντόκρεμα, μπορούν να ξυρίζουν άγάλματα ή να έχουν τό παρατσούκλι κάποιου ψαριού.

ΚΟΝΤΑ σ' αυτά οι «διαλέξεις», οι διβλιοθήκες με τά χουντικά συγγράμματα (είδε κανείς άρμόδιος του ΥΕΝ τήν διβλιοθήκη στή Ν. Μηχανιώνα;) οι στερήσεις έξόδων, κλπ.

ΟΜΩΣ ύπάρχουν κι οι άπολογητές αυτού του συστήματος, που έμπρακτα συνιστά ακόμη και παραβίαση του ίδιου του Συντάγματος. 'Ο κ. Παπαδόγγονας άπαντώντας παλιότερα σε έρωτήσεις βουλευτών τόνιζε ότι αυτό τό σύστημα είναι αναγκαίο για να εκπαιδεύονται οι νέοι στήν πειθαρχία. Νά μάθουν να διοικούνται, ώστε να μπορέσουν να διοικούν.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ύποστηρίζει γενικότερα ότι ό στρατιωτικός χαρακτήρας των ΔΣΕΝ επιβάλεται για να συνηθίσουν οι σπουδαστές στήν μόνωση και τήν πειθαρχία, άπαραίτητα στοιχεία για τήν «όμαλή ζωή» στα πλοία.

ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ οι άποψεις αυτές του 'Υπουργείου άπληχούν τις

άντιλήψεις της μεγαλύτερης μερίδας των έφοπλιστών, που θέλουν τους ναυτικούς και ιδιαίτερα τά στελέχη των πλοίων πειθήνια όργανα και εκτελεστές της έφοπλιστικής και έργοδοτικής πολιτικής τους που πολλές φορές στρέφεται και κατά της ίδιας της ζωής των πληρωμάτων των πλοίων τους.

ΓΙΑΤΙ είναι γεγονός, ότι ούδέποτε είχαμε... «κρούσματα άπειθαρχίας» σε έλληνικά πλοία τά όποια είναι έπανδρωμένα κατά ένα μόνο μέρος (τό μικρότερο) από στελέχη Δημοσίων Σχολών, ενώ κατά τό μεγαλύτερο τους οι πλοίαρχοι, μηχανικοί και άσυρματιστές προέρχονται από σχολές ιδιωτικές. Οι ιδιωτικές σχολές (που δέν εφαρμόζουν στρατιωτικούς κανονισμούς, για δικό τους βέβαια συμφέρον) κάλυψαν κατά τήν δεκαετία 1965-1975:

- Σε πλοιάρχους τό 77,5%
- Σε μηχανικούς τό 82,5%
- Σε άσυρματιστές τό 78,5%

Η ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ λοιπόν των σχολών δέν είναι συνυφασμένη με τή στρατιωτικοποίησή τους. Αυτό είναι και μία άπάντηση στήν όλη πολιτική του 'Υπουργείου και των κυβερνητικών κλιμακίων που διατηρούν δεσμούς έκπροσώπησης με τόν έφοπλιστικό κόσμο. Άνεξάρτητα από τή θέλησή τους, και ενάντια σ' αυτήν, ό συνδικαλισμός στις Σχολές του 'Εμπορικού Ναυτικού διανύει ήδη τήν πρώτη του φάση. Τό άντρωμά του είναι συνάρτηση βέβαια των συνθηκών που θά διαμορφωθούν μελλοντικά στο χώρο του, ενώ ή τακτική του θά πρέπει να συνδεθεί με τό ευρύτερο σπουδαστικό κίνημα. Οι σπουδαστές των ΔΣΕΝ, έχουν κι αυτοί λόγο και μερίδιο στο αίτημα για μία δημοκρατική παιδεία, ένταγμένη σε μία λογική έξυπνότητας των συμφερόντων της χώρας και όχι του έφοπλιστικού κεφαλαίου. 'Η σημασία της έμπορικής ναυτιλίας στήν οικονομία της χώρας, προσφέρει στους σπουδαστές των ΔΣΕΝ ένα θετικό ύποστήριγμα στή διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους και στήν αναδιάρθρωση των σχολών τους.

**Τά Πανεπιστήμια
στή Δυτ. Ευρώπη**

● Συσχετισμός με τήν ελληνική
πραγματικότητα

Κατηγορίες

Μ. Μεταλλουργία
Μ. Γυαλά
Τ. Χημεία
Α. Αρχιτεκτονική
Ρ. Πολιτική μηχανική
Κ. Αεροναυπηγική
Μ. Κατασκευαστική
Γ. Βιομηχανική
Α. Φυσική
Γ. Ηλεκτρονική
Γ. Ηλεκτρολογία
Τ. Μηχανολογική
Κ. Ολοκληρωμένη
Κ. Πνευματική
Γ. Κατασκευή

Παραβιβάσεις

Α. Τεχνολογική
Α. Μηχανική
Α. Ηλεκτρονική
Α. Ηλεκτρολογία
Α. Ηλεκτρονική
Α. Ηλεκτρονική
Α. Ηλεκτρονική
Α. Ηλεκτρονική
Α. Ηλεκτρονική
Α. Ηλεκτρονική

Επιμέλεια: π. παπαοραντόπουλος
παρατηρητής

ΡΙΖΟΣΦΙΛΙΣΤΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΛΛΑΡΗΣ

«Κυριακάδα Των Εργαζομένων»

ΡΙΖΟΣΦΙΛΙΣΤΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΛΛΑΡΗΣ

ΡΙΖΟΣΦΙΛΙΣΤΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΛΛΑΡΗΣ

Σιμόν-ντέ-Μπωδουάρ: ἀναθεωρήσεις

τῆς Ζωρζέτ Ρομπέρ

ΜΙΑ ΑΠΟ τὶς πρωτοποριακὲς φυσιογνωμίες στὸ φεμινιστικὸ κίνημα τῆς ἐποχῆς μας, ἡ Σιμόν ντέ Μπωδουάρ, εἰκοσιπέντε χρόνια μετὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ κλασικοῦ της ἔργου «Τὸ δεύτερο φύλο», ἔρχεται νὰ καταθέσει μιὰ προβληματικὴ ριζικὰ ἀναθεωρημένη. Μετὰ ἀπὸ μιὰ νέα ἐμπειρία πού ἔχει προκύψει στὸ νέο αὐτὸ κοινωνικὸ κίνημα, μέσα στὰ πλαίσια νέων ρευμάτων καὶ ἀντιλήψεων, ἡ Σιμόν ντέ Μπωδουάρ κομίζει τὴ δική της μαρτυρία. Τὸ νέο της βιβλίο ἔχει τίτλο, «Ἐπιλεγόμενα στὸ Δεύτερο φύλο» καὶ ἡ δημοσίευσή του τὸν Ἀπρίλη στὸ Παρίσι, ἀναμένεται νὰ τροφοδοτήσῃ γόνιμα καὶ νὰ ἐμπλουτίσῃ τοὺς προβληματισμοὺς τοῦ φεμινιστικοῦ κινήματος.

ΜΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ σύνοψη τῶν νέων ἀντιλήψεων τῆς «γηραιᾶς» τοῦ φεμινισμοῦ, βρίσκεται στὸ ἄρθρο τῆς ΖΩΡΖΕΤ ΡΟΜΠΕΡ πού ἀναδημοσιεύει σήμερα τὸ «ΑΝΤΙ» ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Μαγκαζίν Λιτερέρ».

«Ὅπως ἀκριβῶς ἐπιβάλλεται νὰ παύουν οἱ φτωχοὶ τὴν ἐξουσία ἀπὸ τὰ χέρια τῶν πλουσίων, ἔτσι ἐπιβάλλεται νὰ παύουν καὶ οἱ γυναῖκες τὴν ἐξουσία ἀπὸ τοὺς ἄντρες». Ἡ φεμινιστικὴ αὐτὴ δήλωση τῆς Σιμόν ντέ Μπωδουάρ δὲν περιέχεται στὸ **Δεύτερο φύλο** γιατί εἶναι πολὺ πρόσφατη.

Πράγματι, μόλις τὸ 1970 κι ἀφοῦ εἶχε δώσει μιὰ πλήρη καὶ ὠμὴ εἰκόνα τῆς ἀλλοτριώσεως τῆς γυναῖκας στίς ἀστικές κοινωνίες, ἡ Σιμόν ντέ Μπωδουάρ ἐγινε ἀληθινὴ φεμινίστρια. Συνειδητοποίησε δηλαδή ὅτι ἀπὸ ἓνα ὀρισμένο σημεῖο καὶ πέρα ὁ ἀγώνας τῶν γυναικῶν γιὰ αὐτονομία καὶ ἀνεξαρτησία δὲν ἦταν δυνατόν νὰ γίνῃ **σέ συνεργασία** μέ τοὺς ἄντρες ἀλλὰ **ἐναντίον** τους, κάτω ἀπὸ τὸ σχῆμα τῆς «ἐνότητος ὄλων τῶν γυναικῶν ἐναντία σ' ὅλους τοὺς ἄντρες».

Μέχρι τότε πίστευε πραγματικὰ σέ μιὰ πιθανή καὶ ἀποτελεσματικὴ μάλιστα συμμαχία μέ τοὺς «καταπιεστές». Ἴσως ἐπειδὴ ἦταν ὅπως εἶπε ἡ ἴδια, **προνομιούχα**, πολὺ ἀνώτερη δηλαδή σέ εὐφυΐα καὶ καλλιέργεια ἀπὸ πολλοὺς ἄνδρες. Ἴσως γιατί δὲν χερειάστηκε ποτέ νὰ ἀγωνιστεῖ γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία της ἔχοντας ταίρι τὸν Ζάν Πῶλ Σάρτρ. Πίστευε ὅμως ὅτι ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῶν γυναικῶν ἀφοροῦσε καὶ τοὺς ἄντρες ὅτι ἦταν καὶ δικὸς τους ἀγώνας. Κι ὅτι δὲν ἦταν δυνατόν νὰ μὴν τὸ καταλάβαιναν. Ἐξάλλου ὁ Σάρτρ τὸ εἶχε καταλάβει.

Γράφει στὸ **Δεύτερο φύλο**: «Ἡ γυναῖκα ἔχει τόσο μεγάλη σημασία στὴ ζωὴ ἑνὸς ἄντρα ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ στηριχτεῖ στίς δικές του δυνατότητες. Θὰ λυτρωθεῖ μόνο ὅταν θὰ τὴ λυτρώσῃ κι αὐτήν». Σ' ἓνα ἄλλο σημεῖο γράφει: «τὸ πρόβλημα τῆς γυναῖκας

ὑπῆρξε ἀνεκαθεν ἓνα πρόβλημα καὶ γιὰ τοὺς ἄντρες».

Δέ διστάζει νὰ δηλώσῃ τότε: «Ἄν τὸ πρόβλημα τῶν γυναικῶν δὲν εἶναι νὰ δώσουν μιὰ ξεχωριστὴ λύση ἢ καθεμιὰ στὰ προσωπικά της προβλήματα, τότε θὰ πρέπει ν' ἀγωνιστοῦν στὸ πλευρὸ τῶν ἀντρῶν οἱ ὅποιοι θέλουν πραγματικὰ νὰ βροῦν μιὰ λύση, καὶ σύντομα μάλιστα». Ὅμως, γιατί νὰ τὸ ἤθελαν ἄραγε τόσο πολὺ; Ἀπὸ «καθαρὸ συμφέρον» γιὰ τὴ δική τους θέση: «τὸ γεγονός ὅτι ἡ γυναῖκα εἶναι ὑποδουλωμένη στὸν ἄντρα ὀδηγεῖ τὸν ἴδιο τὸν ἄντρα σέ μιὰ ὑποδούλωση στὴν κοινωνία. Ἄν ἡ γυναῖκα εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ μένει κλεισμένη στὸ σπίτι, θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ τὸν κλείσῃ κι αὐτόν... Ὁ φεμινισμὸς ἀποτελεῖ κοινὸ πρόβλημα καὶ γιὰ τὰ δύο φύλα· οἱ ἄνδρες θὰ μπορέσουν νὰ ζήσουν σ' ἓνα κόσμο πιὸ δίκαιο, πιὸ καλὰ ὁργανωμένο, πιὸ ἀξιόλογο, μόνο ὅταν οἱ γυναῖκες κατορθώσουν νὰ κατακτήσουν τὴ θέση πού πραγματικὰ τοὺς ἀνήκει στὴν κοινωνία».

Σήμερα ὅμως ἡ συνθηματολογία της εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ. Ἐπαψε, φαίνεται, νὰ πιστεύει ὅτι οἱ ἄντρες μποροῦν νὰ **καταλάβουν** κι ὅτι ἀξίζει τὸν κόπο νὰ προσπαθήσῃ κανεὶς νὰ τοὺς δώσει νὰ καταλάβουν. «Τὸ βασικὸ στὸν ἀγῶνα τῶν γυναικῶν κατὰ τῶν ἀντρῶν εἶναι τὸ γεγονός ὅτι πρόκειται γιὰ ἓναν ἀγῶνα ἐναντία στὴν καταπίεση, γιατί ὁ ἄντρας προσπαθεῖ νὰ κρατήσῃ τὴ γυναῖκα σέ κατώτερη θέση». Μήπως ἓνας συνταγματάρχης, «τὸ ἀλαζονικὸ ἀρσενικὸ», ἓνας καταπιεστής, παραιτήθηκαν ποτέ γενναίῳψυχα καὶ αὐθόρμητα ἀπὸ τὰ προνόμιά τους; «Ὁ σημερινὸς ἄντρας δὲν ἐπιβάλλει ἀπλῶς τὸ πατριαρχικὸ σύστημα, τὸ ἔχει κάνει συνείδηση. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀγωνιστοῦμε ἐναντία στὸ σύστημα καὶ

ταυτόχρονα ἐναντία στοὺς ἄντρες **ἀκόμη κι ἂν αὐτοὶ εἶναι φεμινιστές**».

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ πρόοδος εἶναι ἐντυπωσιακὴ: τὴν ἐποχὴ τοῦ **Δεύτερου φύλου** ἡ γυναῖκα ἦταν **συνένοχος** τοῦ ἄντρα, ὁ ὅποιος δὲ νοιαζόταν κἀν νὰ χρησιμοποίησῃ τὰ παραδοσιακὰ πιά προνόμιά του γιὰ νὰ τὴ μεταβάλλῃ σέ «ἀντικείμενο». Ἡ κατάσταση αὐτὴ ὅμως τοὺς ἱκανοποιοῦσε καὶ τοὺς εὐχαριστοῦσε καὶ τοὺς δύο: ὅ,τι ἔχανε ἡ γυναῖκα σέ ἐλευθερία, τὸ κέρδιζε σέ ἀνευθυνότητα καὶ ἀσφάλεια. Καὶ ὁ ἄντρας σέ σιγουριά. Βέβαια, οἱ ἄντρες γιὰ νὰ νιώσουν σιγουριά, ἔχουν ἀνάγκη νὰ θεωροῦν τὴ γυναῖκα κατώτερο ὄν· ἂν ὅμως τοὺς ἐπισημάνει κανεὶς τὴν ἐπαρση, τὴν ἀνωριμότητα, τὴν ἀντίδραση πού κρύβεται πίσω ἀπὸ μιὰ τέτοια συμπεριφορὰ, εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ μόνοι τους ἀπὸ τοῦ νὰ κρατᾶνε ὑποδουλωμένη τὴ γυναῖκα

Σήμερα, ἡ Σιμόν ντέ Μπωδουάρ δὲν πρόκειται ν' ἀσχοληθεῖ μέ τὸ τί ὑπάρχει μέσ στὸ μυαλὸ τοῦ ἄντρα, οὔτε πρόκειται νὰ κάνει καμιὰ ἀνάλυση ψάχνοντας νὰ βρεῖ ἐλαφρυντικά γιὰ τὴ συμπεριφορὰ του. Ἐχει ἀποδειχτεῖ ὅτι ὁ ἄντρας εἶναι ἓνας ἀδίστακτος ἐκμεταλλευτὴς, ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος μέ τὸν καπιταλιστὴ καὶ τὸν συνταγματάρχη, πού πρέπει νὰ τοῦ ἀρπάξουμε τὴν ἐξουσία μέσα ἀπ' τὰ χέρια — «ὁ ἀγώνας μόλις ἄρχισε, θὰ εἶναι πολὺ σκληρὸς».

Τί συνέβη ἄραγε; Μπορεῖ ἡ Σιμόν ντέ Μπωδουάρ νὰ θελήσῃ νὰ ἀναλύσῃ σέ βάθος τὸν ἑαυτὸ της σ' ἓναν τελευταῖο τόμο ἀπομνημονευμάτων, ἐδῶ ὅμως μᾶς ἀναλύει ἤδη τὶς κυριότερες ἀπόψεις της πού ἀναφέρονται σέ θέματα πολιτικῆς κυρίως ὑφῆς: «Μέχρι τώρα νόμιζα ὅτι ἔφτανε ἡ ἀλλαγὴ καθεστώτος, καθὼς καὶ ἡ κατάρρευση τοῦ καπιταλισμοῦ γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ τελικὰ ἡ ἐξίσωση τῆς γυναῖκας μέ τὸν ἄντρα. Εἶδα ὅμως ὅτι πρόκειται γιὰ τραγικὸ λάθος. Γιατί οὔτε στὴ Σοβιετικὴ Ἐνώση, οὔτε στὴν Τσεχοσλοβακία, οὔτε σέ κανένα σοσιαλιστικὸ κόμμα, οὔτε ἀκόμη καὶ σ' αὐτὸ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα, οὔτε στὰ συνδικάτα, οὔτε ἀκόμη καὶ στὰ πρωτοποριακὰ ἀριστεριστικὰ κινήματα, ἡ γυναῖκα δὲν εἶναι ἴση μέ τὸν ἄντρα κι αὐτὸ ἀκριβῶς ἦταν πού μ' ἔκανε ν' ἀποφασίσω νὰ γίνω αὐτὸ πού ἐγὼ ὀνομάζω ἀληθινὴ φεμινίστρια καὶ μάλιστα **μαχητικὴ**».

Μέ λίγα λόγια, ἡ Σιμόν ντέ Μπωδουάρ εἶδε καθαρά πιά τί ἔχει γίνῃ ἐδῶ καὶ εἰκοσι χρόνια, ἀπὸ τότε δηλαδή πού δημοσιεύτηκε τὸ **Δεύτερο φύλο**, σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τὴ θέση τῆς γυναῖκας. Πρῶτα πρῶτα στὴ Σοβιετικὴ Ἐνώση, ὅπου ἡ γυναῖκα δουλεύει ἐξίσου σκληρὰ μέ τὸν ἄντρα καὶ ἴσως καὶ περισσότερο, μιὰ καὶ οἱ ἐργαζόμενες γυναῖκες δουλεύουν διπλά· οἱ σοβιετικὲς λοιπὸν δὲν κλήθηκαν ποτέ νὰ ἀναλάβουν ὑπεύθυνες πολιτικὲς θέσεις ἢ ἀληθινὲς ἐξουσίες.

Ἄλλο παράδειγμα: ἡ Ἀλγερία. Στὴ

διάρκεια του πολέμου για την εθνική ανεξαρτησία της χώρας, οι γυναίκες πολέμησαν στο πλευρό των αντρών με το ίδιο σθένος, με την ίδια ψυχή. Άμέσως μετά την έγκαθίδρυση του νέου πολιτεύματος ξανάγιναν «πολίτες β' κατηγορίας», ξανακλείστηκαν στα σπίτια τους και υποτάχθηκαν ξανά στην πατριαρχική εξουσία των αντρών της οικογένειας.

Όσο για τη Γαλλία και αντίθετα με τις ελπίδες που είχε δημιουργήσει η παραχώρηση του δικαιώματος της ψήφου στα 1946, είδε κι εκεί δυστυχώς να ξεκινάει μία κίνηση, η οποία έπαιρνε όλοένα μεγαλύτερες διαστάσεις, για την επιστροφή της γυναίκας στο σπίτι, για τη συνέχιση του έργου της σαν μάνας και παραδουλεύτρας. Ακόμη κι όταν μιλάνε για βελτίωση της θέσης της γυναίκας, έννοούν πάντα «μείωση των ωρών εργασίας της γυναίκας, της γυναικείας παραγωγικότητας, δέ σκέφτονται όμως ποτέ ν' ανακουφίσουν τη γυναίκα στα οικιακά της καθήκοντα».

Στό σημείο αυτό η Σιμόν ντέ Μπωβουάρ υπήρξε πάντα κατασταλαγμένη και απόλυτη: δέν πρέπει ποτέ να δεχτούν οι γυναίκες, ακόμη κι αν για τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή είναι σκληρό, μία μείωση της γυναικείας εργασίας αν δέν υπάρξει και μία ανάλογη μείωση στην αντρική δουλειά – όπως παραδείγματος χάρη η εργασία μισής μέρας – γιατί κάτι τέτοιο θα όδηγοϋσε – ανεπανόρθωτα πιά – σε μία υποτίμηση της γυναικείας εργασίας και κατ' επέκταση και της γυναίκας. Έκείνο που επιβάλλεται είναι μία καλύτερη μέριμνα, απ' την πλευρά του κράτους πιά, για τη μόρφωση και την ανατροφή των παιδιών (παιδικοί σταθμοί κλπ.) καθώς και μία δίκαιη κατανομή των οικιακών εργασιών ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα. Όλα όσα «μειώνουν» τη γυναίκα σε σχέση με τον άντρα, με τό πρόσχημα όμως ότι την ανακουφίζουν, δέν είναι παρά στείρος αντιφεμινισμός.

Μετά απ' όλα αυτά και με την πάροδο του χρόνου τά συμπεράσματα απορρέουν πολύ πιο ξεκάθαρα και ριζοσπαστικά: «Οι άξιες της πατριαρχικής κοινωνίας παρέμειναν ανέπαφες σε όλο τον κόσμο... Στο μέτρο που η γυναίκα είναι υποχρεωμένη να υφίσταται διπλή καταπίεση, η πάλη των φύλων θεωρείται σαν κάτι τό δοσμένο... Η πάλη των φύλων έμπεριέχει και την πάλη των τάξεων, ενώ η πάλη των τάξεων δέν περιλαμβάνει και την πάλη των φύλων».

Δέν μπορούμε πιά να πιστεύουμε ότι η απελευθέρωση των γυναικών περνάει μέσα από την απελευθέρωση του προλεταριάτου κι ότι αποτελεί αναπόφευκτη συνέπεια της: «Όλως περιέργως τό προλεταριάτο βρίσκεται πάντα στο τέλος ν' αποτελείται μόνο από άντρες».

Ό λευκός, ό μαύρος, ό βορειοαφρικανός που απελευθερώνεται δέν προσπα-

θούν να απελευθερώσουν κι αυτοί με τη σειρά τους τις γυναίκες τους. Ούτε όμως κι ό διανοούμενος της άριστερας «διανοείται» να κάνει κάτι τέτοιο. «Οι άριστοριστές ζούν σαν πασάδες!» Μέ άλλα λόγια μία γυναίκα, για ν' απελευθερωθεί πρέπει να βασιστεί μονάχα στον έαυτό της και στις δικές της δυνάμεις, καθώς επίσης και στις υπόλοιπες γυναίκες.

Είναι ό τελικός άγώνας για τά φεμινιστικά κινήματα με τά όποια η Σιμόν ντέ Μπωβουάρ έχει συγγενείς απόψεις στον τομέα της δράσης. Η μάλλον – επειδή εκείνη είναι ιστορικά η πρωτοπόρος – τά γαλλικά η ξένα φεμινιστικά κινήματα έμψυχώθηκαν και τράφηκαν με τό **Δεύτερο φύλο** κι έτσι οι φεμινίστριες είναι εκείνες που συμφωνούν μαζί της κι έρχονται να ταχτούν στο πλευρό της.

Άποτέλεσμα όλων αυτών είναι οι όλοένα πιο θορυβώδεις δηλώσεις (συνεντεύξεις, έκδηλώσεις, κλπ.) που θα τις βρούμε στο σύνολό τους σ' ένα βιβλίο που έτοιμάζουν ήδη οι εκδόσεις Gallimard με τον τίτλο Post - scriptum au Deuxième sexe (επιλεγόμενα στο «Δεύτερο φύλο») όπου η συγγραφέας μας δίνει μία ιδέα για τις πρόσφατες απόψεις της πάνω σ' αυτό τό καυτό θέμα, γύρω από τό όποιο περιστράφηκε όλόκληρη η ζωή της και τό έργο της: τον φεμινισμό.

Σ' όλη της τη ζωή τά είπε έξω απ' τά δόντια και τώρα που έχει πάψει πιά να πιστεύει στην ειρηνική και αυθόρμητη συμβολή των αντρών στην κατάκτηση της γυναικείας αυτόνομίας, λέει: «Στον οικονομικό τομέα, η γυναίκα είναι θύμα μίας απαράδεκτης διάκρισης τό ίδιο σοβαρής και απαράδεκτης με τις φυλετικές διακρίσεις οι όποιες άλλωστε καταδικάστηκαν από την κοινωνία στο όνομα των Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων».

«Τη φορτώνουν οικιακές δουλειές για τις όποιες δέν αμείβεται, τη φορτώνουν τις πιο άχαρες άγγαρείες και ό μισθός της είναι μικρότερος από τό μισθό των άρσενικών συναδέλφων της». «Νομίζω ότι μία γυναίκα δέν πρέπει να αφήνεται να πέσει στην παγίδα των παιδιών και του γάμου... Μία γυναίκα 35 χρονών κλεισμένη στο σπίτι είναι λίγο πολύ χαμένη».

«**Επιβάλλεται** να δουλεύει η γυναίκα γιατί **χρειάζεται** πάνω απ' όλα την οικονομική ανεξαρτησία...»

«Η μητρότητα; Ά, όχι δέν την άρνιέμαι, μόνο που πιστεύω πως είναι ένα είδος παγίδας για τις γυναίκες».

«Οι δουλειές του σπιτιού και τά παιδιά δεσμεύουν έντελώς τις γυναίκες».

«Η πάλη των τάξεων δέν απελευθερώνει τη γυναίκα. Η κατάρρευση του καπιταλισμού δέ σημαίνει και έξάλειψη της πατριαρχικής παράδοσης, από την ώρα που διατηρείται ακόμη ό θεσμός της οικογένειας: νομίζω ότι θα πρέπει να καταργηθεί ό θεσμός της οικογένειας. Θεωρώ ότι ό γάμος είναι επικίνδυνος για τις γυναίκες».

«Όλο τό γυναικείο προλεταριάτο είναι κακοπληρωμένο σε σύγκριση με τους άντρες, οι εργάτριες, οι πωλήτριες, ακόμη και οι γυναίκες υπάλληλοι».

«Οι άντρες που είναι τοποθετημένοι άριστερά, όσον άφορα τό πρόβλημα της πάλης των τάξεων, δέν έχουν ξεπεράσει καθόλου τις άξιες της πατριαρχικής κοινωνίας, τις άνδροκρατικές άξιες και είναι κι οι ίδιοι άποφασισμένοι να τις επιβάλλουν στις γυναίκες».

Ό άγώνας πρέπει να γίνει σκληρότερος: εκείνη έχει πειστεί γι' αυτό και προσπαθεί να τό κατορθώσει: «Όχι όμως χωρίς κάποια άνησυχία, γιατί έχει διαπιστώσει μία αύξημένη επιθετικότητα και βιαιότητα σε όρισμένους άντρες. «Νομίζω ότι τώρα οι άντρες είναι ακόμη πιο βίαιοι απ' ό,τι ήταν όταν ήμουν νέα». Βία στους δρόμους, στους χώρους εργασίας, παντού. Από μία άποψη είναι λογικό: ό άγώνας κάνει ακόμη πιο σκληρή τη ζωή, στο πρώτο στάδιο τουλάχιστον: «Όσο περισσότερα πράγματα θα συνειδητοποιούν οι γυναίκες, τόσο οι άντρες θα γίνονται πιο επιθετικοί και βίαιοι, αλλά όσο πιο βίαιοι γίνονται οι άντρες, τόσο περισσότερο έχουν οι γυναίκες την ανάγκη άλλων γυναικών για να τους πολεμήσουν – αυτό σημαίνει ότι η μαζική δράση γίνεται όλοένα πιο αναγκαία».

Για τί είδους μέλλον όμως; Σε μία συζήτησή της με τον Ζάν Πώλ Σάρτρ κατέληξαν κι οι δυό στο εξής: «Φαίνεται ότι στους αιώνες που έρχονται, οι άνθρωποι θα βλέπουν τον τρόπο με τον όποιο αντιμετώπιζονται σήμερα οι γυναίκες με την ίδια έκπληξη που βλέπουμε έμεις πιά σήμερα τη δουλειά στην άθηναϊκή δημοκρατία, άς πούμε».

Η πραγμάτωση της απελευθέρωσης των γυναικών δέν μπορεί παρά να είναι ένα βήμα προς... την απελευθέρωση των παιδιών, των όποιων οι καταπιεσμένες γυναίκες γίνονται με τη σειρά τους οι καταπιεστές. Γιατί ό ένας άγώνας γεννάει τον άλλον. ■

Την έκδοση των έργων της Σ. ντέ Μπωβουάρ, έχει αναλάβει για τη χώρα μας ό έκδοτικός οίκος «Γλάρος», σε άποκλειστική συνεργασία με τό γαλλικό έκδοτικό οίκο GALLIMARD.

Οικοδόμηση του ἔθνικοῦ κράτους καί συσσώρευση κεφαλαίου στή Δυτική Ἀφρική

τοῦ Θόδωρου Πάγκαλου

Τό ἄρθρο αὐτό δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά στό *Cahiers de l'Institut Universitaire d'Etudes du Développement* τῆς Γενεύης. (Septembre-Décembre 1977: «Les Espaces du Prince»). Στό ἴδιο τεύχος δημοσιεύεται ἡ συζήτηση στρογγυλῆς τραπέζης πού εἶχε γίνει στή Γενεύη «Γύρω ἀπό τό Κράτος στήν Περιφέρεια» ἀνάμεσα στούς L. Monnier, H. Lefebvre, Y. Person, C. Régulier (Γαλλία), F. Sabelli (Ἰταλία), Ἰ. Καφταντζόγλου, Karen Radjavi (Ἰράν) Faouez Mellah (Τυνισία), Θ. Πάγκαλο, M. Enckell, J. Ziegler (Ἑλβετία)

Ἡ παραγωγή τοῦ κράτους καί τοῦ ἔθνους στό κέντρο

Ἡ ΚΥΡΙΑΡΧΗ ἰδεολογία θεωρεῖ τό κράτος, ἕνα εἶδος αὐτόματης συμπλήρωσης κάθε διαδικασίας ἔθνικῆς ὁλοκλήρωσης. Ἐπιθιώνει ἔτσι ἕνας πρωτόγονος ἱστορισμός πού παραποιεῖ τήν ἱστορική πραγματικότητα.

ΤΟ ΕΘΝΟΣ ὅσο δημιουργεῖ τό κράτος, ἄλλο τόσο δημιουργεῖται ἀπ' αὐτό μέσα ἀπό μιά βραδεία διαλεκτική σύγκλιση.

ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΑ ἐργαλεῖα αὐτῆς τῆς παραγωγῆς εἶναι ἡ οικονομική ἐνσωμάτωση, ἡ πολιτική θία κι' ἡ διάδοση τῆς ἔθνικιστικῆς ἰδεολογίας. Τά δύο πρῶτα βρίσκονται σέ μιά σχέση ἀλληλοσυμπλήρωσης, ἐνῶ τό τρίτο διαθέτει μιά σημαντική αὐτονομία.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἐξαναγκάστηκε νά ἐσωτερικεύσει τά στοιχεῖα ἔθνικῆς ὄντοτητας, πού ὑπῆρχαν πρῖν ἀπό τήν οικοδόμηση τοῦ ἔθνικοῦ κράτους. Καί στήν Εὐρώπη τά στοιχεῖα αὐτά ἐπιβλήθηκαν σάν κοινωνικό θῖωμα κάτω ἀπό τήν πίεση μιάς μειοψηφίας. Στό βαθμό πού προχωράει ἡ κοινωνικο-οικονομική ἐνσωμάτωση, γενικεύεται ἡ ἔθνικη συνείδηση. Τό ἔθνικό κράτος ἀρπάζει αὐτή τή διαδικασία βραδείας σύγκλισης μέσα ἀπό συγκρούσεις, γιά ν' ἀναγορεύσει τόν ἑαυτό του, μόλις δημιουργηθοῦν οἱ ἱστορικές συνθήκες, μοναδικό πολιτικό θεσμό μέ ὁλοκληρωτικές προδιαγραφές. Ἡ κρατική ἐξουσία ἀναπτύσσει μετά τήν ἐγκατάστασή της μιά ἐπιχειρηματολογία ἀπολογητική, πού εὐνοεῖ πότε τήν ἔννοια τοῦ «ἔθνους», πότε τήν ἔννοια τοῦ «κράτους», καί προσπαθεῖ νά ἐξαφανίσει ἔτσι καί τήν συνεχή σύγκρουση ἀνάμεσα στό κράτος καί τό ἔθνος καί τίς σχέσεις κυριαρχίας πού καθορίζονται ἀπ' αὐτή. Ἡ συσκότιση ἀποκτᾷ στρατηγικό χαρακτήρα, ὅταν ἡ ἔθνικη ἀντίθεση μ' ἕνα ὀρισμένο κράτος μπορεῖ νά ταυτιστεῖ μέ τή σύγκρουση πού διεξάγεται γύρω ἀπό τήν ἀναπαραγωγή τῶν παραγωγικῶν σχέσεων¹.

ΟΜΩΣ ἡ εἰσαγωγή τοῦ προβλήματος τῶν παραγωγικῶν σχέσεων δέν ἀρκεῖ γιά ν' ἀποκτήσουμε μιά καθαρή συνείδηση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στό κράτος καί τό ἔθνος. Ὁ μηχανιστικός ὑλισμός παραμονεύει τότε, γιά νά μᾶς ὀδηγήσει σ' ἐσφαλμένα συμπεράσματα ὅπως τόν Ἐνγκελς στό «Ἡ καταγωγή τῆς οἰκογένειας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καί τοῦ κράτους».

ΠΕΡΝΩΝΤΑΣ αὐθαίρετα ἀπό τή διαχρονική στή συγχρονική ἀνάλυση, ὁ Ἐνγκελς προσπάθησε νά μετατρέψει τά λίγα στοιχεῖα πού διαθέτετε πάνω στήν προϊστορία καί τήν ἀρχή τῆς ἱστορίας σέ αξιώματα μέ πολιτική ἀποτελεσματικότητα γιά τήν ἐποχή του. Τό κράτος, τό εἶδε σάν τό «ὄργανο» τῆς κυρίαρχης τάξης. Διαθέτοντας τό μονοπώλιο τῆς νομοποιημένης βίας, τό ὄργανο αὐτό ἀποκτᾷ παράδοξα μιά ἀντίληψη γιά τά κοινά συμφέροντα τῆς τάξης πάνω στά ἰδιαίτερα συμφέροντα τῶν ὁμάδων καί τῶν ἀτόμων πού τήν ἀποτελοῦν, καί τήν ἐπιβάλλει. Χάρη στό κράτος, ἡ πιό δυνατή τάξη. «Αὐτή πού κυριαρχεῖ οικονομικά, ἀποκτᾷ καί τήν πολιτική κυριαρχία κι' ἀποκτᾷ ἔτσι νέα μέσα γιά νά ἐκμεταλλεύεται τήν καταπιε-

σμένη τάξη»².

ΣΤΗΝ πραγματικότητα ἡ ἱστορία ἐξελίχτηκε διαφορετικά. Τό μόνο ἱστορικό παράδειγμα ὅπου «ὁ ἔμπορος κατάκτησε τήν ἐξουσία» ἦταν ἡ Ἀγγλία. Παντοῦ ἄλλοῦ, «ἡ ἐξουσία ἐγκαθιστᾷ τόν ἐπιχειρηματία»³. Ὅπως ἡ ἀθηναϊκή πόλη τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς καί μέ μεγαλύτερη ἀποτελεσματικότητα ἀπ' αὐτήν, ἡ Ἀγγλία ἀνοίγει τό δρόμο τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης, ὄχι μέ τήν παγκοσμιότητα, ἀλλά μέ τήν ἐκκεντρικότητά της...

Ἡ ΓΡΑΜΜΙΚΗ αἰτιακή σχέση, οικονομικό – κοινωνικό – θεσμικό – ἰδεολογικό, δέν ἀντέχει σέ μιά σοβαρή μελέτη τῆς ἱστορίας. Θά πρέπει νά κατασκευάσουμε μιά ὑπόθεση, πού θά σέβεται τήν πολυπλοκότητα τῶν ἐξελίξεων καί θά 'χει συνάμα τήν ἀκρίβεια πού θά τήν κάνει ἀποτελεσματική καί τή δυνατότητα γενίκευσης πού θά τῆς ἐπιτρέπει νά δώσει μιά εἰκόνα τοῦ συνόλου.

ΠΡΟΣ ΤΟ παρόν ἄς θυμόμαστε τό παρακάτω:

Τό ἔθνικό κράτος εἶναι βέβαια, μέ τήν ὁλοκληρωμένη του μορφή, ἕνα ἀστικό κράτος. Αὐτό ὅμως εἶναι καρπός μιάς βραδείας κι' ἀντιφατικῆς σύγκλισης τεσσάρων διαδικασιῶν: τῆς συσσώρευσης κεφαλαίου, τῆς ἀνάπτυξης τῆς παραγωγικῆς τεχνικῆς, τῆς ἀλλαγῆς τῶν θεσμῶν καί τῆς μετατόπισης τοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ κινήματος ἰδεῶν. Τό ἔθνος εἶναι μιά ἔννοια ἀποκλειστική καί ἡ σχέση του μέ τό κράτος καθιστᾷ ὁμοιογενή ἕνα χώρο πού φράζεται μέ σύνορα. Οἱ ἰδιομορφίες βιάζονται ἢ ἐξαγοράζονται καί τά ἐπί μέρους σύνολα, πού ἔχουν ὑποταγεῖ, ἐνσωματώνονται. Τό ἔθνος προσπαθεῖ νά ἐξαπλωθεῖ πέρα ἀπό τά σύνορά του. Ἀναζητεῖ τήν ὠριμότητα, καθορίζοντας τά ἐδαφικά, οικονομικά καί πολιτιστικά του ὅρια. Σ' αὐτή τή σιγανή διαδικασία, ἡ ἰδεολογία, ἡ παραγωγή τῶν παραγωγικῶν σχέσεων, καί ἡ βία, ἐνοπλη ἢ ὑποβόσκουσα, ἀλλάζουν ρόλους κι' ἀλληλοτροφοδοτοῦνται. Βρίσκονται σέ μιά διαλεκτική σχέση, ὅπου κυριαρχοῦν σέ τελευταία ἀνάλυση τά στοιχεῖα συμπλήρωσης, ἐνῶ τά ἀσυμβίβαστα γίνονται δευτερεύοντα καί εἶναι δυνατό νά ξεπεραστοῦν.

Ἡ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ τῶν ἀφρικανικῶν κρατῶν δέν εἶναι δυνατό ν' ἀναχθεῖ στή διαλεκτική πού διακρίναμε στήν ἱστορία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κέντρου τοῦ παγκόσμιου κρατικοῦ συστήματος. Ὅχι μόνο δέν ὑφίστανται τά «ἔθνη», πού ὑποτίθεται ὅτι περικλείουν τά σύνορα πού δημιουργήθηκαν ἐδῶ καί εἴκοσι χρόνια, ἀλλά ἀκόμα κι' ἡ πρωθυστερη συγκρότησή τους μοιάζει νά προσκρούει σ' ἀξεπέραστα ἐμπόδια. Κράτος χωρίς ἔθνος λοιπόν;

ΑΝ ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ μπροστά σ' ἕνα τέτοιο πρωτοφανές ἱστορικό φαινόμενο, θ' ἄξιζε νά προσδιορίσουμε τ' ἀνέκδοτα χαρακτηριστικά του. Πῶς θ' ἀντιμετωπιστεῖ ἕνα τέτοιο τέρας ἀπ' ὄσους – στήν Ἀφρική, ὅπως παντοῦ ἄλλοῦ – ἀμφισβητοῦν τήν ἀναπαραγωγή τῶν παραγωγικῶν σχέσεων;

Ο ΕΝΑΣ δρόμος περνᾷ ἀπό τό πουργκατόριο τῆς ἐνίσχυσης τοῦ κράτους, τῆς διάδοσης τῆς ἔθνικιστικῆς ἰδεολογίας καί τῆς ἀνόδου τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καπιταλιστικοῦ τύπου. Ἐνας ἄλλος, πού θά ξέφευγε ἀπό τή μίμηση τοῦ πρότυπου τοῦ Ὀκτώβρη τῆς Πετρούπολης καί τῶν δύο ἢ τριῶν ἀνάλογων ἱστορικῶν ἐμπειριῶν θά 'ταν ἡ ἐφεύρεση ἀνέκδοτων ἱστορικῶν συντηρήσεων. Στή τελευταία αὐτή περίπτωση, ἡ Ἀφρική θά 'περνε, γιά πρώτη φορά, ἀπό τότε πού ὑπάρχει, μιά κοινή ἀνθρώπινη ἱστορία, τήν ἱστορική πρωτοβουλία.

Ἐθνικό κράτος καί σύγχρονο κράτος

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ταξικό κράτος εἶναι πρωταγωνιστής καί πλαίσιο τῆς καπιταλιστικῆς αὔξεσης, τῆς διευρυμένης καί διεθνοποιημένης ἀναπαραγωγῆς τῶν παραγωγικῶν σχέσεων. Τό πιό ὁλοκληρω-

μένο υπόδειγμα τέτοιου κράτους δημιουργείται στο δεύτερο τέταρτο του αιώνα μας. Είναι η εξουσία της σοβιετικής γραφειοκρατίας και τεχνοκρατίας. Το κράτος αυτό γεννιέται από μίαν επιτυχία κι' από μίαν αποτυχία. Η δημιουργία εθνικών σοσιαλιστικών κρατών κι' η υποθετική «διεθνιστική» αλληλεγγύη τους δεν είναι τίποτα άλλο παρά η πιστοποίηση της αποτυχίας του σχεδίου, τόσο του Μάρξ, όσο και του Λένιν για μίαν επανάσταση του ευρωπαϊκού προλεταριάτου, που θα σάρωνε τα σύνορα του παρελθόντος. Αντίθετα η προσπάθεια ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων κι' έκσυγχρονισμού της απέραντης αυτοκρατορίας των Τσάρων και διάδοσης μίας κοινής «εθνικής» ιδεολογίας, που έδωσε σ' ένα ενιαίο σύνολο τό ποικίλο πλήθος λαών που την κατοικούσαν σημείωσε μιά σχετική επιτυχία. Από όλες τις αυτοκρατορίες της Νότιας και της Κεντρικής Ευρώπης, η Ρωσία είναι η μόνη, που διατηρεί λίγο-πολύ τα σύνορά της, του 19ου αιώνα.

ΟΠΩΣ τά περισσότερα κινήματα που αναπτύσσουν μιά δραστηριότητα για την απελευθέρωση του Τρίτου Κόσμου, λειτουργούν με αναφορές στο μαρξισμό, έχει σημασία να δούμε ποιές είναι οι δυνατότητες αξιοποίησης των στοιχείων που έχουν σχέση με τό κράτος. Ο Μάρξ δεν μπόρεσε να δώσει στην ανάλυση του κράτους διαστάσεις ανάλογες με τή σημασία που μοιάζει να του δίνει προς τό τέλος του έργου του. Η αρχική του θέση είναι στο «Κομμουνιστικό Μανιφέστο», κείμενο απλοποιημένο, που' χε σκοπούς παιδαγωγικούς.

«Τό έκτελεστικό του σύγχρονου κράτους δεν είναι τίποτε άλλο από μίαν επιτροπή που διαχειρίζεται τις κοινές υποθέσεις της άστικής τάξης στο σύνολό της».

ΑΡΓΟΤΕΡΑ, αναλύοντας τό θοναπαρτισμό⁴, ανακαλύπτει τή δυνατότητα ύπαρξης ενός τύπου κράτους, που θα είναι όργανο εξουσίας μίας μερίδας των κυρίαρχων τάξεων πάνω σ' άλλες. Αντιμετωπίζει ακόμα τή δυνατότητα, ν' αποκτήσει αυτό τό «όργανο» μιά κάποια αυτόνομία, όταν η έπιρροή των διάφορων αυτών μερίδων εξισορροπείται.

ΜΟΝΟ στο έργο του Λένιν αποκτά τό κράτος όλη του τή σημασία σαν χώρος συμπύκνωσης των ταξικών αγώνων. Αλλά ακόμη και τότε, τό κράτος δεν είναι παρά μιά υπερδομή, που δημιουργείται από τήν πάλη των τάξεων και ύφίσταται τις συνέπειές της.

Η ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ χωρίς έπιφυλάξεις των μαρξιστικών-λενινιστικών δεδομένων για τήν ανάλυση του κράτους, στην Αφρική, όπου οι τάξεις είναι σε έμβρυακή κατάσταση και η πάλη τους συχνά ανύπαρκτη μπορεί να μās οδηγήσει σε θεωρητικά και πρακτικά αδιέξοδα. Τό κράτος και οι δραστηριότητές του καταλαμβάνουν σχεδόν αποκλειστικά όλο τόν κοινωνικό χώρο.

ΩΣΤΟΣΟ, τό σοβαρότερο πρόβλημα δεν είναι η έλλειψη αποτελεσματικότητας των μαρξιστικών θεωρητικών εργαλείων, αλλά η χρησιμοποίηση του μαρξισμού για να δοθεί μιά απολογητική ιδεολογία στο όλοκληρωτικό κράτος.

ΒΑΣΙΚΟ στοιχείο της μαρξιστικής θεωρίας για τό κράτος, είναι η πρόβλεψη για τήν προοδευτική εξαφάνισή του μετά τήν κοινωνική αλλαγή. Ο Hegel είχε ήδη περιγράψει ένα κράτος, που θα 'ταν η «ένότητα της άτομικής και της γενικής βασικής θούλησης»⁵. Η συγχώνευση του υποκειμενικού και του κοινωνικού θα καταργούσε προοδευτικά όλες τις άλλοτριώσεις. Ξεκινώντας απ' αυτή τήν ιδέα ο Μάρξ πρόβλεψε μιά «μεταβατική περίοδο», τή «δικτατορία του προλεταριάτου» όπου πραγματώνεται «η επαναστατική μεταβολή της καπιταλιστικής κοινωνίας σε κομμουνιστική»⁶. Με τό εύρημα της «φθίνουσας πορείας» του κράτους, ο Μάρξ ξεπερνά τήν αδυναμία του συλλογισμού του Χέγκελ που συμπιλιώνει τό κράτος και τήν κοινωνία με τήν προοδευτική ανάπτυξη των κρατικών θεσμών, με τήν επέμβαση του φωτισμένου πνεύματος που ένσαρκώνεται από τή γραφειοκρατία του μονάρχη και με τή μεσολάβηση των μεσαίων τάξεων⁷.

ΓΙΑ ΤΟ Μάρξ, η φθορά του κράτους συμβαδίζει με μιά εξαιρετική άνοδο των παραγωγικών δυνάμεων, που απελευθερώνονται από τά δεσμά των αναχρονιστικών παραγωγικών σχέσεων και οδηγούν στην όριακή κατάσταση της στασιμότητας μέσα σε σχετική άφθονία. Τότε λύνεται και τό πρόβλημα των όρίων, που θέτει η φύση στη συνέχιση της διευρυμένης αναπαραγωγής του κεφάλαιου. Όμως αυτή η ένόραση του Μάρξ κρύβει μιά βαθιά αντίφαση. Η φθορά του κράτους, πρέπει να γίνει σε μιά φάση πυρετικής μετάβασης, που προϋποθέτει μίαν έντεινόμενη και αυθόρμητη επέμβαση των μαζών, για να φέρουν επαναστατικές κοινωνικές αλλαγές. Αυτή ακριβώς η άτμόσφαιρα δεν επιδέχεται καμιά θεσμοποίηση, καμιά ένταση της καταπίεσης και δεν είναι εύνοϊκή για τόν όρθολογιστικό προγραμματισμό της άνόδου των παραγωγικών δυνάμεων. Η επιτάχυνση της συσσώρευσης προϋποθέτει οικονομικά κίνητρα, που δικαιώνουν κι' αναπαράγουν τις άνισότη-

τες και τις παλιές παραγωγικές σχέσεις ή και ιδεολογικό και ύλικό έξαναγκασμό, που σημαίνει ένίσχυση του κράτους και των μηχανισμών του.

Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ των δύο μεθόδων έδημιούργησε τό σταλινικό κράτος, που καθοδήγησε τήν άνοδο των παραγωγικών δυνάμεων σ' ένα τεράστιο πολυεθνικό χώρο που ένοποιήθηκε με τή βία. Έτσι άναδεικνύεται σαν πρότυπο κράτους στο σύγχρονο κόσμο, περνώντας τή σκυτάλη από τό ναπολεόντειο κράτος, που μιμήθηκε κι' ο Βίσμαρκ⁸.

Η ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ της οικονομικής αύξησης στα πλαίσια της παγκόσμιας οικονομίας είναι η κυρίαρχη διάσταση του σύγχρονου κράτους. Στο επίπεδο αυτό είναι όχι μόνο ένας προνομιοϋχος, αλλά κι' ο μόνος δυνατός πρωταγωνιστής. Σ' όλα τ' άλλα επίπεδα, οι διάφορες κοινότητες, που δεν έχουν ακόμα έξουθενωθεί είναι σε θέση ν' ανταγωνιστούν τό κράτος με σοβαρές πιθανότητες επιτυχίας.

Η ΚΥΡΙΑ θέση του κράτους ένισχύεται σε περιόδους γρήγορης μετάβασης σαν αυτές που ζούν οι περισσότερες άφρικανικές χώρες. Ο κεντρικός θεσμός έπιταχύνει τις εξελίξεις ή τις τροχοπεδεί, απαλύνοντας ή οξύνοντας τις αντιθέσεις. Όμως τό κύριο στοιχείο της επέμβασης του κράτους είναι η διαφύλαξη της ύπαρξης μίας ομάδας έκμεταλλευτών, η διαιώνιση της ούσίας του έκμεταλλευτικού συστήματος. Ακόμα κι' αν πρέπει όλα να τ' αλλάξει, τό κράτος εργάζεται σε τελευταία ανάλυση για να παραμείνουν όλα αναλλοίωτα, όπως έλεγε κι' ο Γατοπάρδος.

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ κράτος γεννιέται στο 19ο αιώνα, σαν χώρος ιστορικού συμβιβασμού ανάμεσα στις παλιές γαιοκτητικές όλιγαρχίες και τις άναδεικνυόμενες βιομηχανικές άστικές τάξεις. Σήμερα, φθάνει στην ώριμότητα σαν μιά έκφραση της συγχώνευσης των συμφερόντων των διεθνικών εταιρειών και των εθνικιστικών γραφειοκρατιών.

ΕΠΟΜΕΝΩΣ για τις επαναστατικές δυνάμεις του Τρίτου Κόσμου δεν είναι πιά τό πρόβλημα, η έπιλογή των όρων ενός συμβιβασμού με τή ντόπια όλιγαρχία, που στρέφεται ένάντια στην ίμπεριαλιστική διείδυση. Είναι ο καθορισμός των ειδικών συνθηκών της σύγκρουσης της συμμαχίας των λαϊκών μαζών και της επαναστατημένης διάνοησης με τή συμμαχία του διεθνικού κεφάλαιου και του περιφερειακού κράτους.

Ο ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΣΜΟΣ και η συντριβή των ιδιομορφιών ένισχύει τους μηχανισμούς ύλικής και ιδεολογικής κυριαρχίας. Τά στρώματα που συνδέονται με τή λειτουργία αυτών των μηχανισμών (στρατιωτικοί, εκπαιδευτικοί, υπάλληλοι, κλπ.) διευρύνονται. Τό κράτος δημιουργεί έτσι με τήν ίδια τή λειτουργία τρυ μιά κοινωνική βάση.

Η μεταφύτευση του ευρωπαϊκού κράτους στη Δυτική Αφρική

ΚΑΙ ΣΤΗΝ Ευρώπη ακόμα, τό έθνος δεν ξεπηδά σαν μανιτάρι, μόλις τό κεφάλαιο κι' η άστική τάξη φθάσουν σ' ένα όρισμένο επίπεδο ώριμότητας. Τό έθνος και τό κράτος οικοδομούνται σαν οι δύο όροι μίας διαλεκτικής σύγκλισης πολλαπλών δημιουργικών διαδικασιών.

ΣΤΗΝ Αφρική όμως τό κράτος έπιβάλλεται στους κοινωνικούς σχηματισμούς από μιά έξωτερική άπόφαση. Οι ξενόφερτοι κρατικοί θεσμοί άφου μεταφυτευθούν προσπαθούν να επιβάλλουν μίαν εθνικότητα άφηρημένη, που συχνά δεν έχει παρά ελάχιστη σχέση με τήν κοινή ιστορία, τή συνεργασία και τις συγκρούσεις των λαών, που καλούνται να τήν αποτελέσουν.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ διείδυση τροφοδοτεί τήν πρωτογενή συσσώρευση κεφάλαιου στις ευρωπαϊκές χώρες, καταστρέφοντας τις δομές και συχνά τή βάση της παραγωγής στο δυτικοαφρικανικό χώρο. Τό δουλεμπόριο παίζει έναν αποφασιστικό ρόλο και για τή συγκρότηση του έμπορευματικού κεφάλαιου και για τή διάλυση των παλιών παραγωγικών σχέσεων στην Ευρώπη. Στην Αφρική, η ίδια δραστηριότητα αφαιρεί ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού, αδυνατίζει τό παραγωγικό δυναμικό και καταστρέφει τήν ικανότητα όργάνωσης των προκαπιταλιστικών κοινωνιών που δεν μπορούν έτσι ούτε ν' άμυνθούν ούτε να διαπραγματευθούν ίκανοποιητικά τήν προσαρμογή τους.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ δομή, που γεννά η άποικιοκρατία, είναι άνέκδοτη κι' άνεπανάληπτη. Οι κοινωνικές τάξεις, που τήν αποτελούν, είναι ταυτόχρονα κάτι άνάλογο με εκείνες της Δύσης και κάτι διαφορετικό σ' ότι άφορα ουσιώδη τους χαρακτηριστικά. Οι σχέσεις με τά μέσα παραγωγής είναι άνάλογου χαρακτήρα. Αλλά οι ταξικές αντιθέσεις δεν υπάρχουν και δεν αναπτύσσονται παρά μόνο σαν

υποπροϊόντα της ιδιαίτερης μορφής ύποταγής τους στην αποικιακή εξουσία, του ρόλου που τους παραχωρεί ο λευκός κατακτητής στα πλαίσια της ληστρικής του επιχείρησης και της ιδιόμορφης σχέσης που τις συνδέει με το κράτος.

Τό άρχετυπο κράτους ηγεμόνευσε παντού στην Εύρωπη τη δημιουργία των εθνών, που εμφανίστηκαν σαν επί μέρους έδαφικά και πολιτιστικά σύνολα ταξικών αγώνων που κάλυπταν μίαν ευρύτερη περιοχή*.

ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ όμως απουσιάζει συνήθως κάθε μορφή κοινής συνειδησης, ακόμα και τό αίσθημα της συμμετοχής σε μιά κοινή γλωσσική ομάδα και πολιτιστική κληρονομιά. Αυτό τό στοιχείο είναι μοναδικό ακόμα και σε σύγκριση μ' άλλες περιοχές του Τρίτου Κόσμου, όπως ή Λατινική Αμερική, όπου τό κράτος απορροφά και πλαισιώνει μέ εύρωπαϊκό τρόπο, τις διάχυτες εξουσίες, ιδεολογικές και άμεσης δράσης των διάφορων κοινωνικών δυνάμεων (συνδικάτων, αγροτικών κοινοτήτων, ένοπλων ομάδων κλπ.)

ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ ή αποικιοκρατία εισάγει τις μεθόδους του σύγχρονου κράτους, που 'χει ήδη ολοκληρωθεί στην Εύρωπη για νά έξοντώσει τις υπάρχουσες εξουσίες που ανήκουν σ' ένα διαφορετικό όρθολογισμό ή για νά τις μεταβάλλει σε μιά μεταμφίεση της δικιάς της επικυριαρχίας. Όταν ο νεωτερισμός αποβάλλεται από την παραδοσιακή δομή, ή αποικιακή δύναμη επεμβαίνει και καταστρέφει θίαια τις παλιές δομές, συχνά έξαφανίζοντας τις ομάδες που τις υπερασπίζουν.

Η ΣΤΑΔΙΑΚΗ μεταφύτευση του σύγχρονου κράτους, πάντα θίαη, συχνά αιματηρή, σταματάει και διαστρέφει τις φυσιολογικές συγκλίσεις που 'ναι ιδιαίτερες σε κάθε περιοχή. Τά σύνορα που καθορίζει τό συνέδριο του Βερολίνου του 1885 είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά. Οι αποικιακές δυνάμεις καταλήξαν σ' ένα έδαφικό συμβιβασμό μεταξύ τους, που δέν έχει καμιά σχέση μέ τις έθνικές και πολιτιστικές ιδιομορφίες των περιοχών που μπήκαν στη μοιρασιά. Έτσι δημιουργήθηκε ή έπιφανειακή έθνωτική άσυναρτησία της σημερινής Αφρικής. Έθνη χωρίστηκαν σε περισσότερα κράτη κι' άλλα, που τά χώριζε προαιώνιο μίσος, καταδικάστηκαν σε ύποχρεωτική συμβίωση. Δημιουργήθηκαν κράτη άχανή, που δέν είναι

* Προτιμούμε μιά τέτοια προσέγγιση από τον άκαμπο όρισμό του Στάλιν («Le Marxisme et le question nationale» Editions du Centenaire, Paris 1974, p.2): «Τό έθνος είναι μιά ανθρώπινη κοινότητα, σταθερή, ιστορικά συγκροτημένη, γεννημένη πάνω στη βάση μιάς κοινότητας γλώσσας, έδάφους, οικονομικής ζωής και ψυχισμού που εκδηλώνεται μέ μιά πολιτιστική κοινότητα»

δυνατό νά οργανωθούν, κι' άλλα τόσο μικρά, ώστε δέν έχουν καμιά οικονομική ουσία.

Η «ΕΙΡΗΝΕΥΣΗ των Ιθαγενών» σταμάτησε τη διαδικασία δημιουργίας όμοιογενών έθνικών ομάδων σε ένιαιες περιοχές. Τά έθνικά κράτη δημιουργούνται στην Εύρωπη, μέ άτελείωτους πόλεμους που γεννοούν ή μετατοπίζουν τά ανταλλακτικά ρεύματα, έγκαθιστούν ή καταργούν τις σχέσεις ανάμεσα στην έξουσία και στο χώρο. Η ώρίμανση συνόλων μέ κοινή έθνική προοπτική στην Αφρική, είχε σαν προϋπόθεση την θίαη ύποταγή ή την έξόντωση των ασθενέστερων έθνικών ομάδων.

ΤΑ σημερινά διακρατικά όρια αποχωρίζουν συχνά τμήματα μιάς ένιαιας ζώνης, διαμορφωμένης από την παραδοσιακή οικονομία. Δημιουργούνται έτσι τεχνητές «έπαρχίες», που χρωστούν τη βασική τους δραστηριότητα, στον όμφάλιο λωρό που τις συνδέει μέ τη μητρόπολη.

ΟΙ ΑΠΟΙΚΙΑΚΕΣ έδαφικές ύποδιαιρέσεις καθόρισαν και την ίδια τη φύση της έξουσίας στην Αφρική. Τά σημερινά καθεστώτα διαμορφώθηκαν από την «άποαποικιοποίηση» δηλαδή από τη μονομερή έκχώρηση «άνεξαρτησίας» από τη μητρόπολη και ίσχυροποιήθηκαν από τό δόγμα της μή άμφισβήτησης των ύφισταμένων συνόρων, που αποδέχονται τουλάχιστον τυπικά όλα τά μέλη της άφρικανικής κοινότητας κρατών.

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ μας ο κρατικός έθνικισμός έγκαταλείπεται από τους λαούς, που καταφεύγουν στη συγκρότηση ομάδων μέ κοινωνικές, έθνικοτοπικές ή πολιτιστικές ιδιομορφίες και ταυτόχρονα ύφίσταται τη διάθρωση που φέρνει ή διεθνοποίηση των παραγωγικών σχέσεων. Οι κρατικές γραφειοκρατίες όμως άναπτύσσουν σε βαθμό παραληρήματος την έθνικιστική ιδεολογία. Τό σύγχρονο κράτος και ή έθνικιστική ιδεολογία έγιναν παγκόσμιο φαινόμενο έπειδή, λειτουργούν άποκλειστικά, έπειδή καταστρέφουν ή διαστρέφουν κάθε άλλη μορφή όργάνωσης ή σκέψης.

ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ, για αλώνες όλόκληρους, ήθη και θρησκείες όλότελα διαφορετικά είχαν συνυπάρξει, μερικές φορές σε σύγκρουση, συχνά έφευρίσκοντας εύλύγιστες μορφές προσαρμογής κι' άλληλοσυμπλήρωσης.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΡΑΤΙΚΟ πλαίσιο στηρίζει τη νομιμοποίησή του στην ύπόθεση ότι αυτό μόνο επιτρέπει τη μεγιστοποίηση της οικονομικής αύξησης. Στους έπίσημους λόγους τό κράτος ύφίσταται σαν μέσο για την «ανάπτυξη». Πρόκειται για μιά ιδεολογική άντιστροφή της πραγματικότητας: και ο προσανατολισμός και ή όργάνωση της αύξησης, δέν έχουν άλλο σκοπό, παρά τό δυνάμωμα του κράτους.

Τρεις συγκεκριμένες έμπειρίες: τό Καμερούν, ή Νιγηρία, τό Μπενίν.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ αυτές χώρες του κόλπου της Γουίνεας παρουσιάζουν όλους τους δυνατούς συνδυασμούς ανάμεσα στις κοινωνικές αντίθεσεις και τις έθνικές συγκρούσεις στα πλαίσια διάφορων πολιτικοοικονομικών επιλογών και ιδεολογικών άναφορών.

ΣΤΟ Καμερούν, οι Γάλλοι αποικιοκράτες κατάφεραν νά έκφυλίσουν την έξέγερση των φυλών του Νότου και των ύποπρολεταρίων της παραγκούπολης της Ντουάλα, που καθοδηγούσε ή μαρξιστική «Ένωση των Λαών του Καμερούν» (U.P.C.) Ένώ ο γαλλικός στρατός βομβάρδιζε τις αγροτικές περιοχές, όπου είχε άναπτυχθεί άντάρτικο - ιδιαίτερα τις χώρες των Μπαμικέ και των Μπασάνη έσφαζε χιλιάδες άμαχους και γυναικόπαιδα, μισθοφόροι μουσουλμάνοι Χάουσα από τό Βορρά μεταφέρθηκαν κι' έγκαταστάθηκαν στα όρια του Ιθαγενοϋς γκέτο Νιού Μπέλ στη Ντουάλα που έλεγχόταν από τη νεολαία της U.P.C., που 'χε γίνει γνωστή σαν Μπαντασαλό*. Οι νέοι έποικοι έκαψαν την παραγκούπολη όπου ή άστυνομία δέν μπορούσε νά διεισδύσει και έπέβαλαν την «τάξη» μέ δολοφονίες, ληστείες και θιασμούς⁹.

ΣΗΜΕΡΑ ακόμα οι πληθυσμοί του Νότου θεωρούν την έξουσία του Προέδρου Αχίτζο, που 'ναι ένας μουσουλμάνος Φουλμπέ του Βορρά σαν μιά ξένη κατοχή. Θεωρούν ότι οι Βόρειοι άμόρφωτοι κι' άνεπίδεκτοι «έξέλιξης» δυτικοευρωπαϊκού τύπου καταχρόνται την έξουσία, που τους κληρονόμησε ή αποικιακή μητρόπολη για νά έκμεταλλεύονται και ν' αποφύγουν τό πλούσιο κι' έργατικό Νότο. Πρόσφατα ο Αχίτζο τροφοδότησε αυτές τις κριτικές καταργώντας τό όμοσπονδιακό σύστημα ακόμα και τυπικά¹⁰.

ΣΤΗ Νιγηρία, οι Άγγλοι προσπάθησαν, στην αρχή, νά επιβάλλουν βουλευσιαρχικά μίαν όμοσπονδιακή δομή που θα έκβιαζε την έν-

* «Bandes à salauds» κατά τό Βιέτ-Κόγκ.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 1

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΑΚΡΙΤΙΚΑ

Μελέτη - άνθολόγηση
ΒΑΣΙΛΗ Χ. ΜΑΚΗ

Επικαιρότητα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 1 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. 3636083 - 3607382

οποίηση μεγάλων λαών ριζικά διαφορών φυλετικά, γλωσσικά και πολιτιστικά. Ήταν κάπως σαν να προσπαθούσε κάποιος να φτιάξει ένα δημοσπονδιακό κράτος στα Βαλκάνια με τους Τούρκους, τους Βουλγάρους και τους Έλληνες. (Χάουσα 20 εκατομμύρια, Γιόρούμπα 15 και Ίμπο 9). Ο μουσουλμανικός θορράς ήταν μονολιθικά πλαισιωμένος από τη φεουδαρχική δομή των αρχόντων Φουλάνι (Φουλμπέ Πέλ) που 'χε εγκαταστήσει ο Ιερός πόλεμος (τζιχάντ) του μεγάλου κατακτητή και πολέμαρχου Ντάν Φοντιό στο τέλος του 19ου αιώνα. Οι έμμηδες είχαν διατηρήσει ουσιαστικά την εξουσία τους χάρη στο αγγλικό σύστημα έμμεσης διακυβέρνησης* κι είχαν έμποδισει τη διείδυση των Ιεραποστόλων, που ανταγωνίζονταν τις κορανικές σχολές. 'Ακόμα και σήμερα η συντριπτική πλειοψηφία των νέων είναι αναλφάβητοι. Οι λαοί του Νότου δέν μπορούσαν να παραδεχτούν την αντιπροσωπευτικότητα μιας δημοσπονδιακής βουλής που κυριαρχιόταν από τους φεουδάρχες του Βορρά, (174 αντιπρόσωποι στους 312) και που αρνιόταν κάθε μεταρρυθμιστική πρόταση. Οι δομές του Νότου ήταν παραδοσιακά πιο αντιπροσωπευτικές, αριστοκρατικές στους Γιόρούμπα, δημοκρατικές με κυρίαρχες λαϊκές συνελεύσεις στους Ίμπο και στους λαούς του Δέλτα του Νίγηρα. Παράλληλα ο Νότος είχε εξευρωπαϊστεί σε μεγάλο βαθμό από τις Ιεραποστολές, που συνδύαζαν τον άλφαθτισμό και τον εκχριστιανισμό, με την έμπορική εκμετάλλευση.

Η ΠΡΟΩΡΗ πρωτοβουλία της αρχουσας τάξης των Ίμπο, που προσπάθησαν, με την απόπειρα διαχωρισμού της Μπιάφρα, να εξασφαλίσουν την αποκλειστικότητα των εισοδημάτων από τα πετρέλαια της περιοχής, έμποδισε την αντίθεση Βορρά-Νότου να εκδηλωθεί ανοιχτά. Στριμωγμένη σε μία συμμαχία με τους φεουδάρχες του Βορρά, η έμποροχρηματιστική ολιγαρχία Γιόρούμπα, του Λάγκος και του Ίμπάντου, δέν έπαψε ποτέ να υποψιάζεται και να περιφρονεί αυτούς τους παρά φύσιν σύμμαχους. Σιγά σιγά μετά τη λήξη του πολέμου, αποκαταστάθηκε η παλιά αντίθεση ανάμεσα στον μουσουλμανικό Βορρά και τό Νότο όπου η ειδωλολατρεία κι' οι κοινοτικές δομές υποχωρούν ραγδαία μπροστά στη διείδυση του χριστιανισμού και των δυτικών ιδεών.

ΣΤΟ Μπενίν*, οι τοπικές έντάσεις οδήγησαν στη διαθόνη τριανδρία, όπου κάθε μέλος αντιπροσώπευε τά συμφέροντα της περιοχής του. Η εξισορρόπηση πέτυχε τόσο τέλεια, ώστε κάθε κυβερνητική δραστηριότητα είχε παραλύσει, αν εξαιρέσει κανείς τον άτομικό πλουτισμό των συνπροέδρων και των στενών συνεργατών τους. Η μικρή αυτή χώρα διεκδικούσε με αξιώσεις τό παγκόσμιο πρωτάθλημα κυβερνητικής διαφθοράς και άσυδοσίας. Οι στρατιωτικοί πήραν την εξουσία τό 1973 και ριζοσπαστικοποιήθηκαν τό 1974 με τον νέο πρόεδρο Κερεκού, που έχει επιβάλλει μία σοσιαλιστική ένοποιητική φρασεολογία.

ΤΟ 1975 σημειώθηκε μία εξέγερση με έντονα φυλετικό χαρακτήρα και ο πρόεδρος, ένας Σομπά του Βορρά εξόντωσε τον αρχηγό των μετριοπαθών αξιωματικών, έναν πρίγκιπα Φόν της Αμπομέης.

ΚΑΙ ΣΤΙΣ τρεις χώρες η κρατική εξουσία άσκειται δικτατορικά. Στο Καμερούν μία ομάδα τεχνοκρατών με νεοαποικιακές ιδέες δέν διστάζει μπροστά σε καμία μορφή αστυνομικής βίας. Στη Νιγηρία εξισορροπούνται συνεχώς, με συχνές αιματηρές εκκαθαρίσεις βαθιά διαφθαρμένες στρατιωτικοπολιτικές ομάδες που αναπτύσσουν μίαν έθνικιστική ύστερία. Στο Μπενέν μία ομάδα αποκλειστικά στρατιωτική, χρησιμοποιεί έναν περιορισμένο κύκλο πρώην Παρισινών φοιτητών για να διαδόσει, πότε πατερναλιστικά πότε με τη βία, μαρξιστικές ιδέες στις αγροτικές μάζες, χωρίς καμία σοβαρή αντιμετώπιση του προβλήματος των παραγωγικών σχέσεων.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ αυτές μορφές δικτατορικής εξουσίας συνδέονται με διαφορετικές διαδικασίες οικονομικής αύξησης, ανάλογα με τό πρωτογενές εξαγωγικό προϊόν που διαθέτει ή κάθε χώρα. Στο Μπενίν τό φοινικέλαιο, που αντιμετωπίζει με δυσκολία τά διάφορα υποκατάστατα που κυκλοφορούν στη διεθνή αγορά, δέν άρκει για να καλύψει τις εισαγωγές, όχι μόνο μηχανημάτων κι' ενέργειας, αλλά και ειδών διατροφής. Η καθαρή αύξηση είναι άρνητική, δηλαδή η αύξηση του συνολικού έθνικού προϊόντος είναι μικρότερη από την αύξηση του πληθυσμού. Στο Καμερούν η αύξηση είναι ίκανοποιητική χωρίς να είναι εξαιρετική και προωθείται από τις εξαγωγές όρισμένων παραδοσιακών άποικιακών προϊόντων, όπως τό κακάο, ο καφές και η ξυλεία. Η ντόπια παραγωγή καλύπτει τό μεγαλύτερο μέρος των αναγκών διατροφής και έχουν ήδη αρχίσει να λειτουργούν όρισμένες βιομηχανίες υποκατάστασης εισαγωγών.

ΣΤΗ ΝΙΓΗΡΙΑ, οι ήδη σημαντικές εξαγωγές παραδοσιακών προϊόντων έχουν περιέλθει σε δεύτερη μοίρα εδώ και μερικά χρό-

νια. Η αναδιανομή των εισοδημάτων από την εξαγωγή πετρελαίου έχει αποδιοργανώσει σχεδόν ολοκληρωτικά την κοινωνική δομή, ιδιαίτερα μέσα από μία ανεξέλεγκτη αστικοποίηση. Οι άνεργοι και οι εύκαιριακά εργαζόμενοι των παραγκουπόλεων, που πολιορκούν τους αστικούς πυρήνες, είναι πιά η δεύτερη σε μέγεθος κοινωνική ομάδα μετά τους αγρότες και ο αριθμός τους διπλασιάζεται κάθε τρία χρόνια.

ΣΤΟ ΚΑΜΕΡΟΥΝ, η εξουσία συνδέει άμεσα και έπίσημα την αύξηση με την ξένη παρουσία. Διακηρύττει ότι οι ντόπιοι είναι άνικανοί να δημιουργήσουν και να διευθύνουν σύγχρονες έπιχειρήσεις. Η μόνη «καμερουνοποίηση», εκτός από τη γενικευμένη είσπραξη φιλοδωρημάτων από τους δημόσιους υπάλληλους, είναι η εισαγωγή εικονικών συντάριων, συνήθως συγγενών έπίσημων προσώπων στις έμπορικές έπιχειρήσεις των Έλλήνων και των Λιβανέζων. Τό κράτος χρηματοδοτεί τέτοιες μικτές έπιχειρήσεις ή τους παρέχει ταμειακές και τελωνειακές διευκολύνσεις. Συχνά διορίζονται σαν εικονικοί συντάριοι, ήγέτες της αντιπολίτευσης, που εξαγοράζονται έτσι και παύουν κάθε δράση. Η δημιουργία μιας Ιθαγενοϋς βιομηχανικής ή έστω βιοτεχνικής τάξης, μοιάζει να συναντά άνυπέρθλητα έμπόδια. Σ' αυτό συντείνει και τό γεγονός, ότι η ένθάρρυνση των πιο δραστήριων έθνότητων (Μπαμλεκέ, Μπεςάλ), θά επιδεινώνει τό χάσμα που τις χωρίζει από τις άλλες που 'ναι λιγότερο δραστήριες και πιο ύποταγμένες στην κεντρική εξουσία (Χαουσα, Ντουαλά, Έβοντό).

ΣΤΗ ΝΙΓΗΡΙΑ, η κυβέρνηση προσπαθεί με κάθε μέσο να ένθάρρυνει τό ντόπιο κεφάλαιο. Τό κράτος δημιουργεί μικτές έπιχειρήσεις με τους ξένους επενδυτές, όπως με την Πεζώ στην Καντούνα. Τό 1976, θεσμοθετήθηκε ότι σε έπιχειρηματικά κεφάλαια άνωτερα από τό ένα εκατομμύριο νάιρες (100 έως 120 εκατ. δραχμές), θά πρέπει να μετέχουν νιγηριανοί υπήκοοι κατά 60% και σε όσα είναι κατώτερα από αυτό τό όριο κατά 40% τουλάχιστον. Στην πράξη βέβαια, οι ξένες έπιχειρήσεις ξεπερνούν αυτές τις προσπάθειες παρέμβασης, είτε εξαγοράζοντας τους υπάλληλους που 'ναι έπιφορτισμένοι με τον έλεγχο, είτε κρύβοντας τις πραγματικές κεφαλαιουχικές τους διαστάσεις. Έτσι η «νιγηριανοποίηση» δέν είναι σε τελευταία άνάλυση παρά μία πρόσθετη φορολογία του ξένου κεφάλαιου. Η νάιρα ύπόκειται σε συναλλαγματικό έλεγχο ενώ παράλληλα διεξάγεται σχεδόν ανοιχτά ένα έντονο λαθρεμπόριο συναλλάγματος. Η προπαγανδιστική εκστρατεία για την αύτάρκεια σε τρόφιμα είναι μάλλον διασκεδαστική υπόθεση. Οι εκατομμυριοϋχοι του Βικτόρια Άιλαντ στο Λάγκος καλλιεργούν υποχρεωτικά ντόπια άμυλώδη σε μία γωνιά του γκόλφ τους, ενώ οι διεθνικές έταιρείες δημητριακών καλύπτουν όλους τους αυτοκινητόδρομους με τεράστιες διαφημίσεις του είδους «Eat bread for more energy» για να προωθήσουν τις εισαγωγές σταριού.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1) H. Lefebvre: «L'Etat dans le monde moderne», 1976, p. 348.
- (2) F. Engels: «Les origines de la famille, de la propriété privée et de l'Etat» Editions de Moscou, 1961, p. 176.
- (3) C. Morazé: «Les bourgeois conquérants» Armand Colln 1957, p. 26.
- (4) K. Marx: «Le 18 Brumaire de Louis-Bonaparte», Editions Sociales 1965
- (5) G.W. Hegel: «La raison dans l'histoire» UGE Paris 1956.
- (6) K. Marx: «Critique of the Program of Gotha» In Selected Works, Moskow 1950, Vol. II p. 30.
- (7) R. Milliband: «Marx and the State» In New Left Review, 3/1976
- (8) H. Lefebvre: «Theorie marxiste de l'Etat de Hegel à Mao 1976, p. 287
- (9) Mongo Betti: «Remember Ruben» Gallimard 1976.
- (10) «L'UPC parle», Documents Maspéro 1974.

στο επομένο τευχος: το Β' μέρος.

Κάθε Κυριακή

ΕΞΟΡΜΗΣΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

* Indirect rule * πρώην Δαχομέη

Προεδρικές ρήσεις

«... δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ποτέ πώς εἴμαστε ἀπό τίς λίγες φυλές καί πάντως μιά ἀπό τίς δύο ἱστορικές φυλές, πού, ἐνῶ ἔπαιξαν πρωτεύοντα ρόλο στήν ἱστορία, ὑπάρχουν ἀνέκαθεν μόνες.»

Ἄπορία: Ὡς «ὀμάδευση» εἴμαστε ἔθνος ἢ φυλή; Τί εἶναι φυλή; Οἱ ἔβραιοι πόσες φυλές εἶναι;

«Εἴμαστε μόνοι»

«... δέν θά μπορούσε νά γίνει νέος Παγκόσμιος Πόλεμος χωρίς νά πατηθεῖ ἡ ἑλληνική γῆ»

Δυσφορία: Γιατί ντέ καί καλά αὐτές οἱ προφητείες; Στό κάτω - κάτω δέν πάει γούρι.

«... Εἰκάζω τά εἰρωνικά μειδιάματα καί τόν σκεπτισμό σας.»

Προεδρική φιλοφρόνηση πρὸς τούς νεοέλληνες καί γιά τό χιούμορ τους καί γιά τήν κρίση τους.

Γιατί ὅμως κάθε φορά τίς ἔθνικές γιορτές, τήν Πρωτοχρονιά ἢ τίς διακοπές τοῦ Πάσχα πρέπει νά μᾶς καταδιώκουν λόγοι πανηγυρικοί ὅπως αὐτός; Γιατί νά μήν μπορούμε κάποτε νά μένουμε μόνοι χωρίς τή μόνιμη συντροφιά ὅλης τῆς κοινοτυπίας πού περιέχεται στόν προφορικό μας πολιτισμό;

Καί ἐπιτέλους: Πότε θά ἀποφασίσει ὁ κ. Καραμανλῆς νά περάσει στήν Προεδρία; Ἐτσι τουλάχιστον ὑπάρχει ἐλπίδα ὅτι θά ὑφιστάμεθα λιγότερο «φιλοσοφημένα» διαγγέλματα...

Μιά ἀπάντηση

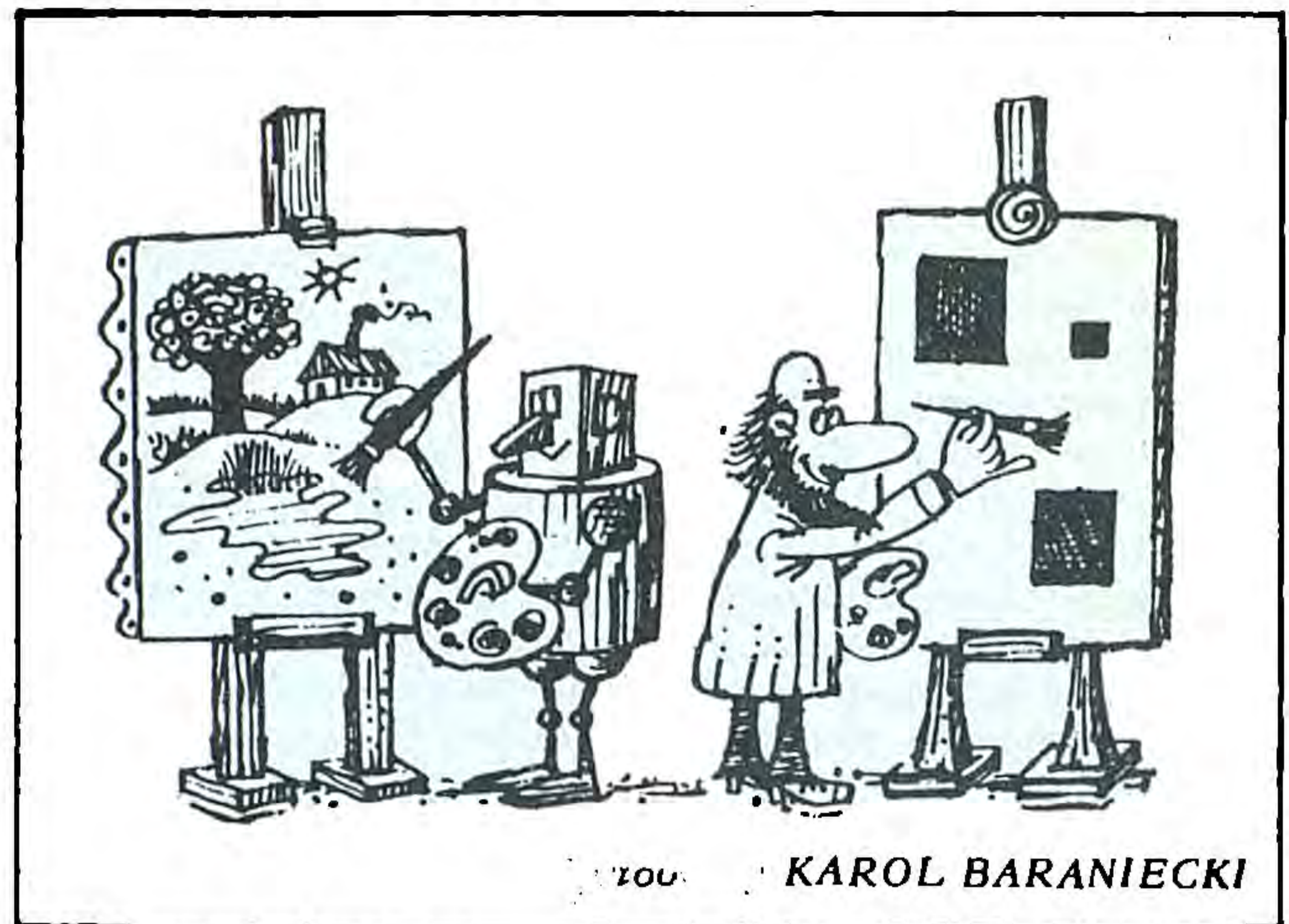
Μαθητές τοῦ καθηγητῆ Δασκαλάκη μᾶς ἔστειλαν - μαζί μέ ἀρκετά ἀποσπάσματα ἀπό τό ἔργο τοῦ καθηγητῆ πού θεμελιώνουν τίς ἀπόψεις τους - τό γράμμα πού ἀκολουθεῖ:

Ἄγαπητό ANTI

Μέ τήν ἐπιστολή μας αὐτή ἐπιθυμοῦμε νά ἀναφερθοῦμε στό δημοσίευμα τοῦ τελευταίου τεύχους σου, τῆς 17 τοῦ μηνός, τῆς στήλης «Ἐπισημαίνουμε», μέ τόν τίτλο «Διδαχή περί Συντάγματος».

Γιά ὄσους γνωρίζουν τήν πλοτῆ τοῦ καθηγητῆ Γ. Δασκαλάκη γιά τό ρόλο τῶν πολιτικῶν κομμάτων στίς σύγχρονες κοινωνίες, ἀπό τή διδασκαλία, τά βιβλία, τίς μελέτες καί τά ἀρθρα του, εἶναι περιττό «νά πειθοῦν» ἀπ' ὅσα σ' αὐτό ἀναφέρονται. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι καλόπιστα δημοσιεύσατε, ὅσα, ἴσως, κακόβουλα σᾶς

ἀπέστειλαν. Ἐχετε ἀσφαλῶς μεγάλη πείρα τοῦ πόσο διαστρεβλωμένη εἰκόνα τῆς ἀλήθειας μπορεῖ νά δώσει ἓνα ἀποσπασματικό γράψιμο, ἰδίως δταν προβάλλονται ἐπουσιώδη μέρη καί ἀποκρύπτεται σκόπιμα ἡ οὐσία, πού καί μόνο αὐτή μπορεῖ νά χαρακτηρίσει ἓνα κείμενο καί αὐτόν πού τό ἔγραψε. Στό ἀπόσπασμα πού δημοσιεύσατε πραγματικά διακωμωδεῖται μιά πραγματική κατάσταση, ἡ ὁποία ὅπως φαίνεται καί στό δημοσιευμένο κείμενο «Οὔτε κᾶν θά ἦταν ἀναγκαῖον (νά δημιουργηθεῖ) ἂν ἡ φύσις τοῦ συγχρόνου Κράτους δέν ἀποξενῶνει τά ὄργανά του ἀπό τόν πολίτη καί τά καθιστᾶ ἔξαρτήματα μιάς τεράστιας μηχανῆς». Καί σ' αὐτούς πού ἔχουν ἀκούσει τή σχετική παράδοση τά παραδείγματα φέρνουν ἓνα πικρό γέλιο. Ὅχι ὅμως γιά τό ρόλο τῶν κομμάτων, ἀλλά γιά τή

λειτουργία τῆς κρατικῆς μηχανῆς.

Ἐπειδή ἐκτιμοῦμε καί ἀναγνωρίζουμε τήν προσφορά καί τήν ἐντιμότητα τοῦ ANTI στό σχηματισμό κοινῆς γνώμης, σᾶς στέλνουμε τήν παράγραφο 30 τοῦ βιβλίου τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου (1971) γιά τά πολιτικά κόμματα, γιά νά δεῖτε τό πραγματικό «πιστεύω» τοῦ καθηγητῆ Γ. Δασκαλάκη, πάνω στό βασικό αὐτό θεσμό τῶν δημοκρατικῶν κοινωνιῶν. Ἀκόμη, τελείως ἐνδεικτικά, σᾶς στέλνουμε ἀποσπάσματα ἀπό χαρακτηριστικές μελέτες του μέ ἔντονο πολιτικό περιεχόμενο, στίς ὁποῖες ὅπως πάντα, χωρίς στείρο νομικισμό, θίγει καυτά προβλήματα τῆς κοινωνίας μας.

Μέ ἐκτίμηση

Ν. ΣΑΚΚΑ - ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
Β. ΠΕΤΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ν. ΚΑΛΤΣΟΓΙΑ ΤΟΥΡΝΑΒΙΤΟΥ
Μ. ΣΥΚΙΑΝΑΚΗ

Πρέσβειρες «ἄνθρωπισμοῦ»

Τήν Πέμπτη, 3 Μαρτίου 1979, κλήθηκαν τά συνεργά-γυναικεῖα

σωματεῖα στήν ΧΕΝ σέ γεῦμα ἐργασίας ὅπου θά μιλοῦσε ἡ «εἰδική ἀντιπρόσωπος» τοῦ ΟΗΕ γιά τό ἔτος τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ εἰδική αὐτή ἀντιπρόσωπος εἶναι ἡ Κα Ἐ. Ἀλνταμπα-Λήμ, φιλιππινέζα μέ πολλούς ἐπιστημονικούς τίτλους, ὅπως ἀναφέρει τό εἰδικό δελτίο γιά τό ἔτος τοῦ παιδιοῦ (Iyc report).

Ὅλοι αὐτοί οἱ ἐπιστημονικοί τίτλοι δέν ἀντισταθμίζουν ὅμως τό γεγονός ὅτι ἡ κυρία Ἀλνταμπα-Λήμ (Doctor estefania aldabalim) ὑπῆρξε ἀντιπρόσωπος τῆς χώρας τῆς καί συγκεκριμένα τῆς κυβέρνησης τοῦ δικτάτορα Μάρκου, πού εἶναι γνωστό τό πόσο καταπίεσε καί καταπιέζει σκληρά τόν Λαό τῶν Φιλιππίνων.

Χάθηκαν οἱ κατάλληλοι δημοκρατικοὶ ἄνθρωποι γιά ν' ἀναλάβουν αὐτό τό λειτουργήμα; εἶναι ἀνάγκη νά ξεπέφτουμε στήν κυρία αὐτή, πού, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, ἐπλεξε τό ἐγκώμιο τοῦ σάχη - πού ἔδωσε λεφτά γιά τό ἔτος τοῦ παιδιοῦ - καί δήλωσε πώς σέ λίγους μήνες θά διενεργηθοῦν στήν χώρα τῆς, «ἐλεύθερες» ἐκλογές (πάντοτε, ἐννοεῖται, ὑπό τήν αἶγίδα τοῦ δικτάτορα);

● Η μεγάλη κηλίδα από άργό πετρέλαιο καταστρέφει τις νότιες άκτες της Κρήτης. Τό τάνκερ άπ' όπου διέφυγε προορίζονταν για τις εγκαταστάσεις των αδελφών Βαρδινογιάννη στους Καλούς Λιμένες. Καί ό γνωστός μπέης του Ρεθύμνου ρωτούσε λίγο άνήσυχος καί λίγο...

χαριτολογώντας, γνωστό παράγοντα του Ήρακλείου: «Δέ φαντάζομαι νά οργανώσετε τώρα διαδήλωση εναντίον μου, για τήν κηλίδα;».

● Δραστήριος ύπουργός ό κ. Μπούτος... Καί μέ πρωτοβουλίες γεμάτες φαντασία. Ίχθυόσκαλα θέλει νά κατασκευάσει τό ύπουργείο Γεωργίας στό μοναδικό Βενετσιάνικο λιμάνι στά Χανιά. Για τό σκοπό αυτό «θά χρειασθούν χερσαίες λιμενικές εκτάσεις περίπου 45 στρεμμάτων καί άνάλογες κρηπιδώσεις». Τελικά έλπίζουμε ότι οί Χανιώτες θά πείσουν τόν κ. ύπουργό νά άπλώσει άλλου τά δίχτυα του...

● Άλλά ίδού καί άλλη δραστηριότητα: Μέ προεδρικό διάταγμα κατακύρωσε ό κ. Μπούτος άλλη πρότασή του «περί μερικής άρσεως άναδασωτέας εκτάσεως» στό Άλσος Συγγρού για τήν άνέγερση δημοτικού σχολείου. Ό σκοπός άγιος. Άλλά άν συνεχίσουμε μέ τόν τρόπο αυτό νά καλύπτουμε τις άνάγκες σέ σχολικές αίθουσες δέν θά μείνει ούτε ένα δέντρο όρθιο στην Άθήνα.

● Διαγωνισμό άσπρόμαυρης καί χρωματιστής φωτογραφίας μέ θέμα «Περιβάλλον καί Παιδί» διοργανώνει ό «Σύλλογος για τό περιβάλλον καί τήν άνάπτυξη του Αιγάλεω». Για πληροφορίες καί δηλώσεις συμμετοχής τηλεφωνήστε στά τηλέφωνα 56.16.683 καί 56.18.226 κάθε μέρα καί ώρα 5.30 - 7.00 μ.μ. ή έπισκεφτείτε τά γραφεία του συλλόγου (Δημοκρατίας 60, Νταμαράκια - Αιγάλεω).

● Άλλά καί ή ΧΑΝ Καλαμαριάς διοργανώνει άνάλογο διαγωνισμό. Τό θέμα είναι: «Τό παιδί στό παιχνίδι». Προθεσμία ύποβολής ως τις 15 του Μάη. Πληροφορίες: Μουρουζηδών 8, Καλαμαριά - Θεσσαλονίκη ή τηλέφωνο 411.610.

● Η ΧΑΝ Καλαμαριάς εκδίδει κάθε μήνα ένα πολυγραφημένο φυλλάδιο μέ ζωντανά, νεανικά ρεπορτάζ. Τίτλος του: «Τό Παράρημα».

● Η «Λέσχη Γραμμάτων καί Τεχνών Β. Ελλάδος» προγραμματίζει για τόν Άπρίλη τις ακόλουθες διαλέξεις:

● Ο Μάριος Πλωρίτης θά μιλήσει τήν Τετάρτη 4 Άπρίλη στις 8.30 τό βράδυ, μέ θέμα «τό πολιτικό πρόβλημα στον Σαίκοπηρ» καί ό Δημ. Μαρωνίτης, στις 11 Άπρίλη ίδια ώρα, μέ θέμα «Η κρίσιμη καμπή: ή ώριμότητα του ποιητή καί του ποιήματος».

● Η Θεατρική Συντεχνία, συνεχίζοντας για 2ο χρόνο τή διερεύνηση της λαϊκής θεατρικής μας παράδοσης έτοιμάζει για τό καλοκαίρι τήν Βυζαντινή τραγωδία «Χριστός Πάσχω».

Τό έργο πού έχει γραφτεί από άγνωστο συγγραφέα τόν 6ο αιώνα έχει παρουσιαστεί μόνο μία φορά, τό Πάσχα του 1964 από τό Έθνικό Θέατρο. Η «Θ.Σ.» έχει σκοπό νά κάνει γνωστό τό έργο στό πλατύ κοινό της Άθήνας καί της Έπαρχίας. Στά πλαίσια μιας γενικότερης παρουσίας έξω από τήν χώρα μας, ή «Θ.Σ.» πρόκειται νά δώσει παραστάσεις σέ διάφορα φεστιβάλ του έξωτερικού μέ τά όποια ή ομάδα βρίσκεται ήδη σ' έπαφή.

Τό έργο σκηνοθετεί ό Γιάννης Χουβαρδάς σέ μετάφραση Θρασύβουλου Σταύρου.

● Η Θεατρική Λέσχη Καβάλας θά άνεβάσει μέσα στον Άπρίλη τό έργο του ήθοποιού Γιώργου Άρμένη «Πρόβα». Στην πρώτη του προσπάθεια τό νέο πολιτιστικό σωματείο της Καβάλας έχει άνασκουμπωθεί καί στοχεύει

στην έπιμόρφωση του χωριού καί της πόλης: «θίασος μπουλουκσήδων μέ δράση στην έπαρχία» - έτσι άπλά χαρακτηρίζουν οι ίδιοι τήν προσπάθειά τους - αλλά οι φθαρμένες λέξεις άποκτούν άλλη διάσταση όταν ή ζωντανή δράση έπενεργεί...

● «Έθνογραφικά» είναι ό τίτλος της έπιστημονικής περιοδικής εκδοσης πού τόν α' τόμο της παρουσίασε ή Ίωάννα Παπαντωνίου. Τά «Έθνογραφικά» είναι εκδοση του «Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ίδρύματος» καί πρώτη άπόπειρα για νά γνωστοποιηθεί ή πολύ αξιόλογη προσπάθεια πού γίνεται από τό Ίδρυμα.

ΣΑΤΙΡΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Μελετώντας τήν νεοελληνική πολιτική ιστορία, έλάχιστοι συγγραφείς, τόσο του περασμένου, όσο καί του είκοστου αιώνα, άσχολήθηκαν μέ τήν πιο αντιπροσωπευτική έκφραση του πολιτικού έλέγχου, τήν πολιτική σάτιρα. Τό είδος αυτό του ντοκουμέντου σκόπιμα άγνοήθηκε, ιδιαίτερα για τά πρώτα δήματα της πολιτικής ζωής του τόπου.

Ένας από τους λόγους ήταν ότι ή πολιτική σάτιρα τά πρώτα χρόνια ξεπλήρωσε κατά τόν καλύτερο τρόπο τόν σκοπό της. Η άσέβεια καί ή μαχητικότητα της τήν έκαναν άντιπαθητική καί στή νέα τάξη πού έπρόκειτο νά άντικαταστήσει τά φεουδαλικά σχήματα πού καταδυνάστεψαν τόν

Οί συνέπειες του «δικομματικού συστήματος» πού επέβαλλε ό Τρικούπης: Στή γελοιογραφία, Τρικούπης καί Δεληγιάννης - ό καθγας για τό πά...

τόπο, άκόμα κι όταν οι άστοί άνέβηκαν στην έξουσία. Άπό τή μία μεριά ήτανε τό κακό προηγούμενο πού θά δημιουργούσε μία σάτιρα «τυφλή», κι από τήν άλλη, για τους άστους μελετητές, έλλειψαν καί οι πηγές καί τό μεράκι για τήν άναζήτησή τους.

Πρώτη φορά στό μέτρο των δυνατοτήτων μιας άναζήτησης στοιχείων, ή Έταιρία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού καί Γενικής Παιδείας της σχολής Μωραΐτη, όργάνωσε στην Άθήνα μία έκθεση Σατιρικού Έντύπου καί μία σειρά διαλέξεις κι όμιλίες μέ τό γενικό τίτλο: «Σάτιρα καί πολιτική στή νεώτερη Ελλάδα». Άπ' τό Γενάρη μέχρι τόν Άπρίλη έγιναν έντεκα διαλέξεις πού κάλυψαν τις πιο γνωστές μορφές της σάτιρας, κυρίως στή λογοτεχνία: Σολωμός, Άλέξανδρος Σούτσος, Μιχάλης Χουρμούζης, Άνδρέας Λασκαράτος, Έμμανουήλ Ροΐδης, Σοφοκλής Καρύδης, Κλεάνθης Τριαντάφυλλος, Βλάσης Γαβριηλίδης, Γεώργιος Σουρής, Κωστής Παλαμάς, Κώστας Βάρναλης, Κώστας Καριωτάκης, Γεώργιος Σεφέρης, μέ όμιλητές τόν Π. Μουλλά, τήν Έλένη Τσαντσάνογλου, τόν Δ. Σπάθη, τόν Ν. Τζουγανάτο, τόν Α. Άγγέλλου, τόν Τ. Βουρνά, τόν Γ. Δάλλα, τόν Τ. Πατρίκιο, τόν Γ. Σαββίδη καί τόν Κ. Δημαρά.

Στήν έκθεση Σατιρικού Έντύπου, πού έγινε στον ίδιο χώρο, καλύφθηκε κοντά μία έκατονταετία, από τό 1841 μέχρι τό 1936 μέ

έντυπα καί ιδιώχειρα ντοκουμέντα από τό αρχείο του Μάνου Χαριτάτου μέ έπιμέλεια του Δημ. Σαπρανίδη. Έκτός από τή Σάτιρα του λόγου καλύφθηκε κι ένα μεγάλο ποσοστό της γελοιογραφίας, τό είδος πού έμεινε περισσότερο στην άφάνεια, ιδιαίτερα εκείνο πού αναφέρεται στα πολιτικά γεγονότα πριν από τήν εμφάνιση του Θέμου Άννινου. Ο Δημ. Σαπρανίδης στον πρώτο τόμο της «Ιστορίας της πολιτικής γελοιογραφίας στην Ελλάδα», γράφει για τήν πολιτική γελοιογραφία αυτής της περιόδου: «Για τήν μελέτη του ελληνικού λαϊκού μας πολιτισμού αυτή ή γελοιογραφία θά μπορούσε νά ήταν ένα αυθεντικό πρότυπο λαϊκής δημιουργίας, μέ τεράστια έπιστημονική σημασία, άφού αποτελούσε τό σταθερό κρίκο μιας άλυσίδας πού κρατούσε από τήν αρχαία μας κληρονομιά». Κι άληθινά, μέσα από τά εκθέματα του Σατιρικού Έντύπου μπορούσε νά διακρίνει κανείς μίαν άναρχική διάθεση των γελοιογράφων, έναν

«Μέ τάς Σλαβικές φυλάς δέν κινείται ή Ελλάδα...»

Μία λαϊκή γελοιογραφία της εποχής του Ρωσοτουρκικού πολέμου μέ τις συνέπειες της συνθήκης του Άγίου Στεφάνου καί του Βερολίνου. Ο άντισλαβισμός είχε αρχίσει νά περνά σαν ιδεολογία, κάτω από τήν έπιρροή των Άγγλων.

Άριστοφανισμό, πού σατίριζαν τή σαπίλα, όπου τήν εύρισκαν. Οί γελοιογράφοι εκείνης της εποχής δέν άνήκαν σέ κόμματα καί τά σατιρικά έντυπα πού τις φιλοξενούσαν, δέν είχαν «καμία άρχήν»: - «Άρχή μου είναι νά μήν έχω καμμίαν άρχήν» (περιοδικό «Παλιάνθρωπος» του Ι. Βερόβερη), «ή έφημερίς της γλώσσας ήν ήξεύρομεν» (περιοδικό «Ρόπαλον»), «τά γραφεία μας καί αι φυλακαί του κράτους είναι πάντοτε άνοικτά» (περιοδικό «Σκρίπτ» του 1893) καί άλλα.

Ύστερ' από τέτοιες «προειδοποιήσεις», είναι κατώρθωμα τό πώς διασώθηκαν κι αυτά τά σατιρικά έντυπα πού είδαμε στην έκθεση της Έταιρίας Σπουδών.

Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους
'Ομπερχάουζεν

'Ο μύθος και ή σκιά του

Μιά συζήτηση του Λευτέρη Ξανθόπουλου και
της Γκαίης 'Αγγελή με τον Klaus Eder

'Ο Klaus Eder, πρόεδρος της "Ένωσης Γερμανών Κριτικών Κινηματογράφου και μέλος της οργανωτικής επιτροπής του Φεστιβάλ του 'Ομπερχάουζεν, ταξίδεψε για τρεις μέρες στην 'Αθήνα να δει και να διαλέξει ελληνικές ταινίες. Στή συζήτηση που ακολουθεί ανατέμνεται κριτικά ή σπουδαιότητα και ανασκευάζεται ο μύθος του πρώτου και σημαντικότερου φεστιβάλ πολιτικής ταινίας μικρού μήκους στον κόσμο.

EDER: Τό Φεστιβάλ του 'Ομπερχάουζεν έγινε για πρώτη φορά πριν από 25 χρόνια και συνεχίζεται από τότε χωρίς διακοπή. Ξεκίνησε με την πρωτοβουλία του Λαϊκού Πανεπιστημίου του 'Ομπερχάουζεν, ενός ιδρύματος που ανήκει στον Δήμο και χρηματοδοτείται απ' αυτόν. 'Αργότερα τό Φεστιβάλ ανεξαρτοποιήθηκε, αλλά μιά και τά λεφτά προέρχονται από τά ταμεία της πόλης είναι φανερό ή αποκλειστική του εξάρτηση από κεί.

Μέσα στην 10ετία του '50, στην οποία ανδρώθηκε τό Φεστιβάλ, είχε μιά πολύ σπουδαία λειτουργία. Τό διαρκές μότο του είναι «'Ο δρόμος προς τόν γείτονα». 'Ο πρώτος γείτονας εκείνη την εποχή ήταν για μās ή Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας, οί επόμενοι ήσαν οί άλλες σοσιαλιστικές χώρες. 'Η δεκαετία του '50 υπήρξε για τή Δ. Γερμανία τό ξεκίνημα αυτού που αργότερα ονομάστηκε «δυτικογερμανικό διωμηχανικό θαύμα». Παράλληλα όμως μέ τήν ανάπτυξη της οικονομίας και μέσα από τόν μικροαστικό τρόπο ζωής και τήν καταναλωτική κοινωνία που έβαζαν

τότε τά θεμέλιά τους, εμφανίστηκε και μιά ιδεολογική στροφή προς τά πίσω.

Οί σχέσεις της Δ. Γερμανίας προς άλλες τίσ κομμουνιστικές χώρες, βρισκόνταν τότε μέσα στην ατμόσφαιρα του ψυχρού πολέμου και ακριβώς αυτή την περίοδο τό 'Ομπερχάουζεν προσπάθησε να κάνει πράξη τό μότο του που σήμαινε οί οί άνθρωποι που τό διοργάνωσαν ταξίδευαν στίς σοσιαλιστικές χώρες, έψαχναν για καλές ταινίες και τίσ έφερναν στό 'Ομπερχάουζεν. Και πέτυχε τέλος τό Φεστιβάλ ν' αντιπροσωπεύονται εκεί όλες οί σοσιαλιστικές χώρες κι αυτό έγινε πολλά χρόνια πριν τό γνωστό άνοιγμα της κυβέρνησης Μπράντ μέ τήν «ανατολική πολιτική» που ακολούθησε στό τέλος της δεκαετίας του '60. Τό Φεστιβάλ λοιπόν θά μπορούσαμε να πούμε συνειδητοποίησε τήν πολιτική σκοπιμότητα αυτού του άνοιγματος πολλά χρόνια πριν ή επίσημη κυβέρνηση τό πραγματοποιήσει. Οί σοσιαλιστικές χώρες σήμερα χρησιμοποιούν τό Φεστιβάλ σαν ένα πολιτιστικό ή και οικονομικό μέσο για τήν προώθηση των προϊόντων τους.

Στά τέλη της δεκαετίας του '60 τό Φεστιβάλ έπαιξε ένα σπουδαίο ρόλο ανακαλύπτοντας τόν κινηματογράφο του τρίτου κόσμου και ειδικότερα της Λατινικής 'Αμερικής, ταινίες κυρίως ντοκυμαντέρ που σ' αυτές δίνονταν τό μεγαλύτερο βάρος του Φεστιβάλ. Τό ίδιο σπουδαίο ρόλο έπαιξε τήν ίδια εποχή για τόν δυτικοευρωπαϊκό κινηματογράφο, στήν προσπάθειά του ν' ανοίξει καινούριους δρόμους στην παραγωγή και τή διανομή των ταινιών. Αυτά έγιναν στό τέλος της δεκαετίας του '60. Μέσα στή δεκαετία του '70 τό Φεστιβάλ έχασε ξανά αυτή του τή λειτουργία. Σήμερα όλο και περισσότερο παίζει τό ρόλο ενός πολιτιστικού και οικονομικού μεσάζοντα.

EP: Ποιός είναι ο ρόλος του έθνικου φεστιβάλ του 'Ομπερχάουζεν που κρατάει τρεις μέρες και προηγείται του διεθνούς;

ΑΠ: Για τούς ανθρώπους που κάνουν ταινίες μικρού μήκους σήμερα στή Γερμανία, που στην πλειοψηφία τους είναι ταινίες ντοκυμαντέρ - και αυτοί είναι κυρίως οί μαθητές ή οί απόφοιτοι των κινηματογραφικών σχολών - τό έθνικό Φεστιβάλ είναι ο μόνος χώρος που μπορούν να δείξουν τίσ ταινίες τους, να κουβεντιάσουν και ίσως ακόμα να βρουν κάποιον να τίσ αγοράσει. Αυτό είναι καλό, έντάξει, όμως ή εκδήλωση έχει χάσει τήν παλιά της λειτουργικότητα, οί συζητήσεις που γίνονται τά τελευταία χρόνια είναι πολύ φτωχές και κακές, κανείς δέν ένδαφέρεται να συζητάει, όλοι ένδιαφέρονται να πουλήσουν τίσ ταινίες τους, αν και στή Γερμανία αυτή τή στιγμή τό Φεστιβάλ κρατάει ακόμα τήν εικόνα που είχε στή 10ετία του '60, που όπως έλεγαν τότε οί χριστιανοδημοκράτες είναι ένα «κόκκινο Φεστιβάλ». Και για να προσθέσω ακόμα κάτι, αυτό που σήμερα ονομάζουμε νέο γερμανικό κινηματογράφο που άρχισε εκεί γύρω στα '66 με '67, υπήρξε ως ένα ση-

μείο προετοιμασμένο ιδεολογικά και αισθητικά στό 'Ομπερχάουζεν. Τό '62 βγήκε ένα μανιφέστο έναντίον του παλιού παραδοσιακού κινηματογράφου που 'λεγε «ο κινηματογράφος των παπούδων μας είναι νεκρός». 'Ο 'Αλεξάντερ Κλουγκε και ο 'Εντγκαρ Ράιτς ήσαν ανάμεσα στους είκοσι περίπου κινηματογραφιστές που υπέγραψαν αυτό τό μανιφέστο. Μπορούμε να πούμε λοιπόν οτι τό 'Ομπερχάουζεν υπήρξε ο χώρος μέσα στον όποιο ζυμώθηκε ο καινούριος γερμανικός κινηματογράφος.

EP: Πώς γίνεται ή διανομή των ταινιών μικρού μήκους στή Γερμανία;

ΑΠ: 'Υπάρχουν πέντε ή έξη διανομείς ταινιών μικρού μήκους που διοχετεύουν τίσ ταινίες σε σχολεία, πανεπιστήμια, τό Λαϊκό Πανεπιστήμιο, σε συλλόγους ή εργατικά συνδικάτα, στα κόμματα και σε διάφορες οργανώσεις νέων. 'Ακόμα υπάρχουν και κρατικές υπηρεσίες διανομής ταινιών που αγοράζουν μικρού μήκους. Φυσικά όλες αυτές οί μονάδες διανομής δέν πληρώνουν καλά, και μοιραία ή μόνη πηγή που μπορεί ν' απορροφήσει τίσ ταινίες μικρού μήκους παραμένει ή τηλεόραση.

EP: Πώς βλέπετε τήν διεθνή παραγωγή ταινιών μικρού μήκους; Νομίζετε οτι υπάρχει κάποια κάμψη;

ΑΠ: Θά πήγαινα ακόμα πιο πέρα και θά 'λεγα οτι υπάρχει κρίση, όχι μόνο αισθητική, αλλά και οικονομική και ιδεολογική ακόμα. Οί περισσότερες από τίσ ταινίες που παίζονται στό Φεστιβάλ, εξαφανίζονται αργότερα κάτω από τό κρεβάτι του σκηνοθέτη γιατί δέν βρίσκονται κινηματογράφοι να τίσ παίξουν. Σε πολύ λίγες χώρες υπάρχει κάποιος κινηματογράφος που παίζει αποκλειστικά ταινίες μικρού μήκους, όπως για παράδειγμα ή Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμα-

**ΒΙΒΛΙΑ-ΑΦΙΣΣΕΣ
ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ
ΔΙΣΚΟΙ**

**διαλεγμένα
υπευθυνα
για τα παιδιά**

ΜΙΚΡΟΣ ΚΕΔΡΟΣ Σολωνος 43
τηλ. 36.25.595

ΧΝΑΡΙ

**βιβλια
δισκοι
αφισσες**

σωστη επιλογή βιβλιων - χαμηλες τιμες

κιαφας 5 και ακαδημιας τηλ. 36.05.493

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ στο φετινό (23-30 'Απρίλη) φεστιβάλ του 'Ομπερχάουζεν πού όρίζει σαν ανώτερο όριο χρόνου προβολής τά 35':

1) «Σπάτα, τό σπιφάδο του 'Αγίου Πέτρου», 30', τής 'Αλίντας Δημητρίου, γιά τήν έθνογραφική της σημασία (καταγραφή ενός παναρχαίου έθιμου) και τήν πολιτική βαρύτητα (πού μέ τήν κατασκευή του άεροδρομίου πρόκειται νά χαθεϊ μέσα στον τεχνολογικό πολιτισμό).

2) «Γράμμα στον Ναζίμ Χικμέτ» του Κώστα 'Αριστόπουλου, 10' και

3) «Fiction - Πρώτο μέρος», 17', του Θανάση Ρεντζή.

νίας. Γιά ποιόν λοιπόν φτιάχνονται αυτές οι ταινίες; Μόνο ή τηλεόραση ύπάρχει πού μπορεί ν' απορροφήσει ένα μέρος απ' αυτές! Και έδω παρουσιάζεται τό φαινόμενο νά γίνονται οι νέοι σκηνοθέτες «βασιλικότεροι του βασιλιά» μέ τό νά μιμούνται όλα τά λάθη και τίς αδυναμίες τής τεχνικής τής τηλεόρασης. 'Αν κάποιος θέλει λ.χ. νά κάνει ένα ρεπορτάζ γιά μία νοσοκόμα, πηγαίνει μέ τό μικρόφωνο και τήν κάμερα στή νοσοκόμα και τής κάνει έρωτήσεις. 'Ο σωστός τρόπος του ντοκυμαντέρ θά 'ταν νά πάει και νά ζήσει αυτός ό άνθρωπος μέσα στο νοσοκομείο γιά ένα δυό μήνες και ν' ανακαλύψει αυτά πού θέλει παρατηρώντας και διώνοντας τήν καθημερινή ζωή εκεί μέσα. 'Αλλά κανένας δέν έχει τόν χρόνο και τό χρήμα γιά νά κάνει αυτά τά πράγματα. 'Ετσι λοιπόν βλέπουμε ότι ή τηλεόραση παραμόρφωσε τήν έννοια του ντοκυμαντέρ.

ΕΡ: Τό Φεστιβάλ κατά τή γνώμη μου δίνει μεγάλη έμφαση στις ταινίες του τρίτου κόσμου και ιδιαίτερα στις λατινοαμερικανικές ταινίες και εγώ αυτό τό φαινόμενο τό έρμηνεύω σαν μία έντονη τάση φυγής, ποιά είναι ή δική σας γνώμη;

ΑΠ: Αυτό είναι σωστό άν και πιστεύω ότι αυτή θά μπορούσε νά είναι και μία επικίνδυνη άποψη. 'Ας πάρουμε γιά παράδειγμα μερικές από τίς λατινοαμερικανικές ταινίες πού γυρίζονται στά κρυφά και κάτω από τρομερή πολιτική πίεση μέ μία Ιδάρια κουρδιστή μηχανή λήψης, χωρίς

σύγχρονο ήχο ή άλλες φορές μέ πολύ κακό ήχο και μοντάρονται μετά μέ ξυραφάκι σε σκοτεινά υπόγεια, αυτές λοιπόν είναι επαναστατικές ταινίες και οι διανοούμενοι στην Εύρώπη προσπαθούν νά εκτιμήσουν τήν επαναστατικότητα και τό θάρρος των ανθρώπων πού τίς έφτιαξαν και τό όποιο θάρρος οι διανοούμενοι τουλάχιστον στή Δ. Γερμανία δέν τό έχουν. Είναι λοιπόν ένα είδος μόδας τό νά παίρνουν θέση ενάντια στην καταπίεση των δικτατοριών στή Λατινική 'Αμερική, ενάντια στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό, είναι μία πολύ εύκολη άπασχόληση πού δέν σου επιτρέπει ν' ασχοληθείς μέ τά προβλήματα του άμέσου περιβάλλοντός σου· γιατί τό νά κρίνει κανείς τήν πολιτική κατάσταση αυτή τή στιγμή στή Γερμανία χρειάζεται πολύ περισσότερο θάρρος από τό νά χειροκροτεί και νά θαυμάζει αυτές τίς υπέροχες επαναστατικές ταινίες από τή Λατινική 'Αμερική. 'Ας πάρουμε γιά παράδειγμα τόν Παρατζάνωφ στή Σοβιετική 'Ενωση ό όποιος είναι στή φυλακή ό άνθρωπος και όλοι στή Γερμανία διαμαρτύρονται και ξεσηκώνονται μ' αυτή τήν κατάσταση, αλλά κανείς δέν έχει τό κουράγιο νά κάνει άς ποῦμε μία ειλκιρινή ταινία γιά τούς όμοφυλόφιλους πού όπωσδήποτε είναι μία καταπιεσμένη μειοψηφία. Μία φορά ό Κλάουμπερ Ρόσα είπε σ' αυτούς τούς ανθρώπους στην Εύρώπη «έμεις κάνουμε ταινίες γιά τό λαό μας, μή μάς τίς παίρνετε αυτές τίς ταινίες»!

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ

διδάκτωρ Γ. ΑΡΓΥΡΟΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Μέ 10μηνα ύπερεντατικά,

προετοιμάζονται οι ύποψήφιοι γιά τά Γερμανόγλωσσα Πανεπιστήμια.

ΕΝΑΡΞΗ: 15 Σεπτέμβρη

'Ακαδημίας 78, Τηλ. 360.83.23.

ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗ
Μεσημβρινή άπόπειρα
'Εκδόση «Τράμ», 1979.

Και σ' αυτό τό βιβλίο του ό Γ. Κ., ένας από τούς πιο γνωστούς νεώτερους ποιητές, κινείται στο κλίμα εκείνο πού θεώρησε πιο πρόσφορο στην ποιητική του έκφραση και πού εγκαινίασε μέ τό δεύτερο ποιητικό του βιβλίο: τά «Μηχανήματα Εύκραςίας», 1972. Στο κλίμα ενός νεοϋπερρεαλισμού πού θά μπορούσε νά ισχυριστεί κανείς ότι έλκη τήν καταγωγή του άπευθείας από τό Νίκο 'Εγγονόπουλο.

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ
Τό επιφώνημα τής φωτιάς
(Διηγήματα)
Διογένης, 'Αθήνα 1979

'Υπάρχει όπωσδήποτε πολλή ανθρωπιά και πολλή ευαισθησία στα διηγήματα πού περιέχονται σ' αυτό τό βιβλίο τής Βασιλικής Παπαγιάννη. Μέ μία γλώσσα καλοδουλεμένη και ζεστή, περιγράφει τήν καθημερινή ζωή των άπλων ανθρώπων μέ δλη τή μιζέρια, τήν πίκρα και τίς μικροχαρές της, αφήνοντας, πολύ συχνά, μέσα απ' τή μουντή άτμόσφαιρα, νά διαφανεί ή έλπίδα γιά ένα καλύτερο και ανθρωπινότερο μέλλον.

ΣΙΜΟΝ ΝΤΕ ΜΠΩΒΟΥΑΡ
'Ο μονόλογος μιās γυναίκας
'Εκδόσεις Γλάρος, 1979

Είναι πραγματικά άσυνήθιστη σέ δριμύτητα και επιθετικότητα ή γλώσσα πού χρησιμοποιεί σ' αυτό της τό βιβλίο ή Σιμόν Ντέ Μπωβουάρ και άλήθεια αφήνει κατάπληκτο τόν άναγνώστη της, όταν καθόλου δέ διστάζει νά φωνάξει και νά βρῖσει χυδαία, όπως άκριβώς θά έκανε μία όποιαδήποτε γυναίκα πού, πνιγμένη από τό δίκιο της, θέλει νά γκρεμίσει όλα τά ταμπού του καθωσπρεπισμού.

ΣΑΤΩΒΡΙΑΝΔΟΥ
'Οδοιπορικών - Τόμοι Α-Β'
Μετάφραση 'Εμμ. Ροΐδη
'Επιμέλεια Τάσου Βουρνά
'Εκδόσεις «'Αρη Τολίδη»
'Αθήνα 1979

Τό «'Οδοιπορικών» του Σατωμπριάν είναι ή πρώτη ουσιαστικά φιλολογική δουλειά του νεαρού τότε (1860) 'Εμμανουήλ Ροΐδη. 'Ο πανέξυπνος αυτός διανοούμενος του τελευταίου μισού του περασμένου αιώνα, ήταν από τούς λίγους πνευματικούς ανθρώπους του τόπου μας πού δέν τόν διέκρινε ή μακαριότητα μιās έλληνοκεντρικής πνευματικής ατμόσφαιρας. Τά διαβάσματά του

μάς εκπλήττουν σήμερα, καθώςτά βλέπουμε νά παρελαύνουν στις «'Επιστολές» του 'Αγρινιώτη Διονυσίου Σουρλή (ψευδώνυμο πού διάλεξε γιά ν' αντικρούσει τούς επικριτές τής «Πάπισσας 'Ιωάννας» έξη χρόνια άργότερα (1866). Και είναι περίεργο πώς ό ριζοσπαστικός διανοούμενος πού γοητευόταν από τά πρωτοπόρα ευρωπαϊκά πνεύματα τής εποχής νά αισθάνεται έλξη γιά τόν αντιδραστικό Σατωβριάνδο, πού και ό φημολογούμενος φιλελληνισμός του τόν έκανε δισταχτικό νά ύποστηρίξει άποφασιστικά τήν έλληνική άνεξαρτησία.

'Η μετάφραση του «'Οδοιπορικού» του Σατωβριάνδου από τό νεαρό Ροΐδη σε άπταιστη καθαρεύουσα, άνήκει στα κατορθώματα τής μεταφραστικής μας φιλολογίας. 'Ο ίδιος μάς λέει πώς δούλεψε τό κείμενο του Σατωβριάνδου, όχι κατά λέξη, αλλά πλατύτερα· και αντί νά μεταφράζει λέξεις, μέ κίνδυνο νά παραμορφώσει τίς ιδέες του συγγραφέα, προτίμησε νά ρίξει τό βάρος τής προσπάθειάς του στην έννοιολογική μεταφορά του κειμένου στην καθαρεύουσα.

ΜΑΡΙΑ ΜΙΧΑΗΛ - ΔΕΔΕ
'Αρβανίτικα τραγούδια. Σειρά Α
'Εκδόσεις «Καστανιώτη»

Τά 'Αρβανίτικα τραγούδια αποτελούν ένα θησαυρό του λαού μας. Τά τραγούδια αυτά δέν είναι καθόλου γνωστά. 'Η συγγραφέας στην προσπάθειά της νά τά κάνει γνωστά, έγραψε αυτό τό βιβλίο μέ τραγούδια πού συνέλεξε από τήν Βοιωτία, 'Αττική, Πελοπόννησο, Νησιά 'Αργοσαρωνικού και λίγα από τήν Φλώρινα. 'Η καταγραφή - και ή έρμηνεία τους - συνοδεύονται από σχολιαστικά, κατατοπιστικά κείμενα.

ΦΩΝΤΑ ΛΑΔΗ
Είκοσι τραγούδια
'Εκδόσεις Κατανιώτη, 1979

Είναι τό νέο βιβλίο του Φώντα Λάδη, πού περιέχει ποιήματα γραμμένα τά περισσότερα στις αρχές του 1974 και χωρίζεται σε τέσσερεις ένότητες: «Μέλισσα», «Βυθός», «Δέκα όχτάστιχα» και «'Ιπτάμενος δίσκος».

ΖΗΣΗ ΣΚΑΡΟΥ
Οί ρίζες του ποταμού
Μυθιστόρημα σε τρεις τόμους
Σύγχρονη εποχή

«Οί ρίζες του ποταμού» είναι μία μυθιστορηματική τριλογία, πού αναφέρεται στο λαϊκό και εργατικό κίνημα τής χώρας μας από τήν έθνικοαπελευθερωτική έξέγερση των Θεσσαλών άγροτών

τό 1854, ως την απελευθέρωση της Ελλάδας από το φασιστικό ζυγό τό 1944. Η υπόθεση του πρώτου τόμου κινείται, χρονικά, από τό 1854 ως τό 1910 (Κιλλέρ) και έχει τόν τίτλο «Ραγιάδες και κολήγοι». Ο δεύτερος αρχίζει μέ την οργανωμένη συνδικαλιστική και πολιτική παρουσία της εργατικής τάξης στην Ελλάδα, φθάνει ως τό 1930 και έχει σάν τίτλο «Άστοί και εργάτες». Τέλος, ο τρίτος τόμος, πού έχει σάν τίτλο «Αντίσταση και πόλεμος», αρχίζει μέ την παγκόσμια οικονομική κρίση και την άνοδο του ναζισμού, ως τό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και την ήττα του φασιστικού άξονα.

ΜΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Τό μαχαίρι
Κέδρος, 1978

Είναι δύσκολο νά έντάξει κανείς τό βιβλίο αυτό της Μ.Π. σε μιάν όρισμένη κατηγορία του πεζού λόγου. Κι αν τό τολμούσε, έκτός πού θά κόπιαζε υπερβολικά, δέν θά προσέφερε τίποτα τό σπουδαίο, ούτε θά βοηθούσε διόλου τό βιβλίο καθεαυτό, πού πραγματικά άποτελεί μιά πολύ σπουδαία κατάθεση στον πάσχοντα τώρα τελευταία, πεζό μας λόγο. Μέ γραφή ποιητική, κάποτε έξπρεσιονιστική μά πάντα βαθιά έσωτερική, κερδίζει τόν άναγνώστη, καθοδηγώντας τον στον άπόκρυφο χώρο της ιδιωτικής της μνήμης και έμπειρίας.

WILLIAM CARLOS WILLIAMS
Ποιήματα
Έπιλογή - Μετάφραση Τάσου Κόρφη
Έκδόσεις Πρόσπερος, 1979

Πρόκειται για μιά προσεγμένη έπιλογή και μετάφραση (άπό τόν Τάσο Κόρφη) ποιημάτων του γνωστού άμερικανού ποιητή William Carlos Williams (1883-1963)

πού ύπήρξε άπό τίς μεγαλύτερες μορφές πού πρωτοστάτησαν στην «έπανάσταση» της ποίησης του αιώνα μας. Στενός φίλος του Ezra Pound συνεργάστηκε μαζί του στην ομάδα των «εικονιστών», προσπαθώντας μέ τό έργο του νά έκφράσει την ούσία της σύγχρονης άμερικάνικης ζωής. Ο Williams μπορεί νά χαρακτηριστεί ο ποιητής του «συγκεκριμένου πράγματος», του πράγματος - συμβόλου, των ποιητικών στιγμών της καθημερινότητας.

ΜΕΝΗ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑ
Τό κουρείο
Κέδρος, 1979

«Τό Κουρείο» είναι τό δεύτερο μυθιστόρημα του Μένη Κουμανταρέα, μετά την «Κυρία Κούλα», όπου σκιαγραφείται ή στενότητα του χώρου, έσωτερικού και έξωτερικού, μέσα στον όποιο κινείται (γιατί έτσι είναι ύποχρεωμένος νά κάνει) και επιδιώκει ο μεσοαστός της πρωτεύουσας. Η άγάπη όμως και ή πίκρα μέ την όποία ο συγγραφέας έχει διεισδύσει σ' αυτόν άκριδώς τό χώρο έχει σάν άποτέλεσμα (σε συνδυασμό ούσιαστικό μέ τή στενότητα του τελευταίου) τή δημιουργία καταστάσεων πού, στην ανθρώπινη άπλότητά τους, μπορούν κάποτε και διογκώνονται και άποκτούν διαστάσεις ύπέρογες, παράλογες όσο και καθοριστικές για τή ζωή αυτών πού τίς διώνουν.

ΘΑΝΑΣΗ ΝΙΑΡΧΟΥ - ΑΝΤΩΝΗ ΦΩΣΤΙΕΡΗ
Ποίηση '78
Κέδρος.

Είναι ο τέταρτος τόμος της έτήσιας αυτής έκδοσης, πού άποσκοπεί στην συγκέντρωση και παρουσίαση μιάς ομάδας (μέ διαφορετική κάθε φορά σύνθεση) άπό σύγχρονους ποιητές, ώστε νά δίνεται, κατά τό δυνατό, τό μέτρο των γενικότερων σημερινών

ποιητικών τάσεων. «Όσο κι αν οι ψηφίδες πού άποτελούν τό μωσαϊκό είναι άνόμοιες μεταξύ τους», γράφουν οι δύο άνθολόγοι και ποιητές οι ίδιοι, «σε μέγεθος ή χρώμα, ή εικόνα πού τελικά έμφανίζεται (...) πιστεύουμε πώς δείχνει άκέραιο τό πρόσωπο της ποίησης, όπως σαρκώνεται έδώ και τώρα».

ΚΛΕΙΤΟΥ ΚΥΡΟΥ
Ξένες Φωνές
Κέδρος 1979

Πρόκειται για μιά συγκεντρωμένη μεταφραστική δουλειά του γνωστού και πολύ σημαντικού ποιητή της Θεσσαλονίκης του Κλείτου Κύρου. «Οι περισσότερες μεταφράσεις - λέει προλογικά ο ίδιος - έχουν γίνει άπό τά άγγλικά, τή γλώσσα πού κατέχω καλύτερα και πού αγαπώ ιδιαίτερα. Από μεταφράσεις στά άγγλικά απέδωσα επίσης και τά ποιήματα του Πολωνού ποιητή Χέρμπερτ, του Γερμανού Έντσενομπέργκερ και του Τσέχου Γέλινεκ. Σ' ένα δεύτερο επίπεδο έρχονται οι μεταφράσεις άπό τά γαλλικά και σ' ένα τρίτο άπό τά ισπανικά (...) Έκείνο ώστόσο πού έχει σημασία δέν είναι ούτε άπό ποιά γλώσσα μεταφράζω, ούτε ως ποιό σημείο κατέχω αυτή τή γλώσσα, αλλά ή έπιμονή μου για μεταφράσεις πιστές και σωστές(...)»

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΝΤΡΑΪΚΩΡΣ
ΣΙΡΛΕΪ ΓΚΟΥΝΤ
ΡΑΙΗΜΟΝΤ ΤΖ. ΚΟΡΣΙΝΙ
Η δημοκρατία στό σπίτι
Έκδόσεις Γλάρος, 1979

Στό βιβλίο αυτό έξετάζεται κατά τρόπο εύκολονόητο και άπλό τό πώς μπορεί νά τερματιστεί κάποτε ή σύγκρουση άνάμεσα στους γονείς και τά παιδιά, καθώς και άνάμεσα στά ίδια τά παιδιά, μέ ποιό τρόπο μπορούν οι γονείς νά διατηρήσουν και νά

δυναμώσουν τίς οικογενειακές σχέσεις στην σημερινή κοινωνία. Σ' αυτά τά θέματα - έρωτήματα δίνονται κάποιες άπαντήσεις, μέσω ενός συστήματος πού άνέπτυξαν - και δοκιμάζεται καθημερινά σε πολλά σπίτια - ο Άντλερ και ο μαθητής του και βασικός συνεργάτης του Ρουντόλφ Ντράικωρς.

ΛΕΥΤΕΡΗ ΚΡΙΓΚΑ
Σύμβολα (διηγήματα).
Άθήνα 1979

Στά διηγήματα αυτού του βιβλίου είναι φανερή ή προσπάθεια πού καταβάλλει ο συγγραφέας νά παρουσιάσει τόν άνθρωπο πού άγωνίζεται νά σπάσει όρισμένα δεσμά, αυτά πού συνήθως δημιουργούνται ποικιλότητα άπό τούς συνανθρώπους του. Σ' έναν άγώνα δηλαδή πού είναι δύσκολο νά πούμε αν βγαίνει κερδισμένος ή χαμένος, καθώς συνεχώς περνάει άπό διάφορα στάδια, άλλοτε κερδίζοντας και άλλοτε χάνοντας.

ΜΑΡΙΑΣ ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟΥ
Άβάντι Πατούνα
Έκδόσεις Πύλη

Στό βιβλίο της αυτό ή Μ.Ν. καινοτομεί σε σχέση μέ τά όσα μέχρι τώρα έχει γράψει. Γίνεται πιο πικρόχολη, πιο σαρκαστική και πιο άθυρόστομη, χλευάζοντας, αν όχι φτύνοντας κατά πρόσωπο την εποχή μας. «Όνομάζομαι Έλένη Πατούνα», βάζει την ήρωίδα της νά λέει αυτοσυστηνόμην: «ή ύπέροχη λόγω του ότι είμαι τέτοια. Πολλά τά "ύπέρ" μου. Πολλά και τά "πιστεύω μου". Πιστεύω μέ πάθος, ως πούμε, στην θρησκεία και στην πολιτική, στις προλήψεις και στην σεξουαλική απελευθέρωση. Είμαι έθνικόφρων, άρριβιδιφία, εύκατάστατη και πολύ γαλάντομα - τί γύρεψα άπό τόν έαυτό μου και δέ μου τό έδωσε».

Δήμητρα Διακάκη

Είδη χειροποίητα παραδοσιακά

έπιπλα ύφαντά κεραμικά χαλιά και άλλα διακοσμητικά αντικείμενα.

ΗΩ

Θεσάως 78 Καλλιθέα Τηλ. 95.68.293

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

Κυκλοφορεί

Έμιλ Βυλερμόζ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

● Μέ μετάφραση - έλληνικό έπίμετρο - γλωσσάρι βασικών μουσικών όρων του Γιώργου Λεωτσάκου

● Από τή μουσική της αρχαιότητας μέχρι τά μουσικά ρεύματα της δεκαετίας του 1970

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ - 3ης Σεπτεμβρίου 22 - Τηλ. 5234790

Βιβλιο-κριτική

Η Ρούλα Κακλαμανάκη
γράφει για το
βιβλίο της
Τατιάνας Γκρίτση - Μιλλιέξ
«Βυθοσκοπήσεις»
έκδ. «Κέδρος», Αθήνα 1978

Το τελευταίο βιβλίο της Τατιάνας Μιλλιέξ, «Βυθοσκοπήσεις», (Κέδρος 1978), ήλθε για μένα σε μια στιγμή που άρχιζα να βαριέμαι τα λόγια, να περνάω μια κρίση αμφισβήτησης, γι' αυτή την ίδια τη σημασία του λόγου ως μέσο επικοινωνίας, ως μέσο έκφρασης, ως όργανο δημιουργίας.

Ευτυχώς. Ύπηρχε η μνήμη από τα προηγούμενα βιβλία της Τ.Μ., και το ένστικτο μ' οδήγησε να μὴν τό βάλω στη σειρά των βιβλίων «γιά διάβασμα», αλλά να τό «ρουφήξω» όπως λέμε αμέσως. Η επαφή μ' αυτό τό κείμενο - επί τέλους - γινόταν (τό επέβαλε τό ίδιο), απ' ευθείας μέ τις αισθήσεις: χωρίς τή διαμεσολάβηση τής σκέψης, πού δέν διαθέτει δσες κεραίες χρειάζονται για τό ολοκληρωμένο πλησίασμα μίας γνήσια λογοτεχνικής γραφής και προπαντός για τήν απόλαυσή της. Αυτή ή γραφή, απολογικοποιημένη και υπερλογική, μέ τήν καθαρότητα και τή λιτότητα τής κλίμακας και καθολικής αισθητοποίησης τής ίδιας τής λέξης, κινείται ανάμεσα στή συντομία και παράλληλα τή διάρκεια τής μεγάλης στιγμής. Είναι ίσα-ίσα ή καταγραφή μίας πολυεδρικής υπαρκτικής σύγκρουσης, μίας διάλυσης πρός τά πάνω, σ' ένα πέταγμα ελευθερίας και λύτρωσης. Ακόμα κι όταν τό «σκοινί του κρεμασμένου» (Δολοφονία) ή τό βάθος του «πηγαδιού», σέ τραβάει ως τό άκραιο σημείο τής ρίζας, τό «περιστέρι», επικρατεί. Μέ τή χρυσή, αδιόρατη κλωστή του χαρταετού, κρατάει πάντα

κάτι από σένα, εκεί πού δικαιώνονται όλα τ' ανθρώπινα: κι ή δυστυχία, κι ή φθορά, κι ό θάνατος, κι ή μοναξιά και τ' αδιέξοδο, έτσι καθώς συντρίβεται, αφήνοντας να πέσει πάνω στο χώμα (έλληνικό και παγκόσμιο) ό τελευταίος σου σπόρος.

Ένα λογοτεχνικό κείμενο, δικαιώνεται, όταν σ' έμπνέει και σέ κάνει να σισθάνεσαι κάτι καινούριο. Να φεύγεις από τό μικρό έαυτό σου, από τόν περιγυρό σου, από τίς έγνοιες σου. Απ' τους αγαπημένους σου κι απ' τίς ιδέες σου άκόμα. Να τ' άγγίζεις όλα ξανά, μέ νέα δάχτυλα. Να τά βλέπεις πάλι μέ καινούρια μάτια. Να τά ξαναανακαλύπτεις, καθώς τά ίχνηλατείς μέ αναβαπτισμένες αισθήσεις και ανανεωμένη συνείδηση. Είναι ή ποιότητα, ή συνέπεια, ή έγκυρότητα μίας μακριάς άσκησης. Η ειδικότητα τής καλλιτεχνικής λειτουργίας, πού άπορρέει από τό ταλέντο και τήν έπίπονη καλλιέργειά του.

Γιά όσους διαβάσανε τήν «Πλατεία Θησείου», εκ των ύστερων (όπως έγω) μαζί μέ τό «Σέ πρώτο πρόσωπο», τους «Κοπιδώντες και πεφορτισμένους», τό «Αλλάζουμε;», τό «Και ίδού ίππος χλωρός» και συμπληρώσανε τή γνωριμία τής Τατιάνας Μιλλιέξ μέ τό «Στό δρόμο των Άγγέλων», τό συγκλονιστικό ανθρώπινο «ήμερολόγιο» και τά «σπαράγματα», αλλά και μέ τίς κριτικές τής σελίδες κι όλες τίς εκδηλώσεις υπευθυνότητας στο χώρο τής τέχνης και τής δημόσιας ζωής μας, δέν μπορούν παρά να σταθούν μπροστά στις βυθοσκοπήσεις της, μέ μιά αποκαλυπτική αναστάτωση και παράλληλα μιά επιβεβαιωτική ήρεμία.

Είναι ένα βιβλίο μικρό. Γραμμένο από έναν άνθρωπο - μιά

γυναίκα - τής εποχής μας, για τήν εποχή μας. Δικό της αποκλειστικά δημιουργημα και κληρονομιά στις επερχόμενες γενιές. Όκτώ διηγήματα και τέσσερα άλλα άφηγήματα - θά, τά έλεγαι ποιήματα - μέ τόν ειδικώτερο χαρακτηρισμό «φανταστικά», σέ 110 μικρού μεγέθους σελίδες, άνετες, μέ αρκετά λευκά - σαν εύγλωτες σιωπές - κι αυτές.

Αλλά στις 3 - 8 μόλις σελίδες του, τό καθένα από τά άφηγήματα, αυτό καθαυτό, δέν είναι τίποτα πιο πάνω ή πιο κάτω, από τήν καθολικότητα μίας αισθησης πραγμάτων πού ξεκαθαρίζονται από μόνα τους, μέ τό «σπάσιμο του καθρέφτη», μέ τήν «άποτυπωμένη στο στυπόχαρτο άνάστροφη γραφή», μέ τήν κατάργηση τής όποιας συμβατικότητας, από τήν αυτονόητη ελευθερία, πού βασικά συμβολίζει και κυρίως εκφράζει «τό περιστέρι»: τήν παιδική άγνότητα και αυθορμησία, τήν άνατροπή και όχι απλά τήν αμφισβήτηση του status, μέσα από τήν ίδια τήν παραδοχή τής ύπαρξής του, πού ίσως εκφράζει ή έννοια κι αυτή ή λέξη «μουσειο» κι ή μεταβίβαση τής ιδεολογικής αντίληψης από τή γιαγιά στην έγγονή.

Η πυκνότητα και ή λιτότητα, μαζί μέ τήν τρομακτική συνθετότητα αυτών των άφηγημάτων (άν και αμφιβάλλω άν μπορούμε να τά χαρακτηρίσουμε και να τά κατατάξουμε σε όποιοδήποτε είδος τής λογοτεχνικής έκφρασης - κι έδώ θυμάμαι τήν ποιητική «Γραφή» τής Μαντώς Άραβαντινού, βασικά, αλλά και όλη τή σύγχρονη ποίηση - πρόζα και τίς σαφείς τάσεις ένοποίησης τής λογοτεχνίας και διαφοροποίησής της σε νέα είδη και μορφές), κάνουν άδύνατη και τήν πιο στοιχειώδη ανάλυση στον περιορισμένο χώρο μίας παρουσίασης.

Γι' αυτό, πολύ γενικά, μπορεί ν' αναφερθεί κανείς σ' όρισμένα κυρίαρχα (άν λέγεται αυτό), στοιχεία, πού συνθέτουν βεβαίως μιά ώριμη προσωπική γραφή, αλλά τόσο έμπειρη και τόσο βαθιά βιωμένη και κατασταλαγμένη, ώστε να επικοινωνεί μέ τόν αναγνώστη σ' ένα άπρόσωπο επίπεδο.

Η κατάργηση του συγκεκριμένου θέματος (ιστορίας), γίνεται άβιαστα, νομοτελειακά, καθώς μέ τήν καλλιέργεια τής γραφής ή συγγραφέας προχωράει από άποκάλυψη σε άποκάλυψη και από άφαίρεση σε άφαίρεση πρός μιά νέα μυθοπλασία τής ίδιας τής ζωής, στο σύνολό της. Αυτός ό καινούριος μύθος, έχει καταπιεί κι έχει χωνέψει πολλούς μύθους μαζί. Όλους τους μύθους πού

έζησε ως άτομο και κυρίως ως γυναίκα, μέσα της, στον περιγυρό της, όπου έφτασαν οι αισθήσεις της κι όπου προχώρησε ή φαντασία της. Μιά φαντασία πού είναι πανταχού παρούσα, σαν τό μηχανημα του τεχνίτη, τό όργανο του μουσικού, τό χρώμα του ζωγράφου, όχι απλά ή φαντασία πού γεννάει τήν έμπνευση, αλλά και κείνη πού τήν ολοκληρώνει. Η λέξη, δέν υπάρχει για να μάς πει, αλλά για να δημιουργήσει κάτι, όπως ακριβώς, ή γραμμή, ό ήχος, ή πρώτη ύλη για τόν τεχνίτη. Η «άλλη» πραγματικότητα, δέν είναι μόνο μιά προέκταση, ένα παράλληλο βίωμα, ένα μεγεθυμένο κάτοπτρο, αλλά και μιά άλλη όπτική γωνία. Για να νιώσει όμως και ν' απολαύσει κανείς αυτή τή δημιουργική γραφή, στις βυθοσκοπήσεις τής Τ.Μ., πολύ περισσότερο από τά προηγούμενα έργα της, πρέπει να γνωρίζει άνάγνωση. Τό ύφος και τό στυλ, έχουν μιά θελημένη ρευστότητα, καθώς στηρίζουν τά θεμέλια και δένουν τους άρμούς του κειμένου. Η συμμετοχή του αναγνώστη είναι άπαραίτητη. Ο τρόπος τής άνάγνωσης, είναι ένας τρόπος έρμηνείας. Η φωνή είναι σκληρή, καθαρή, συγκεντρωμένη, χωρίς εκζήτηση και μελοδραματισμό. Υπάρχει μιά έσωτερική λυρικότητα, αυτοδύναμη, πού κατευθύνεται κυρίως μέ τίς παύσεις και τήν υπέρταση πού τίς ακολουθεί. Ταιριάζει όμως περισσότερο στην τελετουργία και τό μυστήριο, παρά στην συνηθισμένη μουσική έκφραση. Βασικά, υπάρχει κατεύθυνση. Ο πυρήνας τής άτομικής και τής κοινωνικής συνείδησης, σαν μιά και μόνη αρχή μέ άπειρες εκφάνσεις, είναι πανταχού παρών. Τίποτα δέν σκορπίζεται, τίποτα δέν χάνεται, μέσα σ' αυτή τήν άνάλαφρη και σαν άθωα, άνυποψίαστη, παναίσθηση. Αυτή ή συνείδηση, δεμένη με τήν δημιουργική έμπνευση, θά μπορούσε ν' αναλυθεί: Στή συνείδηση τής γυναίκας, μέσα στο πλέγμα τής πανάρχαιης ένοχής και κάτω από τά μάτια του νοερού διαστή, πάντοτε καρφωμένα πάνω της. Τή συνείδηση τής μητέρας, άνήμπορης να σώσει, να προλάβει, να θυσιαστεί, και τελικά θυσιασμένη, κάποτε δολοφονημένη, ή φόνισσα. Στή συνείδηση του ανθρώπου και κυρίως τής μοναξιάς, τής φθοράς, του υπαρκτικού αδιέξοδου. Καμιά έμφανής επικαιρική πολιτική νύξη, παρ' ότι τό υπόβαθρο πλούσια διαποτισμένο (σαν κάτι φυσικό) μέ τά πολιτικοκοινωνικά βιώματα τής εποχής μας. Η «έπιστροφή», τό πιο ένδεικτικό από τά 12 κομμάτια.

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

ΣΤΑΧΥ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Δημητρίου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ:
Φανερωμένης 48 Χολαργός.
Τηλ. 652 1725

A. ΜΑΝΕΣΙΕ:

«Η καλλιτεχνική δημιουργία δέν προκαθορίζεται – μεταμορφώνεται όπως τό φυτό».

της Ντόρας Ήλιοπούλου – Ρογκάν

Ο Γάλλος καλλιτέχνης Ά. Μανεσιέ πού έργα του – λάδια, ταπισερί και λιθογραφίες – παρουσιάζονται αυτές τς μέρες στην αίθουσα εκθέσεων του Γαλλικού Ίνστιτούτου (Σίνα 31) είναι ήγερτική μορφή της αφαίρεσης, έτσι όπως ή τελευταία καλλιεργήθηκε στην Εύρώπη από τή Νέα Σχολή του Παρισιού, στή διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πόλεμου και άμέσως μετά. Τιμημένος μέ πολλά διεθνή βραβεία όπως της Μπιενάλε του Σάο Πάολο (1953), της Μπιενάλε της Βενετίας (1962), κ.ά., ο ζωγράφος αυτός είναι ένα πολύμορφο ταλέντο μιά πού έχει δημιουργήσει σέ περισσότερους από έναν χώρους της τέχνης. Ειδικότερα έχει φιλοτεχνήσει ένα μεγάλο άριθμό από ταπισερί, διτρώ, μωσαϊκά, χαρακτηριστικά, κοστούμια και σκηνικά, είκονογραφήσεις εκδόσεων, κ.ά.

Ο καλλιτέχνης γεννήθηκε τό 1911 στο Σαιντ Ουέν, σπούδασε στις σχολές Καλών Τεχνών της Άμιένης και του Παρισιού (άτελιέ Ρεκούρα: αρχιτεκτονική) και παρακολούθησε για ένα διάστημα μαθήματα ζωγραφικής στην άκαδημία Ranson όπου δίδασκε ο Bissière. Τό 1938-39 συνεργάστηκε μέ τήν καλλιτεχνική ομάδα «Tempoignage» πού έπιχειρούσε νά συνδυάσει τς αρχές του κυβισμού και του σουρρεαλισμού και παράλληλα δέθηκε μέ μιά στενή φίλια μέ καλλιτέχνες σαν τούς: Λέ Μοάλ, Μπαζαίν, Λαπικ, Σενζιέ, κ.ά. πού μαζί του άποτέλεσαν τούς πρωτεργάτες της Νέας Σχολής του Παρισιού.

Άπό τό 1943 και πέρα, όταν ο Μανεσιέ υιοθέτησε μιά για πάντα τήν αφαίρεση, οι συχνές του μετακινήσεις στην Όλλανδία (1956-57), τήν Άνω Προβηγκία (1958-59), τήν Ίσπανία (1963-66) και τόν Καναδά

(1967-69), αντιπροσωπεύουν «φάσεις» και «σταθμούς» στο έργο του. Μέ τήν εύκαιρία της έπισκεψής του στην Ελλάδα για τς εκδηλώσεις πού όργάνωσε προς τιμήν του τό Γαλλικό Ίνστιτούτο ζητήσαμε νά μάθουμε τς άπόψεις του, όχι μόνο σχετικά μέ τό πώς λειτουργεί ο ίδιος σαν καλλιτέχνης, αλλά και γενικότερα πάνω στην τέχνη της έποχής μας.

ΕΡ: – Πώς έξηγεíte τό ότι σās θεωρούν έπινοητή μιάς νέας θρησκευτικής τέχνης και πώς κατορθώσατε νά συμφιλιώσετε τήν εκκλησία μέ τήν άφηρημένη τέχνη;

ΑΠ: – Μέχρι τό 1943 πού έπισκέφτηκα για λίγες μέρες τήν Grande Ttrappe του Σολινύ, ήμουνα άντιδραστικός σέ ότι άφορούσε τήν εκκλησία. Ήμουνα έπαναστατημένος. Τή θεωρούσα σαν κάτι τό ξεπερασμένο πού δέν είχε τίποτα τό ουσιαστικό νά

προσφέρει. Μέ τό διάλογο, όμως, πού έστησα εκεί για τρεις δλόκληρες μέρες μέ ένα μοναχό, πείστηκα ότι υπάρχουν έλπίδες νά άναθεωρηθεί ή στάση της εκκλησίας και νά άντιμετωπισθούν τά προβλήματα σέ συνεργασία μέ αυτήν – από «μέσα» δηλαδή – αντί νά τήν πολεμάει κανείς απ' έξω. Μιά αντίδραση όφείλει νά λαμβάνει υπόψη όλες τς προϋποθέσεις, για νά είναι υγιής, για νά μπορεί, δηλαδή, νά προσφέρει κάτι τό δημιουργικό. Κι αυτό βάλθηκα νά κάνω. Όχι για νά ύπηρετήσω τήν εκκλησία, αλλά για τόν άνθρωπο, από ενδιαφέρον κι άγάπη γι' αυτόν. Νά του άποδείξω ότι υπάρχει έλπίδα. Κι αυτήν τήν έλπίδα πού είναι και τό αρχικό μου έρέθισμα προσπαθώ νά τήν ύποβάλλω όσο πιο άμεσα γίνεται, μέ τόν τρόπο πού διαλέγω νά εκφραστώ κυρίως μέσ' από τό χρώμα, έτσι ώστε νά προκαλώ συνειρμούς μέ τά πιο θεμελιακά ανθρώπινα συναισθήματα.

ΕΡ: – Ποιά είναι ή γνώμη σας για τό δρόμο πού έχει πάρει σήμερα ή τέχνη και ιδιαίτερα τς διάφορες εκφράσεις της άφηρημένης τέχνης;

ΑΠ: – Πιστεύω πολύ έντονα στο μαγνητισμό πού άσκει ή χαρά της δημιουργίας, σ' εκείνη τή δύναμη πού συνεπαίρνει τόν καλλιτέχνη, έτσι ώστε σέ μιά στιγμή έξαρσης νά μετουσιώσει κάτι πού άντικειμενικά μπορεί νά 'ναι τραγικό άκόμα και φρικτό, σ' ένα άθάνατο έργο τέχνης. Έχω στο νού μου, έδώ, τόν Γκόγια και τό πώς μεταμόρφωσε τή φρίκη του πολέμου σέ τέχνη. Πιστεύω ότι ή τέχνη σέ άντιστοιχία μέ τό φυτό μεταμορφώνεται και μεταβάλλεται όργανικά. Δέν προκαθορίζεται και δέν έννοείται μέ τή μορφή μιάς συνταγής. Στς μέρες μας – κι αυτό άρχισε από τόν περα-

σμένο αιώνα μέ τήν εξέλιξη της βιομηχανίας – καθώς ο αρχιτέκτονας έχει «καταργηθεί» κι ο γιατρός έννοείται σά «τεχνικός», πολλές μορφές της τέχνης έχουν μέ τή σειρά τους βιομηχανοποιηθεί. Έκκενωμένες από ένα ούσιαστικό έρμα οι συνθέσεις αυτές δέν έχουν τή δύναμη νά έμπνέουν. Τούς λείπει ή ποιηση: εκείνο τό ιδιαίτερο χαρακτηριστικό πού σέ συνεπαίρνει χωρίς νά ξέρεις πού θά σέ βγάλει, όταν είσαι καλλιτέχνης, εκείνο πού σέ γοητεύει όταν είσαι θεατής. Πολύ φοβάμαι, ότι όταν αυτά τά γνωρίσματα λείψουν τελείως από τήν τέχνη, ο άνθρωπος θά γίνει «κακός» κι' αυτό, γιατί θά στερηθεί τή θαλπωρή μιάς τέχνης πού έχει κάτι τό ουσιαστικό νά προσφέρει στο συναισθηματικό του κόσμο.

ΕΡ: – Προχωράτε στο έργο σας και δημιουργείτε, όπως ο ίδιος κάποτε δηλώσατε, συνεπαρμένος από κεραυνοδόλα συναισθήματα. Πώς λειτουργείτε μέσ' από αυτά;

ΑΠ: – Νά, έτσι μου πέφτουν κατακέφαλα οι έμπνεύσεις, οι συγκινήσεις, οι παρορμήσεις, δίχως νά ξέρω πού θά μέ βγάλουν κάθε φορά. Νά, έδώ, στον τόπο σας ένιωσα και πάλι έτσι. Στην Έπίδαυρο, στις Μυκήνες, στον Παρθενώνα αίσθάνθηκα άμεσα τό μεγαλείο του νά είσαι Έλληνας, ένιωσα τή βαθιά αίσθηση της αρχιτεκτονικής πού είχαν οι πρόγονοί σας, τό ριζωμένο μέσα τους αίσθημα της άρμονίας και της λιτότητας. Τίποτε έδώ δέν είναι ψεύτικο και δέν ύποκρίνεται. Τό μάρμαρο των ναών δέν έχει τίποτα νά κρύψει. Ή έπιφάνεια είναι μιά κι άδιαίρετη. Όλα είναι άψευγάδιαστα, καθώς έχουν γίνει μέ άλάνθαστα αίσθητήρια. Ο Παρθενώνας μέ τήν τελειότητά του άχρηστεύει κάθε «βοηθητικό έργαλείο κι όργανο της αρχιτεκτονικής...»

ΡΟΥΤΖΑΝΤΕ
«ΟΙ ΧΩΡΙΑΤΕΣ»

δευτερα
και τριτη
στο θεατρο
ΡΙΑΛΤΟ

παλκοσένικο

ENBER XOTZIA

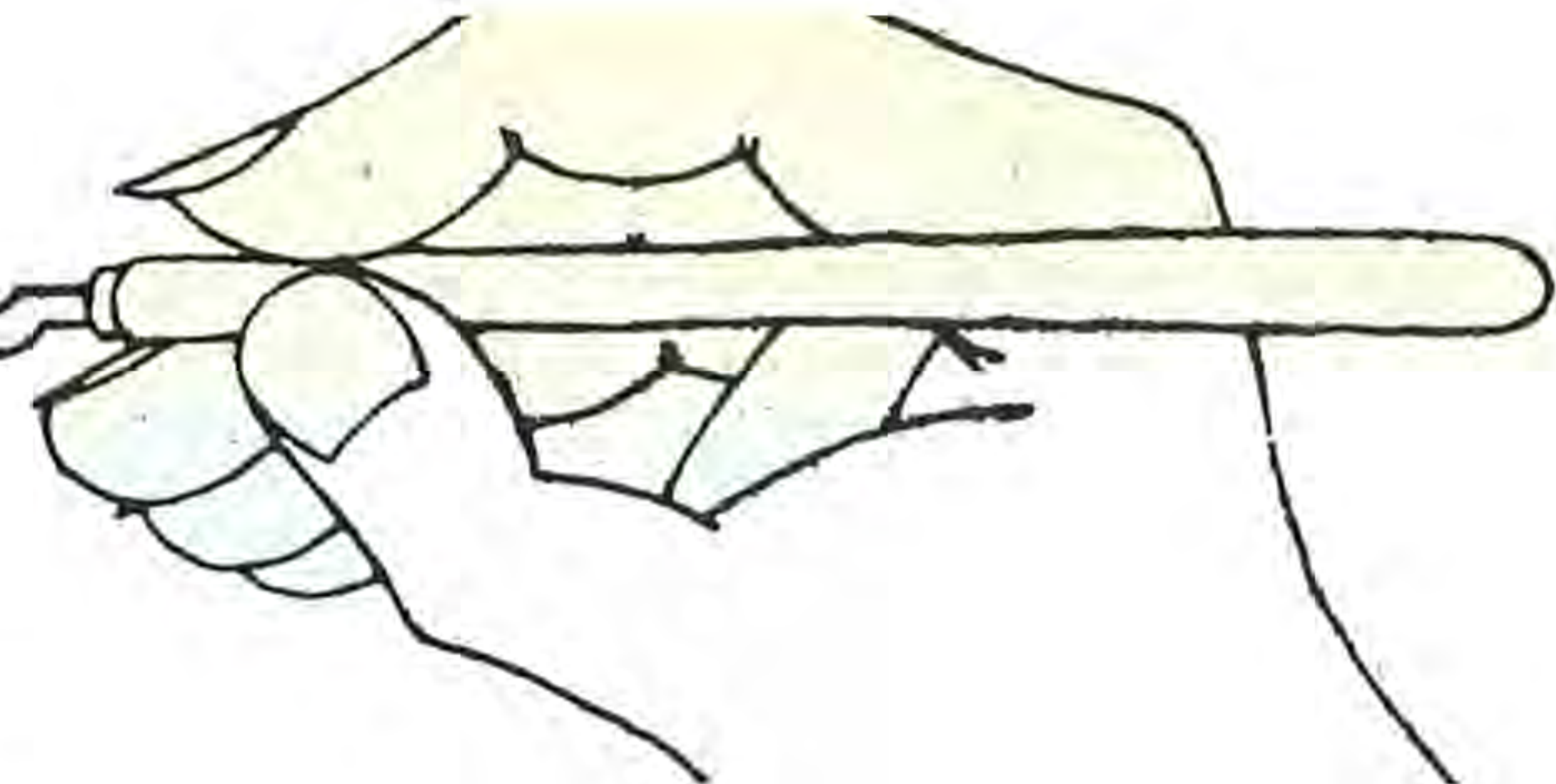
ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΠΟΡΕΙΑ

Σόλωνος 77 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 36.31.622

● Η συμμετοχή των φίλων του περιοδικού στις συζητήσεις αυτής της στήλης είναι τόσο μεγάλη που - συχνά - η δημοσίευση της αλληλογραφίας γίνεται αδύνατη. Όταν μάλιστα μεσολαβεί μία απεργία ταχυδρομικών με τη συνακόλουθη συσσώρευση επιστολών, τότε τα πράγματα δυσκολεύουν περισσότερο.

Έτσι σήμερα, θα δώσουμε μιά επιλογή - κάνοντας συνοπτική αναφορά σε γράμματα που από καιρό καθυστερούν και που αναφέρονται σε θέματα που λίγο - πολύ έχουν ξεμακρύνει από την επικαιρότητα.

Με την ευκαιρία επαναλαμβάνουμε μιά παράκληση: Τα γράμματα πρέπει να είναι σύντομα και, αν είναι δυνατόν, δαχτυλογραφημένα.

● Σχετικά με την «έξαγωγή» των αρχαιοτήτων ή όσα γράφτηκαν γι' αυτό είναι τα γράμματα που ακολουθούν.

● Στο πρώτο γράμμα, ο Σπ. Παπασπηλιόπουλος αναφέρεται στο σχόλιο μας του προηγούμενου τεύχους:

Φίλε κ. Διευθυντά,

Θάθελα να εκφράσω την εκπληξή μου για το σχόλιο που αφιερώσατε, στο τεύχος σας αριθ. 121, στο άρθρο του Βασ. Φίλια με τίτλο «Ήταν παράλογη ή κλιμάκωση της αναστάτωσης στο 'Ηράκλειο» (τίτλο που δεν αναφέρατε, αν κι από μόνος του τοποθετεί το άρθρο του) στην «Ελευθεροτυπία» της 7/3/79.

● Μέσα στη γενική έξαρση του σωβινιστικού πάθους, που με άφορμή τα γεγονότα του 'Ηρακλείου για να εμποδιστεί ή εξαγωγή των αρχαίων του Μουσείου του, κατάλαβε τον αντιπολιτευόμενο τύπο, βρέθηκε κάποιος που ζυγισμένα και μὴν προσορώνοντας τις κυβερνητικές εθύνες και τις υπουργικές αδεξιότητες, πήγε ενάντια στο ρεύμα της εύκολης δημαγωγίας και μίας αποπροσανατολιστικής πατριδοκαπηλείας. Και τό «'Αντί», που τ' όνομά του σημαίνει κριτική και αντίθεση των όσων άνιερων και καπηλευτικών γίνονται, όχι μόνο στή μιά παράταξη, αλλά παντού, όντας μάλιστα πιό αυστηρό για τις αδυναμίες και τις ασοβαρότητες των αντιπολιτευτικών δυνάμεων, αντί να επαινέσει τόν Β. Φίλια για τό ήθικό και πνευματικό του θάρρος, απομόνωσε φράσεις του, για να διαστρέψει τό νόημα του άρθρου του.

Ήμουν και είμαι υπέρ της εξαγωγής των αρχαίων - όπως ήταν και ο δήμαρχος 'Ηρακλείου, άν τήν επιλογή έκανε ή υπό τήν Σέμνη Καρούζου ομάδα αρχαιολόγων κι όχι ή αντίπαλή της στό αρχαιολογικό σώμα (κάτι τέτοιες αποκαλύψεις θάρρεπε να κάνει τό «'Αντί», και να μιλήσει και για τούς ανταγωνισμούς τοπικών βουλευτών μεταξύ τους, κ.λ.π.). 'Αλλά τό θέμα δέν είναι εκεί. Είναι στό ότι οι υπερήφανοι Κρήτες δέν ξεγερέθηκαν για τήν κατάσταση του μέρους ιδιαίτερα της πατρίδας τους ανάμεσα στό 'Ηράκλειο και 'Αγιο Νικόλαο κάτω από τήν τουριστική «άξιοποίηση» και τούς κινδύνους που ή τουριστική εισβολή αποτελεί για τόν πολιτισμό τους και τήν πολιτιστική τους - υπό τήν ευρύτατη έννοια του όρου - κληρονομιά, όπως δέν ξεγερέθηκαν και για τις κηλίδες πετρελαίου που βρωμίζουν αυτή τή στιγμή ανεπανόρθωτα τις νότιες ακτές τους. Αυτές είναι οι κινητοποιήσεις γεμάτες «παλλαϊκότητα, συνειδητότητα και γνήσιο αυθορμητισμό» που πρέπει να γίνουν, για να σωθεί από τήν άψογη και παρασιτική και κερδοσκοπική «ανάπτυξη», από τήν οικοπεδοποίηση και τήν οικολογική καταστροφή ή Κρήτη και ή 'Ελλάδα ολόκληρη. Σκοπεύουμε πάντα δίπλα και ξεστοχεύουμε. Και τότε μάς φταίνε οι άλλοι, οι ξένοι (στούς όποιους, ώ της ύβρεως, στέλνουμε και τ' αρχαία μας!), καλλιεργούμε δημαγωγικά τόν παιδισμό και τόν κρετινισμό - που δέν είναι βέβαια δείγματα πολιτικής συνειδητότητας κι ώριμότητας.

Με τά πιό φιλικά μου αισθήματα
Σπ. Παπασπηλιόπουλος

● Σ. Σ. 'Ο φίλος κ. Σπ. Παπασπηλιόπουλος κατ' αρχήν αντιδρά λάθος, όταν εκπλησσει. Δέν είναι ούτε άπορίας, ούτε εκπλήξεως άξιων τό να διαφωνούμε. 'Αλλά τό γράμμα του θίγει στήν πραγματικότητα πολλά θέματα και, κατά τήν άποψη μας, είναι εκτός του θέματος που σχολιάσαμε: Γιατί στό σχόλιο μας θίξαμε μόνον εκείνα τά σημεία της ανάλυσης του κ. Β. Φίλια που, κατά τή γνώμη μας, ήταν άπλουστευτικά του φαινομένου της έξεγερσης των 'Ηρακλειωτών. 'Ο κ. Β. Φίλιας - αλλά φαίνεται και ό κ. Παπασπηλιόπουλος - έδειξαν να πιστεύουν ότι στό 'Ηράκλειο κινήθηκε μιά άμορφη μάζα

παρακινήμενη είτε από σκοταδιστές, είτε από ύποπτους αυτόνομιστές, είτε έξ αίτίας της φαγώμαρας στις φατρίες των αρχαιολόγων ή των τοπικών βουλευτών κλπ. κλπ.

'Από κει και πέρα, στήν επιστολή του θίγει πολλά και ένδιαφέροντα θέματα που πολλοί από μάς έχουν διάφορες άποψεις ή είναι έτοιμοι να κάνουν διάφορες αναλύσεις. Τέτοια θέματα είναι ή άλλοτρίωση από τόν τουρισμό, ή σκοπιμότητα και οι όροι των πολιτιστικών ανταλλαγών κλπ., κλπ.

'Ελπίζουμε να δοθεί ή δυνατότητα για ευρύ διάλογο σ' αυτά τά θέματα και όσα θίγει ή δέν θίγει αυτή ή σημείωση.

● 'Ο Γιώργος Τριάρχης γράφει για τήν κυβερνητική άπόφαση:

Κύριε Διευθυντά,

'Αποφασίστηκε τό ξερίζωμα των αρχαιοτήτων μας κάτω από τό κροτάλισμα των δολαρίων. 'Αποφασίστηκε και πραγματοποιείται! 'Ε! λοιπόν καλά. Τι να περιμένει κανείς λιγότερο άπ'

χαία. Δέν μάς δόθηκε, βλέπετε, ποτέ ή δυνατότητα να ζήσουμε τήν άξία της κληρονομιάς αυτής. Μάς τροφοδοτούν με κανάλια και σήριαλ. Κοίταξαν πάντα προσεκτικά να μείνουμε ξένοι μπροστά σ' άγάλματά μας, τούς έξυπηρετούσαν πάντα οι ξερές φράσεις, ότι είμαστε απόγονοι των αρχαίων ήμών προγόνων. Πρέπει να είμαστε φτωχοί πνευματικά και δειφθαρμένοι. Οι λαοί μ' αυτό τόν τρόπο γονατίζουν πιό εύκολα.

Θεατές λοιπόν της συσκευασίας των αρχαίων αγαλμάτων και των άγγελίων μας. Και όσοι έχουν κάποιες υπεύθυνες πνευματικές θέσεις, διατήρησαν επιμελημένα τήν άπραξία τους.

Στό περιθώριο ή όλη κατάσταση που είχε δημιουργηθεί.

'Εστω κι άργά όμως. Να υπερασπιστούμε τ' αρχαία! 'Η υπερασπισή τους είναι παρόν και μέλλον και όχι μόνο παρελθόν. 'Αν θέλουμε να έχουμε μέλλον. 'Εξοντώνεται ή πνευματική και πολιτιστική 'Ελλάδα. Τό ξερίζωμα των αρχαιοτήτων είναι τό ξεχει-

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣ ΕΞΑΓΩΓΗΝ

όσους άσελγούν συνέχεια πάνω στήν πνευματική και πολιτιστική πορεία αυτού του τόπου.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΥΘΥΝΗ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΜΑΣ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ! Τό έγκλημα, που γίνεται αυτή τή στιγμή σε βάρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, γίνεται γιατί έμεις οι ίδιοι ανεχθήκαμε παθητικά να γίνεται. 'Η μάλλον - για να χρησιμοποιήσουμε μεγαλύτερη ειλικρίνεια - γίνεται, επειδή άδιαφορήσαμε. 'Αδιαφορήσαμε και δέν μάς άπασχόλησαν... μερικά αρχαία, που φεύγουν.

Μήπως θα πρέπει να αισθανόμαστε ήσυχoi, που δημοσιεύτηκαν μερικές άποψεις εναντίον αυτής της έξαγωγής, μήπως είναι άρκετό κάποιες επιφυλάξεις, κάποια ψηφίσματα, κάποια αντίθετη επιχειρηματολογία; 'Εφταναν αυτά τά λίγα για τόσο τεράστιο γεγονός; 'Εδώ έπρεπε να είχαν ξεγερευθεί οι πάντες!! Κι όμως. Τίποτα ουσιαστικά δέν κάναμε. 'Αφήσαμε, θεατές, τήν άλωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς! 'Αν υπήρξαμε και θεατές.

Γιατί ή μεγάλη μάζα από που κι ως που ν' άσχοληθεί με τ' άρ-

λισμα. Πρέπει ν' αγωνιστούμε. Κρίνεται ή πνευματική τιμή της 'Ελλάδας. Μιάς 'Ελλάδας, που προσπαθούν να σθήσουν μετατρέποντάς τήν σε οικόπεδα.

Γιώργος Τριάρχης

● Και ό Μ.Π. αναφέρεται στήν αυταρχική νοοτροπία του κράτους:

'Αγαπητό 'Αντί,

'Ολοι μας ζήσαμε τις τελευταίες μέρες έντονα τή διαμάχη λαού - κυβέρνησης για τά αρχαία του 'Ηρακλείου με τήν έκτεταμένη δημοσιότητα που δόθηκε στα γεγονότα αυτά από τόν τύπο:

Παρακολούθησαμε τόν κατασταλτικό μηχανισμό της κυβέρνησης να κινητοποιείται σε ελάχιστο χρόνο και εκτός από τό ιδιώνυμο που άπαγγέλθηκε κατά των δημοτικών αρχών, να καταφθάνουν στον χώρο της... ανταρσίας ενισχύσεις της άστυνομίας από τήν 'Αθήνα, τά ειδικά τμήματα των ΜΑΤ με τις κλούβες και τις συμπαθέστατες αύρες.

Δέν μάς πληροφορήσαν όμως ότι οι δυνάμεις αυτές της καταστολής μεταφέρθηκαν στό 'Ηράκλειο χρησιμοποιώντας μεταγω-

γικά αεροπλάνα της Πολεμικής Αεροπορίας από γνωστά αεροδρόμια στα πλαίσια μιάς οργανωμένης επιχείρησης με κύρια γνωρίσματα την ταχύτητα και μυστικότητα, για να επανέλθουν στην Αθήνα όταν δόθηκε το πράσινο φως στον ίδιο χρόνο ρεκόρ.

Και φυσικά όταν σιγει ο τύπος, τί εξηγήσεις θά πρέπει να περιμένουμε από κάποιο ύπουργό Άμυνας ή κάποιους πού ασχολούνται με κάτι σχέδια τύπου «Ε».

Άπό την άλλη μεριά, να αναρωτηθούμε - και άς μίν πάρουμε απάντηση από κυβερνητική πηγή - ποιό είναι τό νέο σχέδιο πού δίνει στρατό - άστυνομία σε μιά από κοινού κινητοποίηση για την ταχύτερη αντιμετώπιση τεταμένων καταστάσεων σε οποιοδήποτε γεωγραφικό πλάτος και μήκος της Ελλάδας;

Μ.Π.

● **Στόν χαρακτήρα του ΠΑΣΟΚ αναφέρεται τό γράμμα του Π.Ι. από την Αθήνα:**

Άπό τό προοδευτικό κομμάτι των Φιλελευθέρων, (οί στρατιωτικοί εκπρόσωποι του όποιου έκαναν τό Πλαστηρικό Κίνημα του '35), τό κομμάτι πού εκτός των άλλων εξέθρεψε στους κόλπους του ήγετικές προσωπικότητες της μετέπειτα Δημοκρατικής Άριστεράς (Σαράφης, Στρατής, Ήλιου, Ήλιόπουλος, Τσιριμώκος, Σωμερίτης, Κοκορέλης, Ν. Γρηγοριάδης, Κιτσιλίκης, Κουτσοχέρας κ.ά.), ξεκινάνε οί αυθεντικές ρίζες του μετέπειτα άνδρωθέντος άριστερου - δημοκρατικού κινήματος, του όποιου κατάληξη απέτέλεσε ή συγκρότηση του ΠΑΣΟΚ. Αυτές ακριβώς οί φωτισμένες δημοκρατικές πολιτικές δυνάμεις, (όπως ή ΕΔΑ π.χ.), ήσαν πού συμμαχησαν στην Κατοχή με τό ΚΚΕ και έφτιαξαν τό ΕΑΜ.

Δυστυχώς όμως τό μεγαλειώδες αυτό Κίνημα ήττήθηκε και θρυμματίστηκε στην κυριολεξία από τίς ξενόδουλες δυνάμεις της Άντίδρασης, έξ αίτίας άσυγχώρητων λαθών της ήγεσίας του, και ό δημοκρατικός λαός υπέφερε τά πάνδεινα (σε αντίποινα) από τό έδραιωθέν Κράτος της Δεξιάς. Έξορίες, εκτελέσεις, διώξεις, λευκή τρομοκρατία στην ύπαιθρο, άνδρωση του ΙΔΕΑ και του Παρακράτους, όλοκλήρωση της διεύδυσης του ξένου Κεφάλαιου, θεσμοθέτηση της εξάρτησης με την ένταξη στο ΝΑΤΟ, άντιστασιακά μέτρα, καθυπόταξη και εξάρθρωση του Συνδικαλιστικού Κινήματος, όλα στην υπηρεσία της έδραίωσης του μονοκομματικού και αυταρχικού κράτους της Δεξιάς και της πλήρους εξάρτησης από ΗΠΑ - ΝΑΤΟ. Οί προοδευτικές λαϊκές δυνάμεις την εποχή αυτή (δεκαετία του

'50) θγαίνοντας ήττημένες μετά από την σκληρή δοκιμασία της Κατοχής και του Έμφύλιου, άναζητήσαν «άμυντικούς» πολιτ. οργανισμούς (για να ένταχθούν) με πρόγραμμα και στόχους καθαρά «άμυντικούς» (π.χ. ειρήνευση, άμνηστία, άπελευθέρωση πολιτ. κρατουμένων, κατάργηση εκτάκτων στρατοδικείων και εκτελέσεων κλπ.). Κανένα κόμμα της εποχής εκείνης δεν μίλαγε για σοσιαλιστικούς μετασχηματισμούς και τά παρόμοια. Ήταν περίοδος πού τό λαϊκό κίνημα και οί φορείς του προσπαθούσαν να περισώσουν ό,τι μπορούσαν και να άνασυνταχθούν... Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκε ή ΕΠΕΚ του Ν. Πλαστήρα, από τό προοδευτικότερο κομμάτι του άστικού πολιτικού χώρου, φιλελεύθερα στοιχεία της Κεντροαριστεράς και πολλούς ΕΑΜίτες. Στην ΕΠΕΚ συσπειρώθηκε μεγάλο τμήμα των προοδευτικών δυνάμεων, ενώ τό υπόλοιπο στελέχωσε τό ΣΚΕΛΔ του Άλεξ. Σβώλου και την ΕΔΑ. Χαρακτηριστική είναι ή όμοιότητα συνθημάτων της ΕΠΕΚ (Προοδευτική Άλλαγή) και της ΕΔΑ (Δημοκρατική Άλλαγή). Πάντως ή ίδρυση της ΕΔΑ και ή άσφυκτική έπιρροή επάνω της του ΚΚΕ, ή μικρή απήχηση του ΣΚΕΛΔ και οί δεσμεύσεις της ΕΠΕΚ (πού την καθιστούσαν έπιφυλακτική σε κάθε είδους «άνοιγματα»), δεν επέτρεψαν την ίδρυση, τότε, ενός μεγάλου σοσιαλιστικού κόμματος πού να αποτελείτο από τό ΣΚΕΛΔ, τά μη κομμουνιστικά στελέχη και μέλη της ΕΔΑ (σοσιαλιστές και δημοκράτες της Άριστεράς), και την άριστερή πτέρυγα της ΕΠΕΚ. Ούτε και τό ΔΚΕΛ (Δημοκρ. Κόμμα Έργαζομ. Λαού) πού δημιουργήθηκε άργότερα από τό ΣΚΕΛΔ και την άριστ. πτέρυγα της ΕΠΕΚ (Καρτάλης) μπόρεσε να επιδιώσει. Έτσι μετά την έντυπωσιακή εκλογική άνοδο της ΕΔΑ τό 1958, φτάνουμε στην ίδρυση της Ε.Κ.

Τό ρεύμα της κεντροαριστεράς απόκλιση, άγκάλιασε κατ' άρχήν τους προοδευτικούς φορείς πού προαναφέραμε. Έτσι άλλωστε εξηγείται ή μεγάλη απήχηση της ΕΠΕΚ, ή δημιουργία του ΔΚΕΛ, τό 24,4% της ΕΔΑ τό 1958. Αυτό τό ρεύμα στή συνέχεια άγκάλιασε και στήριξε την «Κεντροαριστερά» της Ένωσης Κέντρου, και δημιούργησε τό κίνημα του 2ου Άνένδοτου, αποτελώντας έτσι την κοινωνικοπολιτική προζύμη για την μετέπειτα δημιουργία του ΠΑΣΟΚ. Άξίζει να σημειωθεί ότι ή Κοινωνική συμμαχία πού αντιπροσώπευε αυτό τό προοδευτικό - δημοκρατικό ρεύμα, απέκτησε μεγάλο εύρος, γιατί από την δεκαετία του '50, με την όριστική διαίρεση της άστικής τάξης σε μεγαλοαστική

(μεταπρατική - κομπραδόρική, έθνικά άλλοτριωμένη, εξαρτημένη στα Δυτικά Μονοπώλια) και σε μικρομεσαία (μισθωτοί - υπάλληλοι, επαγγελματίες, βιοτέχνες - μικροί επιχειρηματίες, προοδευτική και μη άπορροφημένη από τό Κατεστημένο διανόηση), ή τελευταία (μικρομεσαία στρώματα) αύξήθηκε σε μεγάλο βαθμό και νιώθοντας έντονα την κοινωνική και οικονομική άσφύξια στα πλαίσια του Περιφερειακού - Καπιταλιστικού χαρακτήρα της χώρας μας, άρχισε να συνηθειοποιείται έντονα και να επιζητεί άλλαγές «εκτός του ύφισταμένου συστήματος». Αυτή ή συνειδητοποίηση την έφερε δίπλα στους μη προνομιούχους, εργάτες και άγρότες, οί όποιοι μαζί με την επαναστατική από την φύση της νεολαία, συναποτελούν την συμμαχία των πρωτοπόρων κοινωνικών δυνάμεων της Άλλαγής. Για όλους δέ αυτούς τους λόγους, αλλά και για λόγους πολιτικής παράδοσης, οί δυνάμεις αυτές συσπειρώθηκαν πάνω και σε ένα άλλο αίτημα, πού δεν ήταν δυνατό να εκφράσει ή ξενόδουλη μεγαλοαστική τάξη: τό αίτημα της πραγματικής έθνικής ανεξαρτησίας. Ακολούθησαν λοιπόν οί γνωστές πολιτικές εξελίξεις (κυβέρνηση Ένωσης Κέντρου, ίουλιανό πραξικόπημα, 2ος άνένδοτος με πρωτοπορία την Κεντροαριστερά - ΕΔΗΝ και τον Άνδρέα Παπανδρέου και με σύνθημα «ή Ελλάδα στους Έλληνες», δικτατορία 21ης Άπριλη, αντίσταση ΠΑΚ, ΠΑΜ, Δημοκρατική Άμυνα κλπ., Πολυτεχνείο, Κύπρος, Μεταπολίτευση), για να φτάσουμε στην ίδρυση του ΠΑΣΟΚ, πού ύλοποίησε και εξέφρασε πολιτικά, δυναμικά και μαζί, όλο αυτό τό προοδευτικό - ριζοσπαστικό δημοκρατικό ρεύμα πού προανέφερα, την πολιτική μορφοποίηση δηλ. των

πτυσσόμενη προοδευτική κοινωνικοπολιτική δύναμη, και μιά Άριστερά κυνηγημένη με περιορισμένα όρια δράσης, συγκροτημένη αλλά και αίχμάλωτη στους μηχανισμούς και τίς ντιρεκτίβες του ενός και άποκλειστικού ΚΚΕ. Μέσα στην δικτατορία ή ριζοσπαστικοποίηση του λαού και ή επιτάχυνση της κοινωνικής και πολιτικής συνειδητοποίησής του, έπετάχυνε και τίς διαδικασίες άποδέσμευσής του από τίς κατεστημένες παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις και προετοίμασε τον σχηματισμό του νέου φορέα πού θά χάρασσε, τίς προοπτικές μιάς γνήσια δημοκρατικής λαϊκής έξουσίας.

Τό ΠΑΣΟΚ βρήκε μεγάλη απήχηση μέσα στο λαό, απήχηση πού είχε σαν άποτέλεσμα να είναι σήμερα (4 χρόνια μόλις μετά την ίδρυσή του), τό δεύτερο σε δύναμη κόμμα στην Ελλάδα και συνάμα τό δεύτερο (σε ποσοστό ψήφων) σοσιαλιστικό κόμμα της νότιας Ευρώπης (1ο τό Ίσπανικό). Ή πρόοδος του στα 4 αυτά χρόνια ήταν έντυπωσιακή, παρά τά εμπόδια και όρισμένες κρίσεις πού αντιμετώπισε (φυσιολογικές, άλλωστε τίς έχουν περάσει όλα τά μεγάλα ευρωπαϊκά κόμματα). Σήμερα με 93 βουλευτές στή Βουλή, διαθέτει μιά συγκροτημένη, σοβαρή και δραστήρια κοινοβουλευτική ομάδα, ή όποία εργάζεται μεθοδικά συλλογικά και έπιστημονικά, με τεχνική βοήθεια από επιτροπές εκλεκτών έπιστημόνων του κινήματος. Άπό την άλλη μεριά ή ύπαρξη οργανωμένης βάσης με έντονη δράση και παρουσία στα επί μέρους μαζικά κινήματα, δίνει τό Κίνημα, τονώνει την πρωτοβουλιακή ικανότητα των διαφόρων οργάνων του και των μελών του και σφυρηλατεί τους στενούς δεσμούς του με τον εργαζόμενο λαό. Παράλληλα οί άγωνιστές του πού διακρίνον-

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

κοινωνικών δυνάμεων της άλλαγής. Τό ΠΑΣΟΚ έφερε επανέσταση στο πολιτικό έποικοδόμημα της χώρας. Άνέτρεψε την «άστική» πολιτική ίσορροπία και την δεξιά μονοκρατορία πού είχαν σκαρώσει μεταπολεμικά οί ΗΠΑ και οί μυστικές ύπηρεσίες τους σε συνεργασία με την ντόπια Δεξιά. Προσδιόρισε τό μεγάλο αίτημα της εποχής πού είναι ή άλλαγή μέσα στα πλαίσια της έθνικής ανεξαρτησίας και της λαϊκής κυριαρχίας. Μέχρι την Δικτατορία (μεταπολεμικά) είχαμε μιά Δεξιά πανίσχυρη (σαν Κράτος και Παρακράτος), ένα Κέντρο άνομοιογενές, σπαρασσόμενο από προσωπικές συνήθως έριδες, αλλά και κρύβοντας στα άριστερά του μιά δυναμικά ανα-

ται στους πιο πάνω αναφερόμενους κοινωνικούς άγωνιστικούς χώρους, προτείνονται από τίς οργανώσεις βάσης του κινήματος για να προωθηθούν στα άνώτερα καθοδηγητικά όργανα, ή να εκπροσωπήσουν σαν ύποψήφιοι βουλευτές, τοπικοί άρχοντες κλπ. Αυτή ή δημοκρατική διαδικασία εφαρμόστηκε στις τελευταίες βουλευτικές και δημοτικές εκλογές. Έτσι χτυπήθηκε καιρια ό παλαιοκομματισμός και αντικαταστάθηκε από την οργανωμένη δράση των μελών, θεσμο άπαράιτητο και καθοριστικό για ένα καταξιωμένο γνήσιο λαϊκό σοσιαλιστικό κίνημα. Παρά δέ την ύπαρξη πολλών σημαντικών προσωπικοτήτων της κοινωνικής και πολιτικής ζωής του τόπου.

καθώς και της νέας ελληνικής προοδευτικής διανοήσης στις τάξεις του κινήματος, έχει επίσης χτυπηθεί και η ο έλιτισμός και η τάση για μετατροπή του ΠΑΣΟΚ σε λέσχη διανοουμένων συζητήσεων και σεχταρισμού. Άβανταδόρικο στοιχείο για το ΠΑΣΟΚ, στην μεγάλη απήχηση που βρήκε ιδιαίτερα στην επαρχία, ήταν όπωσδήποτε η «Κεντρώα» προέλευση τόσο του προέδρου του, όσο και πολλών βουλευτών και στελεχών του. Αυτό είναι εύνοητο λόγω των «είδικων μετά τον Έμφύλιο συνθηκών». Όμως, η σημερινή ραγδαία αύξηση της δύναμής του (πού υπολογίζεται σε άνω του 30%) οφείλεται στην συνεπή, δημοκρατική, αδέσμευτη και πατριωτική στάση που τήρησε σε όλα τα γενικά ή επί μέρους θέματα. Η άμεσότητα επικοινωνίας με τον άπλό λαό, ήταν άλλο ένα αίτιο επίσης για την μαζικοποίηση που παρουσίασε το ΠΑΣΟΚ. Τέλος η μεγάλη ακτινοβολία και διεθνούς κύρους προσωπικότητα του Άνδρέα Παπανδρέου, οι στενές σχέσεις του με προοδευτικές προσωπικότητες της πολιτικής και της Διανοήσης, του Έξωτερικού (Άμερική, Εύρώπη κλπ.) και ανάπτυξη στενών σχέσεων του ΠΑΣΟΚ με όλα τα συνεπή ξένα σοσιαλιστικά και προοδευτικά κόμματα (και με τα έθνικοαπελευθερωτικά κινήματα), είναι παράγοντες καθοριστικοί που έξηγούν την αύξηση της επιρροής του κινήματος. Αναπτύσσοντας σχέσεις συνεργασίας το ΠΑΣΟΚ με τα προοδευτικά κινήματα της Μεσογείου, με τους Βαλκάνιους γείτονες (Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία κλπ.), με τα Κινήματα Άπελευθέρωσης του Τρίτου Κόσμου, με τα σοσιαλιστικά κόμματα της Εύρώπης (του Γκονζάλες, του Μιτεράν, του Πάλμε, το Ίταλικό κλπ.) και με όλες τις προοδευτικές αδέσμευτες χώρες, δείχνει ότι η έξωτερική του πολιτική είναι πολύπλευρη, κάθε άλλο παρά απομονωμένη (όπως ισχυρίζεται η Δεξιά) και στηρίζεται σε διεθνείς δυνάμεις που έμπρακτα είναι υποστηρικτές μας στα έθνικά μας θέματα (Κύπρου, Αιγαίου κλπ.) και αντικειμενικοί μας σύμμαχοι στην πάλη κατά της αντίδρασης, του φασισμού και του ιμπεριαλισμού.

Θά ήθελα πριν τελειώσω, να τονίσω την παρουσία μέσα στις τάξεις του ΠΑΣΟΚ, πολλών αγωνιστών της παραδοσιακής άριστερας (ΕΔΑ - ΚΚΕ) που απογοητευμένοι από τη σωρεία λαθών, την διάσπαση, το δογματισμό και τον σεχταρισμό της ήγειςίας τους, βρήκαν στο κίνημα μία ανανεωμένη, αντιδογματική, αντισεχταριστική και αδέσμευτη μορφή άριστερης πολιτικής, προσαρμοσμένη στην ελληνική

πραγματικότητα και βασισμένη στην πλήρη αξιοποίηση των πλούσιων και άστειρευτων δυνάμεων του λαού μας.

Πάντως οι σωστά ιεραρχημένοι στόχοι του ΠΑΣΟΚ, καθώς και οι έπιλογές του πολιτικοκοινωνικού του δράματος, δείχνουν ότι το κίνημα βρίσκεται σε σωστό ιδεολογικοπολιτικό δρόμο, που έγγυάται την ελληνικότητα, αλλά και δημοκρατικότητα του σοσιαλισμού του. Μετά την ήττα του ΕΑΜ, την προδοσία αλλά και χρεωκοπία της Ένωσης Κέντρου και την διάσπαση και κρίση της Παραδοσιακής (Κομμουνιστικής) Άριστερας, το κίνημα του «Πράσινου Ήλιου» απέμεινε πλέον η μόνη ζωντανή και βάσιμη έλπιδα για μία Έλλάδα που νά άνήκει στους Έλληνες.

Π.Ι. - Άθήνα

● Σί ιπομένο γράμμα του ο ίδιος αναγνώστης αναφέρεται στην «Έαμογενή Άριστερά» και το ΠΑΣΟΚ και, ανάμεσα σε άλλα, γράφει:

Τό κυοφορούμενο ΚΔΣ, που δημιουργείται υπό τις εύλογίες της «φωτισμένης δεξιάς», της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας, των τεχνοκρατών της ΕΟΚ και του διεθνούς ρεφορμισμού, είναι εκείνο που η άρχουσα τάξη προορίζει για «κεντροαριστερή ζώνη άσφαλείας του συστήματος» και όχι δέβαια τό ΠΑΣΟΚ, τό όποιο η Δεξιά πολεμάει με λύσσα τόσο μεγάλη, που ξεχειλίζει άφθονη από τις σελίδες των δύο χουντικών και των άλλων σκληροπυρηνικών δεξιών έφημερίδων. Άν λοιπόν τό ΚΚΕ και ό Μίκης κόπτονται σ' αλήθεια έναντίον του σοσιαλδημοκρατικού ρεφορμισμού και των ένλλακτικών λύσεων της άστικής τάξης, άς στρέψουν τά πυρά τους κατά του ΚΔΣ και άς αφήσουν ήσυχο τό ΠΑΣΟΚ. Άς μήν επαναλαμβάνουν τραγικά λάθη του τύπου «τί Πλαστήρας, τί Παπάγος», γιατί άρκετά πλήρωσε αυτά τά λάθη ό λαός μας. Δέν χρωστάει τίποτα νά υποστεί ξανά τις συνέπειές τους. Άλλωστε, γιατί φοβάται ό Μίκης;

Ό άγώνας και οι στόχοι του ΠΑΣΟΚ σήμερα, για την Έθνική Άνεξαρτησία, την Λαϊκή Κυριαρχία και την Κοινωνική Άπελευθέρωση, αποτελούν αδιάσπαστη συνέχεια εκείνων της Έαμικής Έθνικής Άντίστασης, καθώς έπίσης και της πρόσφατης Άντιδικτατορικής, στο Πολυτεχνείο και την Νομική. Ό λαός τό γνω-

ρίζει αυτό και ανταποκρίνεται έντυπωσιακά στο προσκλητήριο του Κινήματος για Έθνική Λαϊκή Ένότητα. Τά μηνύματα που έρχονται κύρια από την επαρχία είναι έντυπωσιακά και κυριολεκτικά κάνουν την Δεξιά νά έχει χάσει τον ύπνο της. Άυτή την κρίσιμη στιγμή τό ΠΑΣΟΚ έπωμίζεται τεράστιες και ιστορικές ευθύνες νά οδηγήσει τις λαϊκές δυνάμεις εκεί που δέν μπόρεσαν νά φτάσουν ούτε τό '44, ούτε τό '64, ούτε τό '74. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο χρειάζεται άνοχη, έπικοδομητική κριτική και συμπαραστάση από τις υπόλοιπες δημοκρατικές δυνάμεις και όχι στείρα πολεμική που αντικειμενικά σ' αυτή τή φάση θά βοηθήσει την Δεξιά νά παραμείνει στην έξουσία, παρά την έπιτακτική άνάγκη και λαϊκή άπαίτηση για Άλλαγή. Τό ΠΑΣΟΚ με την τελευταία σύνοδο της Κεντρικής του Έπιτροπής, (τά αποτελέσματα της όποίας έλπίζω νά άπασχολήσουν τό ΑΝΤΙ, που μέχρι τώρα δέν αναφέρθηκε καν σ' αυτήν), απέδειξε πώς συναισθάνεται πλήρως αυτές τις ευθύνες του και προτίθεται νά ανταποκριθεί σ' αυτές κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, προκειμένου ή Άλλαγή που υποσχέθηκε νά γίνει από άπλησίαστο όραμα, όρατή και έφικτή πραγματικότητα.

Και κλείνει με τό ύστερόγραφο:

Γιά τους «δύσπιστους» προς τό ΠΑΣΟΚ: Πρόσφατα ό Έκονομιστ σε άρθρο του που αναδημοσίευσε τό ΒΗΜΑ για τά ευρωπαϊκά σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, χαρακτήρισε τό ΠΑΣΟΚ σαν τό άριστερότερο σοσιαλιστικό κόμμα της Εύρώπης. Τά σχόλια, νομίζω, περιττεύουν...

● Άλλά στην αλληλογραφία αυτή (τεύχος 112) αναφέρεται και τό γράμμα που άκολουθεί και όπου εκτός από τά περί Άργεντινης και Βιντέλα, γράφει:

Στό χώρο του Αιγαίου θά μιλάμε για διεθνιστική αλληλεγγύη; Λές και την Έλλάδα και την Τουρκία την κυβερνάνε τά ΚΚΕ και ΚΚΤ. Ξεχνάνε οι κνίτες ή κάνουν πώς δέν καταλαβαίνουν ότι και οι δύο χώρες κυβερνώνται από τον διεθνή ιμπεριαλισμό; Θά συζητάμε με τον Έτζεβίτ στο πνεύμα του ΕΛΣΙΝΚΙ και στη βάση της άμοιβαίας συνεργασίας

και της καλής γειτονίας και εκείνοι θά μπαίνουν και θά άρπάζουν τους ανθρώπους μας, θά βυθίζουν τά καΐκια των ψαράδων μας, θά άμφισθητούν τις διεθνείς συμφωνίες, θά γράφουν στα παλιά τους τά παπούτσια τις αποφάσεις των διεθνών όργανισμών. Όχι! όσο και διεθμιστές νά είσαστε, σύντροφοι κνίτες, σάς άμφισθητώ τό δικαίωμα νά είσαστε πατριώτες και νά άνησυχείτε για την έπιβίωση αυτής της χώρας, μάλλον για κάποια άλλη χώρα άνυσηχείτε: Έχετε ταυτίσει τον διεθνισμό με την ύποταγή σας στη Σοβιετική Ένωση και ξεχνάτε ή δέν βλέπετε ότι η πολιτική της είναι Έθνική όσο άφορά την ίδια, άν όχι περισσότερο, τουλάχιστον όσο η πολιτική των Η.Π.Α.

Τό ΠΑΣΟΚ μπαίνει μπροστά στον άγώνα για την ένότητα και την συνεργασία των λαών και τό διακήρυξε από την ήμέρα της ίδρυσής του, αλλά αντιδρά στα σχέδια των ιμπεριαλιστών και των δορυφόρων τους (Τουρκία) που άπεργάζονται τους άγώνες και τά κεκτημένα δικαιώματα του Ελληνικού λαού. Και ό μόνος τρόπος της αντίδρασης σ' αυτά τά σχέδια είναι τό δυνάμωμα του λαού σε ένότητα και του στρατού σε άποτελεσματικότητα, γι' αυτό δέν είναι μιλιταριστική ή πολιτική του ΠΑΣΟΚ.

Προσωπικά σέβομαι και χειροκροτώ τους άγώνες των λαών της Σ.Ε. για την Έλευθερία, την Λαϊκή Κυριαρχία, τό δικαίωμα δουλειάς και όλα όσα χαρακτηρίζουν την πολιτική και κοινωνική τους δομή, όπως έπίσης και όλων των σοσιαλιστικών λαών και είναι λίγες οι διαφορές μας στον ιδεολογικό χώρο που μας χωρίζουν. Εκείνο που μας βρίσκει αντίθετους σαν σοσιαλιστές είναι η έξωτερική πολιτική της Σ.Ε. και της ούρας της, τό Κ.Κ.Ε. και όποιοδήποτε Κ.Κ. που συμφωνεί με αυτήν την πολιτική.

Σύντροφοι κνίτες, 60 χρόνια ιστορίας φαίνεται πώς δέν σάς διδάξαν πολλά πράγματα, έλπίζω κι' εύχομαι ότι κάποτε θά καταλάβετε τά λάθη σας και εκτός από αυτοκριτική θά κάνετε και κάτι πιο ουσιαστικό για τό καλό όλων μας και για νά ξεφύγετε από τό 10%.

Εύχαριστώ για τή φιλοξενία Φραγκόπουλος Άγγελος

● Στόν Π.Δ. (τεύχος 112) άπαντούν τρεις όπαδοί του ΠΑΣΟΚ:

Θά ήθελα νά ρωτήσουμε ποιά είναι η θέση του ΚΚΕ για τό Αιγαίο; Ποιά είναι η θέση του ΠΑΣΟΚ; Άς την άκούσουν πάλι οι συναγωνιστές του ΚΚΕ:

Επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης σέ 12 μίλια για τούς έξης λόγους:

α) Για τό γεγονός πού και ή Τουρκία έχει επέκτεινει τά δικά της χωρικά ύδατα εκεί πού μπορούσε σέ 12 μίλια (Μαύρη θάλασσα, και άπέναντι στή Κύπρο).

β) Για τό γεγονός ότι ό κανόνας τών χωρών τής Μεσογείου είναι 12 μίλια και μόνο ή Ελλάδα αποτελεί εξαίρεση: Τουρκία 12, Κύπρος 12, Συρία 12, Ισραήλ 12, Αίγυπτος 12, Λίβανος 12, Λιβύη 6-25, Γιουγκοσλαβία 10, Γαλλία 10, Ιταλία 10, Ελλάδα 6 μόνο.

γ) Από τό γεγονός ότι ή συνδιάσκεψη τής Γενεύης του 1958 στό άρθρο 24 όρίζει ότι «περί συνορευούσης ζώνης» γίνονται δεκτά τά 12 μίλια.

δ) Από τό γεγονός ότι και ή συνδιάσκεψη τής Γενεύης τό 1975 κατέληξε στό όριο τών 12 μιλίων για αιγιαλίτιδα και 200 για οικονομική ζώνη.

Δηλαδή, φίλε, μέ τό νά προεκτείνουμε τήν αιγιαλίτιδα ζώνη στά 12 μίλια για νά περιφρουρήσουμε τήν έδαφική άκεραιότητα και τήν έθνική άνεξαρτησία, αυτή τή θέση τήν χαρακτηρίζεις πολιτική του «ποδιού» και μάς χαρακτηρίζεις έθνικιστές και μικροαστούς. Όσο για τή θέση «βυθίσατε τό Χόρα» πού ό καθένας τήν έχει πάρει και μεταφράσει όπως τόν συμφέρει, πιστεύω ότι είναι μία καλή απάντηση τό ότι «όσο αφήνεις τό κλέφτη νά τριγυρνάει έξω από τό σπίτι σου, κάποια μέρα θά στό κλέψει», γιατί ή αδυναμία τής Δεξιάς για μία δυναμική απάντηση έναντι τής τουρκικής άστικής τάξης, έχει καταφέρει νά αποθρασύνει τούς Τούρκους σοβινιστές και νά έχουν αξιώσεις πάνω στά κεκτημένα δικαιώματα μας στό Αιγαίο.

Μέ αγωνιστικούς χαιρετισμούς Καστελάκης - Καλημέρης - Παπαγεωργίου

αυτό τό θέμα περιττεύει. (Αυτά λοχούν και για τόν Κ.Π.)

2) Άς διαβάσουν οι φίλοι μας οι κνίτες άνάλυση του ΟΔΗΓΗΤΗ σχετικά μέ τό καθεστώς τής Άργεντινής και θά δούν εκεί τήν «μαρξιστική - λενινιστική» όρολογία «Κεντρικός Διχτάτορας». Έκτός και άν αυτός ό ΟΔΗΓΗΤΗΣ χάθηκε όπως χάθηκε και ή «Πανοσπουδαστική» Νο 8.

3) Η θέση του Σ.Κ.Α. (Σοσιαλιστικού Κόμματος Άργεντινής) είναι σαφής. Τό καθεστώς του Βιντέλα είναι φασιστικό.

4) Λέει ή μαθητριάδα από τόν Πειραιά ότι ό «Ρ» ξεκαθάρισε ότι ό Βιντέλα είναι δεξιός. Έκείνο όμως πού δέν ξεκαθάρισε συναγωνίστρια, είναι άν όλοι οι δεξιοί είναι ίδιοι. Για παράδειγμα και ό Καραμανλής είναι δεξιός (πιστεύω ότι αυτή είναι ή θέση σας, όπως είναι και του ΠΑΣΟΚ). Όμως στην Ελλάδα σήμερα δέν υπάρχουν ούτε 25.000 νεκροί, ούτε άλλοι τόσοι άγνοούμενοι ή φυλακισμένοι. Άραγε ό «Ρ» και τό Κ.Κ.Ε. βλέπουν νά υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ τών δύο αυτών καθεστώτων (Έλλάδας και Άργεντινής); Μήπως είναι τά ίδια; Γιατί βέβαια υπάρχουν και μερικές όμοιότητες π.χ. και τά δύο Κ.Κ. είναι νόμιμα. Μόνο πού στην Άργεντινή είναι νόμιμο τό Σοβιετόφιλο (ναί, μήν σοκάρεστε από τή λέξη) τμήμα του Κ.Κ.Α.

5) Βοηθώντας οικονομικά ή Σ.Ε. τήν Τουρκία, βοηθά όχι τό λαό τής Τουρκίας, αλλά τήν άρχουσα τάξη, για τόν άπλούστατο λόγο ότι δέν κυβερνά ό λαός. Έκτός πιά άν λέτε ότι ή κυβέρνηση τής Τουρκίας έξυπηρετεί τά συμφέροντα του λαού, όποτε συζητούμε σέ άλλο πεδίο. Όσο για τήν «μαινόμενη και όργιλη Κνίτισσα» άς διαβάσει λίγο τόν «Άριστερισμό» του Λένιν όλόκληρο και όχι τά άποσπάσματα πού τούς σημειώνει ή ΚΝΕ και θά δει τί είναι άριστεριστική θέση.

6) Ξαναρωτάω τούς συναγωνιστές τής Κ.Ν.Ε. Γιατί καταδικάζει ή Σ.Ε. και τό Κ.Κ.Ε. (φυσικά) τήν Κίνα πού βοηθά τόν Πινοςέτ; Αυτό ίδίως άπευθύνεται στην μαθητριάδα από τόν Πειραιά, πού μέ παραπέμπει στην κυβέρνηση του Πινοςέτ.

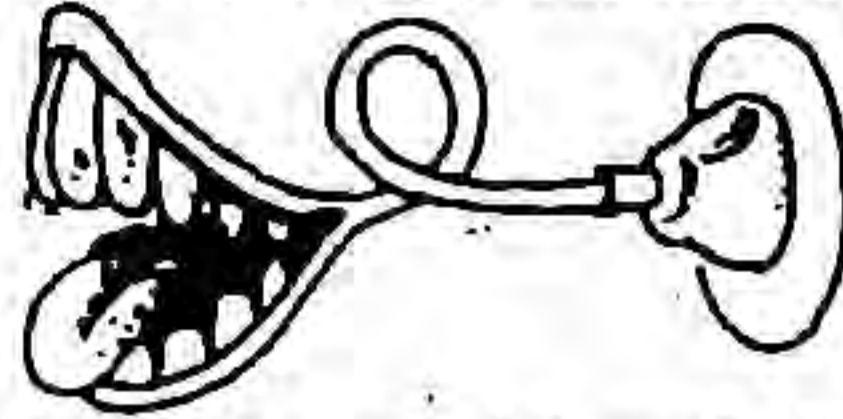
7) Τή θέση του Κ.Κ.Γ. για τίς δίκες τών αντιφρονούντων στή Σ.Ε. τήν διάβασα από τήν Ούμανιτέ, έπίσημο όργανο του Κ.Κ.Γ.

8) Για τούς Μοντενέρος: Θά πρέπει λοιπόν νά δεχτούμε ότι ό Κάστρο είναι έξτρεμιστής ή τρομοκράτης μιας και ύποστηρίζει τόν άγώνα τών Μοντενέρος; Τελιώνοντας θέλω νά πω κάτι στή μαθητριάδα από τόν Πειραιά, πού φοβάται μή τήν άποκαλέσω «μαινόμενη και όργιλη Κνί-

τισσα»: Ό λαός μας για κάτι τέτοιες περιπτώσεις έχει τήν κατάλληλη παροιμία: Όποιος λοιπόν έχει τήν μύγα, μυγιάζεται...

Μέ φίλια

Ένας Σοσιαλιστής νεολαίος, μέλος του ΠΑΣΟΚ

● Σέ παλιότερη έπιστολή του Θ. Κοτρώνη (τεύχος 112) αναφέρονται τά γράμματα του Γ. Σιδηρόπουλου και του Άρη Παπαδόπουλου. Δημοσιεύουμε ένα άποσπασμα από τό δεύτερο γράμμα:

Όστε τό ΠΑΣΟΚ είναι σοβινιστικό, μικροαστικό και μιλιταριστικό;

Σοβινιστικό γιατί ό Θ.Κ. κόλλησε στό «βυθίσατε τό Χόρα» μία φράση πού τήν έκμεταλλεύτηκαν όμορφα όλα τά κομματικά φρέφωνα και δέν θέλησε νά σκεφθει πώς τό «βυθίσατε τό Χόρα» ήταν μία αυθόρμητη έκφραση πατριωτικής έξαρσης για τή δεδομένη στιγμή. Τόν συμβουλεύω νά διαβάσει - άν και ξέρω ότι δέν θά τό κάνει - προσεκτικά τίς τότε δηλώσεις του κ. Παπανδρέου.

Μιλιταριστικό, γιατί τό ΠΑΣΟΚ δέν άνέχεται κανένος είδους παλικαρισμούς και έξευτελισμούς από άλλες χώρες και είναι πρόθυμο πάντα νά άγωνιστεί για τήν έθνική άνεξαρτησία. Γιατί τότε θά πρεπε νά πούμε ότι ή Γιουγκοσλαβία, ή Άγκόλα κι άλλες χώρες, είναι μιλιταριστικές. Έξοχα κ. Κοτρώνη!

Μικροαστικό κόμμα είναι τό ΠΑΣΟΚ - πάντα κατά τόν κ. Κοτρώνη - και σαν άπόδειξη αναφέρεται ή δημοσιευπάλληλική ύφή τών μελών του(!) λές και τά σημερινά προσοδευτικά κόμματα, συμπεριλαμβανομένων και τών Κ.Κ., δέν προσπαθούν νά άγκαλιάσουν τά ευρύτερα στρώματα μιας κοινωνίας και μένουν στενά στην έργατική τάξη και μόνο, τήν όποία τό ΠΑΣΟΚ τήν έχει άρνηθει; Ε! Όχι! Τό ΠΑΣΟΚ καθημερινά μ' άγώνες, θεωρητικά και πρακτικά, άποδεικνύει άν είναι έργατικό ή όχι!

Άρης Παπαδόπουλος
Φοιτητής - έργάτης

Στό γράμμα του άναγνώστη Σάστλα (τχ 110) άπαντά ό Κώστας Άνδρέου:

Άγαπητό «ΑΝΤΙ».

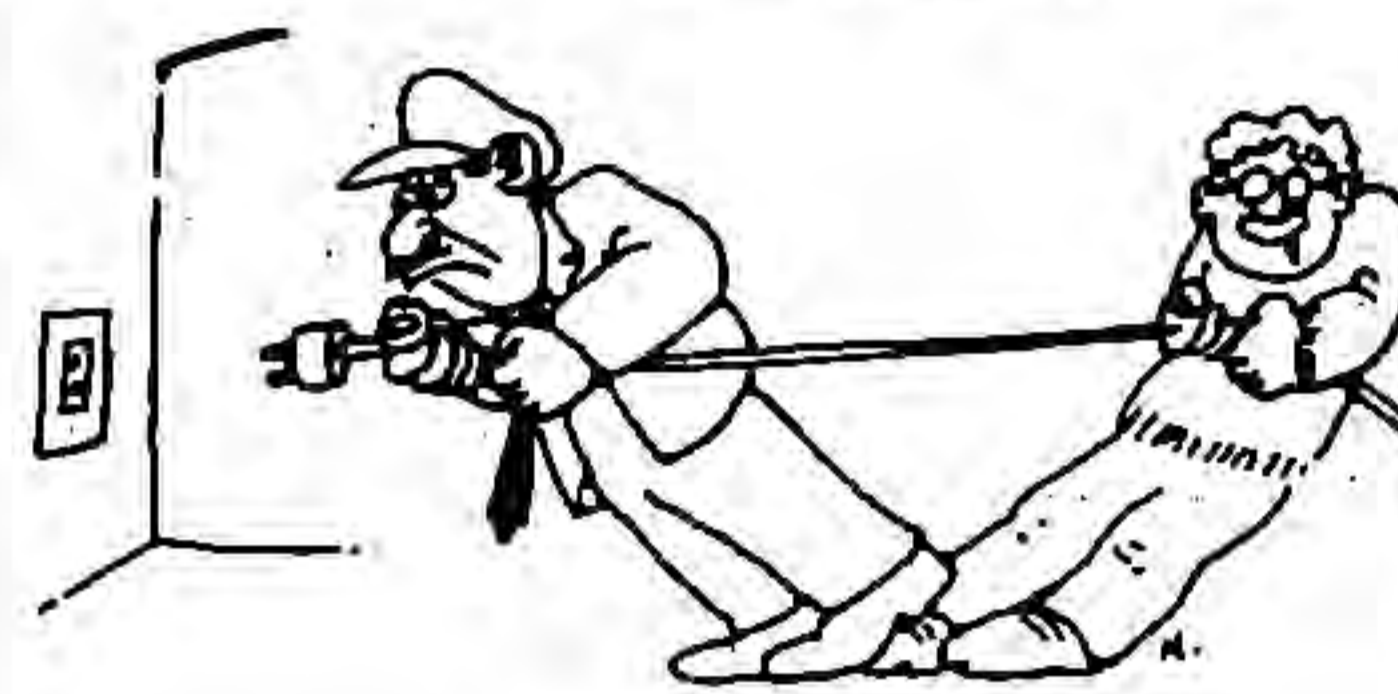
Θά άπαντήσω στον ύπαινιγμό ότι ή Ν. ΠΑΣΟΚ προτιμά τόν ξενόφερτο τρόπο ζωής.

Όταν γινόταν στό Περιστέρι τό 4ο Φεστιβάλ ΚΝΕ - ΟΔΗΓΗΤΗ, νεολαίοι του ΠΑΣΟΚ πού ρώτησαν ένα μέλος τής ΚΝΕ για ποιό λόγο ύπάρχει διαφήμιση τής COCA - COLA, πήραν τήν έξής απάντηση: «Είσατε άδιόρθωτοι λασπολόγοι».

Άπό έδώ μπορείτε νά καταλάβετε ποιό είναι εκείνοι, πού προτιμούν τό δυτικό τρόπο ζωής και ποιό άντιτάσσονται μ' όλη τους τή δύναμη. Όσον άφορά τίς επί μέρους άπαγορεύσεις τών φεστιβάλ τής ΚΝΕ: άλλες τόσες και περισσότερες ύπήρξαν οι άπαγορεύσεις για τή «ΓΙΟΡΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ».

Τελιώνοντας: Ό θεσμός τής «ΓΙΟΡΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ» και ή έπιτυχία, πού είχε τόσο στην Άθήνα όσο και σέ όλη τήν Ελλάδα έπιβεβαιώνει κατά τρόπο πανηγυρικό ότι τό ΠΑΣΟΚ, γνήσια λαϊκό κίνημα, πορεύεται σωστά: κι αυτός ίσως είναι ό λόγος για τόν όποίο βάλλεται ΠΑΝΤΑΧΟΘΕΝ.

Εύχαριστώ για τή φιλοξενία
Κώστας Άνδρέου

ΛΙΤΟΤΗΤΑ

● Νά πώς σχολιάζει άναγνώστης τό σκάνδαλο τής διαφημιστικής καμπάνιας τής ΔΕΗ για... λιτότητα πού μέ τόση εύσυνειδησία διεκπεραίωσε ό κ. Γ. Γκιωνάκης (βλ. «ΑΝΤΙ» τχ. 119, σελ. 7):

Κύριε Φιευθυντή

Ό κ. Γκιωνάκης προσπάθησε νά μάς πείσει νά κάνουμε οικονομία στό ρεύμα, λέγοντάς μας εκτός τών άλλων ότι κάνοντας αυτός οικονομία για ώρισμένο διάστημα άγόρασε ένα ζευγάρι παπούτσια (όπως είναι γνωστό ή οικονομία είναι τό μεγαλύτερο εισόδημα). Θά έλεγα νά έβγαινε άλλη μία φορά στην TV και νά μάς έλεγε πόσα ζευγάρια παπούτσια άγόρασε μέ τήν άμοιβή του πού του έδωσε ή ΔΕΗ για τίς έθνοφελείς συμβουλές του. Προσωπικά πιστεύω ότι επειδή δέν θά προλάβη νά τά φορέσει όλα θά έδωσε και μερικά σέ αυτούς πού είχαν τήν φαινή ιδέα νά τόν χρησιμοποιήσουν αυτόν και τήν τηλεγένειά του για τό καλό μας. Αυτά για τό φαιδρό μέρος τής ύπόθεσης. Κατά τά άλλα άναρωτιέμαι άν θά έλθη κάποτε ό καιρός για νά δώσουν λόγο στον έλληνικό λαό εκείνοι πού τόσο κουβαρντάδικα και χωρίς νά δίνουν λογαριασμό πουθενά σκορπάνε τόν ιδρώτα του. Αυτά και εύχαριστώ.

Βασίλης Κωστόπουλος

● Στό ίδιο γράμμα αναφέρεται και ό «σοσιαλιστής νεολαίος, μέλος του ΠΑΣΟΚ»:

1) Ίσχυρίζεται ό Π.Δ. ότι έγώ ύποστηρίζω πώς ή Τουρκία έχει φασιστικό καθεστώς. Πολύ κακό πράγμα φίλε μου είναι ή προβοκάτσια. Άλλά και πολύ εύκολη ή απάντηση σέ αυτή. Επί λέξει έγραψα: «Άλήθεια σκεφτήκατε ποτέ γιατί ή Σ.Ε. ενώ βοηθά οικονομικά καθεστώτα διχτατορικά ή φασιστικά σαν αυτά τής Τουρκίας και τής Άργεντινής...». Νομίζω ότι κάθε άλλος λόγος για

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 9ου ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ Β ΠΕΡΙΟΔΟΥ (ΤΕΥΧΗ 103-115)

(5 Ιούλη – 29 Δεκέμβρη 1978)

Καί στους δύο πίνακες – ύλης καί συνεργατῶν – τά λήμματα ἀναγράφονται κατ' ἀπόλυτη ἀλφαθητική σειρά. Στήν παραπομπή ὁ πρῶτος ἀριθμός δηλώνει τό τεῦχος καί ὁ δεῦτερος τή σελίδα.

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

Δημοτικές ἐκλογές: τχ 108, 109 καί 113
Καβάλα: τχ 113
Λογοτεχνικό παράρτημα: τχ 105
Παιδί – εἰδικό τεῦχος 115
Πολυτεχνεῖο τχ 112
Χανιά: τχ 104

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

Ἀντιθέσεις 103/6, 104/5, 105/5, 106/5, 107/6, 108/6, 109/7, 110/6, 111/6, 112/6, 113/6, 114/6
Διάλογος 103/50, 104/52, 105/51, 106/52, 107/51, 108/50, 109/48, 110/48, 111/52, 112/52, 113/60, 114/51
Ἐπισημαίνουμε 103/41, 104/42, 105/34, 106/46, 107/40, 108/42, 109/42, 110/41, 111/46, 112/42, 113/54, 114/36.
Κύριο ἄρθρο 103/3, 104/3, 105/3, 106/3, 107/3, 108/3, 109/3, 110/3, 111/3, 112/3, 113/3, 114/3, 115/4
Πολιτικό δεκαπενθήμερο 103/4, 104/4, 105/4, 106/4, 107/5, 108/4, 109/5, 110/4, 111/4, 112/4, 113/4, 114/4

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ – ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

– "Ἐνα ἀετόπουλο θυμάται 115/14
– Ὁ Καραγκιόζης πάει ἀντάρτης 115/16
Βαλιούλης, Στέργιος: Πῶς δέν κατέθηκε ὁ κόκκινος στρατός... 113/49
Ἐρανιστής: Ἀσκήσεις μάχης τοῦ ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ Ἀθῆνας 111/22
Εὐαγγελίδης, Ἑρμῆς: Πρίν 30 χρόνια ἡ ἐκτέλεση τῶν 16 στά Γιάννινα 107/34
Λιονάκης, Γ.: Γιά τόν «Ἐμφύλιο» τοῦ Μανούσακα 110/34
Μανούσακας, Γιάννης: "Ἐνα βιβλίο καί μιά ἐποχή 111/40
Μπλάνας, Γιώργης – Καπετάν Κίσαβος: Μῦθοι, ἀπόψεις καί ἀλήθειες 103/35
Παναγιώτου, Γ.: Ἡ ἀντιστασιακή συνείδηση τοῦ Ἁγγελου Σικελιανοῦ 108/40
Παπαϊωάννου, Γαρουφαλῖτσα: "Σεβαστέ μου πατερούλη..." 115/18
Ραυτόπουλος, Δ.: Γιά τόν «ἐμφύλιο» – μιά ἀπάντηση 110/36
Τζάκου, Αὐγή: Τρίκερι 1949-1950 115/12

ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ – ΑΜΥΝΑ

– «Ἦσυχά καί εἰρηνικά» 104/18
– Βάσεις καί ἐπικυριαρχία 107/7
– Ἡ ἐλληνικότητα τῶν νησιῶν 113/4
Λάμψα, Π.: Οἱ ἀμερικανικές βάσεις τοῦ θανάτου... καί οἱ λαϊκές κινητοποιήσεις στά Χανιά 104/18

ΕΠΤΑΕΤΙΑ – ΧΟΥΝΤΑ

– "Ὅταν... «τά θέματα προεβάλλοντο καί ἐγένοντο πρωτοφανεῖς παραχωρήσεις»... 112/36
– ΧΑΝΙΑ: ἔγγραφο χουντικής ΚΥΠ 104/13
Ἀναστασόπουλος, Νίκος: Τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης καί οἱ φοιτητικές ἐξεγέρσεις 112/33
Βασιλίκος, Β.: Ὁ Τσικουρῆς, ἡ Ἀντζελόνι καί μιά ἐπέτειος πού πρέπει νά ξεχαστεῖ 108/38
Κομνηνός, Γ.: Ἡ ἀπώλεια τῆς ἐθνικῆς μας μνήμης 112/27
Νικολινάκος, Μάριος: Ὁ θάνατος τοῦ Πολυτεχνεῖου 113/10

Παπουτσάνης, Γ.: Πολυτεχνεῖο: 112/15
Παπουτσάνης, Γ.: Ἀπό τό μνημόσυνο Παπανδρέου στό Πολυτεχνεῖο καί τήν πτώση τοῦ Παπαδόπουλου 112/24
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Οἱ «σφυγμομετρήσεις» τῆς χούντας γιά τίς ἀντιδράσεις τοῦ λαοῦ 112/16
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Πολυτεχνεῖο – Νοέμβρης '73: Ἡ διάταξη τῶν ἔνοπλων τμημάτων στό λεκανοπέδιο Ἀττικῆς 112/22
Φίλιας, Βασ.: Ποτέ πιά δικτατορία 106/33

ΕΡΓΑΤΙΚΑ – ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ

– «Οἱ ἄντρες στήν τόγκα». Κινητοποιήσεις τῶν καπνεργατῶν γιά τό βωρο καί μιά ἀπεργία πού κράτησε ἕνα μήνα 113/43
– Μιά μορφή ταξικοῦ ἀγῶνα 114/6
– Μετά τόν κ. Λάσκαρη καί ὁ κ. Ἀθέρωφ: Τό δικαίωμα καί πῶς καταργεῖται 114/11
Γκράμσι, Ἀντόνιο: Τό κίνημα τῶν ἐργοστασιακῶν συμβουλῶν στό Τουρίνο 107/35
Ἐργατικοῦ, Ἄντ: Τό ἐργατικό συνέδριο καί οἱ διευρυμένες συνειδήσεις 110/18
Ἐργατικοῦ, Ἄντ: Ὁ «ἐφαψίας» κ. Λάσκαρης, τό νόθο συνέδριο καί ὁ δραχμοφόρος ἐργατοπατερισμός 111/12
Ἐργατικοῦ, Ἄντ: Τό 19ο συνέδριο τῆς ΓΣΕΕ Συνδικαλιστική διεύρυνση πρὸς τή χούντα 112/9
Παναγιώτου, Γ.: Τό πρόγραμμα τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν στίς δημοτικές τοῦ 1914 109/16
Παπαμανουσάκης, Στρατῆς: Οἱ πρῶτοι ἀπεργιακοί ἀγῶνες στά Χανιά 104/24
Χασάπης, Λευτέρης: Μέρη τοῦ '36 105/23

ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΗΜΑ – ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

Γρηγόρης: 113/32
Θόδωρος: 106/12, 107/17
Καλαϊτζής, Γ.: 107/4, 108/9, 109/4, 111/16, 112/7
Κυριτσόπουλος, Ἄλ: Περίπατος στά Χανιά 104/28
Μητρόπουλος, Κώστας 115/32

Μπόστ: Ἡ Δῦσις ἀπό τήν Ἀνατολήν κέ ἄλε εἰδήσεις 103/9
Μπόστ: Ἡ Δῦσις τῆς Ἀνατολῆς 104/7
Μπόστ: Ἡ Δῦσις τῆς Ἀνατολῆς 106/7
Μπόστ: Γράμμα ἀπό τή Χριστίνα 109/10
Μπόστ: Οἰκονομικέ σκέψεις 107/9
Μπόστ: Συζητήσεις μέ τόν Ρῶσον Νάβαρχον 111/8
Μπόστ: Ἡ ἀνίατος φρενοβλάβεια τῆς Κωσταλεξίας. Ὁ σοφός γέρων 112/8
Μπόστ: Περί «Ναῶν τοῦ λαοῦ» 113/8
Μπόστ: Ἐπί τῶν Ἐπάλλξεων 114/8
Τάκης ὁ Κουκουές: Ἡ πρωτοχρονιά 115/5
Χατζηζάχου, Φ.: "Ἐνα «σοσιαλιστικό εἰδύλλιο» ἢ ἀλλιῶς: δύο ἐπιφυλλίδες καί κάποιες διακωμωδήσεις 108/10

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ἄλτουσέρ, Λουί: Γιά τόν Μάρξ 110/38
Γκράμσι, Ἀντόνιο: Τό κίνημα τῶν ἐργοστασιακῶν συμβουλῶν στό Τουρίνο 107/35
Δεβιάζης, Τ.: Ἡ θεσμοποίηση τῆς βίας στήν ἰδεολογία 114/14
Καρακάσης, Π.: Ἐνα συνέδριο ἀλληλεγγύης στήν Δύση πρὸς ἕναν ἐπικριτή τοῦ «Ἐπικριτοῦ Σοσιαλισμοῦ» στήν Ἀνατολή 112/44
Κοντογιώργης, Δ.: Πῶς πρέπει νά διαβάζεται ὁ Ἀριστοτέλης (συνέντευξη). 107/32
Λεφέβρ, Ἀνρύ: Αὐτοδιαχείριση: Ἡ κοινωνιολογία καί ἡ προβληματική τῆς 104/41
Μητρόπουλος, Ἀλέξης: Γιουγκοσλαβία: Ἡ ἐργατική αὐτοδιαχείριση στήν πράξη 112/39
Μητρόπουλος, Ἀλέξης: Αὐτοδιαχείριση καί τοπική αὐτοδιοίκηση στή Γιουγκοσλαβία 109/30
Charuis, R.: Ἐθνική αὐτοδιαχείριση καί αὐτοδιαχειριστικός Σοσιαλισμός 109/27
Schwartzenberg, R.G.: Δημοκρατικά καθεστῶτα καί αὐταρχικοί μηχανισμοί 104/38

ΙΣΤΟΡΙΑ

– Οἱ δημοτικές ἐκλογές στήν Καβάλα 113/39
– «προτιμήσατε μεταξύ ἀστισμοῦ καί

κομμουνισμού» 113/42

- «Οι άντρες στην τόγκα». Κινητοποιήσεις των καπνεργατών για τό θωρο και μία άπεργία πού κράτησε ένα μήνα 113/42

Άγαπίδης, Γιάννης: Έπαψε νά είναι εργατούπολη... (Καβάλα) 113/26

Άνδρέου, Γιώργος: Άπαρχές και εξέλιξη (Καβάλα) 113/24

Βασιλάκη - Μαυρακάκη, Μαρία: ΧΑΝΙΑ: Σύνομη ιστορική αναδρομή 104/30

Βασιλάκη - Μαυρακάκη, Μαρία: Η πολεοδομική εξέλιξη τής πόλης 104/31

Βουρνάς, Τ.: Σχόλιο γύρω στην ανταπόκριση του Κ. Μάρξ για τό πρόβλημα των Ίονίων 108/24

Γρηγοράκης, Μιχάλης: Σελίδες από τό κίνημα του δημοτικισμού στά Χανιά. «Σολωμός» και «Φλαφλατάς» 104/26

Μάρξ, Κάρλ: Τό ζήτημα των Ίονίων νήσων 108/25

Παναγιώτου, Γ.: Τό πρόγραμμα του εργατικού κέντρου Άθηνών στις δημοτικές του 1914 109/16

Νικολινάκος, Μάριος: Ο θάνατος του Πολυτεχνείου 113/10

Παναγιώτου, Γ.: 1940: Η πνευματική επιστροφή 111/36

Παπαμανουσάκης, Στρατής: Η εποχή τής «Κρητικής Πολιτείας» 104/20

Παπαμανουσάκης, Στρατής: Οι πρώτοι άπεργιακοί άγώνες στά Χανιά 104/20

Παρτσαλίδης, Δημήτρης: Ο «κόκκινος δήμαρχος» τής Καβάλας θυμάται 113/40

Σκλάβος, Κώστας: ΣΕΚΕ - ΚΚΕ: Σέ αναζήτηση πολιτικής θεωρίας 106/36

Στίνας, Άγιος: Προδρομικές κατακτήσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση 110/16

Φλάμπουρας, Δ.: Τά Χανιά κέντρο του κρητικού έμπορίου κατά τόν 18ο αιώνα 104/34

Χασάπης, Λ.: Μέρες του '36 105/23

Λιναρδάτος Σπ.: Ο «εύφυής δικτάτωρ» και ό κουτοπόνηρος άπολογητής του 112/12

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

α. άρθρα

- Έλευσίνα: Μιά πόλη πολιορκημένη από στεριά και θάλασσα 109/18

Φουργιώτης, Θ.: Θαρρούνια Εύβοίας 109/24
- Διακήρυξη για τά δικαιώματα του παιδιού (1959) 115/6

Άγριαντώνης, Ν.: Σαντορίνη: Οία πεθαίνει και από τουρισμό 107/24

Κατσανεβάκης, Γ.: Ξέρουμε τί χρειάζονται τά Χανιά, θέλουμε τά μέσα για νά τά πραγματοποιήσουμε (συνέντευξη) 104/16

Κομνηνού, Μαρία: Η διαμόρφωση τής πολιτικής ταυτότητας τής Καβάλας 113/34

Φουργιώτης, Θ.: Άη-Γιάννης: Ένα πείραμα για μίαν άλλη αυτοδιοίκηση 108/20

β. ειδήσεις έρευνες

- Ο «ιδιόρρυθμος» γιατρός 103/7

- Πώς είναι ό δάσκαλός μου 115/21

- Ποιός ελεύθερος χρόνος (των παιδιών) 115/21

- Χρυσώστε τό χάπι μας! 105/6

- Είς μνήμην και άναγνώρισιν 109/8

Οικονομίδης, Φοίβος: Σκάνδαλο μέ ελληνικές φλοκάτες στό Παρίσι 106/16

Παπασαραντόπουλος, Π.: ΕΣΣΟ ΠΑΠΠΑΣ: Τεράστια κέρδη και... φοβερή μόλυνση 106/13

Τσαρούχας, Κώστας: «Μπάτε σκύλοι άλέστε»... 640 έκατ. δραχμές 103/8

ΚΥΠΡΟΣ

- ΚΥΠΡΟΣ: Τά παιδιά θυμούνται 115/28
Δημόνικος: Τέσσερα χρόνια κατοχής και... διαπραγματεύσεων 103/5

Δημόνικος: Φιλοξενούμενος του Μητσotάκη 110/5

Δημόνικος: Άμφιλογίες και δολιχοδρομήσεις 111/5

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Διχοτόμηση: Μιά άλλη «γέφυρα» του κ. Άθέρωφ ανάμεσα σέ Έλληνες και Τούρκους 107/12

Σέρβας, Πλουτής: Η συνωμοσία, τό ΝΑΤΟ και ή κυπριακή ήγεσία 104/6

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Κίτσος, Κ.: Τά νέα φορολογικά μέτρα ή πώς διαιωνίζεται ή ύπανάπτυξη και προάγεται ή φοροδιαφυγή 111/10

Κίτσος, Κ.: ... Καί «ξαφνικά» γεννήθηκε πρόβλημα ύγρων καυσίμων 113/13

Μουζέλης, Νίκος: Ο καπιταλισμός και ή ανάπτυξη τής γεωργίας 105/25

Νικολινάκος, Μάριος: ΕΟΚ - Έλλάδα: Η πραγματικότητα των αντιθέσεων και ή «άρμονία» των συμφερόντων 103/10

Παπασαραντόπουλος, Π.: Καβάλα: Προβλήματα ανάπτυξης: Η ματαίωση του έργου στασίτου των πετροχημικών σημαίνει και έγκατάλειψη τής επένδυσης; 113/18

Rowthorn, Bob : Πληθωρισμός και κρίση 103/32

ΠΑΙΔΕΙΑ - ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

- Ταπεινοί λειτουργοί, μεγαλόσχημοι μανδάρινοι 110/6

- Τά Ξυλοπαίχινιδα 115/47

- Παιχνίδι - θέατρο 115/48

Άγγελουπούλου, Βίτω: Παιδικές βιβλιοθήκες 115/43

Άποστολόπουλος, Φώτης: Η εκπαιδευτική μας μεταρρύθμιση στον τρίτο χρόνο τής εφαρμογής τής 115/44

Διθάρη, Ντίνα: Τό παχνίδι: Μιά προσέγγιση 115/46

Κατηφόρης, Γ: Τό Πανεπιστήμιο και ό νέος νόμος 110/20

Λαπασάντ, Ζώρζ: Παιδαγωγική Αυτοδιαχείριση, τά τεχνικά προβλήματα 105/32

Παπασαραντόπουλος, Π.: Συζητήσεις για τά νέα εκπαιδευτικά μέτρα (πήραν μέρος οι: Δ. Φατούρος, Χρ. Φράγκος, Ν. Παπακυριαζής, Λ. Τζιόλας) 107/16

Hess, Remi: Η θεσμική άνάλυση σήμερα 111/42

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ

α. κόμματα

- Διεύρυνση, άξιοκρατία, εκδημοκρατισμός 108/8

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ: Διεύρυνση: Που είναι ή συγκατάθεση τής «θάσης»; 108/5

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ: Η διεύρυνση του ΠΑΣΟΚ 109/6

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ: Άριστερά: Προβληματισμοί και επανεκτιμήσεις 112/4

Μπριλλάκης, Άντ.: Μέ έπιτυχίες και λάθη... ή αναζήτηση τής πολιτικής φυσιογνωμίας και τής αγωνιστικής πορείας 114/20

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Ο τοπάρχης των Χανίων και ή ποικιλία στα άδιέξοδά του 104/11

Ψυχογιός, Δημ.: Μετά τό έκτακτο συνέδριο: Που όδεύει ή «Σοσιαλιστική Πορεία»; 107/14

β. διεθνείς σχέσεις

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Διχοτόμηση: Μιά άλλη «γέφυρα» του κ. Άθέρωφ ανάμεσα σέ Έλληνες και Τούρκους 107/12

γ. πολιτική ζωή

- Άθήνα: πολιτική μάχη στις δημοτικές (έκλογές) 109/12

- Έλευσίνα: μιά πόλη πολιορκημένη από στεριά από θάλασσα 109/18

- Ο κ. Μπάλκος, τό σέξ και ή κατασκοπεία 103/28

- Η «χρυσή τομή» του κ. Τσάτσου 105/15

- Η συνδιοίκηση του δήμου μέσα από τά πρακτικά των συζητήσεων στο δημοτικό συμβούλιο 108/13

- Ένα «τεχνικό» πρόβλημα ή πώς δέν λειτουργεί ό λαϊκός έλεγχος: Η περίπτωση του κανονισμού τής Βουλής 111/6

- Παραλλαγές πάνω στο θέμα του έξαναγκασμού τής ψήφου 112/6

- Οι δημοτικές εκλογές στην Καβάλα 113/39

Άναγνώστου, Άντ.: Φωτιά και τσεκούρι στην Ιστορία 112/13

Άναγνώστου Άντ.: Οι συγγραφικοί χαμαιλεοντισμοί του κ. Μπάλκου 114/18

ΑΝΤΗΝΩΡ: Δημοτικές εκλογές: Στροφή προς τά Άριστερά αλλά και έγγενείς δυσχέρειες στην ανάπτυξη τής δημοκρατικής συνεργασίας 111/15

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ: Τό κέντρο και ή Σοσιαδημοκρατία 114/5

Βεγλερής, Φαίδων: Οι «τομές» του κ. Προέδρου 107/8

Βερνάρδος, Π.: Καί στην Έλλάδα (ιδιωτικοί σταθμοί); «Τελούν υπό τόν άμεσον έλεγχον του κράτους...» 103/21

Γκάνιου, Μ.: Πύργος Σαντορίνης: Νικητές και ήττημένοι κατάληξαν σέ γλεντοκόπι... 111/20

Δεβιάζης, Τ: Η θεσμοποίηση τής βίας στην ιδεολογία 114/14

Θεοδωράκης, Μ: Λαϊκή κινητοποίηση και δημοκρατική άλλαγή 109/13

Κολυζέρας, Χρ.: Πρόγραμμα δι' άριστα άποτελέσματα 109/21

Λεβέντης, Μιχ.: Έγιναν πολλά 109/21

Λιναρδάτος, Σπ.: Ο «εύφυής δικτάτωρ» και ό κουτοπόνηρος άπολογητής του 112/12

Μπακάλης, Τάκης: Τό σημάδι μιάς στροφής... 114/13

Μπέης, Δ: Συμμετοχική Δημοκρατία για μίαν ανθρώπινη πόλη 109/12

Πάγκαλος, Θ.: Δημοτικές εκλογές και λαϊκό κίνημα 108/19

Πάγκαλος, Θ: Για τή δημοκρατική αυτοδιαχείριση 109/23

Παναγιώτου, Γ.: Σέ άριθμούς: Η Σύνοδος τής βουλής 103/12

Παπαδόπουλος, Σ.: Μιά συζήτηση μέ τόν Άν. Πεπονή: Η κρατική μονοπώληση στα μέσα επικοινωνίας 103/22

Παπαθεοδώρου, Ι.: Ζητούσαν νά γίνω τό 1/22 τής πλειοψηφίας (συνέντευξη) 108/17

Παπασπηλιόπουλος, Σπήλιος: Έξαναγκασμός ενός ψηφοφόρου και εκκλήσεις ενός δημότη... 111/18

Πλυτάς, Γ.: Άφησα τό ύπουργείο για τήν προκοπή του δήμου 109/14

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Άθέρωφ: Ποιός είναι και ποιούς ύπηρετεί; 105/7

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Ο κ. Άθέρωφ θέλει νά κρύψει τήν Ιστορία του... 107/10

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Τό μέγεθος τής «φασιστικής πρόκλησης» και ή κωβέρνηση 106/9

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: 'Η δημοκρατική συνεργασία και πώς δέν λειτούργησε στο δήμο τής 'Αθήνας 108/12
 - 'Η δημοκρατία πλέει σέ ώκεανό «σταγονιδίων» 110/9
 Φουργιώτης, Θ.: 'Αη-Γιάννης: "Ένα πείραμα γιά μιάν άλλη αυτοδιοίκηση 108/20
 Φουργιώτης, Θ.: Θαρρούνια Εύβοιας 119/24
δ. ειδήσεις - έρευνες
 - 'Ο σημερινός σταθμάρχης τής CIA στήν 'Αθήνα 110/9
 - Τό κυνήγι τών πειρατών 103/22
 - 'Αν θέλετε νά πάτε στίς ΗΠΑ... 108/6
 - Είς μνήμην και άναγνώρισιν τής Luftwaffe 109/8
 - 'Ο οικοδόμος του 2006 μ.χ.
 - 'Ο Χρυσός οδηγός γιά τόν ώκεανό «σταγονιδίων» 110/11
 Αίτηζη, Φίλιπ: CIA: Μυθολογία και έρευνα 104/8
 Βενάρδος, Π.: Καί στήν 'Ελλάδα (πειρατικοί σταθμοί); «Τελούν υπό τόν άμεσον έλεγχο του κράτους...» 103/21
 Γεωργιάδης Στέργιος: "Ένας κακοποιημένος «άντίπαλος» τής 'Αθήνας 113/20
 Κατσανεθάκης, Γ.: Ξέρουμε τί χρειάζονται τά Χανιά, θέλουμε τά μέσα γιά νά τά πραγματοποιήσουμε (συνέντευξη) 104/16
 Μαρής 'Αντ.: Χαιρετισμός και μήνυμα από τό δήμαρχο Χανίων 104/15
 Παγκαίος Γιώργος: Δέν άρκοουν οί κυβερνητικές ύποσχέσεις 113/22
 ΡΕΠΟΡΤΕΡ: 'Η ύπόθεση Τσάμπαν 110/13

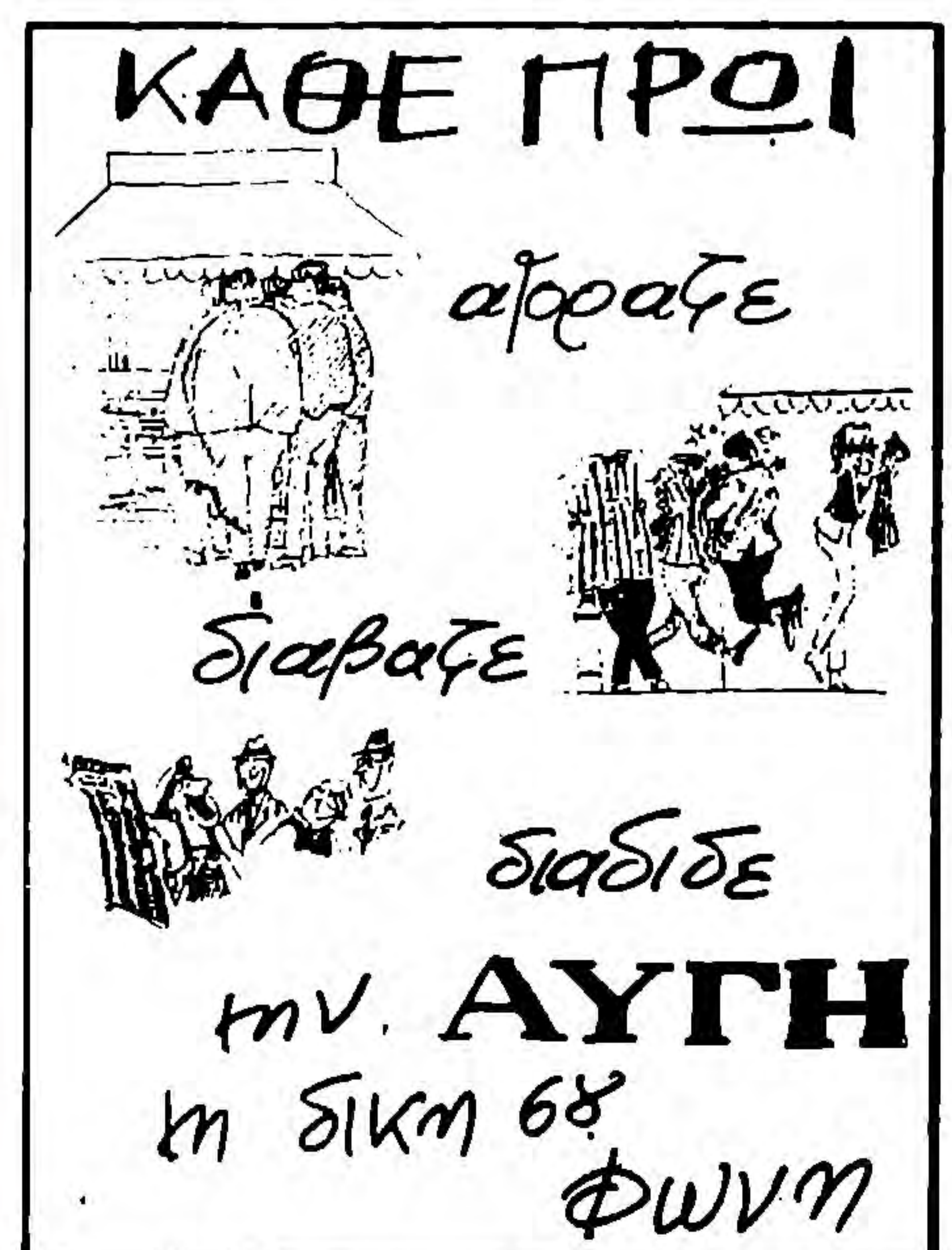
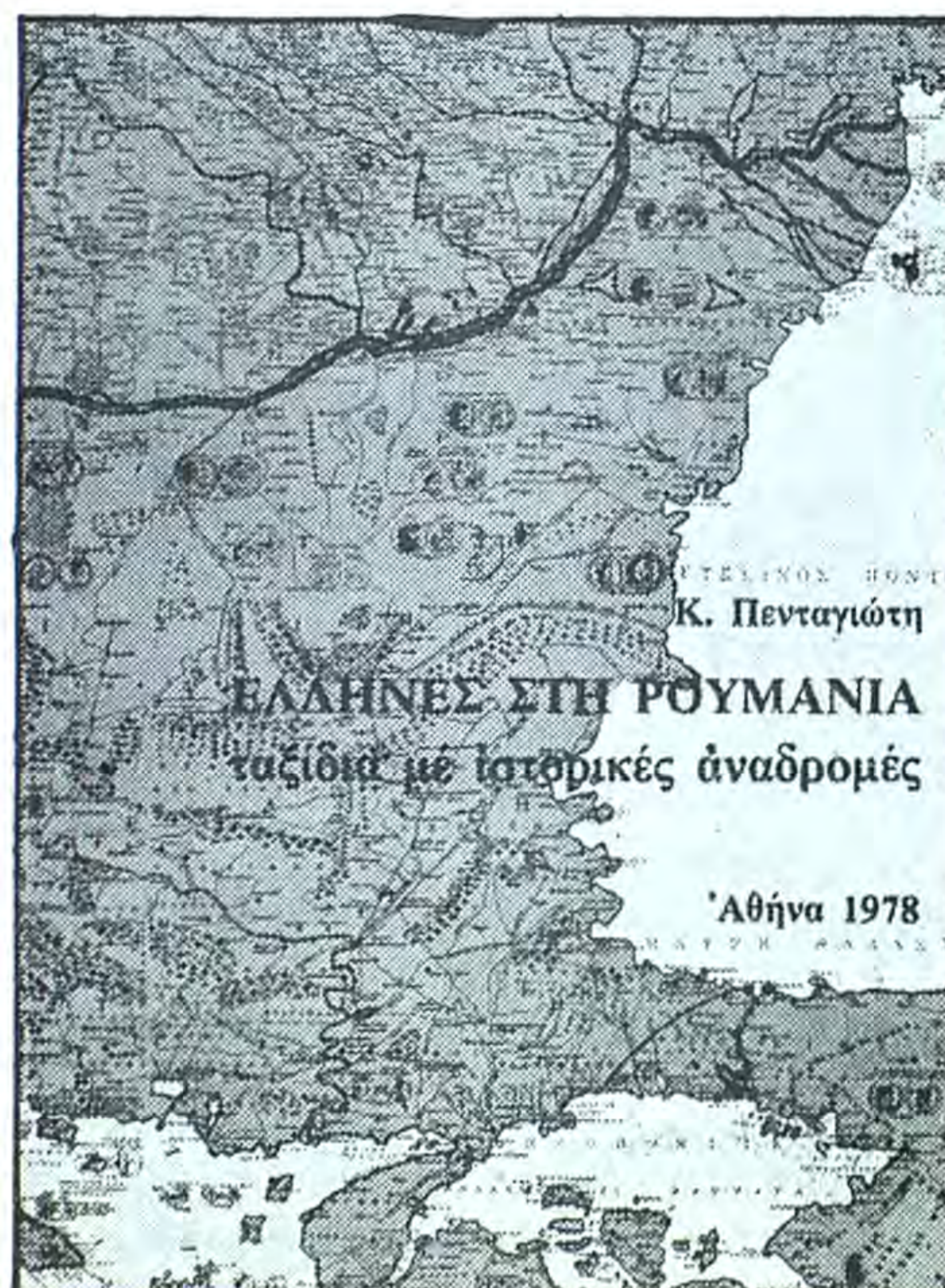
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ

α. γενικά

'Έρευνα: Τό πολιτιστικό κίνημα και οί νέοι. 'Απαντούν:
 Θανάσης Πλατιάς 107/43
 Βαγγέλης Μαυρουδής: 108/43
 - Φοιτ. 'Όμιλος Θεάτρου - Κινηματογράφου: 109/43
 'Ανδρέας Κυράνης 110/42
 Βασίλης Καψαμπέλης 113/56
 - Προοδευτικός κινηματογράφος 114/38
 Γρηγοράκης, Μιχάλης: Σελίδες από τό κίνημα του δημοτικισμού στά Χανιά. «Σολωμός» και «Φλαφλατάς» 104/26
 Δρακονταειδής, Φ.: Διεθνής συνάντηση

συγγραφέων στο Κεμπέκ 111/47
 Κούφαλης, 'Αντώνης: Τό πολιτιστικό πρόσωπο τής Καβάλας. 'Ανάμεσα στή σφύρα και στον άκμονα 113/46
 Νούλας, Βασίλης: Τό διεθνές συνέδριο «'Αριστοτέλης» και ή σημασία του 114/37
 Παναγιώτου, Γ.: 1940: 'Η πνευματική επίστρατευση 111/36
 Στογιαννίδης, Γ. Ξ.: Σύλλογοι Καβάλας 113/47
 Στογιαννίδης, Γ. Ξ.: Τό πολιτιστικό πρόσωπο τής Καβάλας. Μικρή ιστορία του τοπικού τύπου 113/48
β. βιβλιοκριτική
 - Κριτική βιβλίου από παιδιά 115/20
 'Αβδελίδης, Παρμενίων: «'Η ένταξη μας στήν ΕΟΚ» 114/48
 Καλιόρης, Γ.Μ.: Joseph Gabel: 'Η ψευδής συνείδηση: Μιά ενδιαφέρουσα άποτυχία... και μιά άσυνήθιστη μετάφραση 107/45
 Καρατζόγλου, Γιάννης: Πάνου Θεοδωρίδη: «Προσπέκτους» 111/51
 Κοντογιώργης Γ.: Κ.Ι. Δεσποτόπουλου: Θέματα 'Ιστορίας και πολιτικής 108/46
 Λάμψα, Π.: Μαρίας 'Ηλιού: «La formation de la conscience nationale en republique populaire du Congo» 110/47
 Παϊδούση, Γιόνα Μικέ: γιά δυό λαογραφικές μελέτες γιά τούς 'Αρβανίτες 106/47
 Παπαγιάννη, Βασιλική: 'Αλ. Σεβαστάκη - Καπετάν Μπουκουβάλα: Τό αντίρτικο ίππικό τής Θεσσαλίας 110/46
γ. βιβλιοπαρουσίαση
 - 'Επιλογή παιδικών βιβλίων 115/55
 - 103/48, 106/48, 108/48, 109/46, 112/47, 113/59, 114/50.
δ. εικαστικά
 Βαλάσης, Διονύσης: Γιά τήν εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου 115/42
 Δεληγιάννης, Δημ: Θανάσης Φάππας ή ή διασπορά τής ζωγραφικής μας 108/45
 Ζαχαρόπουλος, Δ.Κ.: Τό τέλος τής σημερινότητας στο έργο του Κωνσταντίνου Ξενάκη 107/50
 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν, Ντόρα: Χρονικό 'Εκθέσεων 104/45
 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν, Ντόρα: Γ. Νικολαΐδης: Κάθε καλλιτέχνης είναι άπόλυτα υπεύθυνος γιά ό,τι κάνει» 106/51
 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν, Ντόρα: Ν. Νικολάου:

'Ένας άκάματος δημιουργός 107/49
 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν, Ντόρα: Τό 30ο συνέδριο τής Διεθνούς 'Ενωσης Τεχνοκριτικών 109/44
 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν, Ντόρα: 'Η καθολικότητα τής μεγαλόπολης 110/44
 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν, Ντόρα: "Ένα ύποδειγματικό κέντρο πρωτοποριακής τέχνης στο Ζάγκρεμπ 112/50
 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν, Ντόρα: Τέχνη και κοινωνία 114/45
 'Ηλιοπούλου - Ρογκάν, Ντόρα: Εικαστικό χρονικό 114/47
ε. θέατρο
 - Παιχνίδι - Θεατρο 115/48
 Καρακάσης, Π.: 'Ο Καραγκιοζοπαίχτης Παναγ. Μιχόπουλος και τό λεύτερο θέατρο σκιών 108/44
 Κολτσιδοπούλου, 'Αννυ: 'Ο «Μικρός πρίγκιπας» γιά τούς "Έλληνες τής Σουηδίας 104/45
 Κολτσιδοπούλου, 'Αννυ: «Συνέθη στήν... Κατίνα» από τό 'Ελεύθερο θέατρο 104/50
 Κολτσιδοπούλου, 'Αννυ: Οιδίπους Τύραννος από τό θέατρο Τέχνης 110/45
 Κολτσιδοπούλου, 'Αννυ: «'Η 12η νύχτα του κυρίου Σαίξπηρ» 114/40
 Κουρετζή, Λάκη: 'Απόψεις γιά τό θεατρικό παιχνίδι 115/53
στ. κινηματογράφος
 Δανίκας, Δ.: 19ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου. 'Ιδεολογικές μετατοπίσεις. Αισθητικές κατακτήσεις 111/48
 Κολιοδήμος, Δ.: 'Ο Θ. Μαραγκός γιά τόν ελληνικό κινηματογράφο και τό Θ. Βέγγο 114/42
 Ξανθόπουλος, Λ.: 'Ομπερχάουζεν 1978 103/42.
 Ξανθόπουλος, Λ.: Δράμα 1978: Πρώτο φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους και οί έφτά άνατροπές του 114/44
 Σολδάτου, Γιάννη: Τί έκανες στον κινηματογράφο, Θανάση; - Νεώτερος άδελφός του Καραγκιόζη 114/41
 Τσαούλα, Νάντια: Μίκυ Μάους ό 'Απατεώνας 115/40.
ζ. λογοτεχνία
 'Αλεξανδρόπουλος, Μήτσος: "Αμπωτις και παλίρροια 105/40
 Βαγενάς Νάσος: 'Ωδή 105/36

Ευαγγέλου, Άνστης: Άπό τίς σχάρες, Ώραία πού λάμπει 105/36
 Θεοδωροπούλου, Αύρα: 105/45
 Ίλινσκαγια, Σόνια: Σκέψεις γιά μιά παρουσίαση 105/46
 Καζαντζής, Τόλης: Ό Διεθνής 105/43
 Καρντενάλ, Έρν.: Πάνω στή λίμνη τής Νικαράγουα 109/40
 Καχτίτσης, Νίκος (ψευδ.: Α. Μπορεάλης): Καναδοί γιά μιά ελεύθερη Έλλάδα 105/37
 Καχτίτσης, Νίκος (ψευδ. Α. Μπορεάλης): Τά ταξίδια στή σελήνη κι έμεις 105/39
 Κοτζιούλας, Γιώργος: 105/44
 Κυρτζάκη – Πισιμίση, Μαρία: Καθάλα 1950-1960 113/30
 Λιοντάκης, Χριστόφορος: Άπολογισμός μιάς χρονιάς ποίησης 105/48
 Μαυροειδή – Παπαδάκη, Σοφία: 105/45
 Ντομπρολιούμποθ, Ν.: Λαοκόων ή τά δρια μεταξύ ζωγραφικής και ποίησης 105/50
 Παναγιώτου, Γ.: Ή αντίστασιακή συνείδηση του Άγγελου Σικελιανού 108/40
 Παναγιώτου, Γ.: Τέσσερα αυτοβιογραφικά σημειώματα 105/44
 Παπαγεωργίου, Κ.Γ. (παρουσίαση): Άγνωστα κείμενα του Νίκου Καχτίτη 105/37
 Παπαγιάννη, Βασιλική: Τό σπίτι πίσω από τά δέντρα – Οι ένοικιαστές 105/42
 Πετρίτης, Τάκης: Άποκαλυπτική διαπίστωση 105/38
 Ρίτσος, Γιάννης: 105/44
 η. λογοτεχνία (παιδική)
 Βαλάση, Ζωή: Άπό τόν «Παπουτσωμένο Γάτο» στον «Ροβινσώνα Κρούσσο» 115/36
 Ζέη, Άλκη: Λεωνή 115/8
 Θωμάς Γιάννης: επιμέλεια παραδοσιακού παραμυθιού: Τό αγόρι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο και τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι 115/24
 Κοκορέλη, Άργυρώ: Ή δασκάλα 115/11
 Μάρρα, Ειρήνη: Παλιοί και καινούριοι ήρωες παραμυθιών 115/34
 Πλατής, Νίκος: Άπό τό «Μικρό Μπιμπικό» στον «Πίνκ-Μάους» 115/38
 Τσαούλα, Νάντια: Μίκυ Μάους άπατεύνας 115/40
 θ. μουσική
 – Έπιλογή δίσκων γιά παιδιά 115/57
 Κυνηγού – Φλάμπουρα, Μαρία: Μουσική άγωγή 115/49
 Λεωτσάκος, Γιώργος: Όπερα «Κίρωφ» του Λένινγκραντ 106/49
 ι. χορός
 Λεωτσάκος, Γ.: Χορευτική εύωχία άπό τό Όλλανδικό Έθνικό Μπαλέτο στό Ρολάν Πετί 103/46

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ – ΔΙΕΘΝΗΣ

α. Γενικά
 Αϊτήτση, Φίλιπ: CIA: Μυθολογία και έρευνα 104/8
 Νέαρχος, Π.: Ό κουρδικός λαός σέ αναζήτηση πατρίδας 113/25
 Στάγκος, Άστέρης: τό τρίγωνο πού καταρρέει 114/25

β. Γαλλία
 Λάμψα, Π.: Γαλλία: Οικολόγοι και ελεύθεροι σταθμοί 103/18
 Λάμψα, Π.: Γαλλία: Ή αυτοδιοίκηση στά γρανάζια του κρατικού αυταρχισμού 109/34
 γ. Γιουγκοσλαβία
 Μητρόπουλος, Άλ.: Άυτοδιαχείριση και τοπική αυτοδιοίκηση στή Γιουγκοσλαβία 109/30
 Μητρόπουλος, Άλ.: Γιουγκοσλαβία: Ή εργατική αυτοδιαχείριση στήν πράξη 112/39
 δ. Έρυθραία
 Φορναί, Δαρίο: Μέ τούς μαχητές του ELF στήν Έλεύθερη Έρυθραία 105/18
 ε. Ίταλία
 Καρυώτης, Σ.: Έλεύθεροι Ραδιοσταθμοί στήν Ίταλία: Ένα νέο πολιτικό όπλο 103/14
 στ. Καναδάς
 Δρακονταειδής, Φ.: Διεθνής συνάντηση συγγραφέων στό Κεμπέκ 111/47
 ζ. Κογκό (Ζαίρ)
 – ΖΑΪΡ (πρώην Βελγικό Κογκό): χρονικό 114/32
 Ήλιο, Μαρία: Ό Τσικαγιά Ού Ταμσί και ή «κόγκα των στασιαστών» (μετ. Μαρίας Ήλιο) 114/35
 Λουμούμπα, Πατρίς: «... ή ανεξαρτησία αυτή κερδίστηκε μέσα άπ' τόν άγώνα, έναν άγώνα καθημερινό...» 114/30
 Σάρτρ, Ζάν Πώλ: Ό Λουμούμπα είναι τό πρόσωπο τής Άφρικής 114/28
 Τσικαγιά Ού Ταμσί: Ή γλώσσα είναι έκφραση τής θέλησής μας... (συνέντευξη) 114/32
 Τσικαγιά Ού Ταμσί: ποιήματα (μετ. Ίωάννη Άντωνιάδη) 114/34
 η. Κούβα
 Κάστρο, Φ.: Έφαρμόζομεν αυτό πού έδίδαξεν ό Χριστός... 106/23
 Πουέμπλα, Κάρλος: Ή επανάσταση πήρε μιά σκούπα και σάρωσε όλη τή ντροπή πού υπήρχε στήν Κούβα! 106/27
 Σαμοθράκης, Γιάννης: Τό χρονικό τής τρομοκρατίας 107/20
 Τσαλακός, Γιώργος: Τό 11ο Παγκόσμιο Φεστιβάλ Νεολαίας 106/18
 Τσαλακός, Γιώργος: Κούβα '78: Φυσάει άκόμα ό επαναστατικός άνεμος τής Σιέρα Μαέστρα; 107/19
 θ. Νικαράγουα
 – Μετά τή Μανάγκουα 109/41
 Καρντενάλ, Έρν.: Πάνω στή λίμνη τής Νικαράγουα (μετ.: Λ. Όρφανο) 109/40
 Όρφανός Λ. – Τσαλακός Γ.: Μιά δημοκρατία μπανάνας, στή διαδικασία τής εξέγερσης 109/36
 Όρφανός Λ. – Τσαλακός Γ.: Νικαράγουα: Ιστορική εξέλιξη 109/38
 Όρφανός Λ. – Τσαλακός Γ.: Καταπίεση και θασανιστήρια 109/37
 ι. Παλαιστίνη
 Πετρομπέας, Γιάνκος: Οι θέσεις του Λαϊκού Μετώπου γιά τήν Άπελευθέρωση τής Παλαιστίνης 108/32

– Τάλ-αλ-Ζαατάρ: Δυό χρόνια άπό τή σφαγή 108/34

ια. Περσία
 Λιοντάρης, Θέμος: 1977/78: Τό Άντιδικτατορικό κίνημα φουντώνει στήν Περσία 105/16
 Μπαχαρενί, Ρεζά: Τρία ποιήματα διαμαρτυρίας (μετ.: Παντελή Τρωγάδη) 105/17
 Sadr, Hamid: Περσία – Βιθλία: ό μεγαλύτερος έχθρός του Σάχη 105/15
 ιβ. Σαχάρα, Δυτική
 – «Είμαστε πιά σχεδόν σάν τούς μεγάλους» 115/30
 Βλέσσας, Μαρίνος: Δυτική Σαχάρα. Τό άντάρτικο τής έρήμου 106/29
 ιγ. Ταϋλάνδη
 Βού Τσίγκ Βάν: Ή σφαγή του 1976 110/25
 Κατόρι, Σύλβια: Τό άντάρτικο δυναμώνει 110/30
 Τό Κ.Κ. Ταϋλάνδης 110/27
 ιδ. Χιλή
 Γκαφάνης, Γιάννης: Ήταν ή άνατροπή του Άλιέντε άναπόφευκτη; 108/27

ΤΥΠΟΣ – ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

– Συνεργάτης του ΑΝΤΙ σχολιάζει 111/45
 – Τύπος και άρχουσα ιδεολογία 112/7
 – Μετά τόν κ. Λάσκαρη και ό κ. Άβέρωφ: Τό δικαίωμα τής άπεργίας και πώς καταργείται 114/11
 – Έντυπα φτιαγμένα άπό παιδιά 115/2
 – Όταν... «τά θέματα προεβάλλοντο και έγένοντο πρωτοφανείς παραχωρήσεις» 112/36
 – Τό κυνήγι των πειρατών 103/22
 Άναστασόπουλος, Ν.: Τά μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι φοιτητικές έξεγέρσεις 112/33
 Βερνάρδος Π.: Και στήν Έλλάδα (ιδιωτικοί σταθμοί); «Τελούν υπό τόν άμεσον έλεγχο του κράτους...» 103/21
 Δήμου, Νίκος: Διαφημιστικά θησαυρίσματα 111/44
 Θαλάσσης, Γ.: Ή εισβολή τής «υποκουλτούρας» στήν ΕΡΤ 114/17
 Κακουλίδης, Γιάννης: Παιδί και διαφήμιση 115/52
 Καρυώτης, Σ.: Έλεύθεροι Ραδιοσταθμοί στήν Ίταλία: Ένα νέο πολιτικό όπλο 103/14
 Λάμπρου, Παύλος: ΕΡΤ-ΥΕΝΕΔ: Έπιστροφή στα παλιά κανάλια του αντικομμουνισμού 114/10
 Λάμψα, Π.: Γαλλία – Οικολόγοι και οι ελεύθεροι σταθμοί 103/18
 Μαρκάκης, Γιάννης: Διαφήμιση: «Θησαυροί και παγίδες» 107/30
 Μαρκάκης, Γιάννης: άπάντηση στον Ν. Δήμου 111/45
 Παπαδόπουλος, Σ.: Μιά συζήτηση μέ τόν Άν. Πεπονή: Ή κρατική μονοπώληση στα μέσα επικοινωνίας 103/22
 Στογιαννίδης, Γ.Ε. Τό πολιτιστικό πρόσωπο τής Καθάλας. Μικρή Ιστορία του τοπικού τύπου 113/48

ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Άγαπίδης Γιάννης 113/26
 Άγγελοπούλου Βίτω 115/43
 Άγραντώνης Νίκος 107/24
 Αϊτήτση, Φίλιπ 104/8
 Άλεξανδρόπουλος, Μήτσος 105/40
 Άλτουσέρ Λουί 110/39

Άναγνώστου Άντ, 103/28, 112/13, 114/18
 Άναστασόπουλος Νίκος 112/33
 Άνδρέου Γιώργος 113/24
 Άντήνωρ 103/4, 104/4, 105/4, 106/4, 107/5, 108/4, 109/5, 110/4, 111/4, 111/15, 112/4, 113/4, 114/4.

Άντωνιάδης Ι. 114/34
 Άποστολόπουλος Φώτης 115/44
 Βαβιούλης Στέργιος 113/49
 Βαλάσης Διονύσης 115/42
 Βαλάση Ζωή 115/36
 Βού Τσίγκ Βάν 110/25
 Βασιλάκη Μαρία 104/31
 Βασιλικός Βασίλης 108/38
 Βεγλερής Φαίδων 107/8
 Βερνάρδος Παναγιώτης 103/21
 Βλέσσας Μαρίνος 106/29
 Βουρνάς Τάσος -
 Γεωργιάδης Στέργιος 113/21
 Γκάνιος Μ 111/20
 Γκαφάνης Γιάννης, Άλλιέντε 108/27
 Γκράμισ Άντόνιο 107/35
 Γρηγοράκης Μιχάλης 104/26
 Γρηγόρης 113/32
 Δανίκας Δημήτρης 111/48
 Δεβιάζης Τ. 114/14
 Δεληγιάννης Δημήτρης 108/45
 Δημόνικος 103/5, 110/5, 111/5
 Δήμου Νίκος 111/44
 Διβάρη Ντίνα 115/46
 Δρακονταειδής Φ. Δ. 111/47
 Εύαγγελίδης Έρμης 107/34
 Έραριστής 111/22
 Έργατικός Άντ. 110/18, 111/12, 112/9
 Ζαχαρόπουλος, Δ. Κ. 107/50
 Ζέη, Άλκη 115/8
 Ήλιοϋ, Μαρία 114/35
 Ήλιοπούλου - Ρογκάν Ντόρα 104/45,
 106/51, 107/49, 109/44, 110/44, 112/50,
 114/45
 Θαλάσσης Γ. 114/17
 Θόδωρος 106/13
 Θωμάς, Γιάννης 115/23, 115/24
 Ήλινσκαγια, Σόνια 105/46
 Καζαντζής Τόλης 105/43
 Καλαϊτζής Γιάννης 107/4, 108/9, 109/4
 Καλιόρης Γ. Μ 107/45
 Καλιότσος Παντελής 115/20
 Καπετάν Κίσαβος (Μπλάνας) 103/35
 Κακουλίδης Γιάννης 115/52
 Κολιοδημος Δ. 114/42
 Κοκορέλη Άργυρώ 115/11
 Κολτσιδοπούλου Άννυ 104/45, 106/50,
 110/45
 Καρακάσης Παντελής 108/44, 112/44
 Καρωτής Σωτήρης 103/14
 Καρντεράλ Έρνέστο 109/40
 Κατηφόρης, Γιώργος 110/20
 Κατόρι, Σύλβια 110/30
 Κατσανεβάκης, Γιώργος 104/16
 Καχτίσης, Νίκος 105/38
 Καψαμπέλης, Βασίλης 113/56
 Κίτσος Κ 111/10, 113/13
 Κομνηνός Γιάννης 112/27
 Κομνηνού Μαρία 113/34
 Κοντογιώργης Γιώργος 107/32
 Κούφαλης, Άντωνης 113/46
 Κουρετζής Λάκης 115/53
 Κυράνης, Άνδρέας 110/42
 Κυρτζάκη - Πισιμίση, Μαρία 113/30
 Κυνηγοϋ Φλάμπουρα, Μαρία 115/49
 Λάμπρου, Παϋλος 114/10
 Λάμψα, Πωλίνα 104/19, 107/32
 Λαπασάντ, Ζώρζ 105/32
 Λεωτσάκος, Γιώργος 103/46, 106/49
 Λεφέβρ, Άνρϋ 106/41
 Λιναρδάτος Σπ. 112/12
 Λιονάκης Γιάννης 110/34
 Λιοντάκης Χριστόφορος 105/48
 Λουμούμπα, Πατρίς 114/30
 Μανούσας Γιάννης 111/40
 Μαραγκός, Θόδ. 114/42

Μαρκάκης Γιάννης 107/30, 111/45
 Μάρρα Είρήνη 115/34
 Μαρής Άντ. 104/15
 Μάρξ - 108/24
 Μαυροειδής, Βαγγέλης 108/43
 Μπακάλης, Τάκης 114/13
 Μπλάνας, Γιώργης (Κίσαβος) 103/35
 Μητρόπουλος Άλέξης 109/30, 112/39
 Μουζέλης, Νίκος 105/25
 Μπορεάλης Α. 105/37
 Μπόστ 103/9, 104/7, 106/7, 107/9, 109/11,
 111/8, 112/8, 113/9, 114/8
 Μπριλλάκης Άντωνης 114/20
 Μητρόπουλος, Κώστας 115/32
 Νεάρχου, Περικλής 103/25
 Νικολινάκος, Μάριος 103/10, 113/10
 Νούλας, Βασίλης 114/37
 Ντομπρολιούμπο Ν. 105/50
 Ξανθόπουλος Λευτέρης 103/42, 114/44
 Οικονομίδης, Φοίβος 106/16
 Όρφανός, Λευτέρης 109/36
 Πάγκαλος, Θόδωρος 108/19
 Παγκαϊός, Γιώργος 113/22
 Παναγιώτου Γιώργος 103/12, 105/44,
 108/40, 109/12, 109/16, 111/36
 Παπαγεωργίου, Κώστας 105/36, 105/37
 Παπαγιάννη, Βασιλική 105/42
 Παπαδόπουλος Σωτήρης 103/22
 Παπαϊωάννου, Γαρουφαλιά 115/18
 Παπακυριαζής, Ν 107/16
 Παπαμανουσάκης, Στρατής 104/20,
 104/25
 Παπασαραντόπουλος, Πέτρος 106/13,
 107/16, 113/18
 Παπασπηλιόπουλος Σπήλιος 104/38, 111/18
 Παπουτσάνης Γιάννης 112/15, 112/24
 Πεπονής Άναστ. 103/22
 Πετρίτης 105/38
 Πετρομπέας Γιάγκος 108/32
 Πλατιάς, Θανάσης 107/43
 Πλατής, Νίκος 115/38
 Ραυτόπουλος, Δημήτρης 110/36
 Ρεπόρτερ 104/11, 105/7, 106/8, 107/10,
 108/12, 110/13
 Rowthorn, Bob 103/32
 Charuis Robert 109/27
 Σαμοθράκης Γιάννης 107/20
 Sadr, Hamid 105/15
 Σάρτρ, Ζάν-Πώλ 114/28
 Σέρβας, Πλουτής 104/6
 Σικελιανός, Άγγελος 108/40
 Σκλάβος Κώστας 106/36
 Σολδάτος Γιάννης 114/41
 Στάγκος Άστέρης 114/25
 Στίνας Άγις 110/16
 Στογιαννίδης Γ. Ξ 113/47, 113/48
 Charuis, Robert 109/27
 SCHWARTZENBERG 104/38
 Τζάκου Αιγή 115/12
 Τζάρας Ήλίας 113/52
 Τζόλας, Λ. 107/16
 Τσαλακός Γιώργος, Φιντέλ Κάστρο 106/18,
 107/19, 109/36, 113/17
 Τσαούλα Νάντια 115/40
 Τσαρούχας Κώστας 103/8
 Τσικάγια - Οϋ - Τάμισ 114/32
 Τρωγάδης Παντελής 105/17
 Φατούρος, Δημ 113/18
 Φίλιας Βασίλης 106/33
 Φλάμπουρας Δ 104/34
 Fornari Dario 105/18
 Φουργκιώτης Θάνος 108/20, 109/24
 Φράγκος, Χρ 113/18
 Χασάπης, Λευτέρης 105/23
 Χατζηζάχος, Φώτιος 108/10
 HESS, Remi 111/42
 Ψυχογιός Δημήτρης 107/14

αντι

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
 Δημοχάρους 60
 Άθήνα 601
 Τηλ: 732.713-732.819

- Έκδοτης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131, Άθήνα 601.
- Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
Δημοσθένους 153
Καλλιθέα
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΑΚΗΣ ΤΣΙΠΟΥΡΙΔΗΣ
- Μοντάζ: Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΟΣ
- Διαφημίσεις:
ΜΠΟΥΛΗ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΤΤΥ ΚΑΚΑΒΟΥΛΑΚΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. Άλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604
- Αναπαραγωγή φιλμς:
ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΤΖΑΝΝΕΤΟΣ
Μετσόβου 29
Τηλ. 82.21.829
- Εκτύπωση:
Έργαστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ίασιου 5, Περιστερί. Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ένυπόγραφο άρθρο
 εκφράζει την προσωπική
 άποψη του συγγραφέα του.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Έξαμ. 320 δρχ. - Έτήσια 640
 Έτήσια Όργανισμών,
 Τραπεζών, κλπ: 1.500 δρχ.
 Για φοιτητές έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:

έξάμηνη: άπλή δολ. 13
 άεροπ. δολ. 16
 έτήσια: άπλή δολ. 26
 άεροπ. δολ. 32

Η.Π.Α. - Καναδάς - Άν. Άσία:

έξάμηνη: άπλή δολ. 13
 άεροπ. δολ. 20
 έτήσια: άπλή δολ. 26
 άεροπ. δολ. 40

Άυστραλία - Ωκεανία:

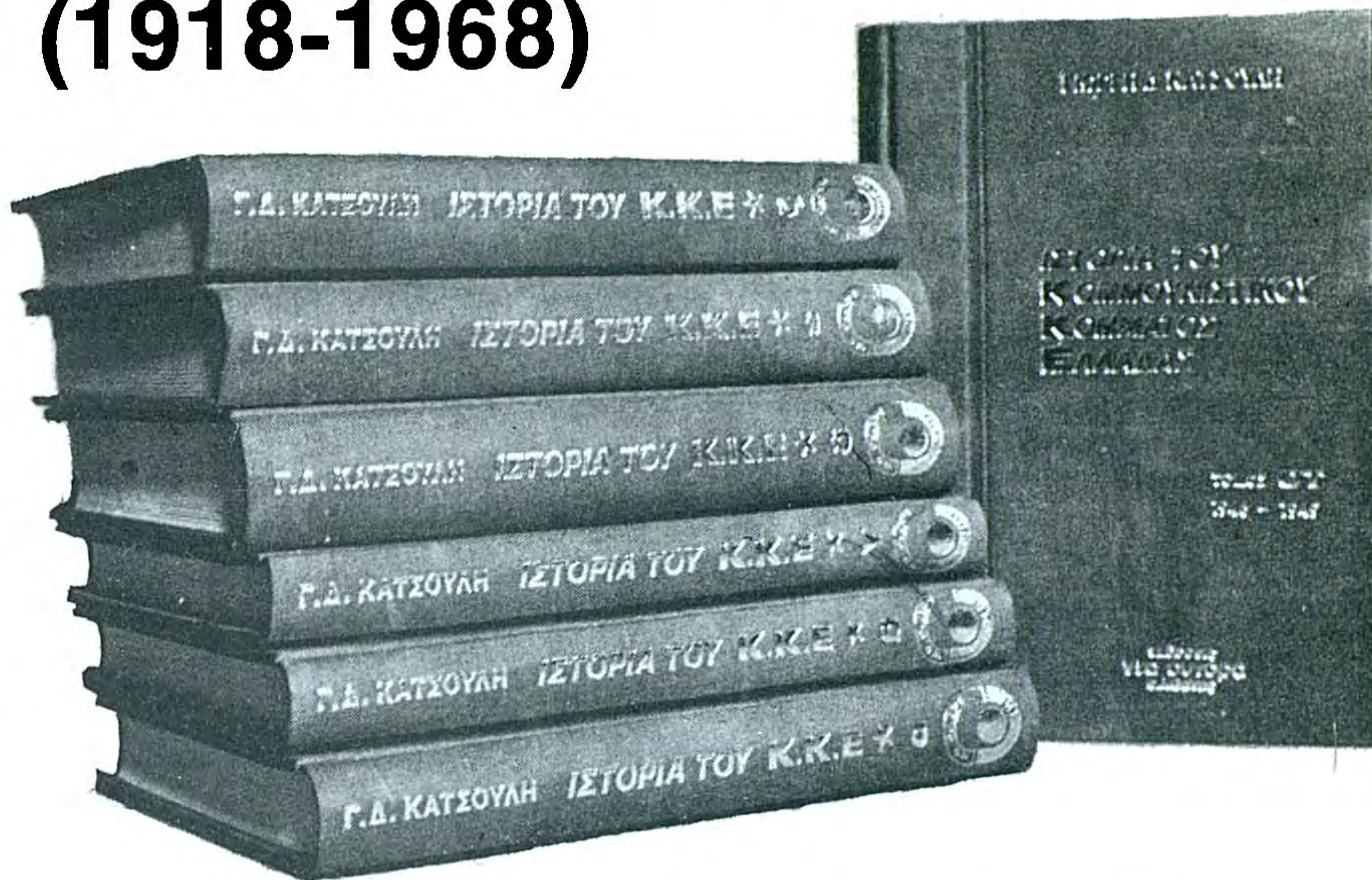
έξάμηνη: άπλή δολ. 13
 άεροπ. δολ. 28
 έτήσια: άπλή δολ. 26
 άεροπ. δολ. 56

- Έμβάσματα, έπιταγές:
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 25
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ δρχ. 40
- ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
 - για τά βιβλιοπωλεία
της Άθήνας:
Στά γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713
 - για τά βιβλιοπωλεία
Β. Έλλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Ν. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις **ΑΝΤ. ΛΙΒΑΝΗΣ & ΣΙΑ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»**

ΓΙΩΡΓΗ Δ. ΚΑΤΣΟΥΛΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (1918-1968)

Μιά ιστορία πού πρέπει νά διαβαστεί άπ' όλους τούς "Ελληνες, άν θέλουν νά έχουν σωστή γνώση για ό,τι συνέβη στη χώρα μας από τό 1918 μέχρι σήμερα

Ή μέ πολύ φροντισμένη έπιμέλεια άπόκρυψη τής ιστορικής αλήθειας είναι πιά καιρός νά άποκαλυφθεί. Οί "Ελληνες πρέπει νά γνωρίσουν και τήν **άλλη πλευρά του λόφου.**

Σ' έπτά τόμους (σελ. 2.230) δίνεται όλόκληρη ή ιστορία του Κ.Κ.Ε. Τό έπτάτομο αυτό έργο καλύπτει τή δράση του Κ.Κ.Ε. άπό τήν ίδρυσή του μέχρι σήμερα και τοποθετείται μέσα στό ιστορικό πλαίσιο, πού προσδιορίζεται άπό τά έθνικά, πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά γεγονότα, πού συμβαίνουν στη χώρα μας από τό 1918 μέχρι σήμερα.

Δέν είναι ύπερβολή αυτό πού γράφτηκε άπό τούς βιβλιοκριτικούς ότι «ταυτόχρονα μέ τήν ιστορία του Κ.Κ.Ε. παρουσιάζεται καί ή ιστορία τής Νεώτερης Ελλάδας». Ο άναγνώστης αυτής τής ιστορίας έχει τή δυνατότητα νά κρίνει άντικειμενικά και συγκριτικά τή πορεία και τήν τακτική και τής άρχουσας τάξης και του Κ.Κ.Ε. και νά θγάλει τά δικά του ιστορικά συμπεράσματα.

Γράψτε μας: ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» ΣΟΛΩΝΟΣ 94
τηλ. 36.10.589 ΑΘΗΝΑ

Όνομα
Έπώνυμο
Διεύθυνση
Πόλη

Στείλτε μου τήν 7τομη ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ
ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (1918-1968) του
Γ.Δ. ΚΑΤΣΟΥΛΗ και θά πληρώσω άντικαταβολή
στόν ταχυδρόμο: 2 400 δρχ.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ
οι διακοπές σας
αρχίζουν μέσα στο αεροπλάνο